

**Venerabilis Bedæ Presbyteri Anglo-Saxonis, Doctoris
Ecclesiæ Vere Illuminati Opera Theologica, Moralia,
Historica, Philosophica, Mathematica & Rhetorica,
quotquot hucusque haberi potuerunt omnia**

In Vetus Et Novum Testamentum, Salvberrimis In Moysis Pentatevchvm,
Tobiam & Iobum, Libros Regum, Davidis Pasalmos, Parabolas Salomonis &
Cantica, Prophetas &c. explanationibus & Quæstionibus enodata:
Moralibus doctrinis & expositionibus in quatuor Evangelistarum Evangelia
illustrata: facundissimis ...

... Hic Tomus Quartus Allegoricis Expositionibus Et Qvæstionibus Vtrobique
Salvberrimis Tractat

Beda <Heiliger>

Coloniæ Agrippinæ, 1688

In Samuelem Prophetam allegorica expositio libri quatuor.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72011)

Scriptura doctoris preparari carnalia, à quibus spiritua-
lia consequantur auditores. Ipsi sunt enim boves terentes
& separantes in area, id est in Ecclesia, paleas frugesque. Se-
quitur: *Quando fratres habitaverint simul, & unus ex eis abs-*
que liberis mortuus fuerit, &c. Quid aliud in figura demon-
strat, nisi quòd unusquisque Evangelii prædicator ita de-
bet in Ecclesia laborare, ut defuncto fratri, id est Chri-
sto, suscitaret semen, & quòd suscitatum fuerit, illius nomen ac-
cipiat. Hoc demente intelligens Apollolus, ait: *Nunquid*
Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati es-
stis? Tanquam diceret: Defuncto fratre vos genui: Chri-
stiani vocamini, non Paulini. At qui electus ab Ecclesia mi-
nisterium tenuit Evangelii, ab ipsa Ecclesia merito con-
temnitur. Hoc autem quod in faciem ejus jubetur expue-
re mulier, non sine signo opprobrii fuit. *Calceamenta enim*
unius pedis exiit, ne sit de numero illorum, de quibus Apo-
stolus dicit: Calceate pedes in preparationem Evangelii pacis.
Qui enim sic Evangelicam fidem tenet, ut si possit Eccle-
sia prodesse, non renuat, bene intelligitur utroque pede
calceatus. Qui autem sibi putat quod credidit, satis esse
consultum, curam verò aliorum refugit, quasi unius pe-
dis calceamentum de area mittit. *Si habuerint inter se viri*
jurum, utque, abscondit mantam illius. Per hos duos viros do-
ctor perfectus & imperfectus potest intelligi: & per uxore-
m, hæreticorum ecclesia, qua vult hæreticum liberare
de manu doctoris perfecti, mittens opus hæresios ad o-
pus perfectum boni doctoris: cujus ecclesie opus abscon-
dendum est. Sequitur: *Non habebis in sacco diversa pondera.*
Per quod nobis præcipitur, in Domino conscientia no-
stra non sint mensuræ duplices: id est, ne nos molliter vi-
ventes, cæteris graviora præcepta impendamus: & humeris
hominum onera gravia, qua digito nolimus attingere,
imponamus.

CAPUT XXVII.

QUOD VERO PRÆCIPITUR, ut Iordane transmissio ingentes lapi-
des erigantur, in quibus legis verba scribantur: figu-
rat, quia fidelis plebs per baptismum terram Ecclesie pos-
sidet, debet constituere sacerdotes & magistros, qui con-
versatione magni & præclari habentur, qui verba legis, &
divinam Scripturam custodiant. *Libra enim inquit, sacra erudi-*
ti custodiant severitatem. Quod autem calce figurantur, signi-
ficat, quòd omnibus malis actibus doctores debent in vir-
tutibus clarescere. *In duobus autem montibus Gazarem & Ge-*
bal, in quibus benedictiones & maledictiones inferuntur: utru-
que Testamentum significare potest, quia populus sub le-
ge positus, sub maledicto tenebatur. Quod scriptum est:
Maledictus qui non permanet in sermonibus legis hujus, nec illos o-
perare facit. Denique Judæi traditiones Pharisæicas observan-
tes, mandata legis contempserunt. In novo autem Testa-
mento gratia benedictio in populum Christianum redun-
davit, quo Christus elevans manum, & benedixit Aposto-
los. Utrumque Testamentum Moysen, quia utrumque in-
tellectum habet. Quem Judæi non intelligentes, sub occi-
dente eos litera vivunt.

VENERABILIS BE-
DÆ PRESBYTERI IN SAMUE-
LEM PROPHETAM, ID EST, LI-
BRUM PRIMUM, ALLEGORICA
EXPOSITIO.

PROLOGUS.

Rom. 15.

1. Cor. 10.

Utrumque enim scripta sunt, ad no-
stram doctrinam scripta sunt: ut per patien-
tiam & consolationem scripturarum spem
habeamus. Et alibi: *Omnia in figura contin-*
ebant illis. Scripta sunt ad correptionem
nostram, in quos fines seculorum devenerunt.
Sed & beatus Apollolus Petrus Domi-
nicæ incarnationis, passionis, & posterioris gloriæ tempo-

ra commemorans, dicit inter cætera: *Et omnes Prophetæ à*
Samuel, & deinceps qui locuti sunt, etiam annunciarunt dies is-
tos. Si enim ad nostram correptionem, doctrinam, vel con-
solationem omnia scripta sunt, nec soli Hieremias & E-
saïas, cæteri que tales, qui verbis futura signaverunt, sed &
Samuel, Jonas & Ezra, eorumque consimiles, qui præterita,
vel sua, vel aliorum gesta, sive dicta conscripserunt, dies istos,
hoc est novæ gratiæ luce radiantibus insinuant: insistentium
nobis summopere est, & pro suo cuique modulo Christi ju-
vante gratia nitendum, ne ea qua propter nos scripta sunt,
nostro nos torpore vel incuria quasi aliena prætereant.
Sed quo sensu in his correptionem, qua ratione doctrinam,
quo intellectu consolationem nanciscamur, qualiter om-
nia dies istos sequantur & annuncient, sollicitè ac vigi-
lantly intendamus: imitantes pro captu nostri ingenii
Scribam illum doctum in regno cælorum, qui profert de
thesauro suo nova & vetera. Nam si vetera tantummodo de
thesauro Scripturarum proferre, hoc est, solas literas figu-
ras sequi Judaico more curamus, quid inter quotidiana
peccata correptionis, inter crebrescentes arumnas seculi
consolationis, inter innumeros vitæ hujus errores spiritua-
lis doctrinæ legentes, vel audientes acquirimus, dum a-
perto libro, verbi gratia, beati Samuelis, Elcanam virum
unum duas uxores habuisse repetimus; nos maxime, qui-
bus ecclesiasticæ vitæ consuetudinè longè fieri ab uxoris
complexu, & cælibes manere propositum est si non etiam
de his & hujusmodi dictis allegoricum noverimus excu-
pere sensum, qui vivaciter interius castigando, erudiendo,
consolando reficit? Unde tuo crebro dilectissime ac desi-
deratissime omnium qui in terris morantur ancillitum,
Acea, provocatus hortatu, tuis fretus orationibus, memo-
rati Prophetæ, qui tunc vocabatur Videns, scripta perlu-
strans, si quid donante illo, qui tibi multa spiritualia dedit vi-
dere, spiritale ac mylicum poteram contueri, literis man-
dare curabo. Et post quemcunque expositionem beati
Lucæ dictorum, quibus Evangelicos, vel ipsius Domini,
vel Apostolorum ejus actus describit, etiam hunc sancti-
ssimum Domino ex matris utero Nazarum, non mi-
nus suis in scriptis Evangelistæ, quam historicis fundum
officio probare satagam: quippe qui & ipse omnia me-
diatoris Dei & hominum, hominis Jesu Christi sa-
cramenta, figurato fidelis historiæ, sed plenissimo dili-
gnavit eloquio. Denique ut de cæteris taceam, sinus Da-
vid, locum nativitatis, officium pastoris, ruborem ac pul-
chritudinem aspectus, modum unctionis, insignem virtutem,
pondus tribulationum, & promissi omni regni glo-
riam, rectè consideres, si quanta in his singulis Fidei & ver-
itatis Evangelicæ congelata mysteria sint, certas. Verum
hæc suo loco planius: nunc ex ordine injunctum opus,
supremo illum fidens auxilio, & patrum vestigia sequens,
aggrediar. Et si quidem multorum, ut desidero, meum
studor utilitati & commodo profuerit, multa me donan-
dum mercede cum illis à Domino spero: sin autem, nec
mihi tamen mea solertia, que me tanto tempore laboris
hujusce otiosum esse, super vacuisve rebus animum indul-
gere non sinit, instructuosa existere poterit. Ergo age vi-
deamus, Propheta Samuel, qui locutus est, & annunciat
dies istos, quod ejusdem locutionis & annunciationis sens
fecerit initium: & ex ordine differentes, beati Petri Apo-
stolorum principis adiutorio, qui cuncta, quibus diebus
sint aptanda, perdoceat: qualiter singula sint eisdem die-
bus aptanda, quaeramus.

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

Elcana vir unus in Ramathaim, duas habet uxores: Phenemam
suis abundantem, & Amam sterilitatis opprobria lugen-
tem.

FUIT vir unus de Ramathaim Sophim, de monte Ephraim,
& nomen ejus Elcana, filius Hieroam, & cætera utque ad id

quod

quod ait Annæ Elcanæ vir suus, Nunquid non ego melior sum tibi, quam decem filii? Prima Samueles lectio typicè designat unum eundemque Dominum Christum, synagogæ pariter & Ecclesiæ Redemptorem semper, rectoremque credendum: unius, de iustitia se legis, suæque credulæ proliis ubertate jactantis: alterius, suæ longæ desolationis injuriæ humili apud ejusdem sui Redemptoris misericordiam devotione desentis, ideoque redamantis eum Redemptoris sublimi consolatione respirantis. Ramathaim, sicut in locorum libris invenimus, est civitas in regione Thannitica, juxta Diopolim, unde fuit Joseph, qui in Evangelii de Arimathia scribitur. Sophim autem mons Ephraim in loco Ramathaim, quam vetus editio Armathem posuit. Interpretatur autem Ramathaim, excelsa eorum: Sophim, specula: Ephraim, frugifer, sive crescens: Elcana, Dei possessio: Fuit ergo vir unus de excelsa eorum, id est, virorum specula, de monte frugifero & crescente, & nomen ejus Dei possessio. Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma, unus Deus, qui dilectam sibi semper habet, consecratque mansionem in spiritualibus fidelium cordibus. Quæ transcendit conversatione terrena, toto mentis adniisupremum sapientiæ lumen speculari desiderant, illum possidens montem, qui, destructâ mundialis imperii pompâ, crevit fruge credentium populorum, & implevit omnem terram. De quo Psalmista: Et exaudivit, inquit, me de monte sancto suo, id est, Redemit me per hominem, quem singulariter sanctum suscepit. Qui videlicet vir unus, id est, homo Christus, suum ipse nomen exponens, ait: Dominus possedit me initium viarum suarum. Sed & juxta literam notandum, quia non frustra, neque ex superfluo scriptum est, Fuit vir unus: cum sufficere posse videtur, Fuit vir de Ramathaim: vel congruentius dici potuisset, Fuit vir quidam: sicut etiam aliqui contra fidem Hebraicæ veritatis interpretari sunt ausi, Sed quòd additur, Unus, ad titulum laudis Elcanæ respicit, qui videlicet, juxta Apostoli monita, stabilis existens & immobilis, abundans in opere Domini semper, non fuerit circumductus omni vento doctrinæ. Sapiens enim permanet ut sol. Nam stultus sicut luna mutatur. Cujusmodi viris & hoc aptissime congruit, ut in excelsa mentis specula positi, & frugifero virtutum culmine gaudentes, Dei possessio vocentur. Nec solum quilibet unus perfectiorum in Christo recte vir unus appellatur: verum multitudinis credentium erat & anima una, imitantes juxta modulum suum illum, cui dicitur: Tu autem idem ipse es. At contra, reprobi non solum in personis pluribus, vel diverso errore peccantibus, multi sunt: sed & singulus quisque eorum, ob multivolum variantis animi motum, multus est. Cor enim stultorum dissimile erit, & vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis. Unde & eorum ipsa, quibus militant civitates, Una confusio: & hæc Chaldæorum, id est, ferocium, vel quasi demoniorum: altera visio pacis nuncupatur, cujus artifex & conditor ille vir unus est, de quo dicitur: Audi Israël, Dominus Deus tuus unus est. Chorus, videlicet ille unius moris in domo, qui canit: Vnam perii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vite mee.

Et nomen, inquit, ejus Elcana, filius Hteroam, filii Helii, filii Thau filii Saph, Ephraeus. Nomina patrum Elcanæ, vitam, fidem, virtutes, & sublimitatem pandunt eorum, in quibus & per quos solet Dominus spiritaliter nasci, id est, quorum actu, vel afflatu fides & dilectio illius cordibus, in quibus ante non erat, infunditur. Hieroam quippe, misericors: Helii, Deus meus est: Thau, signum: Saph, speculator: Ephraeus, uber sive pulverulentus dicitur. Et vitam Sanctorum misericordiam plurimum roborari docuit, qui ait: Date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Qui verò incarnatione Christi redemptos credunt, Deum suum ejus recte consentunt, quia sempiternus illius Pater, Dominus cæli & terre ab assumptæ humanitatis tempore Deus etiam cepit ipsius existere, unde dicit: De ventre matris mee Deus meus est tu. Virtutes quoque & opera Sanctorum signum fuisse venturi, docturi, & quæ decebat acturi in carne Christi testatur, cum ipse dicit: Et

in manibus Prophetarum assimilatus sum. Et de Moyse loquens in Evangelio: De me enim, inquit, ille scripsit. Quod si legitur filii Thau, id est, testamenti, vel errantis, & hoc illorum virtutibus nomen congruit, qui dicere nōrunt. Sive enim mente excidimus, Deus: sive sobrii sumus, vobis: & nos stulti propter Deum. Sed quod stultum est Dei, sapientius est hominibus. Denique Paulus ante judices seculi catenatus stans: quia, dicendi facultate accepta, non de vinculis, quibus onerabatur exteriori, sed de fiducia virtutum, de quibus intus gloriabatur, perorabat, audivit: Insanus Paulus, multa te litera ad insaniam provocant. Et Salvator ipse loquitur ad Patrem: Deus tu scui insipientiam meam. Quem in Evangelio & propinqui quasi mentis impotentem ligare cupiebant, & adversarii dæmonium habuisse fugillabant. Speculator verò cælestium gaudiorum, quòd animus electorum sit solus, ignoratque de illius vitæ gaudii, nil speculari didicit. In talium ergo pectore, & ex talium ore vel opere semper Fide, Spe & Charitate generatus Salvator, pulverulentus, & uber appellari ad tempus simul, & apparere dignatus est, dum carnis fragilitatem suscipiens, peccata nostra portavit in corpore suo super lignum. Et ejusdem suæ victimæ singularis ubertate regnum mortis destruens, vitæ nobis in perpetuum reservavit ingressum. Verum juxta historiam intuentium, quòd Ephraeus dicitur Elcana, non quia de Ephraim stirpe, sed quia in sortis illius civitate natus est. Namque cum fuisse Levitam, hoc est de filiis Isaac, filii Caath, filii Levi, verba dierum narrat.

Et habuit duas uxores: nomen uni Anna, & nomen secunde Phenenna. Anna, quæ gratia ejus dicitur, Ecclesiæ: Phenenna, quæ conversio, synagogam demonstrat. Et bene prior Anna, secunda Phenenna: quia prima mundi tempora Sanctos habuere, qui similem nobis vitam degentes, absque cæremoniis legalium sacrificiorum, sabbatorum, neomeniæ, circumcissionis, & diversarum purificationum ex sola fidei iustitia Deo placerent, solâ se Christi gratiâ, ex quo ejus incarnatio patribus ostensa est, sperarent esse salvandos. Ac sic demum synagoga est de Ægypto ad Dominum celebrata conversio.

Fueruntque Phenenna filii, Anna autem non erant liberi. Synagoga semper, ex quo Domino desponsata est, spirituales ei filios non desinit generare docendo. Gentilitas autem, etsi ipsa in aliquibus, tametsi paucis, ejus gratiâ nunquam subdi cessavit, non ei tamen liberos, qui spiritaliter viverent, prædicando gignere potuit: quia nec testamentum ei palam, neque prophetias, neque Angelorum meruit oracula percipere.

Et ascendebat vir ille de civitate sua statutis diebus, ut adoraret, & sacrificiaret Domino exercituum in Silo. Ascendebat Dominus de communi vita fidelium: hæc est enim civitas Dei nostri in monte sancto ejus in Sanctis suis proficientibus, & ascendentibus de virtute in virtutem, ut statutis diebus: hoc est, per singula divinæ cognitionis incrementa cor illorum accenderet ad adorationis bonæque operationis offerenda libamina: & hæc in custodia divinæ legis, in qua solum peccata humilibus omnia dimitti, & evelli possunt de laqueo pedes eorum, qui oculos semper habent ad Dominum: ubi tantum queri debet, & inveniri potest ille, qui dicit: Ego sum qui sum. Unde bene Silo interpretatur avulsio, vel dimissio, sive ubi est ipse: significans ipsam legem, quæ bene proficientibus in sua iustitia præcipit, Querite faciem ejus semper.

Erant autem ibi duo filii Helii, Ophni & Phinees, sacerdotes Domini. Heli, Deus meus: Ophni, disscalceatus: Phinees, os mutum dicitur. Erant igitur, imminente Dominicæ incarnationis tempore, sacerdotes Domino consecrati, in lege boni quidem sacerdotii, & recte credentium sacerdotum filii: sed actionis prædicationisque debita gratia destituti: neque apertum ad doctrinam oris sacrificium, neque ad ambulandum in via immaculati recti gressus habentes ornatum.

Venit ergo dies, & immolavit Elcana. Venit transacta

Ioan. 4
2. Cor. 5
1. Cor. 1
Act. 26
Psalm. 68
Ioan. 10
Ioan. 7
2. Paral. 6
Psalm. 27
Psalm. 104
Psalm. 104

legis umbra, novæ gratiæ lux, & possessio Dei, videlicet Christus in carne visibilis: homines cœlestia docuit, pariter & concessit amare, sperare, & credere. Quæ enim suos facere donat, ipse facere dicitur, teste Apostolo, qui dicit: *Deus enim est qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate. Et ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Videlicet, quia postulare nos, & genere sua gratia facit. Unde & supra non immeritò in ascendente, adorante, & sacrificante Elcana intelleximus eum qui ascensus in corde beatorum disposuit in convalle lacrymarum, eosque adorare, & bonis docet operibus inlustrare.

Philip. 2.
Rom. 8.

Ioan. 2.

Matt. 26.
Marc. 14.

Deditque Phenenna uxori suæ & cunctis filiis eius & filiabus partes: Anne aurem dedit partem unam tristicis, quia Annam diligebat, Dominus autem concluserat vulvam ejus. Dedit Dominus in carne patiens humana, & ad divina provocans, synagogæ & cunctis in ea credentibus, timentibusque se pusillis cum majoribus, diversas virtutum operationes, divisionesque gratiarum. Ecclesiæ verò gentium, quæ in paucis adhuc credentibus erat, verbi gratia, Centurione & Syrophenissa muliere, his quoque qui ascendentes, ut adorarent in die festo, dixerunt ad Philippum: *Domine volumus Jesum videre:* & cæteris talibus, fidei tantum solus munera contulit. Christum verò gratiam interim dare distulit. Et hæc tristis agebat, quia Ecclesiam qualis futuram noverat, & in Centurionis, vel præfatæ mulieris fide laudaverat, diligebat: quamvis adhuc superiorem consilio bonitatis, à percipiendis ejusdem fidei sacramentis dilatam. Unde passionis hora instante: *Tristis est, inquit, anima mea usque ad mortem: non dixit, tristis propter mortem, sed usque ad mortem: quia videlicet per ipsam mortem destructurum se noverat eum, qui mortis habebat imperium, postque mortem se ad salutem gentium gaudebat esse perventurum.*

Affligebat quoque eam emula ejus, & vehementer agebat, in tantum ut exprobraret, quod conclusisset Dominus vulvam ejus. Affligebat synagoga gentilitatem, exprobrans eam à Deo propter scelera ingentia neglectam, nec Dei colloquium, nec oracula prophetarum, quibus accepta Deo proles animarum gigneretur, potius se mereri: atque ideò vulvam mentis ejus spiritali vel virtutum cœlestium, vel credentium populorum semine privatam.

Sicque faciebat per singulos annos, cum redente tempore ascenderent templum Domini, & sic provocabat eam. Porro illa stebat, & non capiebat cibum. Templum Domini, tabernaculum testimonii vocat, quod ab hæc usque tempora mansit in Silo. Singulos autem annos, vel singulas virtutes accipe, quibus synagoga proficiebat in domo Domini: gentilesque, quod ab hac longè essent arguens, provocabat in fletum. Vel certe ipsa longa datæ legis tempora intellige. Legens enim sacram Scripturam, invenies egrediente Israël ex Ægypto, quando desponsandi Deo, ut ita dixerim, synagogæ cepit tempus adesse, vulgus quoque advenarum cum eo venisse non paucum, simul legalibus Domino sacrandum jungendumque mysteriis: atque ex hinc usque ad tempus Dominicæ incarnationis, nunquam ibi defuisse qui dexteris craderent. Sed tantæ per omnia paucitatis erant, & paupertatis, ut potè incolæ, peregrini & abjecti, ad plebem integram, & patrio in solo morantem, ut flentes ad pedes Domini, cibumque lætitiæ spiritalis, & panis vivi, qui de cœlo descendit, capere minus idonei, saltem cadentes de mensa Domini micæ instar calculatorum, sint sperare & postulare contenti.

Dixit ergo ei Elcana vir suus: Anna cur flet? & quare non comedis? & quam ob rem affligitur cor tuum? nunquid non ego melior sum tibi quam decem filii? Decem filii propter Decalogum legis acceptores sive observatores significant. Consolatur ergo Dominus Ecclesiam, ne grave ferat, quòd non ei sicut synagogæ legislatio promissa, & testamentum, non credita sint eloquia Dei: sed summo gaudio recreetur & exaltet, quòd omnibus his donum majus, melioremque gratiam, ipsi mediatoris Dei & hominum, hominis Jesu Christi, quem expectare & sperare non noverat, suscipere jam meruerit adventum. Non solum au-

tem hæc lectio diversum utriusque populi statum, verum etiam diversa in utroque illo populo personarum dissidentium merita, diversa meritorum præmia figuratè exprimit. Semper etenim Christus humiles penitentium lacrymas plus quam rigidam superbiorum justitiam dilexit, dilecturus est: neglectoque factu Pharisei, quo se de completis legalibus mandatis quasi decem filiorum prole secundus extollit, in curva potius publicani dignatur lamenta respicere.

CAPUT II.

Anna inter orationes & lacrymas, filium si acceperit, Nazarenum Domino voverit: & benedicente eam Heli sacerdote, donum cum suis regreditur.

SURREXIT autem Anna, postquam comederat in Silo, & liberat, & cætera, usque ad id quod dictum est, *Reversisque sunt, & venerunt in domum suam Ramatha.* Hæc lectio typicè devotam sanctæ Ecclesiæ demonstrat humilitatem, quæ Judæorum doctoribus partim insultantibus, partim Fidei annuentibus, ipsa vel in suo populo Christum per fidem spiritaliter nasci, vel suum populum desiderat in Christo spiritaliter renasci.

Surrexit autem, inquit, Anna, postquam comederat in Silo, & liberat, & Heli sacerdote sedente super sellam ante postes templi Domini, cum esset amaro animo, oravit Dominum, & fletus largiter. Surrexit Ecclesiæ de longo desolationis suæ macerore, accepta jam Domino supplicandi fiducia. Postquam corpore ejus sacrosancto refecta, & pretioso sanguinis ejus calice est inebriata: & manentibus adhuc in Judaismo, quasi in solo doctoribus, veterisque sacerdotii super cathedram Moysi ministris, aditum regni cœlestis observantibus, ut ipsi intrarent, & eos qui voluissent intrare, docerent: ipsa lacrymis & precibus cepit à Domino querere dona, quæ ante cognita vel percepta incarnationis ejus mysteria jam præsumere nequeverat.

Et votum voverit Anna, si acciperet à Domino sexum virilem, daturam se cum illi omnes dies vitæ ejus. Voverit Ecclesiæ, si nationibus verbum committatur, & Fidei gratia tribuatur, popululusque ex eis fortis virtutibus oriatur, servituum hunc Domino usque ad tempora gentium impleta, neque unquam in exemplum Judæorum Baalim & Astarot, cæterisque portentis gentium, genu esse flexurum. Verum si dies allegoricè virtutes intelligas, omnes dies vitæ suæ Domino daturam: quicquid honestum vivit, quicquid lucidum mente vel corpore gerit, non sibi tribuit, sed cum Apostolo protestatur: *Gratia autem Dei sum id quod sum.*

Et novacula, inquit, non ascendet super caput ejus. Et redargutio peccati non violabit ejus conscientiam: sed in quantum homini possibile est, omnes suos cogitatus, sermones & actus, qui velut de cerebro cordis sensim procedunt, quasi verus Nazareus Christo consecrare satagit. Denique Apostolorum, quia sancti sunt, capilli de capite petire non possunt, Leprosus autem immundus, & capta hostibus mulier, cæterique tales, cunctos non solum capillos, sed & totius corporis pilos, quia nequam sunt, & polluti, jubentur radere: ut recisa superflua levitate mortalium actionum, quicquid in eis vivæ perfectionis inventum sit, licentiùs consecretur auctori. Hæc autem dicitur, non quòd aliquem sanctiorum vitam hanc sine peccati forte transgressis credamus, aut ulli præter Christum convenire, quòd dicitur: *Et omnia quæcumque fecerit, prosperabuntur:* sed quòd omnes studere debeamus servire Domino in sanctitate & justitia coram ipso omnibus diebus nostris: juxta eum qui dixit, *Ut avi & statui custodire & judicium justitiæ tuæ.* Nec tamen frustra predicatur alibi, dicens: *Et non intres in iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens:* Unde verius hæc Anna verba possunt ab Ecclesiâ de ipso Domino dicta intelligi: quem illa semper desiderat in suo suorunq; pectore nova

gratia

gratia virtutis generari. Ipse enim solus veraciter, quia sine peccato vixit in carne, omnes dies vite sue Domino datus, nil in se omnino, quod penitendo refecaret, invenit.

Factum est ergo, cum illa multiplicaret preces coram Domino, ut Heli observaret os ejus. Porro Anna loquebatur in corde suo. Factum est, cum multiplicari inciperet Ecclesia per orbem, multiplicari nova devotionis ejus insignia, cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est, ut sacerdotes Judaeorum opera considerarent ejus apparentia foras, videlicet gentiliter, an Judaice viveret. Porro illa, Judaismo paulatim relicto, fidei potius, quam corda purificaret, mysteria sola secuta, fidei sapientia invisibili Christo placere gavisa est.

Tantumque Labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur. Ecclesiastica plane operatio, & divino respectu dignissima, quae & ipsa Domini hortamenta devotione praecessit, dicens: Intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito.

Aestimavit igitur Heli eam temulentam, dixitque ei: Vsq; quod ebria eris digere paulisper vino, quo mades. Aestimavit superbia sacerdotii Judaici conversam gentilitatem peccatorum adhuc conturbatione praegravatam, dixitque ei: Usquequod originalis culpa vinculo tea teneberis? circumcissione mundare, & sic in proselytorum numero salvare.

Respondens Anna, Nequaquam, inquit, Domine mi; nam mulier infelix nimis ego sum, vinumque & omne, quod inebriare potest, non bibi, sed solum animam meam in conspectu Domini. Respondens Ecclesia de gentibus, Nequaquam, inquit, o sacerdos Judaeae, putes oneratam peccatis, quae baptismatis fonte, factique corporis & sanguinis participatione jam purgata, templum Christi intus facta sum. Condelector enim legi Dei secundum interiore hominem: nec jam peccatrix, sed tamen infelix nimis ancilla tua ego sum: quem jure dominum voco, quia me tam antiquo electionis tempore praecessisti. Quis me liberabit de corpore mortis hujus? gratia Dei per Iesum Christum: cujus ideo factis pedibus acclivis, liquefactam dilectionis igne animam in conspectu pietatis ejus per lachrymas effudi.

Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus Belial, quia ex multitudine doloris & meroris locuta sum usque in praesens. Ne me compares animabus diabolica fraude deceptis: quia ex toto corde penitentiam agens commissorum, abrenunciavi satanae, & omnibus operibus ac pompis illius in super & jugum Christi suavissimum, quod ille dudum de collo suo superbus excussit, unde & Belial, id est, absque jugo appellari meruit, sedula suscepi.

Tunc Heli ait ei: Vade in pace, & Deus Israel dei tibi petitionem, quam rogasti. Quam prius ebrietatis notaverat, modo accepta facti sui sanctificatione benedixit: & principes sacerdotum invidi, salutaria cepta deridentes Ecclesiae, velut ebriorum similia spernebant. Quorum tamen nonnulli postmodum, cognita de his divina voluntate, annuere credentibus, & auxilium curabant impendere. sed & multi ex eis, qui Spiritu sancto loquentes Apostolos multo pledebant: audita ratione veritatis, quod prius irrisere mysterium, credentes accipiebant.

Et abiit mulier in viam suam, & comedit, vultusque ejus non fuit amplius in diversa mutatus. Et proficiebat Ecclesia spe superae pietatis, erecta in fidem dilectionemque Christi, qui est via, veritas & vita: consolatorisque & confortatoris sacrae Scripturae dapibus refecta, nullis exinde pressuris aut blandimentis ab illo, quem semel agnovit, Deo vero potuit in errorum diversa mutari. Parasti enim, inquit, in conspectu tuo mensam adversus eos, qui tribulant me.

Et resurrexerunt mane & adoraverunt coram Domino. Profectus Ecclesiae crescentis ostenditur. Prima surgit sola ad orandum Anna, nec hora qua oratum est, exprimitur; nunc accepta benedictione sacerdotis, surgit mane, nec sola, sed cum viro & tota ejus familia precibus, instat. Primo in paucis Ecclesia Dominum quarebat: at ubi susceperat a fidelibus Judaeorum doctoribus incrementa fidei, discussis jam tenebris gentilitatis. A sinibus, inquit, terra ad te clamavit: antea celestis muneris gratia redundans, ut ipsum quoque

Dominum, videlicet virum suum orans, advocatum apud Patrem non dubitetur habere.

Reversique sunt, & venerunt in domum suam Ramatha. Ramatha interpretatur altitudo. Et nos ergo, completa oratione, ut postulata obtineamus, ut post lucuosam mentis infructuosam sterilitatem sacrandi Deo valeamus virtutum germina proferre, non ad supervacua foras agenda, sed ad nostrae conscientiae fide & veritate sublimata studeamus habitacula reverti. Nec sit vultus noster amplius in diversa mutatus, sed in eodem, quem in oratione conceperit, etiam post lachrymas consumptionis ardore & devotione persistat.

CAPUT III.

Anna natum sibi filium Samuel vocat, quem etiam ab lactatum cum muneribus & hostiis Domino in aeternum accommodat.

Cognovit autem Elcana Annam uxorem suam, & cetera, Cuique ad id, quod scriptum est: Et adoraverunt ibi Dominum. In hac lectione suos Ecclesia filios fide conceptos, baptismate genitos, doctrina ab lactatos, conversationis sinceram munere commendatos societati Catholicae unitatis, quae ex Judaeis fidelibus originem ducit, imo ipsi Domino, qui Ecclesiam regit, cunctis suae vitae diebus servituros accommodat.

Cognovit igitur Elcana uxorem suam, & recordatus est ejus Dominus. Miserus est Dominus locupletanda per suam gratiam Ecclesiae gentium, & missio per praedicatores semine verbi sui, reminisci & ad se converti praecipit omnes fines terra.

Et factum est post circumulum diem concepit Anna, & peperit filium, vocavitque nomen ejus Samuel, eo quod a Domino postulat esset eum. Factum est post illustrationem plurimae scientiae spiritualis & virtutum ostensionem, quibus concuscaverunt Apostoli orbi tetrae, concepit gentilitas catechizando, & peperit baptizando populum Deo credentem, imò creditum suo in populo Deum. Utrumque enim recte fatendum, non solum ratio fidei ac veritatis, sed & ipsum Samuelis nomen intimat. Interpretatur enim, ibi ipse Deus, sive nomen ejus Deus. Ibi ipse Deus in populo, qui nascetur, quem fecit Dominus. Nomen ejus Deus, cuius videlicet, nisi ejus, qui, ut se semper in suis per gratiam nasciturum significaret, ait: Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei, qui in caelis est, ipse meus frater, soror & mater est. Nec novum videatur alicui, quod ejusdem Annae & virum & filium, Christi typum gestare dixerimus: quia profecto idem mediator Dei & hominum, sanctae Ecclesiae, quam gubernat, sponsus simul & filius est: sponsus, eam semper ut credat, speret, amet, adjuvando: filius, nuper in credentium, sperantium, amantium corda per gratiam veniendo.

Ascendit autem vir Elcana & omnis domus ejus, ut immolaret Domino hostiam solemnem, & votum suum, & Anna non ascendit. Dixit enim viro suo: Non vadam, donec ablactetur infans, & ducam eum, ut appareat ante conspectum Domini, & maneat ibi junior. Vnusquisque in suo sensu abundet. Ascendit Dominus & Ecclesia perfectorum; quae est domus & sedes ejus, ad offerenda Patri, qui est in caelis, suorum vota operum, & manet adhuc domi Ecclesia in his, qui necdum solido verbi cibo uti possunt. Aliqui, acceptis fidei rudimentis, adhuc pueri sensibus extant. Aderit autem tempus, cum & ipsi nutrient, & secum morante gratia Christi exercitatos jam sensus ad discretionem boni ac mali habere incipiant, dicantque cum Apostolo: Cum autem factus sum vir, ea, quae parvuli sunt, deposui. Jamque sint tales conspectu Domini digni, manentesque in vocatione, qua vocati sunt apud Deum, & sacerdotibus interesse, & quae altaris sunt edere, de divinitatis etiam summae possunt audire, legentesque discernere sacramentis. Talis est omnium credentium in Christo profectus: talia converfae gentilitatis inter doctos, doctoresque Judaeos, quasi Phenenna filios, exitere primordia.

Et adduxit eum secum, postquam ablactaverat, in vitulis tribus, & tribus modis farina, & amphora vini, & adduxit eum ad domum.

Matt. 6

Rom. 7

Ibidem.

1. Cor. 13

Act. 2

1. Cor. 14

Hebr. 5

1. Cor. 13

1. Cor. 13

domum Domini in Silo. Adducit Ecclesia suos filios, quibus rationabiliter & sine dolo lac ministraret, eosque à puerilibus novi hominis rudimentis ad perfectiora jam educando provexerat. Adducit, inquam, eos, quos auxiliatrice Christi gratia sensu fortes effecit ad societatem eorum, qui templum Dei fuerant jam per divinæ legis observantiam facti. Adducit autem eos in personis tribus, conjugatorum scilicet, continentium & doctorum, qui suæ vitæ munditiâ divinæ apti sacrificiis corpora pro Christo mori parata habent, cor contritum molâ timoris & spei humiliatum, quæ possideant, & sobrio jam calice inebriandi ferventem gratiæ spiritalis integra mente complectantur amorem. Nam quia amphora mensura genus est, modum amoris, quo proximum quisque, sicut seipsum, diligere jubetur, insinuat. Quia verò tres modios continet, merito præfatis tribus personis, quibus omnis Ecclesia constat, aptatur.

Puer autem erat adhuc infantulus, & immolaverunt vitulum, & obulerunt puerum Heli. Populus Gentium erat nuper ad fidem conversus, & dederunt martyres non paucos, qui unanimi devotione pro Christo sanguinem funderent, & in feruerunt oleastrum in bonam olivam: hæc fecerunt ministri sermonis.

1. Thess. 5

Et adoraverunt ibi Dominum. Quod Dominus sine remissione jubet orare, & non deficere: sub Annæ figura gerit Ecclesia, quæ in initiis votorum suorum, in profectibus, & in ipsa complexione Domino supplicare non desistit.

CAPUT IV.

Anna cum conjugè in tabernaculo adorans, hymnum gratiarum dicit Domino.

Et adoravit Anna, & ait: Exultavit cor meum in Domino, & cætera, usque in finem cantici. Sterilis quondam, nunc fecunda in Dei laude gaudens Ecclesia, de mutatione veteris Testamenti, vel sacerdotii in novum, quo ipsa consecrata est, triumphale carmen insonat. Sed querendum juxta litteram, quomodo hæc Anna dixisse memoretur, cum in toto suo carmine nil penitus orasse, sed ne ad Deum quidem verba fecisse, nisi in duobus solummodo locis, hoc est: Quia latata sum in salutaris tuo. & infra: Neque enim est alius extrate, & cætera, omnibus vel docendo, vel prophetando, vel Dominum laudando, promere videtur. Intelligendumque aperte, omnes actus ejus, qui in divino versatur officio, & omnia gesta vel dicta, quæ secundum Deum gerit ac dicit, ad orationem esse reputanda. Si enim hoc oratio solum intelligatur, quod communiter scimus: neque Anna his verbis orasse videbitur, neque ullus justorum, secundum Apostoli mandatum, sine intermissione oravit. Si verò omnes actus ejus justus, qui secundum Deum vivit, orationes putantur, quia justus sine intermissione, quæ iusta sunt, agit: per hoc sine intermissione justus oravit, nec unquam ab oratione cessabit, nisi justus esse desistat: ideo quod mater Samuëlis non frustra in his etiam, quæ hominibus rectè loquitur, adorasse perhibetur. Cantet igitur ore dilatato læta mater, quæ prius amaro animo loquebatur in corde suo: & dum sua præsentia narrat, futura totius Ecclesiæ gaudia præannat.

Psalm. 74

Exultavit cor meum in Domino, & exaltatum est cornu meum in Deo meo. Verè cor exultans, verè cornu regni spiritalis habet exaltatum, quæ non in seipsa, non in rebus caducis & fragilibus, sed gloriatur in Domino Deo suo: juxta eum, qui dicit, Gaudete iusti in Domino, & omnia cornua peccatorum confringam, & exaltabuntur cornua iusti. Non ait, ipse confringeret, ipse exaltavit: sed, Ego confringam, & sic exaltabuntur.

Dilatatum est os meum super inimicos meos, quia latata sum in salutaris tuo. Dum dilatatur cor meum ad exultandum in Jesu, id est, in salutaris tuo, dilatatur & os meum super omnes fidei & veritatis inimicos ad confitendum prædicandumque nomen ejus: quia & in angustis pressuratum sermo tuus non est alligatus, nec in præconibus alligatus.

Nec est sanctus ut est Dominus: neque enim est alius extrate, & non est fortis sicut Deus noster. Sanctos quidem ac fortes & angelos legimus, & homines: sed quantumcumque in sanctitate forciat, quantumlibet perfectionis acquirit, ita sancta fortisque non potest esse creatura, ut creator: quia ille fortitudinis & sanctitatis largitor est, ista susceptrix. Quod verò ait, Neque enim est alius extrate, & non addit, creator, vel dominus, vel aliquid tale, singulariter æternam ejus existentiam designat, quam à creaturæ fragilitate distinguens Psalmista: Mutabis, inquit, eam, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & amici tui non deficient.

Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes, recedant verba de ore vestro. Judæis & gentibus dicitur, sufficit hæc Deus de vestra quali singulari gloria superbis, jam modo, transcendens per gratiam legis litera, calcatis Evangelii veritate gentilitatis erroribus, novum Christi Testamentum simul fidei, & mandatum dilectionis ambo suscipite. Sed & nobis imperatur loqui sublimia, sed non multiplicare loqui sublimia gloriantes: hoc est, quæ sursum sunt sapere & querere, non quæ super terram: verum non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Gentilibus præcipitur loqui sublimia, unius Dei veri mysteria prædicando, & non multiplicatis eloquia sublimia, per multa deceptorum nomina errando.

Quoniam Deus scientiarum Dominus est, & ipsi præparantur cogitationes. Ideo necesse est altiora vobis non querere, & fortiora vobis non scrutari: quoniam fons ac thesaurus sapientiæ & scientiæ, qui docet hominem scientiam, Dominus novit cogitationes hominum, quoniam vana sunt.

Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore. Intentio superba Judæorum, quæ semper opera legis salutare posse præsumebant, defecit: exercitium artis dialecticæ & quasi circumflexa ad deridendam fidei simplicitatem philosophiæ secularis loquacitas enervata est: cuncta postremo malignorum spirituum jacula ignita invictæ veritatis sunt armis obtusa & quia stultitia mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortiora.

Repleti prius propantibus se locaverunt, & famelici saturati sunt. Judæi prius Scripturarum pane vivo refecti, nunc ad convivium boni patris, qui reducem filium juniorem gratè suscepit, intrâ se dissimulantes, inter spirituales Ecclesiæ dapes egent, & hospites quondam Testamentorum, nunc gustantes vident, quoniam scavis est Dominus.

Donec sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios infirmata est. Etiax exponit, quia multi filii de serâ magis quam ejus, quæ habebat virum, Septuaginta interpretes posterunt. Quia sterilis peperit septem. Saba quippe verbum Hebræum, & septem designat, & plurimos. Sed & illius editionis sensus elucet agnoscens numerum septenarium, quod est universa Ecclesiæ significata perfectio, propter quod & Joannes Apostolus ad septem scribit Ecclesiæ, eo modo se ostendens ad unius plenitudinem scribere: & in Proverbiis Salomonis hoc antea præfigurans, septuaginta adificavit sibi domum, excidit columnas septem.

Dominus mortificat, & vivificat: deducit in infernum, & reducit. Mortificat synagogam, vivificat Ecclesiam: eos eodem vivificat, quos mortificat, ut existimemus nos mortuos quidem esse peccato viventes autem Deo in Christo Jesu. Vel certe juxta illud intelligendum, quod ait Apostolus: Semper enim nos, qui vivimus, in noxam tradimur propter Jesum, & vita Jesu magnificetur in carne nostra mortali. Sed melius & sine ulla controversia de Domino fateatur impletum, qui mortuus revixit, descendens ad inferna resurrexit.

Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & subleat. Quos in præsentia pauperes & humiles spiritu propter se facit, eosdem in futuro ditat in se & subleat.

Suscitatus de pulvere egenus, & de stercore elevatus pauperem. Suscitatus à mortuis Christum, ne cato ejus videat corruptionem: & elevatus ad cælos, ne suspicaretur à Judæis perfectioribus, quorum traditiones Apostolus arbitratur ut stercorea. Ipse namque egenus, ipse pauper factus est pro nobis, ut nos ejus inopia ditaremur.

Ut sedeat cum principibus, & solium gloria teneat. Hunc verum

sum

sum exponit ipse, cum seiscitantibus se his, quos pauperes faciebat, ut ditaret: humiliabat in terris, ut subleuaret in caelis: quid mercedis habituri essent in futuro, respondit: *Matth. 19* *Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.* Et Salomon in laude fortis mulieris, id est, Ecclesiae, vel cuiusque animae electae: *Nobilis, inquit, in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terra.*

Domini enim sunt cardines terrae, & posuit super eos orbem. Non solum promontoria rupesque praeterea ad defensionem terteni orbis contra fervorem marinae tempestatis opposuit, verum multo magis pro conservando Ecclesiae suae statu, ne hanc ulla turbida persecutione unda deieceret, fixa fidelium suorum ac fortia corda locavit. Eosdem ergo cardines orbem terrae portantes supra principes in thronis sedentes appellat. Et recte: quia quantum nunc humiliter portant, & defendunt instantibus, tantum tunc sublimius iudicant. Horum cardinum qui domini sint, & non sua virtute muniti, & B. Job meminit, dicens de Domino: *Sub quo curvantur qui portant orbem. Qui ut in vir aliorum valeant summittere onera sustentare, invitati solitudinem non cessant humilia colla submittere.*

Pedes Sanctorum suorum servavit, & impii in tenebris conticescent. Actus piorum sensusque, quibus ad perfectiora quasi gradatim proficiunt, ab impiorum defendit insidiis: & iidem impii tenebrosos, quas bonis tendere, peribunt in machinis. Unde quidam Sanctorum Servatori pedum suorum gratias agendo decantant: *Exultabo in salutari tuo, infixa sunt gentes in interitum, quem fecerunt, &c.*

Quia non in fortitudine sua roborabitur vir. Ad superiora respicit. Idcirco impios, qui sui virtute fidentes auxilium divinum quaerere despiciunt, in tenebris conticescere, hoc est, ab agenda caeca impietate tandem damnatos flere oportet: quia non in fortitudine propria, sed in auctoris sui gratia roborabitur, quicumque vir appellari recte desiderat.

Domini formidabunt ad verum suum, super ipsos in caelotornabit. Aperte districti & ultimi iudicii diem tremendum pronunciat: in quo, quia Dominum formidabunt adversarii eius, iam modo necesse est, nondum visum illum humiliter formidemus, ut tunc eius visa maiestate gaudeamus. Sed & hodie Dominus ad fruendum pravorum contumaciam de caelis luminosis quae Scripturae sanctae paginis, quos spiritus eius ornavit, intonat.

Domini iudicabit fines terrae. Certum est Dominum non solum fines terrae, sed etiam mediterraneas regiones iudicare. Sic ergo dictum est, *iudicabit fines terrae:* ac si diceretur, *Etiā fines terrae: quia non est, qui se abscondat à calore eius.* Sed melius intelligitur fines terrae, extrema vel uniuscuiusque hominis, vel totius mundi tempora dicere: quia qualis de corpore quis exierit, talis offerretur districti iudicis examini.

Et dabit imperium regi suo, & sublimabit cornu Christi sui. Post ultimae examinationis discrimen regnum Christi, quod infideles modo despiciunt, offensam divinae maiestatis suae gloriae, sublime monstrabit. Cornu autem Christi non solum unigeniti filii Dei, verum etiam uniuscuiusque electi eius non inconvenienter accipitur. Unde ista ipsa in capite hymni huius, quo toto juxta nomen sum gratiam Dei mirifice commendat, ait: *Exaltatum est cornu meum in Deo meo.* Omnes quippe unctos eius chrismate recte Christos appellamus, quod tamen totum cum suo capite corpus unum est Christus: nunc ex parte peregrinus in terra, tunc autem totus caelesti sublimandus in patriam. Recole hymnum B. Mariae, & vide quam familia de iudicis & gratia Dei prophetae mater & Domini, mulier & virgo senserint.

CAPUT V.

Prophanantibus Heli filius sacerdotale officium, Samuel puer ministrat ante Dominum, accinctus Ephod lineo, & benedicens Heli, Anna secundatur à filio.

ET abiit Elcana Ramatha in domum suam, &c. usque ad id, *Quam magnificatus est puer Samuel apud Dominum.* Hae lectio docet, devolutis ad pejora post incarnationem Domini Judaeorum doctoribus, ejusdem in Ecclesia Domini

& Salvatoris magnalia totum diffamanda per orbem.

Abiit igitur Elcana Ramatha in domum suam, puer autem erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli sacerdotis. Vocata nuper ad fidem Ecclesia Gentium, quod nativitate B. Samuelis significare diximus, abiit possessio Dei, quae est coeterna ejus sapientia, Christus, ad illustranda, sicut semper Sanctorum suorum celsa corda fidelium, & Angelorum, & hominum, quae sunt domus ejus supra petram fidei fortissimè contra inferi portas erecta. Ipse autem vocatus ad fidem populus, cemente etiam Judaico, & admirante sacerdotio, Christi iussis humiliter quasi se semper conspicientes serviebat.

Porro filii Heli, filii Belial, nescientes Dominum, neque officium sacerdotum ad populum. Filii sacerdotii Judaici, filii caeci luminis, sive absque jugo (utrumque enim Belial sive Beliar sonat) extiterunt, quotquot Christi doctrinam nesciebant: non divinae legis iussa, sed suarum statuta traditionum sequentes.

Sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fusciculam tridentem in manu sua, & mittebat eam in leberem, vel caldariam, aut in ollam, sive in cacabum, & omne, quod levabat fusciculam, tollebat sacerdos sibi. Quicumque vitam suam eo tempore Domino consecrare decrevisset, veniebat discipuli Scribarum, Pharisaeorum, & principum Sacerdotum, dum carnales ejus consuetudines superinae devotionis igni decoqui inciperent, & habebant rapacem mundi cupiditatem in operibus suis: cujus tridentem morsum describens Joannes ait: *Quia omne, quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vita.* Et hujus exempla, vel etiam doctrinas terrenae cupiditatis mittebant in qualicumque audientis cor, id est, sive docibile, sive tardioris & angustioris ingenii, sive infirmum ac fragile, seu patientis adverbii, sive efficacis dicendi, seu rusticum, minusque sonorum, quod varietate minoris majorisque ferrei, aenei, sive testei vasis distinguitur: parvumque, quem nuper quisque conceperat, divini amoris calorem pessimo actu polluentes, non id, quod lex statuit, praedicandi praemium expectabant, sed contra, quod Deo debebatur, obedientiae munus sibi fieri cogentes: quae profecto fusciculam pravissimam etiam nunc in Ecclesia sacras hostias attaminant, quicumque accepto fidei mysterio, vel etiam ministerio verbi sua quaerunt, non quaerunt Jesu Christi.

Etiā, antequam adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis, & dicebant immolanti: Da mihi carnem, ut coquam sacerdotis, non enim accipiam à te carnem coctam, sed crudam. Tantum nequitia Pharisaeica deceptionis progressa est, ut etiam, antequam gratissimae Deo dilectionis pingue munus offerendum docerent, quod ante ceteras virtutum hostias ei singulare debet in ara cordis immolari, suum divino cultui praeferebant obsequium: dicentes miseris auditoribus, ut suae quisque concupiscentiae carnalis illecebras non aetherae charitatis flammam Deo dignae consumerent, sed in conditoris injuriam minus castigatas pro libitu carnalium impenderent praceptorum. Haec autem suis auditoribus improbi non verbis, sed rebus ipsis dicebant. Quorum similia hodieque per magistros & sacerdotes Ecclesiae fieri utinam nesciremus.

Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia detrahebant homines sacrificio Domini. Erat peccatum Scribarum & Pharisaeorum grande nimis coram Domino, tamen coram hominibus se per hypocritam justificantium: quia ipsi homines cum essent, rescindebant praceptum Dei per traditiones suas: vel corde tollentes clavem scientiae, & ipsi non introibant, & volentes intrare prohibebant. Si autem grande nimis peccatum coram Domino commiserit pueri, qui peculium victimarum carnes indignè tractabant: quid putas eos meriti poenarum, qui stulticia puerili filium Dei conculcaverint, & sanguinem Testamenti aeterni pollutum duxerint? Qui accipientes non dijudicant corpus Domini, id est, à communium viliumque escartum perceptione caelestis vitae mysterium minimè discernunt.

Samuel autem ministrabat ante faciem Dei, puer accinctus ephod lineo. Ephod Hebraice, Latine superhumeralis, vel

Exod. 29

superindumentum dicitur: cuius nominis vestimentum ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, ac bislo re-torta contextum, solis Pontificibus concessum, Exodi scri-ptura commemorat. Verum idem lineum sacerdotibus, Levitis, ac ceteris quibusque visibile, & hic Samuëlis, qui Levita fuit, & infra sacerdotum, quos occidit Saul, ac Da-vid coram area Domini ludentis, exempla testantur. Neq; enim unavitas octoginta quinque Pontifices, sed minoris gradus potuit habere sacerdotes. Typicè autem Ephod varii coloris multifariam in viro sancto virtutum gratiam monstrat. Lineum verò, quod de terra procreatum. longo jam exercitio suum pervenit ad decorem, candidissimam castæ carnis mortificationem designat. Ministrabat ergò Samuël ante faciem Domini, puer accinctus ephod lineo; ministrabat Christus nostrè infirmitati humilis in homine, corpus animamque semper ab omni vitiorum forde mun-dissimam gestans. Non enim peccavit, nec malum coram Domino fecit: Qui sine iniquitatis conceptus est, & sine delictis peperit eum mater sua, Ministrat populus Christia-nus Christo, carnem suam crucifigens cum vitiis & ec ne-piscentiis, castigansq; corpus suum, & fervituti subjiciens.

Et tunicam parvam faciebat ei mater sua. Non solum ca-stam & ab omni peccato liberam, sed & humilem per omnia Dominus carnem suscepit: quam ei facit Ecclesia, vel qui talem eum rectè & saluberrimè credit, vel quia non ignobile membrum Ecclesiæ virgo, de qua ipse natus est, præfulget.

Matt. 22

Ezec. 40
Philipp. 2

Quam adferbat, inquit, statuti diebus, ascendens cum viro suo ut immolaret hostiam solemnem. Et Ecclesia nunquam à Christo deferta, quem secum in occulto habet omnibus diebus usque ad consummationem sæculi, solennibus Mil-sarum diebus ad immolandum ascendens, carnis ejus & sanguinis in vino ac pane secum mysteria defert. Verum & populo, quem Christo parit Ecclesia, humilitatis habi-tum facit, quam per singularum incrementa virtutum se-cum adfert, cum gratia Christi ad altiora proficiens, ut pa-tri luminum gratiarum vota rependat. Hæc est vestis illa nuptialis, qua, juxta Evangelii parabolam, omnis, qui so-lennia regni cœlestis intraverit, opus habet. Hanc & ipse regis magni filius, spiritalium autor sacra-toque nuptia-rum, primus induit: qui procedens tanquam sponsus de thala-mo suo humilitavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem. Quam profecto tunicam schemate parvam, sed virtute maximam, nec in ipso mortis suæ tempore scindere per-misit eos, à quibus mortem sustinuit: quia ipsam quoad mortem usque pervenit humilitatis exemplum, & in mor-te servavit.

Esaï. 61

Et benedixit Heli Elcanæ & uxori ejus, dixitque: Reddet Do-minus tibi semen de muliere hac pro senore, quod commodasti Do-mino. Benedixerunt Christo Ecclesiæ, conversi ad fidem sacerdotes Judæorum, de quibus scriptum est: Multa etiam turba sacerdotum obedebat fides. Benedicendam in Christo Ecclesiam, verbique semine multiplicandam per gentium nationes plerisque suis in typis sacerdotum vetus signifi-cat, & quasi tropicè Christo loquitur: Reddat tibi Deus Pater credentes ex gentibus: ipsi enim sunt semen, cui benedixit Do-minus. Pro senore, quod commodasti Domino, id est, pro illo si-ngulariter sancto homine, quem de virgine assumptum, unam tecum Christi personam, id est, Dei nomen habere voluisti. Nam si non senus Domino sanctum percepisset, nemo semen de femina sterili putaret esse sperandum. Hoc est, si non homo per Deum glorificatus ad dexteram Patris federet, nequaquam misera gentilitas & prævarica-tionis suæ conscia ad multiplicationem seminis Abrahæ potuisset pertingere. At dum Christus humani generis pri-mitiæ Deo Patri commodatus est, datur exemplo ejus fide-libus spes salvandi per illum, vivendi in illo, moriendi pro illo, resuscitandi ab illo, & in æternum regnandi cum illo. Potest & ita dici, quòd Ecclesia pro senore, quod Domino commodavit semen ab illo meruit, cum pro populo, quem fide-lem Domino, devotumque obtulit, ampliora, per mundum missis prædicatoribus fidei, & devotionis dona suscepit: quæ in quibuscunque gentibus, auctore Dei ver-bo, obedire neglexit, pro non dato senore verbi Domino,

repulis à se doctoribus, seminis sancti multiplicationem habere nequivit.

Duxit ergò Dominus Annam, & concepit, & peperit tres fi-lios, & duas filias, & magnificatus est puer Samuel apud Domi-num. Dedit Dominus Ecclesiæ spiritum gratiæ suæ, quo ipsa fecundata genuit ei sobolem spiritalem, partim ad indaganda vel prædicanda sanctæ Trinitatis sacramenta potentem, partim cum perfecto Dei & proximi amore sua simplicitate contemptram: quia suscepta ad tempus à Chri-sto incarnationis humilitas, magni habita est apud Pa-trem: à quo omnis, qui se humiliat, exaltabitur. Unde & in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum.

CAPUT VI.

Augent filii Heli peccatum, etiam monita sui patris contemneres: & Samuel proficiens, tam Deo quam hominibus placet.

Heli autem erat senex valde, &c. usque ad id, Puer autem Samuel proficiebat atque crescebat, & placebat tam Deo quam hominibus. In hac lectione, mysticè senescente & oc-casuro Judæismo, Christi per Evangelium fama crebra, Heli ergo senectus multa tempus propè finiendi sacerdotii legalis infirmat. Quod enim antiquatur & senescit, propè interitum est.

Et audivit omnia, que faciebant filii sui universo Israël, & quomodo dormiebant cum mulieribus, que observabant ad ostium tabernaculi. Non parva nec uniformis filiorum Heli trans-gressio, & divinum religionem & dilectionem proxi-mi maculare non timuit. Suprà namque legitur, quia de carnis sanctis, non quod statutum in lege, sed quod sibi erat libitum, præsumperint: quia priusquam Deo facer-adepts adoleret, partem sibi de hostia, quam comederent, præsumperint: quia crudam ab offerentibus carnem, quam sibi accuratius pararent, rapuerint: quia populum Domini transgredi fecerint, & quod maximè horrendum est, in contemptum Creatoris cuncta, quæ diximus, egerint. Sed nunc, quod fraternitatem laderet, additur: quia mulieres populi, quæ ad orandum confluebant, polluerint: & infra, quod omnium malorum summa est, annectitur: qui nec correpti à patre penituerint. Hæc enu cleatius diximus, ut per singula lector, quid caveas, memineris. Verum quod restat, typica in parte complendum: sacerdotum docto-rumque est, & vigilare in Domino, & ad vigilandum ceteros excitare, dicentes: Vigilate iusti, & nolite peccare. Sed & doctores mali dormiunt, & hoc cum mulieribus, quæ observant ad ostium tabernaculi, quando pellicentes ani-mas instabiles nec ipsi intrant, neque eos, qui volunt, vitæ ostium intrare permittunt. Tale erat quondam peritura scelus Phariseæ factionis: tale est & nunc in falsis professio-ribus Christianæ religionis.

Et dixit eis: Quare facti res hujusmodi, quas ego audiores pessimas? Corripuit delinquentes filios Heli, sed non audierunt. Et ipsa veteris institutio sacerdotii suos mini-stros jubet esse perfectos: sed Scribæ, Pharisei & principes sacerdotum improbi paternam suæ legis ac sacerdotii vo-cem perituri contemnebant. Verum juxta literam non ne-gligenter intuemum, quòd corripuit quidem filios He-li: sed quia juxta correptionem sperantes, ut debue-rant, abjicere superedit, unà cum ipsis disperiit. Quid er-gò nos miseri, quid nostri similes merentur, qui gaudent ad vitia, qui emendare non audent, qui conscientiam sui meruunt: & quod cunctus populus clamitat, nescire se si-mulant?

Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Utrumque ad fi-lios Heli referendum. Peccavit enim in virum, cum sacer-dos uxorem viri alterius religionis gratia venientem con-sumptravit: sed hoc digna pœnitentia subsecuta dimittere poterat Deus. Non solum autem hoc factum est, sed & ma-jori miseria peccavit vir in Dominum, cum idem sacerdos fornicatione contaminatus ad altaris sacrosancta mysteria non solum indignè tractanda, sed & indignus accessit. Et quidem terribilis contra hujusmodi præsumptores Heli sententia personat, sed multò terribilior ipsius judicis ser-

mo, qui

Matt. 12.
Luc. 12.

mo, qui dicit: *Quicumq; dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neq; in hoc seculo, neq; in futuro.*

Puer autem Samuel proficiebat atq; crescebat, & placebat tam Deo quam hominibus. ¶ Senescit & deficiente Heli, puer Samuel proficiebat atq; crescebat: quia reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem ejus, & inutilitatem, nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio verò melioris spei, per quam proximam ad Deum.

CAPUT VII.

Veniens ad Heli prophetam, quæ domus ejus ob reatum contemptus sint eventura, deprecatur.

Veniit autem vir Dei ad Heli, & ait ad eum: *Hæc dicit Dominus: Nunquid non aperte revelatus sum domui patris tui? & cætera, utque ad id quod dictum est: Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem, ut comedam buccellam panis. ¶ Hæc lectio non figuris rerum, sed aperis prophetiæ dictis, totum illud vetus sacerdotium, quod de semine Aaron, novo Christi sacerdotio, quod nunc in Ecclesia geritur, docet esse mutandum.*

Nunquid non aperte revelatus sum, inquit, domui patris tui, cum esset in Ægypto in domo Pharaonis? & cætera.) Non hæc de proximo patre Heli, qui in illa Ægyptia servitute fieri non potuit. loquitur: sed de ipso Aaron, cujus domui revelatus est in Ægypto, quamq; inde educam omnibus tribubus Israel sacerdotii jure prætulit.

Et dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel. ¶ Omnia de sacrificiis populi, quæcunque sacerdotes accipere decebat, filiis Aaron patris tui, quia eos in sacerdotium elegi, præbui.

Et magis honorasti filios tuos quam me, ut comedereris primitias omnia sacrificii filiorum Israel populi mei.) Non contenti parte quam vobis concessi, etiam primitias quæ mihi debebantur, accipere tentastis, quod & de tempore, & de portione sacrificiorum potest intelligi: quia antequam adeps incenderet, optima quæq; sibi de victimis comedenda præsumebant, sicut supra lectum est.

Propterea ait Dominus Deus Israel: Loquens loquutus sum, ut domus tua & domus patris tui ministrarent in conspectu meo usq; in sempiternum. ¶ Queritur qua ratione mutetur, quod promissum est perpetuo manitum: sed recole sacerdotium Aaron umbram æterni fuisse sacerdotii, & promissionem æternitatis: intellige non ad umbram, sed ad umbratam pertinere veritatem. Ne enim umbram figuramq; putares sempiternam, ipsa quoque debuit ejus mutatio prophetari. Quomodo & de regno Saulis intelligendum, quod dictum est, Quod si non fecisset, iam nunc præpararet Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum. De quo opportunius suo loco tractabitur.

1. Reg. 13.

Nunc autem dicit Dominus, Absit hoc à me: sed quicumq; glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contempserit me, erunt ignobiles. ¶ Mutans tempora, non mutans consilia Dominus, & electos ex gentibus in sacerdotium sibi spiritale conquiri, & contempserit se filios Aaron, omni prorsus officii sacerdotalis ordine privat.

Eccæ dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui, ut non sis senex in domo tua. ¶ Præcidunt hi duo dies, nullus jam de Aaron stirpe sacerdos eligitur: sed præcisa est gloriatio sacerdotii legalis, non in Heli solius, sed in totius successione Levitici generis: adeo ut ne minoris quidem ordinis sacerdos, qui presbyteri Græcè, id est seniores appellantur, quisquam ibi querendos arbitretur. Unde manifestus Septuaginta interpretes transfulerunt. Et non erit tibi senior in domo mea, quia senescunt quidem corporis ætate de illa tribu innumeri, sed in domo Domini presbyteri gradu non donati.

Et videbis amulum tuum in templo in universis prosperis Israel.) Videbunt prosperi tui populum gentium, in fide quæ est dilectum de templo utentem spiritualiter scripturis & promissionibus Israel.

Verumtamen non auferam penitus virum ex te ab altario meo, sed ut deficiat oculi tui, & tabescat anima tua.) Non est filius

Aaron, tamen multum graviterque in Domini nece peccantibus, penitentia locus interdictus: sed si qui volunt ex eis, veniant penitentes ad Ecclesiam, Christi altario participant, cærens in sua perfidia atq; invidia cæcitate manentibus, in cuius exemplum pia dispensationis, pereunte cum filiis Heli, non est penitus ablatum ex eo vir ab altario Domini. Nam & in diebus Saul, Abias nepos Phinees filii ejus, sacerdotio sanctus scribitur.

3. Reg. 13.

Et pars magna domus tue morietur, cum ad virilem ætatem venerit.) Pars magna domus Heli ad virilem ætatem veniens mortua est, quando prodente Doeg Idumæo, octoginta quinque sacerdotes sunt pariter Saulis furore trucidati. Sed & hodie maxima domus ejusdem portio, cum ad intelligibiles annos venerit, perfidia suæ mucrone vitæ præmia perdit.

1. Reg. 22

Hoc autem erit tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis Ophni & Phinees, in die una morientur ambo: & suscipiet abo mihi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum & animam meam faciat. ¶ Hæc ad Heli & Samuelem pertinent, quia & huius filiorum mors, & illius non de genere Aaron in sacerdotem electio, mortem non hominum, sed ipsius veteris sacerdotii significat, novique substitutionem, in quo Christus est in Ecclesia sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Quod autem ait Dominus, Qui iuxta cor meum & animam meam faciat: non arbitris animam habere Deum, cum sit conditor animæ: sed ita hoc de Deo tropicè, non propriè dicitur, sicut manus & pes, & alia corporis membra. Et ne secundum hoc credatur homo in carnis suæ effigie factus ad imaginem Dei, adduntur & alia, quas utique non habet homo, & dicat Deo: Sub umbra alarum tuarum protege me, ut intelligant homines de illa ineffabili natura non propriis, sed translatis rerum vocabulis ista dici.

Esai. 6.

Et adificabo ei domum fidelem, & ambulabit coram Christo meo cunctis diebus.) Domus fidelis, quæ sacerdoti fidei super petra fundamentum à viro sapiente construitur, Ecclesia est: quæ ambulavit coram Christo cunctis diebus vitæ præsentis, neque unquam portæ inferi optimum ejus retardare prævalebunt incessum. Et pulchrè dicitur, Ambulabit cunctis diebus: quia cum transacto labentium dierum excursu venerit, melior dies una in atris ejus super millia, benedictionemq; dederit, qui legem dedit, non habet ista domus quid ultra proficiat, ambulans de virtute in virtutem: quia videbit Deum deorum in Syon, laudabitq; eum beata in domo ejus, imò & ipsa domus in æternum. Neq; enim facile Samueli fidelis domus ædificata potest intelligi, cujus filii post avaritiam declinasse, neque in vis illius ambulasse referuntur, nisi forte domus ejus plebs quam regebat, accipienda putetur, de qua scriptum est: Et requievit omnis domus Israel post Dominum. Et ambulasse coram Christo Domini, vel ipso Domini coram Samuel, vel ipse Samuel, Saul sine David interpretetur.

1. Reg. 7.

Eurum est autem, ut quicumq; remanserit in domo tua, veniat ut oretur pro eo, & offerat nummum argenteum, & tortam panis.) Et aliquanti quotidie non solum de sacerdotali, sed & de omni tribu Israel, & cuncta simul in fine mundi reliquæ gentis ipsius, ut reconciliari Deo possint, veniunt ad Ecclesiam: & reprobatis victimarum carnibus, verbum consumans & brevians salutiferæ confessionis, & panem sacrificii spiritualis offerunt. Argentum quippe verbum confessionis fidei, nummus autem breviteratem ejusdem confessionis, quæ in symbolo continetur, exprimit. Quod autem iste vir Dei, qui officio suo Propheta esse ostenditur, ait, Quicumque remanserit in domo tua: hoc est quod Esaias ait, Reliquæ salva fient. Et Apostolus Heliæ verba commemorans, sic ergo, inquit, & in hoc tempore reliquæ secundum electionem gratiæ salva factæ sunt.

Rom. 12.

Esai. 11.

Dicitq; Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem.) Ad ipsam plebem significat, Christo sacerdote præclaram. Cui Petrus ait: Vos autem genus electum, regale sacerdotium. Quod autem addit, Ut comedam buccellam panis: etiã ipsu sacrificii genus eleganter expressit, de quo dicit sacerdos ipse: Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Quia enim dixerat superius, dedisse cibos domui Aaron de

1. Petr. 2.

Joan. 6.

victimis veteris Testamenti, quæ fuerant sacrificia Judæorum: ideo hic dixit, Postulandum ad comedendum buccellam panis, quod est in novo Testamento sacrificium Christianorum.

CAPIT VIII.

Caligantibus Heli oculis. Samuel dormit in templo Domini, & ad quartam Domini vocationem respondens, quæ sunt Heli ventura cognoscit, atq; ipsi manè replicat, secundò etiam divina revelatione sublimatus.

Per autem Samuel ministrabat Domino coram Heli, & cætera, usque ad id quod scriptum est, Quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo juxta verbum Domini. In hac lectione Dominus carceronias sacerdotilegalis, & priuquam eas ipse per suam passionem consummaret, Pharisæorum traditionibus jam corruptas, ostendit omnibus modis esse mutandas, credentè mox in eum & confitente Judæa, quia Deus visitauit plebem suam.

Puer autem Samuel, inquit, ministrabat Domino coram Heli: & sermo Domini erat pretiosus, in diebus illis non erat viso manifestus. Puer qui natus est nobis in carne cernentibus Judæorum sacerdotibus, per se perq; suos Evangelizantes discipulos Ecclesiæ primitiua sua dona ministrabat. Et sermo Domini erat eo tempore sui raritate pretiosus: quia messis quidem multa, operarii autem erant pauci. Nec erat Pharisæus, Scriba, vel sacerdos, qui visiones occultas, & dicta Prophetarum manifesta populis expositione referret.

Tadum est in die quadam, Heli jacebat in loco suo, & oculi ejus caligauerant, nec poterat videre lucernam Domini, antequam exstingueretur. Lucernam Dei pro dignitate gradus Heli cognominat. Lucernam autem per significationem rectè sacerdotium vetus accipimus, in nocte quidem sub umbra seruiantis populi per necessarium, sed aspirante die novæ gratiæ removandum. Quia enim lucerna nocte clausis tantum in domibus lucens, latius spargere radios sui fulgoris non sufficit: sol autem exortus ad eò cuncta foris intrusque perulstrat, ut etiam ipsam lucernæ jubar minus utile, imò exstinguibile reddat: non immeritò hæc legali scientiæ, quæ uni tantum Judææ domui, quasi intus clausa fulgebat, cæteris extrâ gentibus quasi cæcis noctis horrore depressis, ille comparatur Evangelio: quod post illustratam Judæam, etiam longas gentilitatis depelleret umbras. Quomodo autem lucernam sol oriens celaret, vel etiam exstingueret, ostendit Apostolus, qui de litera & spiritu loquens ait: Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. Si enim quod euacuatur, per gloriam est, multò magis quod manet, in gloria est. Heli ergo jacebat in loco suo, & oculi ejus caligauerant, nec videre poterat lucernam Dei, antequam exstingueretur sacerdotii veteris, ac legis cui seruebat dignitas: quæ vigilare, stare in fide, viriliter agere, & confortari debuerat, tempore jam Dominicæ incarnationis, à prima sui status alacritate degenerans, quasi senio lacessente torpebat: nec dum quæ Christi sanguine consummata, maxima jam ex parte per deuterofes Pharisæorum, veri sensus erat luce privata.

Samuel autè dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei. Dominus inter prædicandum ministrandumq; spiritalia mortalibus, suspensum ab exterioribus oculum mentis in supernæ atq; intimæ lucis contemplatione desigebat. Templum quippe à contemplantando, ubi & divina & ecclesiastica sacramenta, dictum perhibent: ubi est arca Dei, id est gloria summæ Trinitatis, divini totius sola conscia secreti. Unde loquitur in Psalmo: Providebam Dominum coram me semper, quoniam à dextera est mihi, ne commovear.

Et vocavit Dominus Samuel, qui respondens ait: Ecce ego. Arduum dicendi genus, quomodo ex tempore vocet filium patris ad cognoscenda sui secreta judicis: seque illi adesse respondeat, qui ante tempus natus ex patre loquitur: Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et: Omnia quacumque habet pater, mea sunt. Sed humano sapè more scriptura de Deo, imò ipse de se in scripturis Deus loqui consuevit, iuxta illud Evangelii: Neq; enim à me ipso loquor, sed sicut audio.

Matth. 9

1. Cor. 3.

Psal. 13.

Matth. 11

Ioan. 16.

Ioan. 15.

judico: & omnia quacumq; audivi à patre meo, nota feci vobis. Itemque in Genesi dixit Deus: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Vocatus ergo Samuel à Domino, respondit: Ecce ego.

Et cuscurret ad Heli, & dixit: Ecce ego, vocasti enim me. Vocatus à patre Christus, qui in illo erat semper, ad contemplanda perpetuæ suæ miracula majestatis, responderet se æterna præsentia apud patrem divinitus esse mansurum: & inter hæc repente apparens humanitas in carne, loquitur Judæorum magistris: En ipse, quem tanto tempore querebatis, & in carne venire desiderabatis, qui precibus votisq; fidelium crebro ad salutem mundi vocabar, adveni ego ipse, qui loquebar, ecce adsum.

Qui dixit: Non vocavi, revertere, & dormis; & abiit, & dormivit. Negant se Scribæ & Pharisæi Christi quasi filie adventum: cujus nativitate audita, non solum Herodes exturbatus est, sed & omnis Hierosolyma cum illo. Reversumq; in templo dormite præcipiunt, quem à se discredendo repulsum, ad intuenda puerum patris arcana remittunt. Quem tamen juvenem, hoc est post tricesimum ætatis annum, Dei filium per nonnullos de suo numero credentes intelligunt. Et hoc est Heli post tertium Samuelis ad adventum intellexisse, quia Dominus vocaret eum: post tertiam annorum ejus decada Judæos cognoville, & credidisse, quia Jesus est Christus filius Dei.

Et adiecit Dominus vocare parvulus Samuel, confurgensque Samuel abiit ad Heli. Non pigeat nos iterare tractando, quæ nec Dominum loquendo, nec historicum piguit iterare scribendo. Vocat Deus pater Deum filium, non sicut homo hominem, pulsato verbis ære de loco ad locum vacando: sed hunc invisibili præsentia in se perpetuò manentem, etiam cum in terris hominem gestaret visibilibus signis ostendendo. Et quia Samuel ibi, ipse Deus, vel nomen ejus Deus interpretatur: possumus & hoc rectè dicere, quia Dominus Samuel vocaverit, quomodo filium patris incarnatum, miraculis Deum verum demonstravit, & ille responderit, Ecce ego. Cui idem filius dixit: Ego in patre, & pater in me est.

Et dixit: Ecce ego, quia vocasti me. Notet diligens lector, non eundem semper allegoricæ interpretationis, quem ordinem esse veritatis historica: sed modò pari, modò dispari, modo contrario ad invicem statu conversari. Pariquidem, ut Samuelis pueritia simplex, & torpens cæcitas Heli, Domini salvatoris humilitatem, & perfidam Judæorum stultitiam signat. Dispari autem, ut dubia Samuelis verba dicentis, Ecce ego, quia vocasti me: verè certamq; Christi incarnationem præmonstrant. Contrariò, ut infernis, peccatum David in sermone Uriæ misericordem Christi gratiam, qua gentes est salutare dignatus, insinuat.

Porro Samuel necdum sciebat Dominum, neque revelatus fuerat sermo Domini. Porro Salvator, cujus nomen Deus, necdum agnitus est à carnalibus, omnia patris semper nosse secreta, neque antequam baptizaretur, vidit, & testimonium perhibuit Joannes, apertos ei celos, & vocem patris super eum factam fuisse de sursum. Sic ergo more sanctæ scripturæ infantilis beati Samuelis ignorantia occultata in carnis infantia, filii Dei sapientiam demonstrat. Neque enim frustra dictum est, Quia in ipso sunt omnes thesauri sapientie absconditi, videlicet in fidelibus, manifestari credentibus.

Et adiecit Dominus, & vocavit adhuc Samuel tertio. Tertio Dominus vocat Samuel, tertio confurgens ipse venit ad Heli, & qui se vocaverit dicit. Tertio filium patris in carne visibilem, signis Deum invisibilem monstravit: in infantia videlicet, in pueritia, & in juventute. In infantia quippe, cum pastoribus & magis attestantibus per Angelum stellamque radiavit. In pueritia verò, cum annorum xij. factus, in templo sapientia divina præditum monstraret: ubi ipse dixit inter cætera, Quia in his quæ pater meus sunt, oportet me esse. Porro in juventute, cum baptizatum patet ipse de caelis sua voce signavit, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. At in singulis his quibus Dei filius à Deo patre declaratur, ipse se filius hominibus hominem mortalem mortalibus offerens, adesse se, qui

se, qui

se qui diu quaesitus, expectatus & desideratus fuerit, indicavit.

Inleceit igitur Heli, quia Dominus vocaret puerum. Et ait ad Samuel: Vade, & dormi. &c.) Tandem post multa à Domino facta & dicta magna, post Baptistæ Joannis expleta præconia, intelligunt sacerdotes, scribæ, & pharisæi, quia Jesus, qui in veritate carnis puer natus est nobis, ipse in veritate sempiternæ deitatis paternorum sit lumis contemplator arcæ: moxque annuente agnita fidei supernum illum, gaudia quibus nunquam abest, contuenda petere, & quæ hominibus humanitatis narrare debeat, à Deo patre divinitus cupiunt audire, ac more amantium quæ faciendæ norunt, ipsi ut fiant admoment, quomodo nos sapius & ipsum Deum, & Angelos quod facturos scimus, ad ostendendam nostræ mentis devotionem, ut eitis & instanter faciant, quasi annuente hortamur. Dicimus namque homines de terra: *Exurge Deus, & iudica causam tuam. Excite potentiam tuam, & veni. Benedicite Deum omnes Angeli ejus, & innumera hujusmodi.*

Psal. 73.
Psal. 79.
Psal. 102.

Et dicit Dominus ad Samuel, Ecce ego facio verbum in Israel, quod quicumque audierit, tinnient aures ejus. Quæ Prophetæ superitis ad Heli de iudicanda domo ejus, hoc est de abicienda illius, & Samuelis substituendo sacerdotio prædixit, eadem ipse Samuel factus ad se Dei oraculo cognoscit, eidemque Heli renunciat: quia per Prophetarum præconia definitum veteri, & introducendo novo, hoc est Christi Ecclesiæ, sacerdotio præcinerant, eadem ipse Christus in carne conversatus, à patre certius audita in occulto, qui mortalium non est accessus, palam Judæorum primatibus & aperta voce revelat.

L. Reg. 22.

Idcirco juravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus: vitium & numerus usque in æternum. Domus Heli iuxta literam non victimarum sanguine, quas filiorum ejus iniquitas polluebat, expiari potuit, sed sanguine tamen est expiata martyrii, quando tot sacerdotes stirpis illius in civitate Nobæ paternæ hospitalitatis gratia sunt in fontes extincti. Juxta verò consequentiam allegoriæ, iniquitas domus Heli, imò totius domus Israel, nullo hostiarum vel munerum bonæ actionis genere valuit ad integrum mundari, donec veniret agnus Dei, qui tollit peccata mundi. *Solus etenim sanguis Jesu Christi filii ejus mundat nos ab omni iniquitate.*

Joan. 1.

Dormivit autem Samuel usque mane, aperuitque ostia domus Domini. Manebat Dominus in secreta quiete cum patre, cum quo invisibiliter omnia disponere & gubernare non cessat, expectans quando depulsa nocte victorum, virtutum ostia panderet, quando legis umbra decedente, veritatis Evangelicæ lumina refererentur, & statim ubi in corde cupiunt affluente sole justitiæ, fidei conspiciat jubar exortum, aperiens ampliora sui spiritus dona, perpetuæ domus in cælis sperandum promittebat ingressum. Quod non solum tunc in Judæis, sed & in nobis usque hodie geritur: quicumque enim gratiam Christi aut nondum accepit, vel acceptam culpam meritis abiecit, huic in nocte cæcitate posito Christus, qui semper in sanctis vigilat, dormit, cælestisque ei regni aditus occludit. At dum lucem sperandæ petendæque veritatis recipit, confestim exciatus tanquam dormiens Dominus, ostia virtutum, quæ incumbente perfidie vespera clauserat, aperit. Cui sensui congruit, quamvis sub alio tropo pulcherrime concinit, quod ipse Dominus dum dormit, nauæ periclitantur: dum evigilat, liberantur.

Matth. 8.

Crevit autem Samuel, & Dominus erat cum eo. Crevit Evangelii prædicatio, & Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Crevit opinio Jesu, & abiit in rotam Syriam. Unde Joannes ait: *Illum oportet crescere: & de veteris legis quasi Heli decessu, continuo subjungens: Me autem, inquit, minui.*

Joan. 3.

Et non cecidit ex omnibus verbis ejus in terram. Nil terrenum in verbis Domini reperies: vel nullus eorum qui terrena sapiunt, ejus spiritalia dicta comprehendit. Vel certe ita dicendum, quod Dominus in carne moratus, gentilibus, qui ad comparationem Judæorum quasi terra ad cælum fuerunt, verbum committere distulit: quos ta-

men postmodum per Apostolos est ad fidem vocare dignatus.

Et cognovit universus Israel à Dan usque Bersabee, quod fidelis Samuel propheta esset Domini. Et cognovit Catholica, id est universalis Ecclesiæ, spiritalis videlicet Israel, quæ à principiis abrenunciandi diabolo ad fontem usque baptismi perveniendo congregata est, quod fidei prædicator esset Jesus Christus, qui vocatur nobiscum Deus. Dan quippe interpretatur iudicium. Illud Ecclesiæ tempus inhiuat, de quo dictum est: *Nunc iudicium est mundi: nunc princeps hujus mundi ejicietur foras.* Bersabee autem, quæ putatur piramenti, sive puteus septimus, aut puteus satietatis interpretatur, plenam baptismi perceptionem designat: cum exorcizato, abrenunciato, & expulso de corde diabolo, fitem quifque regenerationis spiritus septiformis gratiæ consecrandus, & cælestium donorum largitate satandus intraverit. Sed & ipse situs locorum non parum Ecclesiæ sacramentis alludit: quia videlicet terminus Judææ terræ Dan ad septentrionem, ad austrum extitit Bersabee: quarum mysticam plagatum distantiam bene cognovit, qui cum sponso canere novit: *Surge aquilo, & veni aufer, perfla bartum meum, & fluant aromata illius.* Est autem Dan viculus à Panea de in quarto milliario euntibus Tyrum, de quo & Jordania, fluvius erumpens, à loco sortitus est nomen. Jor quippe fluvium sive rivum Hebræi vocant: quod & ipsum ad significandum baptizandi initium haud ignobiliter respicit. Porro Bersabee civitas sive vicus in tribu Juda, vergens ad austrum, ut diximus. Cognovit ergo universus Israel, id est visio Dei intentus Christianorum populus, à Dan usque Bersabee, ab aquilone usque ad austrum, id est à catechumeno usque ad fideles, ab his qui nuper durissimos à se hostis antiqui status excluderant, usque ad eos qui lucidissimo jam sancti Spiritus sunt calore perfati: quia Jesus est Christus filius Dei, & quia credentes habent vitam æternam in nomine ejus. Potest in hac lectione persona beati Samuelis, ad ipsa quoque membra Christi, puræ humilitatis merito sublimia referri, de quibus ipse dixit: *Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cælorum.* Quibus in templo Domini dormientibus, id est ab exterioribus mundi curis in sola superna voluntate speculanda, toto cordis lumine convertis, quomodo multa quæ caligans senex & reprobatas Heli non viderit, cælestium judiciorum secreta pandantur, docet ipse Dominus, qui loquitur in Evangelio: *Confiteor tibi Domine pater cæli & terre, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Ubi etiam in exemplum loci præsentis humilitas coronanda poenitentium, & superbiorum impietas damanda præmittitur, ut per hæc manifeste quæ sapientibus sæculi absconsa, quæ humilibus patefaciat arcana dixerit, ostenditur.

Joan. 12.

Cant. 4.

Matth. 18.

Matth. 10.

CAPUT IX.

Cæso ac sugato Israel à Philistiim, & filius quoque Heli peremptus, arca Dei capitur: quo audito, ipse statim retrò cadens perit & nurus ejus, nato prius filio Ichabod, qui interpretatur inglorius.

Et venit sermo Samuelis universi Israel, & cætera, usque ad id quod ait nurus Heli: *Translata est gloria Dei Israel, eo quod capta est arca Dei.* In hac lectione deceptus sæpe diu per exempla gentium Israel, tandem accepta ad tempus Evangelii fide, non multo post ipsam pariter & doctores veritatis amissurus fuisse signatur. Translatoque ad gentes Dei Testamento, sacerdotii legalis simul cum conjuncta ei synagoga, perditio subsecuta monstratur.

Egressus est namque Israel obviam Philistiim in prælium. Egressus est populus, id est post acceptæ legis notitiam, ad agenda palam bona opera quæ dicitur: expugnandaque, quantum poterat, gentilitatis errorem, quo impiorum corda ebriata, perpetuam vergebant in mortem. Unde bene Philistiim cadentes potione dicuntur. Quo tamen in certamine Israel non tam exteras gentes à scelerum pollutione revocare, quam seipsum curabat, ne illarum exemplo periret, observare.

Et castra.

Psal. 60.
2. Reg. 21.

Et castrametatus est juxta lapidem adjutorii.] Et omnem spiritualis sui belli fiduciam in ejus constituit auxilio : de quo dicebat, *Dum anxietaretur cor meum, in petra exaltasti me.* Et alibi, *Domine petra mea, & robur meum.*

Porro Philistinii venerunt in Aphec, & instruxerunt aciem contra Israel.] Proficiente in Deo vero Israel, fallorum multorumque cultores deorum continuo furor novus invidendi, eumque depravandi corripuit : & hoc est Philisteos aciem in Aphec, id est, in furore novo contra Israel instruere, finitimas quasque gentes ab immundis edoctas spiritibus, ad scandalizandum Dei populum, perverſa religionis vel actionis exempla pramonstrare, quod à tempore legis accepta, usque dum gratia Christi facit utraque unum, nunquam agere destiterunt.

Inito autem certamine tergaverit Israel Philisteis, & caesa sunt in illo certamine Philistinii per agros quasi quatuor millia viro- rum, & reversus est populus ad castra.] Otto inter Israel & Gethilium populos rerum verborumque de vera religione conflictu, & hoc pro unius & veri Dei cultu, illis pro idolorum defensione certantibus, defecit fide Israel, & proclivus ipse ad errorem gentium, quam gentes ad sequendam fidem ejus potuerunt converti. Cujus tamen portio non minima, ceteris licet peccantibus, ad defendenda virtutum spiritualium perstabat castra redire. Neque hæc ita allegoricè super antiqui Dei populi statu interpretata putes, ut non etiã ubi tropologicè conveniant. Nam & ipse quoties expeditione spiritali spiritus immundos expugnare niteris, non tua videlicet virtute fretus, sed in lapide confusus illo, qui de monte præcisus est sine manibus, solus diaboli regna proferre novit : mox iidem veritatis inimici novarum tibi atrium furorem, per singula bonæ operationis cœpta opponunt. Cave autem ne terga mentis ferientibus peccando certas hostibus : sed potius juxta quod admonet Apostolus Jacobus : *Resiste diabolo, & fugiet a te.* Verum quia scriptum est, *Varius evenus est belli, & nunc hunc, nunc illum consumit gladius,* si forte ad tempus cessasse, & hostem vicisse contigerit, si etiam agros bonæ conversationis fructiferos populasse, & prudentiam, fortitudinem, justitiam ac temperantiã, quasi præcellentissimas quatuor duces cuncta virtutum turma subsequitur, se stravisse jactaverit : nec si tamen ipse castra optimi propositi, quæ juxta firmam petram metatus es, deserere, sed magis humilitatis & poenitentia remedia perditos, virtutum cunctos debes nova redintegrare militia juxta eum qui dixit : *Si spiritus potestatem habentes ascenderint super te, locum tuum ne dimiseris quia curatio cessare faciet peccata maxima.* Instante igitur ab adversariis periculo certaminis, arcam ferventissimæ fidei auxiliatricem offer. Sed si & illam forte nequissimi ad horam vel hæresim permiscendo, vel alio quolibet genere fraudis attaminando subtraxerint, nec tibi superna pietatis auxilium deficiet : quæ ideo plerumque suos ad horam cadere permittit, ut cognita propria infirmitate, cautiores postmodum in virtutibus, ac perfectiores ad præmia servet. Denique arca post modicum lata domum regreditur, tuteque urbis in arce bis denis permanet annis : quia poenitentiam sæpè recepta virtus, animum ardentis quam ante turbem tentationis poterat, adimplet, eumque usque ad consummatum perfectæ legis divine Decalogum, ac percipiendum perpetuo cœlestis denarii gaudium comitatur. Verum his morali expositione præoccupatis, redeamus ad ordinem lectionis, & in antiquissimo literæ nemo- re novam spiritualis allegoriæ poma queramus.

Dan. 2.

Iac. 4.
2. Reg. 11.

Eccl. 10

Exod. 2.
Deut. 5.

Dixeruntque majores natu de Israel, *Quare percussit nos Dominus hodie coram Philistinii ? Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in medio nostri, ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum.* Consuluerunt sibi pro adipiscenda salutis via doctiores quique tum temporis in populo Israel, querendo videlicet quare legem accipientes, legemque facere volentes, eam perficere vel implere nequiverint, quare sint percussi à Domino coram Philistinii, id est quare permittente Domino, neque eos sua gratia juvante, concupierint, legentes & diligentes legem, quæ dicit : *Non concupisces.* Invenieruntque tandem utile consilium, ut querentes Christi gratiam, quæ in legis scriptura

patribus est sæpè promissa futura : gratiam quippe Christi in lege signatam reperire, per quem eam cupere liberati, hoc est arcam Testamenti in Silo intra velum tabernaculi positam reminisci, & ad promerendam salutis auxilium à populo deserri. Diximus supra qua ratione Silo legis ty- pum teneat.

Misit ergo populus in Silo, & tulerunt inde arcam fœderis Domini exercituum sedentis super Cherubim.] Misit populus in futuram fidei suæ devotionem : & gratiam Dei super omnia excellentis, quam legis occasione didicerant, sibi ad- juriticam allumebant. Et notandum, quod tempore toto querendi & adferendi ad se arcam, quæta Israel castra mansere : perveniente autem illa, sunt ab hoste turbata : quia populus idem Dominicæ incarnationis fidem, quam venturam inhiante quærebat, venientem jam respicere, & in quibusdam suis membris etiam persequi & odisse non dubitabat.

Erantque duo filii Heli cum arca fœderis Domini, Ophni & Phinees.] Et nomine & merito filii Heli designant, quod populum Christo in carne non credere, etiam sacerdotum illius temporis non parum culpa adjuvit. Ophni quippe, discalearatus, sicut & supra dictum est. Phinees, os mutum interpretatur. Quorum prior dissolutionem actum, posterior etiam docendi inertiã signat : cum etiam peccati quique sacerdotis, & in cessu boni operis ornati, & prædicationis esse debeant voce liberi.

Cumque venisset arca fœderis Domini in castra, vociferatus est dominus Israel et amore grandi, & personis terra.] Nato in carne Domino turbatus est omnis Israel, & prædicante alii ad credendum, alii ad contradicendum movebantur : & terrena prius conscientia cœli laudes infonavit.

Et audierunt Philistinii vocem clamoris.] Et ad gentium usque cognitionem fama Dominicæ prædicationis dixit.

Timuerunt Philistinii dicentes, Venit Deus in castra. Et ingemuerunt dicentes, Venit nobis.] Timuerunt pagani, cognoscen- tes veri Dei adventum in mundo, ad munienda suorum spiritalia castra fidelium : & multorum fallorumque numi- num cultores, simul & culturas ingemuerunt esse perden- das, seque invicem perferri ad debellandam fidei ac verita- tis aciem, confortantur.

Non enim fuit tanta exultatio heri & nudistertius.] Neque in lege, neque ante legem tuam prompta fuisse corda creden- tium ad contra pro cœlestis regni desiderio, vel patienda quæ terris horrent, vel spernenda quæ libent.

Pugnauerunt ergo Philistinii, & caesa est Israel, & fugit un- quicumque in tabernaculum suum.] Pugnauerunt adversarii veritatis, sive homines, sive rectoris eorum, spiritus immundi, contra credentes in Christo : à quibus vel aperte fa- videntibus, vel occulte fraudantibus, vel exempla pravita- tis ingerentibus, alii vel negatione, vel martyrio casti, alii ad deserenda instantius suæ firmæ fidei sunt tabernacula repulsi.

Et facta est plaga magna nimis, & ceciderunt de Israel triginta millia pedum.] Plures veniente arca quam antea cecide- runt : *Quia si non venissem, inquit, & locutus es mihi, peccatum non haberent : nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Possimus autem juxta quæta mysticam numeri interpre- tationem dicere : quia quatuor millia virorum ante adven- tum arca perdidit Israel, in eis qui ante incarnationis Dominicæ tempus minus perfecte credendo, sperando, armando, & operando legis iussa spernebant : allata autem arca, triginta millia pedum majori plaga perierint, qui sanctæ Trinitatis mysterium ex Evangelio, cum promissio- ne denarii cœlestis accipere renuebant.

Et arca Dei capta est, duoque filii Heli mortui sunt, Ophni & Phinees.] Et regnum ablatum est à Judæis, datumque est genti facienti fructus ejus. Ordo quoque sacerdotum, qui se non rectè gesserat, Domino judicante translatus est.

Currens autem vir de Benjamin ex acie, devenit in Silo in die illo, scissa veste, & conspersus pulvere caput.] Currens, & citam salutis suæ curam gerens populus, qui pereuntibus ob per- fidiam Judæis remanet, audiens ab Apostolis, *Salvaminus à generatione ista prava : venit ad erudiendos eos qui evacua- ti à Christo, adhuc in lego gloriabantur, & quasi ta-*

berita-

bernaculum Domini in Silo absque testamenti arca servabanturque facilius audientes ad penitentiam provocaret, scilicet prostratus omni vultu habitus, & tota sua praece fiducia fortitudinis pro nihilo despecta, luctuosus apparuit. Qui benè de Benjamin, id est filio dexteræ, genus duxisse perhibetur: quia nimirum Ecclesia ad comparationem synagogæ, quia superna Hierusalem, videlicet mater nostra, ad collationem præsentis, quasi dextera ad lavam præminet. Vir igitur iste Beniamineus, vel populum Ecclesiæ primitivæ, vel ad alique illius ævi doctorem, filium scilicet dexteræ fidei: vel certè Apostolum Paulum, qui & Benjamin de tribu descendit: qui novissimus Apostolorum cum sit, plus omnibus in prædicando laboravit, insinuat.

Cumq; ille venisset, Heli sedebat super sellam contra viam spectans: erat enim cor ejus pavens pro arca Domini. Cum doctor novi Testamenti scilicet literæ indumento apparuisset in Judæa sacerdotum vetus adhuc, quamvis lumine amisso, sedebat super cathedram Moysi: sed contra Christum, qui est via, veritas, & vita. Timebat enim, quod evenit, ne fortè se reprobo, Christi ad gentes gratia transiret.

Vir autem ille, postquam ingressus est nuntiavit urbi, & ululavit omnis civitas. Evangelizavit doctor, & penituit auditor. Audito quippe scelere, quod in Salvatoris necem commiserant, compuncti sunt corde Judæi, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: Quid faciemus viri fratres?

Et audivit Heli sonitum el moris, dixitq;: Quis est hic sonitus tumultus huius? At ille festinavit, & venit, & annuntiavit Heli. Et ad ipsas usq; principum sacerdotum aures, penitentis ad exhortationem Apostolorum populi fama pervenit, nec libenter accepta est. Denique loquentibus illis ad populum, supervenerunt sacerdotes, & magistratus templi, & Saducei, dolentes quòd docerent populum, & annuntiarent in Jesu resurrectionem ex mortuis. Nec distulerunt Apostoli, quin & ipsis evangelizarent.

Heli autem erat non agnita octo annorum, & oculi ejus caligaverant, & videre non poterat. Sacerdotum legale tunc temporis duo de perfectione, quæ ad vitam duceret, minus habuerat, fidem scilicet & opera. Ideoq; oculi, id est præcones illius caligaverant sensu, & Christum in lege videre non poterant. Velamen namq; erat super cor eorum, quod in Christo evacuatur.

Et arca, inquit, Dei capta est. Cumq; ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum juxta ostium, & fractus cervicibus mortuus est. Et crescente longè lateq; Apostolorum præconio, ac fide populorum penitentium, gratia Dei Judæis erepta est, sacerdotumq; illud legalium diu iudiciorum solio gloriosum: quia retrorsum ceciderat, id est post se reverti, & peccata quæ olim reliquit, repetere non timuit: fracto superbia singularis cervicis perivit, & hoc juxta ostium illud, videlicet quod ait: Per me si quis introierit, salvabitur. Cui figurarum mysterio juxta sedebat, sed ipsum perfidia meritò non intrabat.

Senex erat vir, & grandævus, & ipse iudicavit Israel quadraginta annis. Invenerat enim erat id temporis sacerdotum illud, quondam opima virtute gloriosum, & ipsum per sacerdotum principes, seniores populi, Scribas & Phariseos, qui etiam legis doctores vocati sunt, opportuno tempore plebi Israel divinæ legis, quæ Decalogo complectitur, iudicia ostendebat. Sed & juxta legis tropologiam quisq; nostrum arcam Testamenti, & in tabernaculo custodire interius, & cum tempus exierit, contra Philistinum pugnaturus, secum debet ostendere: hoc est, ipsam fidem & conscientiam firmam semper, castamq; cohibere: & cum res poposcerit, contra immundos, vel homines, vel demones, belli spiritualis adjutricem deferre, quæ habeat duos sacerdotes custodes, geminæ videlicet dilectionis sollicitos sensus. Neque enim quamlibet fidem, sed eam quæ per dilectionem operatur, Apostolus laude digna ducit. Et si nobis fortè pugnantibus, immundi spiritus aut hæretici fidei arcæ eriperint, ac sacerdotales piosq; sensus necaverint, necesse est mox vir Beniamineus, luctuosus insigni habitu: id est animus spe supernæ pietatis erectus, supplex & penitens adveniat, nostrisq; nobis reatus ad mentem errata reducat, & totam nostram rectoris urbem ad luctum lachrymasque provocet,

donec Deo miserante redeat arca, quæ capta est, meliorq; in loco perditorum sacerdos, id est castigator pesti penitentia sudores, nobis sensus cautioreq; donatur. Nec tempus septem mensium, quo arcam tenuere Philistinii, à significanda penitentia forma discrepat. Nam & Spiritus sancti gratia, quæ septiformis traditur, penitentiam admissorum gerendam, ac veniam constat esse nanciscendam: & eandem veniam septem modis impetrandam, patrum sententia declarat. Deniq; expositores Psalterii, septem penitentia Psalmos tradunt, quibus ad obtinendam remissionem peccatorum, supernè sit pietas imploranda. Verum sunt qui memoriam, agnitionem doloremq; culpæ non ad remedium flagitandum, sed instar Judæ ad priorum scelerum augmentum convertunt. Qui quoniam inveterati inter omnes inimicos suos, turbato præ ira Dei mentis oculo, lumen quoq; fidei perdidere, sedem repente iudiciaria discretionis retrò rediit, & mox perituri relinquunt; & quamvis aliquamdiu discretè vixisse, & benè se ipsos juxta legis & Evangelii præcepta gessisse vili sunt, (hoc est enim quadraginta annis Israel iudicare) ingruente tamen articulo tentationis misera morte succumbunt.

Narus autem ejus, uxor Phinees prægnans erat, vicinag; partui, & auditu belli eventum contrario, incurravit se, & peperit, & cætera. Synagoga filii sacerdotii legatis commissa ad regendum, semen quidem verbi à doctoribus acceperat, & vicina erat quæ Domino prædicante fructum fidei, quem diu querebat, progigneret. Verum ipsa quoq; post ruinam magistrorum incurravit se à rectitudine vivendi, & populi quidem turbam non minimam: sed ipsa, quia vitæ autorem occidit, morte multanda pepercit.

Et vocavit puerum Ichabod, dicens: Translata est gloria de Israel, quia capta est arca Dei. Ichabod interpretatur va gloria: vel, Decidit gloria: quod aptissime nomen hujus temporis Judæis congruere, nemo ferè est qui ambiget. Translata est autem gloria fidei de Israel ad gentes, de synagoga ad Ecclesiam: sed in fine mundi revertetur ad Israel. De translata ad nos gaudeamus: de transferenda à nobis patria, quæ in plaustris novæ conversationis reducenda timeamus.

CAPUT X.

Tollentibus in templum Dagon arcam Dei Philistinii, primò ipse Dagon, deinde etiam populus ac terra digna ultione plagatur, manetque apud eos arca mensibus septem.

Philistinii autem tulerunt arcam Dei, & cætera usque ad id quod scriptum est, Fuit ergo arca Domini in regione Philistinorum septem mensibus. Hæc lectio mysticè suscipienda fidei testamentum præputio, simulachra primò humilianda, nec mora funditis evertenda: eos quoque, qui post agnitam fidem retrò convertuntur digna ultione plectendos insinuat.

Philistinii autem tulerunt arcam Dei, & asportaverunt eam à lapide adjuvorii in Azotum. Gentes susceperunt verbum Evangelii à Judæa, ubi Dominus corporaliter natus, conversatus & passus, loca dispensationis suæ mysteris usq; hodiè sacra reliquit. Et asportaverunt illud fama felici in exteras usq; mundi provincias, quæ hætenus viciorum flamma ferventes, carnis solvebantur illecebris. Unde benè Azotus, quæ Hebraicè Erdod vocatur, juxta pristinum nomen, dissolutionem vel effusionem, sive incendiuni significat.

Et intulerunt eam in templum Dagon. Et intulerunt fidem in mundum, qui in maligno positus erat: & de quo Dominus ait, Cum sortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet: si autem fortior illo superveniens, vicerit eum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & spolia ejus distribuet. Fortis erat Dagon, quando stulta gentilitatis arma suo custodiebat in atrio. Fortior est arca fidei, quæ huic victrix spolia impietatis eripuit, & hæc pietatis arma & spolia fecit.

Et statuerunt eam juxta Dagon. Et erexerunt Ecclesias Christi in gentibus, manente adhuc nonnullis in locis idololorum cultura. Dagon quippe, qui interpretatur piscis trinitatis, non solum persona, sed & nomine significat eum, qui author nobis miseriarum ab initio existens, rex universi

forum

1. Cor. 15.

Mat. 2.

1. Joan. 10.

Galat. 5.

1. Joan. 5. Luc. 11.

Job. 40.

forum quæ in aquis sunt, à Propheta vocatur. De quo Dominus beato Job sub Leviathan specie plurima narrat. Et quem Tobias, qui interpretatur bonus Dei, se invadentem Angeli duci horratu undis abstrahit, exenterat, affat, comedit, salit, & secum ad medicamina, simul & viaticum portat, id est, Dominus salvator, suæ carnis escam appetentem diabolus divina potentia superat, infidiatum laterbris eripit: & abscessa ab eo membra iniquitatis, sapientia sale condita, ac sancti Spiritus igne decocta, in corporis sui, quod est Ecclesia, membra trajicit, perque alios aliis salutis auxilia præstat. Dum enim per eos quos diabolo ereptos salvat Dominus, & gentilitatem ab idololatriæ deceptione salvabit: & Judæos, de quibus carnem suscepit, ab errore suæ perfidia in mundi est sine salvaturus: patet profectò, quid significet Tobias, cum per interanea consilii piscis, & conjugem à dæmonio, & à cæcitate liberat parentem.

Cumq; surrexissent diluculo Azoti altera die, ecce Dagon jacebat pronus in terra ante arcam Domini, & tulerunt Dagon & restituerunt eum in loco suo.) Clarescentibus per fidei præcones miraculorum signis, decidit idololatriæ cultus, in eis qui ad Christum potuere converti: sed prodicus licet & detestus, qui vanitas est, recuperatus est in eis, qui contra veritatem arma movere persistunt.

Rursumq; mane die alio insurgentes, invenerunt Dagon jacentem super faciem suam in terra coram arca Domini.) Crescente paulatim signorum celestium lumine, idololatriæ confusa facie coram fidelibus Christi, terrenum per omnia caducumq; quicquid carnis egere vel credidete consilii sunt.

Caput autem Dago & duæ palma manuum ejus abscessa erant super limen.) Caput omnis peccati, superbia diaboli, & opus idololatriæ: quod quasi duabus palmis, impietatis professione, laudum & victimarum cæremoniis agebatur, à cognato corpore, id est à coherentibus sibi turbis seductorum abscissum jam, jamque foras mittendum, Christi augescente triumpho parebat: qui quasi caput & manus Dagon trunci in limine jacere monstrabat, cum ait, Nunc judicium est mundi, nunc princeps hujus mundi ejectionis foras.

Joan. 12.

Porro Dagon truncus solus remanserat in loco suo.) Porro populus idololatriæ abjecta & eliminata professione, atque operatione dæmonifera, inter eos qui in fide processerant, quasi juxta arcam Dei humilis submissusq; remanere, quæ cum diabolo foras mitti, id est ab Ecclesiæ membris anathematizari malebat. Nec ultra status Dagon sicut antea restauratus asseritur, quia post multa licet Ecclesiæ certamina cessatum, tamen à falsorum confessione deorum, & uni Deo vero est data victoria Christo.

Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, & omnes qui ingreditur templum ejus, super limen Dagon in Azoto, usq; in hodiernum diem.) Propter causam, qua diabolus ejectionis foras, & in fine damnandus est, omnes qui enim perverfa vel docendo, vel operando sequuntur, ipso infligante, tempus ejusdem ejectionis & damnationis illius considerare & cavere detestant. Quin antequam sui cultores ab iniquitate respiciant, eorum sollicitus sensum quasi inaccessum mentis à prævidenda futura, vel sua, vel ipsorum perditione suspendit. Et hoc usq; in hodiernum diem, id est usque dum eorum quilibet lucem veritatis agnoverit, quem perpetuò præsentem qui sequitur, non ambulabit in tenebris. Nec timet calcare super limen Dagon in Azoto: quia pravorum, qui terrenis ardent desideris, simul & capitis eorum diaboli pœnam mente sedula contuetur & horret, in super & limen suum conversus ad meliora, paschali agni sanguine aspergere, id est introitum & exitum suum Dominicæ passionis mysterio munire satagit. Dagon ergo truncati caput & pedes in limine, suos ab ejusdem liminis tactu deterrent. Agni verò immaculati sanguis in limine suos se semper recolentes, tutos ab hoste reddet: quia diabolus eis quos decipit, considerandum finem, qui ad impia tartara ducat, & ipsorum subtrahit & suum. Dominus autem quos redemit suæ passionis & resurrectionis exemplo vitam semper docet sperare post mortem.

Aggravata autem est manus Domini super Azotios, & demorsus est eis, & percussit in secretiori parte natium Azotii & fines

ejus.) Qui suscepta Dei arca super Dagon interitu dolent, ruinamq; ejus erigunt, in posterioribus feriuntur, eorumque à muribus terra demolitur: quia qui fidei agnitione vel etiam mysteris imbuti, aut idola sterni, aut vitia sibi non tolerat interdicti: quia retrò respiciunt, immunditiam vitæ veteris non relinquunt: & posteriora, cum cum Apostolo oblivisci & arbitrari debuerant, ut flectora, repetunt. Ex his nimium quæ eligunt, puniuntur: ipsaq; fit miseris causa pœnæ, quæ delectatio erat culpæ. Sed si quid boni germinare videntur, qui oculos mentis retrò tenent: & rapidæ cogitationis ab immundis spiritibus, & operationis fructus eruditur. Percussit autem Dominus non solum Azotum, ubi erat Dagon, sed & omnes fines Azoti: quia non tantum capitalium incendia criminum, in quibus apertum opus diaboli claret, sed & parva quæq; & quæ hominibus extrema vel levia forte peccata videntur, distincti judicis sententia reprobans damnat. Deniq; omne verbum oisiam, quod locuti fuerint homines, reddent de eo ratione in die judicii.

Videntes autem viri Azoti hujusmodi plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Israel apud nos, quoniam dura est manus ejus super Dagon deum nostrum.) Videntes idololatriæ dilectiores potentiam Christi contra deos suos, nolunt fidem ejus recipere: ne propter hanc solam cogantur omnem deorum suorum turbam abdicare. Videntes falsi Christiani propter fidem Christi interdita sibi peccata quæ amant, ipsam fidei religionem quantum valent detestantur: ne hujus occasione desideria, quibus pro Deo serviunt, jubeantur extinguere. Azoti per omnia, id est effusio, dissolutionis, & incendiurum nomine digni sunt, qui scripturæ sacræ præcepta ideo scire nolunt, ne cognita debeant agere quæ didicerint: & propter Domini sententiam, qua neficentes voluntatem suam nimis vapulatos dicit, nolunt scire quæ faciant, non intelligentes multum distare inter neficere simpliciter, & noluisse scire quæ scienda didicerint. Et hi ergo durum suis voluntatibus quæntes, arcam à se scientiæ celestis impudici repellunt.

Respondentq; Serbei, Circundatur arca Dei Israel.) Circundaverunt arcam Dei Israel.) Et hæc arca circunductio, temporis præsentis ævi congruit, ubi quisque lentum ab alio magis dura verborum Domini, quam à se desiderat impleri. Sed & barbaræ nationes, quod grave fatum est, si quæ Christi fidem nuper exceperint, mox desideris mollioribus enervata, aliis hanc magis dandam quam apud se diutius æstimant exercendam.

Illu autem circunductibus eam, fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magna nimis.) Qui fidem transitorie nec fixa intentione percipiunt, non solum nihil commodi credendo merentur, sed & penam de pretio salutis miseri mercantur æternam.

Et compuresebant prominentes extales eorum.) Et meditatio cordis eorum interior ad posteriora cæca & immunda vitæ præsentis relapsa, scitudo cunctis timo, & errore vitiorum plena foras apparebat: cui generi percussiois hæreticorum vesaniam comparari, & ipsa Arii morte doctur: qui suis per posteriora vitæ:ibus, cunctis finem hæretica docendi, & hæreticis digna supplicia subeundi principium misere invenit.

Miserunt itaq; & congregaverunt omnes satellites Philistinorum, qui dixerunt: Dimitte arcam Dei Israel, & revertatur in locum suum, & non interficiat nos cum populo nostro.) Multi hæc hodie credentium de gentibus factis, etli non verbis, dicunt: Dimitte fidem, & revertatur ad filios Israel, ut tandem nobis excisis, illi secundum naturam inserantur suæ olive. Satiùs est enim ignorantes perire, quam cum cæteris peccatis pro fidei etiam, quam servare nequimus, prævaricatione damnari.

Et ascendebat ululatus uniuscujusque civitatis in celum.) Et murmur atque impatientia clamorque Sodomiticis falso fidelium insignis quibusque locis, vel personis, vel certè sensibus corporis, qui ad numerum civitatum Philistinum quinque sunt, distinctum judicem latere nunquam valet, qui tremenda sententia tempus hujusmodi prævaricationis: Veruntamen, inquit, filium hominis venient, putat inveniet fidem in terra?

Fuit

Fuit ergo arca Domini in regione Philistinorum septem mensibus. Septem universitatem rei cuiusq; sive temporis, aut numeri, seu certe plenitudinem gratia spiritualis exprime solent. Mensis autem qui clemento ac decremento lunaris luminis variatur, statum Ecclesiae inter prospera & adversa laborantis, sed nunquam a sole iustitiae deficientis, insinuat. Fuit ergo, & futura est arca Dominicae fidei in gentibus universo tempore seculi, quo gratia spiritus sancti septiformis Ecclesiam implere, & ad lucendum infirmis quasi subiectis sibi terris illustrare dignabitur. Sed & juxta literam, praesens lectio, quae Philistinorum arca Domini vicinia percussos narrat, docet ne immundus quilibet sanctis appropriare praesumat: sed quicumq; vel Dominicum corpus accipere, vel sacratissima ejus dicta tractare voluerit, probet seipsum, & sic de pane illo vadat, & de calice bibat, castigaretque corpus suum, & servituti subiciat, ne forte aliis predicans, ipse reprobus efficiatur.

CAPUT XI.

Docti a sacerdotibus ac divinis Philistinum, arcam Dei merita cum veneratione remittunt, quam Bethsames primi recipientes, victimas Domino offerunt.

Et vocaverunt Philistinum sacerdotes & divinos, dicentes. Quid faciemus de arca Dei? indicat nobis quomodo remitemus eam in locum suum, & caetera, usq; ad id quod ait, Et requievit omnis domus Israel post Dominum. Hae lectio typice docet fidem Evangelii, quae nunc in gentibus celebratur, ad salvandas in fine mundi reliquias Israel esse reverentiam. Philistinum plagis eruditi, interrogant sapientes quid faciant de arca Dei, quomodo remittant eam in locum suum.

At illi, si remittitis, inquit, in locum suum arcam Dei Israel, nolite dimittere eam vacuum: sed quod debetis, reddite ei pro peccato, & tunc curabimini. Et nos videntes vindictam impiorum, manusque nostras lavantes in sanguine peccatorum, si gratia caelestis arcam in locum suum, id est in proximorum corda, quae hanc aliquando habentes, errando perdididerant, remittere poenitentiam faciendo disponimus: curandum summopere est, ne hoc vacui virtutibus agere queramus, sed juxta eum qui dixit, Et gratia ejus in me vacua non fuit: primo ipsi recta agere, & sic alios instruere festinemus. Hoc etenim modo plagas eorum qui accepto scientiae rependere norunt, elugere poterimus. Sed & universaliter Ecclesiae providendum, ne vacua in fine seculi gratia fidei, id est fructum virtutum in gentibus ultra non inveniatis, ad Israel salvandum remittatur: sed quomodo venit, redeat, quae per magnos doctores nobis data est, per magnos reddatur & illi.

Juxta numerum provinciarum Philistinum quinque annos facietis aureos, & quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis & satrapa vestra. Juxta numerum quinque sensuum corporis, quos retro respiciendo contaminastis, quorum fructus omnes fidem male tractando perdidistis, jam modo per cuncta quae videndo, audiendo, gustando, olfaciando, vel tangendo geritis, clarissima patientiae, compunctionis, humilitatis, caeterarumque virtutum Christo debita solvite.

Et dabitur Deo Israel gloria, si forte relevet manum suam a vobis, & a terra vestra, & a terra vestra. Et confiteamini quia Deus solus verax, omnis autem homo mendax: si forte avertat faciem suam a peccatis vestris, & omnes iniquitates vestras deleat, suumque vobis onus levissimum pius miserator imponat.

Nunc ergo arripite & facite plaustrum novum unum, & duas vacas factas, quibus non est impositum iugum, jungite in plaustro, & recludite vitulos earum domi. Nunc, inquit, festinate, & vel vestrum, vel si fratervis in cordibus, exuentes veterem hominem cum actibus ejus, induite novum, qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate, & veritate: & hoc in unitate Catholicae pacis, in qua tantum ad salvandam prodest quicquid boni agere potest, noblesque gemina, id est Dei & proximi dilectione doctores, a peccati iugo liberos, spiritualium fidelium filiorum prole gaudentes, sive praedicanda fidei, sui portanda fraternae necessitatis oneri

subjicite. Parvulos autem quosque & lactantes adhuc in Christo, donec in virum perfectum proficiant, intra statum sui modulum educandas cohibete.

Tolle ergo, arcam Domini, & ponetis in plaustro, & vasa aurea quae exolvit ei pro delicto, ponetis in capsella ad latus ejus, & dimitte eam ut vadat, & afficietis. Secretiora quoque caelestium arcanorum, imbutis novo Christi mandato cordibus imponite, necnon & vestrae correctionis exemplo, simul omnibus intuenda & sequenda conjungite, taliterque Ecclesiam ornatam, id est & fidei mysteriis, & exemplis onustam virtutum, ad quarendas reliquias Israeliticae plebis emitte, neque unquam ab intuendis ejus gressibus vestrae mentis oculos avertite.

Fecerunt ergo illi hoc modo, & tollentes duas vacas quae laedabant vitulos, junxerunt ad plaustrum, vitulosque earum conluserunt domi. Et posuerunt arcam Dei super plaustrum, & capsellam, quae habebat mures aureos, & similia divinum arcanorum. Fecerunt Philistinum de arca secundum consula sacerdotum suorum & divinum. Fecerunt & facturi sunt de Ecclesia fideles ejus dispensatores juxta praesagia, vel futura praecedentium sacerdotum & Prophetarum: faciamus & nos de correctione vel nostra, vel proximi, videlicet Ecclesiae membrorum juxta imperium magistrorum spiritualium. Neque absurdum putet quisquam, quod acta divinum & sacerdotum infidelium super Ecclesiae Prophetis & doctoribus interpretantes, spirituali mysterio redundare dixerimus: sed agnito potius allegorica locutionis usu, videat quilegit ea quoque, quae non modo infideles, sed & aperta fronte Deo contraria molientes egerunt, ab egregiis expofitoribus ad saluberrimam pietatis obsequium typice relata. Nec minus sacrum vel mystica pietate plenum, quod Dominum persecutor impius in passione, purpurea vel alba veste induit, spinis coronavit, aceto potavit, cruce suspendit, regem Latine, Graece & Hebraice scripsit, quam quod hunc in nativitate, pia & inviolata genitrix pannis involvit, in praesepio reclinavit, pastores laudaverunt, magister adoraverunt: quod occisum discipuli electi aromatis conditum, lineamentis involutum, petrinum in sepulchro positum, lapide magno clausurunt: & ne dubites ab hominibus qualibuscumque, tuae tamen naturae confortibus, utilia discere. Audi quid Salomon dicat: Vade ad servum cum piger, & considera vias ejus, & discas sapientiam.

Ibant autem in directum vacae per viam quae ducit Bethsames. Ibant in directum doctores per Christum quae ducit ad regnum caelorum. Via quippe Bethsames, id est domus solis, ipsa est quae dicit: Ego sum via, veritas & vita. Et alibi: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae.

In timere uno gradiebantur pergentes & mugientes, & non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram. Uno eodemque fidei & veritatis calle gradiebantur gementes quidem, quasi homines, separati se ad his quos diligant: libentius tamen eos, ubi necessitas ingruent, quam iustitiae viam deserentes: attentius ad victimam passionis pro arca Domini properantes, quam fletu filiorum arcam deponere consentientes. Vis probari quae dicimus? Morante Paulo in Caesarea, superveniens a Judaea Propheta, protestatus est eum alligandum Judaeis in Hierusalem, & tradendum in manus gentium. Ecce portatrix arca Dominicae victimanda vacca prophetatur: & quicquid ad haec vituli, sicis ne oculis abscellum mortemque parentis expectant, nobilior caeteris vitulus, & inter quatuor magna animalia hoc nomine insignis, quid egerint narret. Quod cum audissemus, inquit, rogabamus nos, & qui locillius erant, ne ascenderet in Hierosolimam: sed quia non amore vel lachrymis filiorum ad dexteram non ad sinistram defleat poterat matris instantia, vide quid abitura plorantibus dicat: Quid facis flentes, & turbantes cor meum? Ego enim non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu. Verum qui plandus infirmorum, quasi reclusorum domi vitulorum, quem de carnali spiritualium parentum amissione concipiunt, paulatim dum & ipsi profecerint, cessat. Dicit idem Lucas: Et cum ei suadere non possemus, quieverunt dicentes: Domini voluntas fiat.

I. Cor. II. I. Cor. 9.

I. Cor. 13.

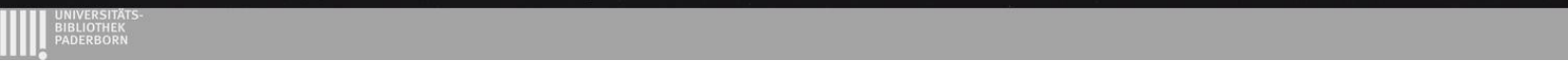
Ps. 115. Rom. 3.

Ephes. 4.

Prov. 6.

Ioan. 14. Ioan. 8.

Act. 21.

Porro Bethsamita metebant triticum in valle, & elevantes oculos suos viderunt arcam, & gavisi sunt cum vidissent. Porro cives æternæ lucis fructus virtutum maturos, quos humili corde protulerunt, in gaudia patriæ cœlestis condere desiderabant: & elevatis cordis oculis, ubicunque terratum vidissent cœlestia, gavili sunt.

Et plaustrum venit in agrum Iosue Bethsamita, & stetit ibi. Et Ecclesia ubicunque; pectora Jesu Christo, Domino videlicet claritatis æternæ & perpetuæ lucis inventori fructum ferentia viderit, statim ibi quasi requie post labore querendi reperta, mansionem facere parat: talis semper Ecclesiæ profectus, talis ejus erat in nationes adventus, talis erit & reditus ad Israel.

Erat autem ibi lapis magnus, & conciderunt ligna plaustrum, vaccaq; imposuerunt super ea holocaustum Domino. Erat in agro Ecclesiæ lapis ille singulariter magnus, qui præcitus de monte sine manibus, crevit in montem magnum, & implevit universam terram. Et de quo Psalmista: Lapidem inquit, reprobaverunt edificantes, hic factus est in caput anguli: videlicet ut faceret utraq; unum. Et conciderunt persecutores Ecclesiæ compagem, quæ ad exemplum Dominicæ crucis erecta, firmissimo novæ gratiæ statu gaudebat. Insuper & magistris, atq; eos qui infirmorum onera ferre sufficerent, martyrii flamma consumptos, gravissimam Domino victimam, tamen nescientes, mactaverunt. Ligna quippe plaustrum novi, quod arcam Domini portarat, concisa sunt, quando facta persecutione in Ecclesia Hierosolymorum, omnes dispersi sunt per regiones Samariæ & Judææ, præter Apostolos. Vaccæ super ea holocaustum Domino factæ, quando cunctis intimi amoris ardore compunctis, & in luctum lachrymasq; solutis, Stephanus lapidatus, & Jacobus frater Joannis est gladio casus; innumeraq; hujusmodi, relegens historiam Ecclesiasticam, & infinita martyrum gesta, reperies. Quibus cunctis immanior temporibus Antichristi concilio plaustrum hujus, hoc est Ecclesiæ perturbatio, nõ dubitatur esse ventura. Neq; aliquid verat duas hæc vaccas, quæ arcam Domini referentes Israelitis, holocaustum sunt Domino datæ, super Enoch & Helia interpretari, qui tunc Judæis fidei gratiam aperturi, nec mora ab Antichristo mortem creduntur esse suscepturi. Nec, niteris bene acta Bethsamitarum à nobis in contrarium interpretata: quia motus est scripturæ sanctæ, & per bona malum, & bona per malum aliquando figurare. Deniq; quàm plura in lege victimarum genera, quæ præcipiente Domino, devota mente sunt oblata, mortem Salvatoris, quam ab impiis suscepit, typicè prædicunt.

Levita autem deposuerunt arcam Dei, & capsellam quæ erat juxta eam, in qua erant vasa aurea, & posuerunt super lapidem grandem. Ministri verbi suscipientes fidem, & exempla vitæ sanctorum ab his qui in Christo præcesserunt, non hæc in villi aliquo terreniq; & imo pectore, verum in his quæ in Christo firma videre, possuerunt. Potest lapis ille magnus ad populum, qui in lege gloriatur (lex enim in lapide scripta est) non inconvenienter referri: & arcam super lapidem positam intelligi, cum legis æmulator populus fidem gratiæ susceperit.

Viri autem Bethsamita obrulerunt holocausta, & immolaverunt victimas in die illa Domino. Quicunq; sunt Christi lesu, carnem suam crucifixerunt cum viris & concupiscentiis. Et alibi: Obsecro, inquit, vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem.

Et quinque satrapæ Philistinorum viderunt, & reversi sunt in Accaron in die illa. Præcedentes quiq; in Christo, tandiu succedentium sibi in illo fidem & acta quasi specula contemplantur, donec & ipsos firmatos in fide, & bene proficientes agnoverit: & sic de illorum salute securiores effecti, ad suam curandæ conversationis habitacula recurrunt. Potest & de hypocritis intelligi, qui cum ad tempus viam vitæ videantur imitari, portas tamen Bethsamis, id est solis justitiæ propter inflabilitatem sinistrae mentis, non merentur ingredi.

Hi sunt autem viri aurei, quos reddiderunt Philistinim pro delicto Domino. Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geb unum,

Accaron unum: & mures aureos secundam numerum urbium Philistinim quinq; provinciarum, ab urbe murata usque ad ullam quæ erat absq; muro. Omnes pro delicto Domino, parvi & magni, fortes & infirmi, vasa aurea exolvere, id est splendida compunctionis & humilitatis, mansuetudinis & castitatis, cæterarumq; spiritualium fructuum munera reddere opus habent. Quis enim mundus à foribus? nec si unum diei, etiam sit vita ejus in terra. Et si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Quis enim gloriabitur calum lo habere cor, qui in aliquo de quinque sensibus notissimis à veritatis calle devians retrò respexerit: aut non aliquando cogitatio vel bona ejus actio sit infidiatoris antiqui dente detosa, ut pro his meritò penitentiæ debeat flagitare remedia, & de vitiis quæ fecit, vel tentamentorum memoria quæ pertulit, necesse habeat acius exercendis inlittere vitutibus? Hoc est enim pro anis & muribus corruptoribus atque corruptis, in quibus errans punitus est, aureos quinque Domino reddere correctum. Et pulchrè cujusque provinciæ metropolis cum adjacentibus sibi urbibus & villis, unum murem & anum reddidisse dicitur aureum: quia tunc ritè pro peccato debita solvimus, quando divites, inopes, docti & indocti, quos distantia muratæ urbis, & villa muro destituta, significat omnes in Christo unum facti: unam eandemq; Domini voluntatem videre, eundem Christi bonum odorem percipere, pariter gustare quàm suavis est Dominus, & una eademq; verba ejus audire & facere fatagimus. At qui converti, & penitentiæ debita pro peccato reddere contemnunt, nec ipsi manum dilicti judicis evadent, sed in interiores tenebras detruhi, non exient inde, donec reddant etiam novissimum quadrantem. De quibus supra sapientes Philistinim meliora suggerentes, ajebant: Quare gravatis corda vestra, sicut aggravavit Ægyptus & Pharaon cotillum? Nonne, postquam percussus est, tunc dimisit eos, & abierunt? Quod est aperitè de reprobis dicere: Nonne postquam æternæ mortis excepere sententiam, tunc primò peccare, & bonos lædere deserunt?

Et usque ad Abel lapidem magnum, super quem posuerunt arcam Domini. Etiam fortes quiq; in fide, & qui ad sustentandam regendamque nutantis Ecclesiæ devotionem sufficiunt, & ipsi fragilitatis suæ conscii dicunt: In multis enim offensus sumus omnes. Imò ipse summus lapis angularis, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, pro nobis humana passus, loquitur: Quæ non rapiti, nec exolvere. Quem & in hoc aptissimè lapis ille magnus, super quem posita est arca Dei significat, quod confinium erat Israel & Philistinim. Confinium quippe ostenditur, à quo & illi quasi sua tributa exigunt, & super quem illi quasi suum, arcam Domini ponunt. Ipse enim singulari pietate suæ virtutis onus Ecclesiæ portat, qui est pax nostra, & fecit utraq; unum.

Quæ erat usque in illa die in agro Iosue Bethsamita. Idem Josue, qui supra Jesus est, & eundem Dominum signat. Utrumque enim nomen salvator interpretatur.

Percussit autem de viris Bethsamitis, eo quod vidissent arcam Domini, & percussit de populo septuaginta viros, & quinquaginta milia plebis. Non sacerdotes & levitas, quorum officii erat arcam portare: sed vulgus ignobile, cui nec videndi eam fas erat, percussit. Quod ne pateretur, in Exodo populus à longè stabat & orabat, solusque Moyses ascendit ad Dominum. Soli namque scientia & actione perfecti, cœlestium contemplationi in hac vita mentem intendere norunt. At si qui minus perfectus adhuc in humanis divina tractare præsumperit, cavendum ne vel hæresi, vel desperatione, vel alio quolibet discrimine reverberetur ejus inconsulta temeritas. Sed melius forsasse hæc percussio plebis, quæ arcam Domini vidisset, in bono accipietur: quia quanto quisque amplius divine secreta majestatis aspicere cœperit, tanto mox de se humilia sentiens, à tota sua trepidus virtutum fiducia detrahit. Quæ se plaga saluberrima percussum, tremebat qui dixit: Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis & cinis. Nec non & Psalmista, cum ait: Oculi mei desierunt in salutari tuo. Quod est dicere, quo altius sacratissima tu

Psal. 117.

Galat. 5.

Rom. 12.

salutariis,

salutaris, id est Jesu arcana conspicio, eo mea citius, etiam quæ fortia rebar acta, vitali vulnere percussus despicio. Hac se plaga non modò percussus, sed & mortuum gratulatur, qui dixit: Ego enim per legem legi mortuus sum, ut Deo vivam: Christo crucifixus sum cruci. Cui etiam sensui quinquagenarius, vel septuagenarius percussorum numerus, qui ad requiescentiam, & spiritus sancti gratiam significandam principaliter respicit, adscriptur. Nam & septimam diem, & septimum ac quinquagesimum annum lex sacravit in requie. Sed & spiritus sanctus, cujus septiformem gratiam Esaias scribit, quinquagesima Domini- cæ resurrectionis die primitivam descendit in Ecclesiam. Quum enim nunc annos æternos in mente habendo negant consolari animam suam, solaque Dei memoria delectari exercitantur, & deficit paulisper spiritus eorum: ipsi tunc spiritu Dei sublimati, perennem tendunt ad requiem. Utrique autem sensui concinit quod sequitur.

Luxuriosus populus, quod percussisset Dominus piebent plaga magna. Quia & infirmitas vel nutantia sua membra, ut ad statum pristinum reformet, flendo laborat Ecclesia: & bene proficientium æque membrorum suorum, quæ concupisse & defecisse videt in actio Domini, studiis accensa, dulces salutaris compunctionis lachrymas fundit, dicitque vulnerata charitate: Ego sum, & anima mea liquefacta est, ut lacutus es. & cætera talia, quibus innumera scripturarum loca, & totus quadragesimiprimi psalmi referuntur est rextus.

Et dixerunt viri Bethsamita, Quis potest stare in conspectu Domini Dei sancti huius? Viri domus solis, id est supernæ patriæ cives, in terra peregrinantes: & si parum aliquid, & hoc raptum, de æterna, quam sitiunt, luce degultant, contentò se quàm nihil de suo sint intelligunt, meritoque paventes dicunt: Quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Quia & si quis iudicio hominum stare videtur, jam tamen in conspectu divinæ majestatis jacet comprobatur: modestoque ac benigno consilio, post sublimem illum sibi soli, Deoque cognitum dilectionis ardorem, proximis quoque minoribus, quæ capere ipsi sufficiant, munita scientia spiritualis impertiunt. Juxta quod magnus ille civis Bethsamita dicebat: Sive enim mente excidimus, Deo: sive sobrii sumus, nobis. Et hoc est quod sequitur, dicentibus de arcâ Domini Bethsamitis.

Et ad quem ascendit ad nos? Miserumque nuncios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philistinim arcam Domini, descendite & ducite eam ad vos. Cariathiarim quippe, quæ civitas sylvarum dicitur, magnam vitæ perfectionem, sed minorem nimirum quàm Bethsames, id est domus solis, significat. Hæc namque contemplationis sublimitatem, quæ de atâ mundo corde Dum videbunt: illa communionem monstrat activæ conversationis, quæ solus quoque ferentia fructus, exultabunt omnia ligna sylvarum ante faciem Domini, quoniam venit, & mansionem apud ea facit. Et de Bethsames arcâ Cariathiarim mittitur: quia divina gratia nunc magnorum corda, ut summa per fidem contemplantur, inflammat: nunc humilium pectora inchoantium, ut multifaria bonorum operum quasi pomâ gignant, adjuvat.

CAPUT XII.

Bethsamitis ex parte percussus, eo quod minus digni arcam videre præsumpserint, Cariathiarita suscipiunt, & viginti annis custodiunt. Deinde admonente Samuel, Israel idolis relicto Domino servit, offerente eodem holocaustum. Philistinim Domino intonante terrentur & fugiunt. Samuel Israel iudicat, & in Ramatha Domino altare adificat.

Venerunt ergo viri Cariathiarim, & duxerunt arcam Domini, & intulerunt eam in domum Aminadab in Gabaa. Venerunt fortes Ecclesiæ, multiformi spiritualium actionum germine fecundi, & susceptam à celsis fidei contemplatoribus divinæ voluntatis cognitionem, ad se suosque perduxerunt, collocaruntque hanc in alto corde illorum, qui habitantis in se spiritus sancti gratia, templum Dei esse meruerunt, quibus dedit potestatem filios Dei fieri, cre-

dentibus in nomine eius, quos voluntariè genuit verbo veritatis. Aminadab quippe, qui pater meus spontaneus dicitur, eum nimirum, qui cum sit Dominus cœli & terræ, nobis gratia pater factus est, designat. Gabaa, quod interpretatur collis: & intelligendum est aliquis locus eximius in Cariathiarim: vel certe arx ejusdem fuisse civitatis, altitudinem perfectæ actionis insinuat. In quo nimirum colle infertur arcâ Domini, cum divina voluntas ostenditur, hi sunt præordinati ad vitam æternam. Cujus ostensionem divinæ scientiæ, quia nemo potest nisi humilis adipisci, rectè accepturis arcam Cariathiaritis, Bethsamitæ dicebant: Reduxerunt Philistinim arcam Domini: descendite, & ducite eam ad vos. Quod est aperte Judæos in fine mundi credentes, proximis ad fidem vocandis dicere: Reduxerunt nobis scientiam gratiæ gentes, quæ diu nobis incredulis, ejus sunt dono potitæ. Descendite de longo superbiæ saltu, & humile jugum fidei humiles corde suscipite. Quod etiam, sicut cætera lectionis hujus serie, quotidiano nostro statui, & variantibus diversorum meritis potest aptissimè congruere.

Eleazarum autem filium ejus sanctificaverunt, ut custodiret arcam Domini. Sanctos quoque ac doctos, & filiorum Dei nomine elegere doctores, qui Ecclesiæ statum custodirent. Eleazar namque, qui Dei adjutor dicitur, illorum figuratæ cœtum exprimit, qui dicere cum Apostolo possunt: Dei enim sumus adiutores. Et alibi: Ego plantavi, Apollonius irrigavit, Deus autem incrementum dedit.

Et factum est, ex qua die mansit in Cariathiarim, multiplicati sunt dies, erat quippe jam annus vicefimus. Et hic activæ & contemplativæ perfectionis intueri distantiam. Ecce enim arcâ Domini, quæ vix una die qua venerat in agro Josue Bethsamitis perlevari potuit: & non solum Gabaa, id est arcem Bethsames ascendere, sed ne ipsas quidem ejus valebat planè portas intrare. Perveniens autem in Cariathiarim, & collem illius illata, vicefimum usque ibidem multiplicatis virtutum diebus, permanit ad annum: quia cœlestis vitæ contemplatio, de gentibus in carne factis, vix ad momentum potest delibari. Corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrenam inhabitatio sensum multat & cogitantem. Vita autem activâ multo prolixiore & temporum spacio, & cooperantium consortio fratrum valet indefessa celebrari, aded ut legis in ea Decalogus, per Evangelii gratiam geminatus, vel certo corpore & mente consummatus, quasi vicefimus jam manentis seculi arcæ annus proficientibus bonorum meritis probetur impleri.

Et requievit omnis domus Israel post Dominum. Extremam conversam in fine Judææ felicitatem typicè designat, ad quam tota præmissa lectio specialiter, tametsi ad omnem Ecclesiam potest generaliter referri. Ubi etiam juxta litteram quidam putant, quia vicenario annorum numero, quo manente in Cariathiarim arcâ, requievit omnis domus Israel post Dominum, & modus & status temporis, quo Samuel Israeli præfuerit ostendatur. Neque enim, ut quidam chronographi frustra turbantur, viginti anni, quibus ibidem arcâ mansit, usque ad octavum regni David annum, quando ab ipso Hierosolymam translata est pertingere putandi sunt. Legimus namque inferius, in principio regni Saul eam fuisse in Gabaa Benjamin, dicente scriptura: Et ait Saul ad Achiam, applica arcam Dei. Erat enim ibi arcâ Dei in die illa cum filiis Israel. Ideoque intelligere debemus, tacente licet scriptura, redactam eam post hæc de Gabaa Benjamin, in Gabaa, id est collè Cariathiarim, unde regnante David in Hierosalem transferretur. Non autem absque significatione mysterii, credas arcam Domini sic variâ per loca mutatam, ut nunc Dominum Solis adeat, nunc civitatem sylvarum subeat, nunc adjutrix in castra pateat, nunc civitatem sylvarum repetat, & dimissa Silo repulit tabernaculum Silo, ad ultimum montem Sion, quem dilexit, ascendit: sed & inde castra duci & reduci non ommittat. Denique Urias cum David loquens, tempore belli Ammonitici sub pellibus eam fuisse designavit. Et hæc usque ad tempora dedicationis domus Dei, qua perpetuam in sancta sanctorum sedem mansionis accepit.

Galat. 2.

Cent. 5.

Psal. 142.

1. Cor. 5.

Matt. 5.

1. Cor. 3. Ibidem.

Sapient. 9.

1. Reg. 14.

Psal. 77.

1. Par. 17.

Nequaquam hæc frustra, sed in Ecclesiæ typum gesta cognosce, quæ in multimoda, sed pacatissima suorum diversitate membrorum, nunc theoreticæ vitæ dulcissima luce fruatur, gustanda & videndo, quoniam suavis est Dominus: nunc activæ devotionis condensa, minore quidem mentis ardore vel lumine lactata, sed non minore bonæ operationis fruge fecunda subinerat: nunc contra adversantis mundi pericula spiritalem virtutum militiam armat: nec inter resistentium adversariis suis fructifera conversationis apta deserit, sedulaque præcavet, ne post agnita spiritalis vitæ mysteria, literalem legis observantiam, quasi tabernaculum Silo præpostera electione requirit: nunc in his qui jam de corpore egressi, seculi variantis evasere labores, visionem æternæ pacis ascendit. Nec per eos tamen ipsos in cæli jam sede regnantes, pro peregrinantibus, in terra suis æquè membris, & adhuc contra hostem dimicantibus, orando certare desinit, donec resurrectionis corrucante gloria, quæ felix ejus est dedicatio, in celestia sancta sanctorum, perpetuè mortis triumphatrix evehatur.

Ait autem Samuel ad universum domum Israel dicens: Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferete deos alienos de medio vestrum. & cætera, usq; ad id quod dictum est: Adificabat etiam ibi altare Domino.) Hic figuratiter ascendit, quomodo Dominus in Judæa docens, & miracula faciens, patiens & resurgens, ascendens in cælum, & Spiritus sancti gratiam mittens, non solum Judæos sed & gentes misericordiam suam fecerit participes. Samuel itaque suscepto post mortem Heli sacerdotio, universam domum Israel alloquitur, ut auferant deos alienos de medio sui.

Et præparate, inquit, corda vestra Domino, & servite ei soli, & eruet vos de manu Philistinum.) Dominus novi sacerdotii author, quod est secundum ordinem Melchisedech, apparet in carne, universam domum Israel, id est Deum videre desiderantium Ecclesiam, docet auferre à se traditiones Pharisæorum: & non solum opera, quod & lex docuit, sed ipsa etiam corda ad serviendum Domino soli præparare, dicens: *Audistis quia dictum est antiquis: ego autem dico vobis.* Sic enim eos à cunctis hostibus in vita ventura posse liberari.

Abstulerunt ergo filii Israel Baalim & Astaroth, & servierunt Domino soli. Idola hæc Sidoniorum sunt: quorum Baalim superiores, sive ascendentes, Astaroth facturam exploratorum significat. Quicumq; ergo filiorum Israel ad prædicationem Salvatoris vero Deo patri servierunt, omnes profanas cogitationes, quæ de infimis in cor ascendentes, & non desuper à patre hominum, inter data optima & dona perfecta descendentes, superiores bonis esse cupiebant, eiecerunt: omnem de suo pectore spirituum immundorum machinam, qui in circumventis caulis fidelium, quæ runt quem devorent, abstulerunt.

Dixit autem Samuel: Congregate universum Israel in Masphat, ut orem pro vobis Dominum.) Dixit Apostolus Salvator, ut prædicando verbum Evangelii, universum Israel spiritalem in Masphat, id est speculam, novæ videlicet veritatis & vitæ congregarent. A qua congregatione universitatis, Ecclesia Catholica Græcè nomen accepit. In cujus unitate positos quosque ipse patri Salvator orando commendat, qui ante passionem suam per Apostolos orans ait: *Non pro his autem rogo tantum, sed & pro eis qui per verbum eorum credituri sunt in me, ut omnes unum sint.* Et modo quod idem faciat, Apostolus docet, dicens: *Qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis.*

Et convenerunt in Masphat hauseruntq; aquam & effuderunt in conspectu Domini, & jejunaverunt in die illa, & dixerunt, Tibi peccavimus Domine.) Quod haurientes aquam inter preces & jejunia libaverunt Domino, indicium simul & executio piæ devotionis est. Convenerunt autem prædicante Domino ad audiendum verbum populi, hauseruntq; compuncti de imo pectore fontem lachrymarum: quem effunderent quasi gratissimum Deo libamen, per oculorum vascula proferendo: abstineruntque à cunctis mundi illecebris illa gratiæ celestis illuminatione, consistentes peccata præterita, & Christi misericordiam flagitantes.

*Indicavitque Samuel filios Israel in Masphat,] Cæli non sunt mundi in conspectu ejus, & in electis suis reperit pravitatem. Et illi ergo qui terrena transcendentes omnia, in specula supernorum, quam significat Masphat, ad Christum convenerunt: qui filiorum Israel, id est viri videntes Deum, vocabulo præminent: habent adhuc plura, unde quasi homines à districto iudice castigentur. Unde est illud Esaiæ: *Et iudicabit in iustitia pauperes.* Haud dubium, quin ipsos quibus loquitur, *Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei.* eosdem namque iudicans dicit: *Adhuc & vos sine intellectu estis.**

Et audierunt Philistinum, quod congregati essent filii Israel in Masphat, & ascenderunt sarrapa Philistinorum ad Israel.] Audierunt hostes veritatis, quod prædicante Domino Evangelium regni, omnis eum populus libenter audisset: & ascenderunt immundi spiritus, principes videlicet impiorum [unde & Apostolo retores tenebrarum vocantur] contra Ecclesiæ statum, immò contra unumquemque fidelium nefandis insidiis appetendum. De qua illorum pessima ascensione supra nomen Baalim exponentes, tractavimus.

Quod cum audisset filii Israel, timuerunt à facie Philistinorum, dixeruntq; ad Samuel: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deum nostrum, ut salvet nos de manu Philistinorum.) Timentes discipuli Christi à facie persequentium Judæorum, vigilaverunt jubente illo, & oraverunt ne intrarent in tentationem: dixeruntq; subito tentationum turbine percussis: *Domine salva nos, perimus.* Qui etiam post ejus ascensionem frequentius in prelluris orante memorantur. Quod ipsum nobis quoq; tentatis, ut à timore inimici eruat anima nostra, saluberrimum prædium præstat.

Tulit autem Samuel agnium lætantem unum, & obtulit illum holocaustum integrum Domino: & clamavit Samuel ad Dominum pro Israel, & exaudivit eum Dominus.) Tulit Dominus innocentem, quem pro salute mundi unicum induerat hominem, & obtulit illum in altari crucis holocaustum integrum patri. Et bene holocaustum, id est totum incensum, bene integrum obtulisse perhibetur, qui sine iniquitate conceptus, natus, & in carne moratus, totum quicquid per hominem gessit, igno Deo spiritus sancti dignum reddidit. Et otavit Dominus patrem pro fidelibus suis, ut non deficeret fides eorum. Oravit & pro persequentibus se, ut ignosceretur eis tantæ noxæ perfidæ, quam neficientes incurrerunt. Et exaudivit eum pater, hos in fide, quam penè amiserant, confortando: illos ad fidem, quam penitus nescierant, vocando.

Factum est ergo, cum Samuel offerret holocaustum, Philistinimire præteritum contra Israel. Invenit autem Dominum fragore magno in illa super Philistinum, & exterruit eos, & cæsi sunt à filii Israel.) Factum est cum Dominus semetipsum offerret hostiam Deo in odorem suavitatis, persecutores ejus, & in cruce positum eum blasphemare vel deridere, & sepulto eidem viam resurrectionis obstruere moliri, ut ipso quâsi æterna morte damnato, omnem fidelibus ejus spem salutis eriperent. Verùm terra mota, fissis cauitibus, monumentis apertis, exurgentibus mortuis, cæterisque celestibus ad ejus crucem vel sepulchram clarescentibus signis exterriti sunt hostes, & in diversa fugati. Denique ad monumentum perterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui. Et omnis turba eorum qui simul aderant spectaculum crucis, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua, revertebantur. Nec non & in die Pentecostes intonante desuper Domino, & per Apostolos quoque, tuas videlicet nubes, celestia diâta resonante, derubati fidei hostes, & cæsi dictis eorum, impenitendo, negando sunt alii contriti.

Egressi que viri Israel de Masphat, persecuti sunt Philistinos, & percusserunt eos usq; ad locum qui erat super Bethcar.) Egressi Apostoli de Masphat, id est specula quietæ suæ conversationis, persecuti sunt impios arguendo: & percusserunt eos à prisca, hoc est impietatis vita, paulatim gladio verbi renouendo, donec ad societate Ecclesiæ, quæ super Christum fundata est, perducerent. Bethcar namque, quæ interpretatur domus agni, sive domus agnitionis, illum

Abstulerunt ergo filii Israel Baalim & Astaroth, & servierunt Domino soli.

Mat. 5.

Ioan. 17.

Rom. 8.

nimirum

nimirum significat, qui innocenter mortuus ex humanitate, paternam potenter arcana revelat ex divinitate. Super quam sibi domum divinæ agnitionis locum dilectæ mansionis invenit, qui ait: *Domine ad quem ibimus? verba vitæ aternæ habes.* Quam intrare desiderabat, qui humiliter pulsando rogabat: *Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis.* Didicerant enim ab ipso, quia nemo novit filium, nisi pater: *neque patrem qui novit nisi filius, & cui voluerit filius revelare.* Et ideo recte domus agnitionis appellatur, per quem solum & ipse revelatur, & pater.

Joan. 6.
Joan. 14.
Luc. 10.

Tulit autem Samuel lapidem unum, & posuit eum inter Masphat, & inter Sen, & vocavit nomen ejus, lapis adjutorii, dicitq;: *Hucusque auxiliatus est nobis Dominus.* Et supra quidem lapidem adjutorii, qui Hebraice dicitur abenezor, legimus: sed ibi præoccupando posuit historicus, hic autem & tempus & causam impositi nominis exprimit: qui mediatoris typo præclarus, bene lapis unus vocatur: quia unus Dominus Jesus Christus, qui justificat circumcisionem ex fide, & præputium per fidem, bene inter Masphat & Sen ponitur, hoc est inter locum quo Dominicæ crucis-rectum altare, & ille singularis est agnus oblati, qui tollit peccata mundi: & inter eum, quo diffusa per orbem terra potuit verbi Domini victoria pertere: qui & ipse locus pulcherrime super Bethcar, id est domum agni vel agnitionis jacet: quia eadem ipsa tota terrarum orbe Christi fulget Ecclesia. Nec frustra locus idem Sen, id est nominatus dicitur: quia populus gentium, qui à finibus terræ clamant ad Dominum, & ipse cum Israel audit: *Gaudere, quia nomina vestra scripta sunt in caelis.* De quibus & alibi dicit: *Et proprias oves vocat nominatum.* Tulit igitur Dominus lapidem preciosum, angularem, electum, hoc est semetipsum: & posuit inter Judæorum & gentium populum, qui potenti sui spiritus auxilio utrunque congregaret in unum: & de cunctis adversitatibus mirabiliter eripit, usque ad contemplandam suæ divinæ majestatis gloriam usolleret: cujus nimirum visioni, qua nihil est melius (neque enim quotquot hanc intueri meruerimus, aliquid ultra majus quærimus) quia maximo bono latabimur, bene valde dicitur, Quia hucusque auxiliatus est nobis Dominus. Unde & in Evangelio Dominus, quasi pro summo & incomparabili bono fidelium populo promittit, dicens: *Qui autem diligit me, diligitur à patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.*

Luc. 10.
Joan. 10.
Joan. 14.
Matth. 14.

Et humiliati sunt Philistiim, nec apposerunt ultra, ut veniant in terminos Israel. Provenientibus ad lapidem illum auxiliatorem, cui Psalmita juxta Hebraicam duntaxat veritatem decantat: *Esto mihi in lapidem fortissimum, & in domum munitam, ut salves me: quia per a meam, & munitio mea tu es.* humiliabuntur hostes nostri, neque apponent ultra virtutum nostrarum incurfare terminos, cum nobis apud Dominum glorificatis se viderint esse devictos. Nam in hoc nobis feculo laborantibus, nunquam tentationum bella decurrunt.

Psal. 30.
Joan. 9.
Matt. 22.
Matth. 3.

Facta est itaque manus Domini super Philistiim cunctis diebus Samuel, & reddita sunt urbes quas tulerant Philistiim ab Israel, Israeli, ab Accaron usq; Geth. Facta est gratia Christi ad conterendos hostes Ecclesiæ primitivæ cunctis, quibus lux Evangelii viguit in Judæa, nec adhuc discrepando & persequando repulsa est. Et reddita sunt animæ quas deceperant immundi vel doctores, vel spiritus, reductæque ad Ecclesiæ societatem, ab his quæ à bonis operibus steriles permanere, usque ad eas quæ non solum sibi in istuotuosè durare, sed & fugiferas quasque male premere satagebant. Accaron namque in sterilitatem, Geth veritatem in torcular. Et quidem de sterilitate patet intellectus: quia *omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Torcular verò, quod & persecutores bonorum significet, & psalmi pro torcularibus inscripti, & ipsa torcularium actio demonstrat. Sunt namque ligna radice excisa, fronde & cortice nudata, atque omni prorsus spe fructificandi privata, ad solam uvarum live olivarum conclusionem pressionemque compacta. Quorum dum pondere pressa, cominutis gigartibus, follibusque vacuatis, multa lætissima, ac pinguis olei fluente manaverint: fructus

quidem preciosi liquoris, apothecis inditur, ac residues rellæ foras mittuntur. Ipsa verò torcularia fructu ut antè vacua, solum quando torquendum quid ceperint, inhiante expectant: donec & ipsa post longam prelluræ consuetudinem vetustate contrita, flammis exurenda tradantur. Sic nimirum, sic Ecclesiæ tortores non solum virore fidei, solis confessionis, & operationis bonæ fructibus carent: sed & fructuosas misericordiæ & dilectionis, ceterarumque virtutum studiis animas usq; ad carnis abolutionem fatigare non cessant. Non enim post hæc habent amplius quod faciant, cum & pulvis reverfus fuerit in terram suam, unde erat, & spiritus redierit ad Deum, qui dedit eum, & ipsi bonis semper adversarii, perpetuos tempore debito gehennæ trudentur in ignes. Verum quia de talibus nonnulli salutem quam in protoplasto percidere, Christo miserante recipiunt, recte dicuntur Israel suæ civitates ab Accaron usq; Geth, id est à sterilitate usq; ad torcular esse redditæ. Accaronita quippe Seigius Paulus proconitil, Accaronita erat Dionysius Ariopagita. Gethus verò juvenis ille minarum & cædis aspirans in discipulos Christi. Deniq; nobilissimum illum botrum gradu, nomine & passionis coronatum, in primitiis Ecclesiæ Christo offerendum, lapidum pressura comminuendo, sarcina carnis exuere. Sed cum illi de gentilitate ad fidem, isto de persecutore etiam ad Apostolatus gratiam pervenit, profecto sterilitas & torcular urbes, quando ab hoste captræ sunt, ab Ecclesia recepta.

Eratq; pax inter Israel & Amorreum. Erat post ascensionem Domini confirmatis fide Ecclesiis, pax nostra, quæ fecit utraq; unum, inter eos qui de Judæis, & eos qui credidère de gentibus. Erit & in te, cum verus Israelita, id est sine dolo vivis, pax cum hoste quondam amato, quod interpretatur Amorreus, cum devicta in te vitia cuncta virtutibus favere docueris, & membra quæ fuerant arma iniquitatis peccato, feceris arma justitiæ Deo. Nam & in tua mente quamdiu veri Samuelis gratia vivit & regnat, tamen peccato ad integrum carere quasi homo non possis, quisquid fordida tibi cogitationes, virtutum spiritualium quasi insidiatrices, Philistiim manus abstulerint, quotidiano ejus juvamine recipies, & in terminos bonorum operum tuorum etiam ipse liberabis de manu Philisthorum: quia patientia pauperum non peribit in æternum. Et quamvis media in acie invulnerabilis esse non possis, cursu tamen consummato, vitæ corona donaberis.

Judicabat quoque Samuel Israellem cunctis diebus vite suæ, & ibat per singulos annos circumiens Bethel, & Gathgal, & Masphat, & judicabat Israellem in supra dictis locis. Judicat Dominus Ecclesiam omni tempore, quo hæc in terris peregrinantem, divinæ præsentia suæ luce vivificat. Iidem enim sunt dies Christi, qui dies Ecclesiæ. De quibus in Evangelio loquitur: *Quamdiu in mundo sum, lux sum mundi.* Quos alibi manifestè determinans, ait: *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usq; ad consummationem sæculi.* Judicat autem eam, vel adversus erudiendo, vel illustrando donis, vel liberando à gente non sancta, vel ad regna superna perducendo. Itaq; occulta præsentia per singulos electorum discutiens, spem, fidem & dilectionem eorum, quantumq; in supra dictis virtutibus, quisque profecerit, vel per se ipse qui novit occulta cordis, vel per magistros quotidie spirituales examinans. Nam quod annus hominem figurando denunciet, probat & hoc, quod humores quatuor notissimi, quibus corpus vegetatur humani, totidè annis temporibus concordissima qualitatum ratione sociantur: veri sanguis, colera rubea ætati, autumno colera nigra, flegmata hyemi. Quod autem memoratæ civitates totidè præfatis virtutibus rectè comparentur, ipsa earum nomina indicio sunt: quarum Bethel in domum Dei, Gathgal in rotæ, Masphat transfertur in speculam. Domus enim Dei signat eos qui nuper fidei mysterio suscepto, templum jam sunt sui creatoris electi. Rotæ typus alludit eis qui spei certitudine consummati, citi de hoc seculo transmigrandi cursum mentis implesse, Speculæ vocabulo exprimentur hi, qui charitatis excellentia perfecti, quamvis adhuc in carne degentes, claustra carnis didicerunt æterna speculando transire. Et quidem

supra Samuel Israel in Masphat congregasse, ibiq; iudicasse, contra hanc debellandam Philisteos ascendisse, sed ipso holocaustum offerente victos aufugisse narratur. Nunc autem & alias duas, quasi socias illi civitates circuisse refertur: quia principalis quæ Ecclesiâ congreget, & cuncto ab hoste munit virtus, charitas est. Sed ut dignè ad hanc valeat perveniri, fidei necesse est quæ purificet corda: & spei, quæ ad superna provehat, primo munere curentur.

Revertebaturq; in Ramatha: ibi enim erat domus ejus, & ibi iudicavit Israel, adificabat etiam ibi altare Domino. Reversus est Dominus in cœlum corpore semel ascendendo, peracto suæ dispensationis officio: revertitur quotidie præsentia divina, quæ semper ubiq; totius pertingit à fine usq; ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. Ibi est enim caro, quam pro nobis induit & glorificavit: ibi aula beatorum & angelorum & hominum: ibi promissa nobis ex Deo habitatio, domus non manufacta, æterna in cœlis. Unde bene Ramatha excelsa ejus dicitur, & ibi corpore positus ipse iudicat Ecclesiâ, vel peregrinantè adhuc in terris castigando, donec ad cœlestia perducatur: vel secum jam manentem, dignas cuiq; pro meritis sedes distribuendo, ubi in domo patris sui mansiones multas habet: sciens quia omnia dedit ei pater in manus, & potestatem dedit & iudicium facere. Ibi etiam intra velum cœli, & æterna sancta sanctorum, supernarum corda civium, unû patri ædificabat altare. Ex quo suæ charitatis igne flammato, perpetua laudationis odoretur incensum, dicentium: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus. Et iterum: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & agno: & cetera talia, quæ illic adductus in spiritu saepe replicanda, semper memoranda dilectus ille discipulus audivit. Hæc genus de mutatione veteris sacerdotii in novum, sub Heli & Samuelis specie transfigurata, primo nostræ expositionis libello perstrinxisse sufficiat: ut regni quoq; mutandilaciosa mytheria, quæ per Saul & David præsignata sunt, ab alio liberius scrutemur initio: non nostro fidentes ingenio, sed illius per omnia juvaminè innitentes, cui tota prophetiæ scriptura deservit, cuius regni non erit finis, & est sacerdos in æternum secundû ordinem Melchisedech.

Ioan. 13.

Ioan. 5.

Esaï. 6.

Apoc. 7.

BEDÆ PRESBYTERI IN SAMUELEM PROPHETAM ALLEGORICÆ EXPOSITIONIS Liber secundus.

VONIAM in hoc libello, id est secundo nostræ allegoricæ expositionis in beatum Prophetam Samuelem, de fine ducatus ejusdem Samuelis, & de initio regni Saul, auxiliante Domino, sumus pro modulo nostro dicturi: visum est loco proœmii, de tempore quo quisque eorum Dei populo præfuerit, aliqua tractare: & quia scriptura sancta de hoc tacere videtur, quid verisimilius æstimari possit, sollicita inquisitione scrutari. Et quidem non desuere, qui ambos non amplius tredecim annis præesse dicerent: eo quod scriptum sit, Et factum est, ex qua die mansit arca in Cariathiarim, multiplicati sunt dies, erat quippe jam annus vicesimus. Putantes arcam viginti annis in Cariathiarim mansisse: & hôs à principio Samuelis, usq; post septimum David annum, quando in Hierusalem regnare incipiens, eam illò adduxerit, esse computandos: cum scriptura manifestissime testetur, temporibus Saulis pugnantem Israel adversus Philistim, eam fuisse cum populo in castris. Possitq; verius multo videri, viginti annos qui dicti sunt, si tempus mansionis arce in Cariathiarim designant, ad hoc usq; tempus potius quam cum David eam inde duxerit, esse numerandos. Sunt qui suis Samuelem in Chronicis prætereundum penitus esse putarent. Sunt qui ei septuaginta annos, qui Sauli triginta annotarent. Sunt qui juncto amborum tempore, quadraginta eos annos populùm rexisse perhiberent. Sed unde aliquid horum affirmari debeat, invenire nequimus. Unde autem cassari omnia, & destrui possint, facillimè patet. Dicit enim manifestè scriptura: Factum est viginti quatuor annis & octoginta annis.

1. Reg. 7.

3. Reg. 6.

simò anno egressionis filiorum Israel de terra Ægypti, in anno quarto, mense 210, ipse est mensis secundus regis Salomonis super Israel, & edificare cepit domum Domino. Replita ergo iudicium tempora, & invenies quia Othoniel quadraginta annis populùm rexerit, Ahud octoginta, Debhora quadraginta, Gedeon quadraginta, Abimelech tribus, Thola viginti tribus, Jait viginti duobus, Jephthæ sex, Abellan septem, Hajalon decem, qui in Septuaginta interpretibus non invenitur: Labdon octo, Sanson viginti, Heli quadraginta, qui simul faciunt annos trecentos triginta novem: quibus adde quadraginta annos itineris ab Ægypto, totidem regni David, quatuor Salomonis, sunt quadringenti viginti tres: minus videlicet quinquaginta & septem, à quadringentis octoginta, qui necesse est anni quinquaginta septem residui Josue, Samuelis, & Saulis temporibus expendantur: sed quomodo dividamus, scriptura non docet. Si chronicorum sequentes auctoritatem, viginti quatuor Josue damus, ceteri duo plus quam triginta non habent. Si Sauli quadraginta, reliqui duo non amplius quam decem habent & septem. Ergo ut aliqua quærendi via pateat, revolvamus scripta Josephi, qui doctor de talibus, præter divina eloquia, nemo facile reperitur. Et invenimus in Antiquit. ejus historia, Josue xxvi. annis, Samuel duodecim, Saul viginti populo præfuisse regendo: qui simul sunt anni quinquaginta octo. Nec turbare nos debet unum, quod quadringentis & octoginta superest. Sive enim scriptura more suo plenariam summam ponens, unum quod supererat, minime curavit addere: five quod magis credibile est, Josephi scriptura per incuriam longæ ætatis unum alicubi, ut fieri solet, adiecit. Neque enim putandum est, in scripturæ sanctæ literis errorem factum: quæ cum multis aliis in locis dissonet, in Judicium tamen catalogo per omnia inter Hebraicam veritatem & Septuaginta interpretum editionem concordat, præter unum duntaxat Haiclon quem illi funditus omiserit. Cujus omisso Græcorum chronographos Hebraicæ veritatis inscius coegit, neglectis Josephi scriptis, Samuelis & Sauli quadraginta annos, Josue vigintiseptem dare. Videbant enim se aliter ad quadringentesimum octoginta numerum, quem annis Hajalon adimplere non noverant, pervenire non posse: se novem annos Josepho, quem ignorare nullatenus poterant, ut scripturæ satis fieret, addere licuit. Cur non & nobis simili necessitate conclusis, liceat unum saltem computo illius annum subtrahere, ac Josue viginti quinque annos, Samuelis & Sauli triginta duo annotare? ne plus jacto historicis credendo, scripturam solvere videamur: quæ absolute quadringentesimum octoginta egressionis ex Ægypto annum quartum esse Salomonis alleverat. Quod si ita scriptum esset: Factum est post ccccxxx. annos egressionis ex Ægypto, quarto anno regni Salomonis, nulla omnimodè esset controversia: qui superfluous annus ipse esset quartus Salomonis. Et ne quis dicat falsam nos sequi regulam quadringentorum octoginta annorum, quasi ccccclxxx. sint potius juxta quadam exemplaria computandi, ipse sacrae interpretis historia, cum temporum librum transferret in Latinum, ubi ad quartum Salomonis annum perveniens, templum in eo ædificari cœptum meminit: statim vel ex sua quam in scripturis sanctis collegerat eruditione, vel ex auctoritate Græcæ subjunxit, & ait: Colligitur autem omne tempus à Moyse, & egressu Israel ex Ægypto, usq; ad præsentem annum, anni 480. Sanè ne quem turber in computo temporis, quod scriptum, & supra memoravimus: quia ex qua die mansit arca in Cariathiarim, multiplicati sunt dies: erat quippe jam annus 20. & requievit omnis domus Israel post Dominum. Potest iste versiculus etiam sic accipi, ut non arcam in Cariathiarim viginti annis mansisse designet, sed ex qua die mansit arca ibidem, omnem domum Israel requievisse post Dominum 20. annis, gaudentem nimirum de reverte ad se, quam ob peccata perdiderant arca, postea verò communicantem peccatis Saul paulatim ab ejus deviasse vestigiis. Sed quia in longum præfatio procehit, ipsum jam quem scrutamur ordinem scripturæ inchoemus.

CAPUT

CAPUT PRIMUM.

Seneſcens Samuel ponit filios ſuos iudices Iſrael. Verum hiſ a via reſta declinantibus. poſulat ſibi Regem conſtitui. cui precipient Domino juſ Regu exponens. nec ſic eum valuit a peſſima intentione reducere.

Factum eſt autem, cum ſenuiſſet Samuel, poſuit filios ſuos iudices Iſrael, & cetera, uſque ad id, quod ait Samuel ad viros Iſrael. *Vadat unusquisque in civitatem ſuam.* Hæc lectio & ad litteram & typicè intellegit arguit eos, qui neglecto, quod didicere, ſancto mandato, ſuis potiùs concupiſcentiis fervore deſiderant: quod & de omnibus falſo fidelibus generaliter, & de Judæis ſpecialiter accipi poteſt: qui vel poſt incarnationem Salvatoris terreni regni amore prædicatores regni cœleſtis abjecerint: vel quietiſſi na olim regimini judicum ſalutientes, contra Domini conſultum regalis ſceptri geſtiant ſtemmate ſublimari. Factum eſt autem, inquit, cum ſenuiſſet Samuel, poſuit filios ſuos iudices Iſrael. Nomen ſeneſcentis in Scripturis cum myſticè ponitur, aliquando maturitatem ſapientia & conſilii gravitatem, aliquando torporem mentis ab inchoata virtutis novo fervore frigentem ſignificat. Dicitur eſt enim de juſto iudice, cujus fallere ſapientiam nulla conſcientia prævallet: Et antiquus dierum ſedit. Dicitur eſt de membris illius, Gloria ſenem canities, id eſt, ſapientia gravitas. Item in malam partem, qui ſe a virtutum ſtudio tepere ſeneſcit, ait: *Inveteravi inter omnes inimicos meos.* Utrique autem parti poteſt convenire, quod dicitur, Samuel ſeneſcens filios ſuos poſuiſſe iudices Iſrael. Cum enim fides & dilectio Chriſti ſenuiſſet apud Judæos, quibusdam videlicet ab ea quali grandæva ſeneſcunt frigentibus: quibusdam verò in ea quali longa jam vivendi conſuetudine maturis, poſuit ipſe Dominus Scribas & Phariſæos ejusdem populi iudices, qui rectam vitæ viam diſcernere, & ſubditis oſtendere deberent: qui filii Dei dicti ſunt juxta hoc, quod ipſe dixit in Exod. *Filius meus primogenitus Iſrael.* Quod aquè, ut dictum eſt, & ad incarnationis Dominicæ, & ad ea poteſt tempora referri, cum primùm in eodem populo ſunt iudices a Domino poſiti. Nam & tunc, Propheta atteſtante, *juſtus ex ſide vivebat.* Haud dubium quin illa, de qua Petrus ait: *Sed per gratiam Domini Jeſu credimus ſalvari, quem admodum & illi.*

Psalm. 6
Exod. 4
Habac. 2
Mat. 18

Fuitque nomen filii ejus primogeniti Joël, & nomen ſecundi Abia, iudicium in Berſabee. Et non ambulaverunt filii illius in viis ejus. Joël incipiens vel ſuit Dei, Abia pater fuit, Berſabee putatus juramenti dicitur. Eſt enim locus, ſicut & nomine probat, ubi Abraham & Iſaac foedus cum Abimelech pepigere jurantes: ſignificans fontem illum ſalutarem, qui circumciſionem & præputium unius ejusdemque fidei pacto ſociatos abluir: in quo prælati fratres ſunt iudices dati, ut vita videlicet fontem & propinarent & biberent. Verum illi juxta nomen ſuum incipientes quidem, ſed non perfeverantes uſque in finem, ut ſalvi fierent, & quondam ad Deum pertinentes, patrumque populi vocabulo digni exiſtentes, nunc in contraria mutati, ſuas traditiones & ſcelera legi pariter & gratia prætulere. Sed & quiſque noſtrum, cum a ſpirituali, quam inchoaverat, ardore tepere ſcens, inſimos terrenosque cogitatus ſux menti præponit, quali degeneres filios ſeneſcens Samuel Berſabee iudices ſtatuit quia pravis ſenſibus baptiſmi myſterium ſubdit.

Congregati ergo univerſi majores natu Iſrael, venerunt ad Samuelem in Ramatha, dixeruntque ei: *Eccu tu ſuſtinuiſti, & filii tui non ambulant in viis tuis, conſtitue nobis Regem, &c.* Congregati ergo poſt aſcenſionem Domini univerſi majores natu carnalis Iſrael, venerunt ad verſus eum, miſeruntque regionem poſt eum in Ramatha, id eſt, in altitudinem cœlorum, ubi omne, quicquid terris agimus, dicto citius patet, dicentes: *Nolumus hunc regnare ſuper nos, & quali ad eum, quem latere nil poteſt, verba facientes: Ecce, inquiunt, tunc in nobis fides & charitas ſenuit, & filii, quos enutriſti, & exaltavi, ipſi ſpreverunt te.* Maluimus ergo inſtar gentium, quæ te non noverunt, & regnorum, quæ non invocaverunt nomen tuum, extranei a tuo ducatu manere, quam tuæ gratiæ fi-

Luc. 19
Gal. 1

dei & regno & patriæ privari. Si enim, reliquâ pugnandi ſolertia, omnes tuæ doctrinæ ſimplicitatem ſequimur, venient Romani, & tollent noſtrum & locum & gentem. Hæc quidem Judæi, quamvis non voce, mente tamen reproba & intentione adverſus Dominum ſunt, & adverſus Chriſtum ejus locuti.

Difficiliter ſermo in oculis Samuelis, eo quod dixiſſent, *Da nobis Regem, ut judicet nos.* Et oravit Samuel ad Dominum. Diſplicit infidelitas Judæorum coram prudentibus in Chriſto, qui ſunt oculi Eccleſiæ, eo quod infima pro ſummis eligendo, neſcientes licet Domino dixiſſent, *Da nobis regnum terreſtre, quod nos perpetuò damnet.* Nam de cœleſti, quod pauperibus ſpiritu promittis, nobis cura non eſt, pro quorum ſalute, vel per ſe ipſe, dum eſſet in mundo, vel per ſua membra, etiam poſt aſcenſionem Patrem Salvator oravit. Quod de Jacob fratre Domini ſpecialiter Eccleſiaſtica narrat hiſtoria, quia tanta videlicet instantia & ſedulitate pro populo templum frequentans ſupplicaverit, ut camelorum duritiâ traxiſſe ejus genua crederentur.

Dixit autem Dominus ad Samuel: *Audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi: non enim te abjecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.* Ne liberum eis tollas arbitrium, ſed da poteſtatem filios Dei fieri, hiſ qui credere noluerint, nec te doleas opprobrium hominum ex abjectione plebis effectum. Non enim tuam doctrinam in homine loquentis, ſed meam divinam per te operantis abjecerunt, ne regnum illis in te tribuam ſempiternum. Cui ſimile eſt, quod ipſa dixit: *Mea doctrina non eſt mea ſed ejus, qui miſit me.*

Sicut dereliquerunt me, & ſervierunt diis alienis, ſic faciunt etiam tibi. Id eſt, ſic derelinquent etiam gratiam Evangelii, & ſervient alienis a Deo traditionibus ſuis.

Nunc ergo audi vocem eorum: *verumtamen conſteſtate eos, & prædic eis juſ Regis qui regnaturus eſt ſuper eos.* Et hæc perſona Patris ad filium loquentis aptiſſimè congruunt, *Dimittite eos ſecundum deſideria cordis eorum, & ibunt in voluntatibus ſuis.* Verumtamen conſteſtate eos per Evangelium, & prædic eis quid temporalis miſeria coram hominibus, quid æterni tormenti apud inferos paſſuri ſint, qui, neglecto ſervitio, vel potiùs libertate ſpirituali, ſibi meret regnare maluerint, dicens: *Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & relinquetur domus veſtra deſerta, & cetera talia, & ait:*

Hoc erit juſ Regu, qui imperaturus eſt vobis. Non qualis eſſe debeat moderatus ac juſtus Imperator exponit, cujus & in plerisque Scripturæ ſanctæ locis, & maxime in Deuteronomio perfectio docetur: ſed potiùs rector improbus, a quo auſteritate ſubjectos ſit oppreſſurus, intimat, ut per hæc populum a pertinaci illius petitione revocet. Figurat autem quæ de bono Rege Scriptura loquitur, Chriſtum ſignificant. De quo ſub Salomonis ſpecie canitur, *Deus iudicium tuum Regi da.* Quæ autem de malo, diabolum: juxta illud Eccleſiaſtici: *Rex inſipiens perdet populum ſuum.* Et merito, quia ille diaboli, ille membrum eſt Chriſti.

Filius veſtros tollet, & ponet in curribus ſuis. Vos, inquit, in libertatem vocati eſtis fratres, tantùm ne libertatem in occasione carnis detis. Qui ergo libertatem, in quam vocatus eſt, in occasione carnis dederit, mox impii Regis, hoc eſt, diaboli, quem pro Domino elegit, poteſtate depreſſus cuncta hæc, quæ Samuel populo dixit, in ſeipſo ſervitium tolerabit. Nam quod de uno populo ſemel dictum ſpecialiter, ſed diutiùs, & veritate hiſtorica, & typica eſt ratione aſſertatum, omnibus aquè mortalibus, qui jugum Domini ſua ve à ſe proſecerint, eſt generaliter aptandum: quorum filios tollit improbus Rex, & ponit in curribus ſuis, cum eorum geſta præclara, verbi gratia, modeſtiam, patientiam, benignitatem, eleemoſynam, & cetera hujusmodi tollens antiquus hoſtis, hypocriſis, cenodoxia, ſuperbia, vel alia qualibet vitioſa peſte commaculans, infidelium neſcit operibus, in quorum cordibus nequitia ſreno conſtrictis ipſe peſſimus auriga, quali ſuis per omnia ſuperbus & gaudens, liberè circumfertur in curribus. Et quia, quos nunc falſo fideles in fidelibus per opera ſociat impius hoſtis, eosdem ipſis in fine per ſupplicia judex ſociabit di-

Mat. 5

Joan. 7

Psalm. 80

Luc. 19

Psalm. 71

Ecl. 10

Gal. 5

Matt. 24

Itēctus. Rectē de talibus scriptum est: Veniet dominus servi illius in die, qua non sperat, & hora, qua nescit, & dividet eum, partemque eius cum infidelibus ponet.

Faciēque sibi equites & præcursores quadrigarum suarum. In tantum, inquit, sibi diabolus vltra etiam fortiora subjugavit studia, ut per hæc & alios freno erroris corrumpere, edomare, & ad impietatis studeat callem deflectere, virtutisque sobolem vitiatorum satagat reddere præconem. Nam sicut in bono quadrigæ virtutum ministrat, qui prudentiam, fortitudinem, iustitiam & temperantiam proximorum cordibus infert; ita è contrario quadrigam pessimi regis præcurrit, qui suis sequacibus adversa hisce virtutibus vitiatorum exempla præmonstrat.

Et constituet sibi tribunos, & centuriones, & aratores agrorum suorum, & messorēs segetum, & fabros armorum & curruum suorum. Et ex veltis magnis actibus, quasi bonæ conscientie utero progenitis filiis, alios sibi corruptor antiquus ut id officii delegabit, qui velut tribuni quidam adversum castra veritatis hostilem ducant exercitum: alios qui in centuriones magnam vitæ æternæ perfectionem se sequentibus promittant: hos qui seminantes in carne, de carne merent corruptionem; juxta quod Osee dicit, *Arastus impietatem, messusibus iniquitatem, comedis frugem mendacii*. Alios, qui dialecticis insidiis fabricatores errorum & cultores perverforum dogmatum contra veritatem confortent, fradulentem ordinatō distribuit. Possunt autem aratores agrorum diaboli etiam eos sentire, qui corda miserorum exercitio pravi dogmatis excolant. Messorēs verò, qui velut perfectos in minoribus suorum fructus auditorum, ad secretiora sua contemplanda mylteria, quasi purgationes ad horrea perducant: quod hæreticorum proprium, & maximè Manichæorum solet esse commentum. Possunt namque filii populi contumacis, quos super diversis personarū actibus interpretati sumus, etiam ad diversas referri personas, ab eodem uno adversario diverso errore fedatas.

Filiis quoque vestras faciet sibi unguentarias, & focarias, & panificas. Synagogas quoque vestras, vel animas deceptorum, vel certè cogitationes ingenua quondam castitate liberat, faciet suis pravitatibus nefaria adulatione faventes: quod pessimum genus unguenti detestans Propheta precatur: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*. Cui contraria est boni Regis unguentaria, Maria videlicet Magdalene, quæ dicit: *Dum esset rex in accubitu suo, nardus dedit odorem suum*. Faciet & vitiatorum foco famulantes: de quo Propheta testatur, *Omnes adulterantes velut clibanus corda eorum*. Cui contrarius est focus dilectionis supernæ, quem qui auditō verbo veritatis percipere, dixerunt ad invicem: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?* Faciet & panificas, quæ vectordes quosque ad infanda heresum convivia vocantes ajunt, *Panes oculos liberet edite: aqua furtiva dulciores sunt, & panis absconditus suavior*. De quo pane & alibi dicitur: *Dulcis est homini panis mendacii, sed postea implebitur os eius calculo*. Cui contrarius est panis veritatis, qui cor hominis confirmat. Cuius cognitionem quia caro & sanguis non revelabit, sed Pater, qui in caelis est: rectè sub mulieris specie fortis de Ecclesia canitur, *Facta est quasi navis insistoris, de longe portans panem suum*.

Agrus quoque vestros, & vineas, & olivæ optima tollet, & dabit servis suis. Amplissimas quoque copias virtutum spiritalium vestrarum, & fructus ferventissimæ dilectionis, nec non & dona suavissima misericordiæ fulgentis auferens a vobis, immundorum potius spirituum voluptatibus subjiciet.

Sed & segetes vestras, & vinearum reditus addecimabit, ut dei cunabulis & famulis suis. Sed & opera vestra quasi ad naturæ usque perfectionem jam perducta, spemque totius vitæ vestræ coelesti mercede, quæ denario numero signata est, corruptor antiquus ex integro privabit, ut horum damno ferventium sibi malignorum spirituum, quos angelica quondam virtute nudatos humanam fecit elurire perniciem, delideria semper infaturabilia reficiat.

Servos etiam vestros, & ancillas, & juvenes optimos, & as-

nos auferet, & ponet in opere suo, &c.] Motus etiam animi vel carnis ineptos, verbi gratia, iram, emulationem, gulari, luxuriam, & cetera talia, quæ sapientium necesse est disciplinâ coercerentur & refrenantur: sed & cetera rectæ intentionis officia suo potius juri sævus fraudator mancipabit, gregibusque virtutum optimis, in quibus diu frustra serviebatis, denaria perfectione carentibus, ipse in fine pasturæ palmam hostis accipiet. Sicut tandem vos sub adversario servos effectos gementis, quos sub domino liberos pridem vivere tadebat.

Et clamabit in die illa a facie Regis vestri, quem elegistis vobis, & non exaudivit vos Dominus in die illa. Patet hæc propheta, & usque hodie apud Judæos non cessat impleri: qui sicut in septimodecimo psalmo scriptum est, *Clamabunt & non est qui salvet* ad Dominum, nec exaudivit eos. Ad quos dicit Dominus: *Non exaudiam preces vestras. Manus enim vestre sanguine plene sunt*. Illo videlicet quem in hujus electione regis nefandi sibi imprecabantur dicendo: *Sanguis enim super nos, & super filios nostros*. Hunc baptismatis aquâ diluant, & clamant ad Dominum de tribulatione sua, & de necessitatibus eorum liberabit eos. Alioquin audiunt ab Apostolo Jacobo: *Petitis, & non accipitis, eo quod male petatis*. Sed & morali intellectu difficile ac ferò vincuntur vicia, quæ diu libenter jacentes seque proferentes oppræsserant.

Noluit autem populus audire vocem Samuël, sed dixerunt: *Nequaquam Rex erit super nos, &c.* Hæc inobediens populi pertinacia Regem pro Domino postulans non in solo prædicata gratiæ tempore, sed etiam ante Dominicæ incarnationis celebrata mylteria synagogam, immò totum penè genus humanum ab ipso primo parente, quando serpentis verba Deo proposuit, occupavit. Semper enim contumaces quique liberum suæ voluntatis arbitrium divinæ gratiæ student anteferre regimini. At verò boni quique filii patris spirituum supplicantes, non nostrum regnum, neque voluntas nostra: sed, *Adveniat, inquit, regnum tuum: Fiat voluntas tua, sicut in caelis & in terra*.

Et ait Samuël ad viros Israël: *Vadat unusquisque in civitatem suam*. Docet & hodie sermo divinus contumaces quosque rebelles contra Dominum a publico contentione oblitata singulos ad curiam redire peccatoris: quatenus suocum quisque liberior in corde, quid contra voluntatem tuam supernæ dispositionis gesserit, quam a districto iudice sententiam expecturus sit, sæculus exploret.

Et erat vir de Benjamin, nomine Cui, filius Abiel, & cetera, usque ad id, quod ait Saul ad patrum suum: *Indicavit vobis, quia inventa essent asina*. De sermone autem regni non indicavit ei, quem locutus ille fuerat Samuël. In eo quidem Saul rex, quod pro Samuël electus a populo pertinax, quod David persecutus, quod cetera flagitia est operatus, quod eundem David reprobatus & mortuus regni succellorem accepit: Judæorum significat malitiam, qui & prophetas & Dominum spernentes ac persequentes sibimetipsi regnare maluerunt: ideoque regnum Dei, de quo eiectione sunt, reliquerunt genti facienti fructus ejus. In eo verò, quod oleo sancto unctus est, quod Israël ab hoste salvabat, Dominum Jesum Christum figuratè denunciat. Atque idem prælens lectio, quæ ejusdem Saulis conditionis historiam, nullam verò notam reprehensionis continet: Domini Salvatoris propter nos homines & propter nostram salutem, descensionem de cælo, baptismi à Joanne susceptionem, ceteraque dispensationis temporariæ mylteria celsa designat. Et primò quidem sensum, qui est de Domino, juvat, quod Saul de Benjamin ortus, quod electus & bonus perhibetur: sive quia Benjamin filius dexteræ interpretatur, sive quia minima tribus est in Israël; semper enim in humilibus spiritui, quorum est regnum cælorum, Christo solet gratia generari.

Et erat, inquit, ei filius vocabulo Saul, electus & bonus, & non erat vir de filiis Israël melior illo, ab humano & sursum emittens super omnem populum. Qui enim est de terra, de terra est, & de terra loquitur: qui de cælo venit, super omnes est. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Sed & nomen Saul, quod dicitur expectatus, sive peticio, Christo aptissime con-

gruit.

Osee 10

Psal. 140

Cant. 1

Osee 7

Lucæ 24

Prov. 9

Prov. 20

Psal. 103

Prov. 31

V. b. l. t. o. i. s. a. n. d. e. m. e. n. d. a. c. i. i. s. e. t. q. u. i. d. e. m. u. n. d. o. s. e. r. v. i. t. u. s. e. s. t.

psal. 72
Sap. 18

Eccl. 3

psal. 72

psal. 79
psal. 43

gruit, qui magno Sanctorum desiderio semper imploratur, & ad se rogatur. Nec non & Cis patris illius, id est, duri vocabulum, mysteriis alludit, sive Deum patrem designet, seu David, vel Abraham, aut alium quemlibet patrum, ex quibus Christus secundum carnem. Nam & dura est natura illa, quæ non solum vinci vel mutari, sed nec ab ulla potest condita natura comprehendi. Dura est per distinctionem iudicii reprobis, quæ per gratiam misericordiam suavis est bonis. Hic etenim de his dicitur: *Quam bonus Deus Israël tibi, qui recto sunt corde.* De illis autem: *Omnipotens sermo tuus de celo à regibus sedibus. Durus debellator in mediani exercitum terram profluvit: & duram tentationibus sunt fidelis corda donorum, quibus sub Ezechielis specie dicitur: Ecce dedi faciem tuam valentior em facies eorum, & frontem tuam durior rem frontibus eorum ut adamantem & silecem dedi eum.*

Perierant autem asina Cui patris Saul, & dicitur Cui ad Saul filium suum: *Tolle tecum unam de pueris, & confurgens vade. & quere asinas, & cetera.* Perierant animæ etiam ad Deum Patrem Domini nostri Jesu Christi pertinentes, quæ etiam iuste viverent, priusquam Dei filius descendere ad terras, primam stolam recipere non poterant. Er dicitur Deus Pater ad unicum filium suum: *Junge tuo comitatu unanimita Sanctorum, qui tibi obtemperanter adherent, desideria præclara, & ipsi pro sua te virtute sequentibus, opus humanæ saluationis ingrediere. Quod si in Cis patre Saul ceterum antiquorum liber accipere, constat hunc eorum animarum gestibile fidelium, & Christum sedulo rogasse, ut ad hanc saluationem dignare ut in carne venire, dicendo: Domine Deus virtutum converte nos, & ostende faciem tuam, & salvi erimus, & cetera hujusmodi.*

CAPUT II.

Querens asinas patris sui Saul, devenit Samuel, qui cum gratè suscipiens, asinas docet inventas: & manè oleo sancto perungens in regem, que ei sunt ventura pramonstrat.

Querens asinas Saul per quinque loca, non invenit, montem videlicet Issaïam, terram Salisa & Salim, terram quoque Gemini & Suph. Quæ à progenitoribus ejusdem Saulis & B. Samuelis cognomen tuaxille videtur. Et Dominus Christus perditus in protoplasto mortalium animas ad viam vitæ reduci desiderans, per quinque hujus seculi atates cæpta non explevit: quia ad tempus utique sue incarnationis neminem, quamvis perfecte viventem, in cælestis regni gaudia reduxit.

Cum autem venissent in terram Suph, dixit Saul ad puerum suum, qui erat cum eo: *Veni, & revertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, & solvitur sit pro nobis.* A quinto loco callata questionis Saul quasi redire disponit. Et Dominus enormitate peccationis humanæ videbatur quasi à curanda impiorum salute voluisse reverti, dum in quinta seculi ætate, subtrahis Prophetarum oraculis, subtrahit frequentia colloquutionis angelicæ, sola pravorum hominum scelerata acta crebrescerent. Et reverà tot ac tantis ante adventum Domini mundus sceleribus urgebatur, ut plus de iustorum tuenda, quam de acquienda impiorum salute conditor humani generis putaretur esse sollicitus. Verùm ille pro advertitatum molestis laborum providus electorum, & patientiam probare invincibilem, & desideria volebat constantia differendo jam magis ac magis acquirere. Unde sequitur:

Qui ait ei: Ecce est vir Dei in civitate hac, vir nobilis, omne quod loquitur, absque ambiguitate venit: nunc ergo camus illuc, si forte indicet nobis de via nostra, propter quam venimus. Hæc est enim patientia & fides Sanctorum, hic amor continuus, hæc præfatio diutina à longè aspiciens & salutans incarnationis Dominicæ & humanæ reparationis gaudium: hæc, inquam, illa frequens Scripturis gratia salvantis obsecratio: *Excita potentiam tuam, & veni, ut salvos facias nos. Exurge, quare obdormis Domine? & exurge, & ne repellas usque in finem, quare faciem tuam avertis? & cetera talia. Ecce, inquit, est in civitate mundana conversationis cælesti gratia nobilissimus, & absque ulla dubietate veracissimus prophetarum chorus. Nunc ergo eamus illuc, & à contemplanda tuæ gloria divinitatis, quæ mundi solum cordibus patet, ad humanitatis etiam olim promissa, ac diu jam desiderata mysteria*

cernenda veniamus. *Beati namq, oculi, qui viderunt, & aures, quæ hæc audire meruerunt.* Forte resonantibus ibi de te, ac viam nostræ devotionis attestando juvenibus Prophetarum præconiis, credere incipiet mundus, & ipsi, reductis ad vitam, qui perierant, à tanti temporis longo labore quiescemus. Verbum dubitationis ponitur, ad ostendam erroris humani gravitatem difficultatemq; curandi, juxta illud Salvatoris: *Putas invenies fidem in terris? & si crederetis Moysi, & crederetis forsitan & mihi.* Huic loco simile quid illa sapiens amatrix in amoris sui cantico loquitur Christot: *Quis det te fratrem meum, fugentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & deosculari? Ac si aperit dicoret, quem invisibilem intus Deum credo, confiteor & adoro, hunc etiam foris meæ substantiæ conformem videre & alloqui desidero.*

Dixit Saul ad puerum suum: Ecce ibimus, quid feremus ad virum? panis defecit in cistartus nostris, & sportulam non habemus ut demus homini Dei, nec quicquam aliud. Saul quidem & puer ejus errabant, in eo quod hominem Dei munda prophetia querere putabant, ideoq; frustra turbati sunt, quod ne sportulam quidem, quæ ei dari poterit, ad portandum secum viaticum acceperint, quæ ex palmarum foliis, pulchra varietate contexta, deficiente licet pane, qui inerat, inter salutandum pro munere solet tribui, si non vir sanctus omnibus ultro vere dicere consuevit. Sed allegorici sensus ordo non erat, quia Dominus electos suos famulos crebra compunctione sollicitat, ne ad audiendum verbum Dei & querendam suam viam, quæ Christus est (nemo enim venit ad Patrem, nisi per illum) vacui mente vel actione conveniant, sed sedulo perquirant quid obediunt congruentis, quid reliquias in se habent, quibus merito verbum committere debeat, ostendat. Sed & in veteri testamento quicumq; Christum ad complenda vaticinia prophetarum in mundum venire, qui Saulem in civitatem Samuelis intrare, & quæ ipse doceret agere desiderabant, mox ab ipso Christo secreta inspiratione bonis docebantur operibus infiltere, quod digni fierent videre & audire, quæ multi iusti & reges anrea cupientes non audierunt, neq; viderunt. *Ecce inquit, ibimus, quid feremus ad virum? panis defecit in cistartus nostris, & sportulam non habemus.* Ecce in hac tempus complenda in Christo prophetia, quid boni operis habemus, quo prædicatoribus illius temporis nos commendare, & de illo, quo opus habemus, mereamur edificare? Legis quidem observatio per pharisæorum traditiones corrupta, imo ipsa sua vestitate, & quasi longo usu consumpta, defecit in actibus nostris: & conversatione novæ gratiæ, quæ regnum cælorum expectet, priusquam ille, cui repositum est, veniat & doceat, habere nequivimus. Nam palmarum, quæ vincetibus in premio dari solebant, plebæ, cælesti remuneratione dignas actiones significant; palmarum foliis texta vascula spe æternorum gaudiorum dilatata corda demonstrant.

Rursum puer respondit Saul, & ait: Ecce inventa est in manu mea quarta pars stateris argenti, demus homini Dei, ut indicet nobis viam nostram. Stateram argenti perfectionem humanæ salutis, quæ ad laudandū Deum proficit, intellige, quæ quatuor nimirum partium incrementis ad summam suæ soliditatis attingit, quia in veteri videlicet testamento futura fide Dominicæ incarnationis erecta, in novo ejusdem suscepris incarnationis sacramentis imbuta, in absolutione carnis æterni regni perceptionis sublimata, & in die iudicii etiam carnis est resurrectione glorificanda. Dicit ergo Sauli puer ejus: *Ecce inventa est in manu mea quarta pars stateris argenti, demus homini Dei, ut indicet nobis viam nostram.* Dicit Christo ad bona se opera cohortanti vetus fidelium populus, nove gratiæ dulcedine suspirans: *Ecce inventa est apud me spes fidesq; venturi in carne Christi. Confiteamur hanc incarnati verbi ministri, ut plenius nos de via nostra, quæ Christus est, instruant. Nec frustra puer cum eodem Saule, qui Christum significat, hæc se facturum promittit. Ipse est enim, qui operatur in nobis & perficere pro bona voluntate.*

Olim in Israël sic loquebatur unusquisque vadens consulere Deum, & ante eam ad videndum. Qui enim propheta dicitur hodie, vocabatur olim videns. Viam secretorum scrutator & enarrator & propheta recte dicitur, quia profatur, id

Matth. 12

Luca 18,

Cant. 8

Philip. 2

Esai. 1
Nahum. 1
Esa. 2

psal. 118.
psal. 100

psalm. 39

est, præloquitur futura. Et videns non immerito vocatur, quia mundatis cordis oculis, quæ minus perfectis nequeunt, arcana rimatur. Unde & eorum scripta non minus visiones quam prophetiæ vocantur. Viso, inquit, Esaiæ filii Amos Liber visionis Nahum Elec sai. Verbum quod dicit Esaias filius Amos, Quare nimirum redarguendi sunt, qui prophetas Dei iuxta cataphrygas in extasi locutos autumant, ut tot sapientiæ verba promentes quæ dicerent, ipsi nescirent. Et iuxta Apostolicæ sententiæ veritatem Catholicè sentiendum spiritus prophetarum prophetis fuisse subiectos, ut ex ratione vel loqui nosset, vel tacere. Denique Psalmista: qui mandata Dei diligentius exquisierit, super seniores se intellexit gloriatur. Et in alio loco: Psalmam, inquit, & intelligam in visa immaculata, quando venies ad me. Non ergo quasi arreptitius nesciens psallit, qui ea, quæ psallit, adveniente in se sapientia, spiritu intelligit: sed & plerumque propheta, de quibusdam sibi divinitus ostensis, quæ præ sui magnitudine quasi homines capere non poterant, ab astantibus angelis quasi ratione utentes & sapientiam sitientes inquirebant. Sed quæritur quomodo Samuel, qui non de longè prioribus, sed de presentibus, hoc est, sui ævi temporibus sermonem facit, dicat: Qui enim propheta dicitur hodie, vocabatur olim videns. Voluntque hos & huiusmodi verficulos ab Ezra sacerdote & scriba, cum Scripturam sanctam restauraret, quasi de olim transactis interfectos esse temporibus. Nam & longè post mortem Samuelis usque ad Ezra tempora nomen videntium æquè ut prophetarum Scripturis inditum claret.

Et venit Dominus per incarnationem in mundum, ubi erat tunc temporis maximus prophetarum Baptista Joannes: venerunt cum illo etiam Sancti illius, non quidem iterum nascendo in mundo, quo iam vixerant, & quo eum venire cupiebant: sed mentem suam ad eum etiam in carne diligentem retorquendo, quem semper in divinitate secretum spiritaliter amabant.

Cumque ascenderent civitatem, invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, & dixerunt ei: Num hic est videns? Cum quærentibus se ministris incarnationis suæ primis; credentium Dominus sublimia novæ vitæ præcepta inchoaret, apparuerunt animæ humiles & castæ, de suorum latebris peccatorum consistendo egressæ, atque ad hauriendas aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, ab ipso Joanne prædicatæ, quas ipse sollicitus sit, apud eas si videns interrogat, quia conscientias discutiens singulorum ad se venientium, an Joannem prophetam intellexerint veritatis, an ejus dicta cum amore susceperint, investigat.

Quæ respondentes dixerunt illi: Hic est, ecce, ante te, festinate nunc. Hodie enim venit in civitatem, quia sacrificium est hodie populi in excelsu. Ingressus urbem statim inveniet eum, antequam ascendat excelsum ad descendendum. Respondentes animæ simplices Christi, cui conscientia singulorum quicquid cogitant patet. Hic, inquit, Joannes, cœlestia videre doctus, præcursor tibi factus est, & tu festinus illum, quæsumus, ad salvandum nos insequere: adiutor enim & liberator noster es tu Domine, ne tardaveris. Nam & ille hodie, hoc est, ejusdem cuius & tu gratia fideique lucifera prædicator, venit in mundum, quia tempus est, ut populus omnis electorum in excelsu novæ conversationis culmine sacrificii Deo spiritaliter consecratur: siquidem ipse qui medius nostrum, necdum agnitus consistis, postquam te mundo manifestare voluerim, statim invenies eum ad tui adventus obsequia paratum. Neque enim vel ipse tantæ gratiæ vir, antequam te videre meruerit, aut summa virtutum fastigia conscendere, aut perfectis gaudii spiritalis potestè dapib' refici.

Neque enim comesturus est populus, donec ille veniat: quia ipse benedicit hostia: & deinceps comedunt, qui vocati sunt. Neque enim vulgus imperitum, inquit, dulcedinem potest vitæ cœlestis, à qua diu jam exulabat, sperandum degustare, donec ille veniat, qui penitentiam agentibus regnum cœlorum appropinquare testetur. Quia ipse primò eos, qui hostia Dei viva fieri desiderant, pristinis erroribus castigatis baptizando abluit, & deinceps spe æternæ hereditatis gaudere suadet.

Et ascenderunt in civitatem. Cumque illi ambularent in medio urbis, apparuit Samuel, egrediens obviam eis, ut ascenderet in excelsum. Et cepit fama Christi fideliumque ejus paulatim, prædicante Joanne, crebrescere. Cumque baptizato omnino populo, & ipse venisset ad Joannem, ut baptizaretur ab eo, occurrit ei idem Joannes devota servituti obsequiis, ut post præconia venturi etiam præsentem baptizaret, populisque Dei agnum ostenderet: ac tale tantumque, maritis proficientibus, & martyrii sanguine perfectis, virtutum cacumen ascenderet, cui in natis mulierum propheta major nemo esset.

Dominus autem relevaverat auriculam Samueli ante unam diem, antequam veniret Saul, dicens: Hac ipsa, quæ nunc est, hora, eras mittam ad te virum de terra Benjamin, & unges eum ducem super populum meum Israel, &c. Et Deus Pater sui secreta mysterii revelaverat Joanni, manente adhuc statu Moysiæ legis, dicens: Quia postquam novæ gratiæ diem figuris legalibus per omnia quasi æqualibus horarum spatii comparatam manifestaveris mundo, mittam ad te virum de terra filii dextræ, id est, qui carnem poterit non virili semine conceptam, sed divino singulariter opere factam, qui juxta nomen suum salvabit crediturum mihi populum, Deum videre cupientium, de potestate tenebrarum: hunc baptizans, & Spiritu sancto perunctum videns, ducem populi mei cunctis prædicare incipies.

Cumque respexit Samuel Saulem, Dominus ait ei: Ecce vir, quem dixeram tibi, ipse dominabitur populo meo. Cum videret Joannes Jesum venientem ad se, admonitus à Spiritu sancto intellexit ipsum esse agnum Dei, ipsum, qui tollit peccata mundi, ipsum, de quo Micheas propheta loquitur: Erat verbum spiritus et parvulus es in millibus Iuda, ecce tibi egredietur, qui sit dominator in Israel.

Accersit Saul ad Samuellem in medio porta, & ait: Indica, oro, mihi, ubi est domus videnti. Venit ad Joannem Dominus in confinio legis adimplendæ, & inchoatæ gratiæ. Lex enim & prophetæ usque ad Joannem: ex eo regnum Dei evangelizatur, & dominus in illud vim facit. Et interrogat eum in qua sit humilitate, ceterarumque virtutum perfectione posita ei conscientia, qui tantum divinæ contemplationis præ ceteris tunc mortalibus videre meruerit. Domus quippe singulorum ipsa est conscientia, in qua per cogitationes semper inhabitant. Interrogat autem eum non verbis sciscitando, sed ei sua dona tribuendo. Respondens verò ille, ubi sit domus sua pandit: quia in cunctis se quæ gerebat virtutibus, in humilitatis mansione positum ostendit: illum, inquit, spero crescere, me autem minui. Et cetera talia, quibus sequentia Samuelis aptissime conveniunt responsa.

Et respondit Samuel Sauli, dicens: Ego sum videns, ascendi ante me in excelsum, ut comedas mecum hodie, & dimittam te mane, & omnia, quæ sunt in corde tuo, indicabo tibi. Respondit Joannes Domino cœlestia sibi dona largiente, dicens: Ego amicus sponsi: ego præcursor tuus sum: ego à te debeo baptizari, qui præ me veniens, ante me factus es. Et quidem ipse nunc à me baptisma cum populo credentium accipies, pariter audientibus ambo dapes verbi ministrabimus, atque ipsi vicissim audientium fide reficimur. Verù tunc ubi cunctis gratiæ splendor illuxerit, finito me præcursoris officio, te prædicare dimittam, junctoque mihi choro præcedentium prophetarum, omnia temporariæ dispensationis tuæ mysteria fidelium turbis, membris utique tuis, indicare curabo.

Et de asinis, quas perdidisti nudius tertius, ne sollicitus sis, quia inventa sunt. Et de animabus, quæ tempore tertio secali, id est, mundi nascentis exordio, perire coeperunt, gaude, quia me prædicante jam respicere, & actâ penitentiæ regnum cœlorum sperare didicerunt. Tria tempora, ante legem, sub lege, sub gratia intellige.

Et cuius erunt optima quæque Israel? nonne tibi & domui patris tui? Et quis erit gratia, quam prædico, largitor atque actor, nisi tu? cuius omnia esse, quæcunq; habet pater, restitui me consentitur. Optima enim Israel sunt dona cœlestium gaudiorum, quæ domui patris sui, qui in cœlis est, ministrat.

Respondens autem Saul, dixit: Numquid non filius lemini ego sum de minima tribu Israel, & cognatio mea novissima inter omnes familias de tribu Benjamin? &c. Et Dominus contenta super

bonum

Joan. 8.
Prov. 9

borum profapia, pauperes parentes, & humiles spiritu, de quibus naceretur, elegit. & ipse de se loquitur: Ego non quero gloriam meam. Et pulchre Saul filius Semini, id est, dextera mea dicitur, quia ipse sibi Christus esse divinitatis suae potentia condidit hominis substantiam, quam ex virgine nasciturus susceperet, juxta quod alibi legitur: Sapientia edificavit sibi domum. Pulchre de cognatione novissima inter omnes familias tribus Benjamin, id est, filii dexterae. Filius enim dexterae Christus Deus est, ad cujus tribunal pertinent omnes electi: sed quanto quisque inter sanctos humilior, tanto illi est quasi vicina cognatione conjunctior. quia & ipse homo Christus, ut celsior majestatis, ita sanctus omnibus est humilitatis virtute praestantior.

Assumens itaque Samuel Saulem & puerum ejus, introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum in capite eorum qui fuerant invitati: erant enim quasi triginta viri. Triclinium Graece cenaculum, Triclinos dicitur cenatio, à tribus lectulis discumbentium ita vocatum. Kalinin enim Graece lectum, sive accubitus dicitur. Siquidem apud veteres in loco ubi apparatus exponebatur convivii, tres lectuli strati erant, in quibus discumbentes epulabantur. Itaque Joannes multos ad epulas virtutum praedicando convocans, omnibus his Christum & Apolos ejus, tamen post venientes, praetulit: & merito, quia non nisi per ejus baptismum, quod illorum ministerio dari incipiebat, potuit regni caelestis aula referari. Erant enim quos imbuebat, Decalogum legis per agnitionem sanctae Trinitatis fortiter & infatigabili mente completuri.

Dixitq; Samuel voco: Da partem quam dedi tibi, & praepi ut reponeres seorsum apud te. Levavit autem oculus armum, & posuit ante Saul. Dixit Joannes sua ipsius lingua, quae audientibus alimenta vitae solebat adhibere: Prae caica potentiae singularis virtutem, quam praepi tibi, ut nulli puro homini datam diceres. At illa mox propheticis cordi obtemperans, protulit divinae solum virtuti ac majestati verba congrua. Et haec mediatori hominum, homini Jesu Christo convenire perhibebat, dicens: Qui habet sponsam, sponsus est: & qui deservit venit, super omnes est. Et iterum Non enim ad mensuram dat Deus spiritum. Pater diligit filium, & omnia dedit in manu ejus.

Dixitq; Samuel: Ecce quod remansit vone ante te, & comede: quia de industria servatum est tibi, quando populum vocavi. Dixit Joannes Christo, magna divinae virtutis ejus enuncians: Omnes quidem quos ad fidem & penitentiam convocare potui, virtuti operam dare suasi. Verum quia nos in iniquitate concepisti, & in delictis edisti, quamvis multum nitentes, peccato ad integrum care, & virtutis arcem comprehendere nequimus: tu qui verbum caro factus es, perfecti per omnia vincendi accedendi, quas nostra fragilitas non capit, dapibus vescere. De quibus profecto dapibus ipse Salvator aiebat: Mens cibum est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus. Tunc autem verba hujusmodi dicebat Domino Joannes, & cum ejus celsitudinem, & humanae conditionis fragilitatem commemorans ait: Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur: qui autem de caelo venit, supra omnes est.

Et comedit Saul cum Samuel in die illa, & descenderunt de excelso in oppidum. Et praedicabat Dominus cum Joanne in oppido gratia fulgenti, usque dum mitteretur in carcerem Joannes, dicens de credituris sibi populis: Ego cibum habeo manducare, quem vos non scitis. Et non solum perfectis alta virtutum ascendendo, sed infirmis quibusque condescendendo, communia vivendi tradidit mandata, his dicens: Vendite quae possidetis, & date eleemosynam, illis vero: Non homicidium facies, non adulterabis.

Et locutus est cum Saul in solario. Cum enim mane surrexissent, & jam cum dilacerasset, vocavit Samuel Saul in solario, dicens: Surge, ut dimittam te. Locutus est Joannes cum Domino in lumine cognita divinitatis illius. Solarium quippe quod nomen trahit ex eo, quod praer altitudine sui prius adificis inferioribus orti solis jubat excipiat: illorum nimirum corda significat, quibus à terrenis desideris divino timore suspensis, familiaris oritur sol justitiae. Cum

Joan. 1.
Joan. 4.
Joan. 3.
Joan. 4.
Luc. 12.
Matt. 19.

enim uterque, Dominus videlicet & Joannes, sua propter quam nullus est, dispensationis inchoat exordium, novaeque locis gratia jam jam mundo clarere coepisset, confessus est idem Joannes Jesum Christum esse filium Dei, se autem nullum ante illum, tota illum mentis intentione desiderans ad operandum divina in carne surgere, & is praecursoris officio congruo tempore quietere.

Et surrexit Saul, egressique sunt ambo, ipse videlicet & Samuel. Et manifestavit Jesus gloriam suam, & ceciderunt in eum discipuli ejus. Egressique ambo, ipse videlicet & Joannes, de occulta divinae voluntatis contemplatione ad atcendenda foras operum magnalia processerunt.

Cumque descenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic pueri ut antecedat nos, & transeat: tu autem subsiste paulisper, ut indicem tibi verbum Domini. Cum sedens Dominus humilitate ac paupertate pro nobis assumpta, despectum novissimumque virorum, atque inter cives mundi extremum ostendens, suos quoque sequaces pauperes spiritu esse doceret, non tamen statim, machinatus licet saepe impiis, occasum mortis subiit: sed juxta vaticinia prophetarum, quorum & Joannes portio est, antecedere se obedientes sibi famulos, & de vitis ad virtutes, de morte iustitiae transire ad vitam. Ipse autem, eis decedentibus, paulisper subsistit in mundo, donec indicatum fidelibus suis de te per Prophetas verbum Patris expleret.

Tulit autem Samuel lenticulam olei, & effudit super caput ejus. Tulit Joannes praedicandam Spiritus sancti gratiam, & totam ejus plenitudinem in Christo requiescere testatus est, dicens: Quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de caelo, & mansit super eum. Et bene effudit, quia oleum, inquit, effusum nomen tuum.

Et descalatus est eum, & ait: Ecce unxit te Dominus super haereditatem suam in principem. Et prophetiae figuras Evangelicae veritatis fideique gratiae legis decreta diu desideratae pacis unione sociavit, & ait: Ecce unxit te Deus Deus tuus oleo exultationis praecipuis tuis, ut possides ab eo, & det tibi gentes haereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terra.

Cum abieris hodie à me, invenies duos viros juxta sepulcrum Rachel in finibus Benjamin meridie, dicentque tibi: Inventa sunt asina, ad quas toras requirendas, & intermissis pater tuus asinus, sollicitus est pro vobis, & dicit: Quis faciam de filio meo? Cum abiret Jesus plenus Spiritu sancto de Jordane ab Joanne, invenit diu perditos perfidia populos, sed jam tunc fide & operatione confirmatos. Invenit autem eos, ad salutis utriusque viam revocando: & hoc cessante paulatim & veluti mortura ac sepelienda synagoga carnalis observantia, de qua ipse carnem suscipere dignatus est, Rachel quippe fuit mater Benjamin, è tribu, de qua Saul originem duxit. Invenit autem quos salvaret Dominus: & quasi meridiano novae dilectionis, in fervore ac scientiae lumine fulgente de caelestibus, in finibus gratiae & veritatis, quae ad comparationem legis per Moysen datae quali dextera est ad sinistram. Unde recte Benjamin filius dexterae interpretatur. Qui nimirum populi credentes in venti misericorditer à Christo confessi sunt, ejus beneficiis gratias agendo, quod animae ipsorum, instar brutorum animalium quondam erroneae, caelesti jam sint gratia redempta per eum, qui venit querere, & salvum facere quod perierat. Confessi sunt etiam fidei mysteria, quae didicere, quod intermissa, hoc est, ad horam dimissa, pater omnipotens favorum hebetudine à pigritia, sollicitus fuerit pro filio suo, & credentibus in eum, ne forte turbati passione illius, à fide deticerent, donec completa passionis ejusdem dispensatione, & resurrectionis gloria celebrata, opportunus vel Judaeorum vel gentium immundas, quae ad tempus intermiserat, animas quaerere. & salvum praecipere: ut quae ex parte jam fuerant inventa, perfecte Domini sui congregarentur ad praesepe.

Cumque abieris inde, & ultra transieris, & veneris ad quercum Thabor, invenient tibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hodos, & alii tres toros panis, & alius lagenam vini. Cumque te salutarerint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum. Crescente cultu suae doctrinae Salvator pervenit usque ad insinuandum discipulis suae passionis

Matt. 3.
Marc. 1
Cant. 1

Psal. 44

Luc. 19.

arcantum, quod mundo esset excellæ lucis dona redditurus. Thabor quippe, qui est mons altissimus, & interpretatur ventis lumine, & nomine, & situ vivifica crucis mysteriis aridet, cuius sacramenta pandentem Dominum qualierunt suppliciter, & invenerunt fortes quique S. Trinitatis confessories ascendentes piis profectibus ad Deum in Ecclesia, quæ est Bethel, id est, domus Dei: qui secundum datam sibi gratiam quædam pinguis pœnitentis remedia pro cogitatione, locutione & operatione offerenda: alii confirmantia eor hominis Scripturæ S. cibaria, qua triplici ratione constat, divino sibi munere revelanda: alii ferventissima compunctivæ dilectionis pocula in vasis cordium siccilibus Deo dicanda ferebant. Qui enim in suis singuli gradibus Christum Salvatorem agnoscerent, ejusque incarnationem ad mundi optarent provenire salutem, de-derunt ei geminam Scripturarum interpretationem: ut post primam videlicet historice lectionem, quæ ante ejus incarnationem per legem completa est, ipse allegoricum quoque & anagogicum sensum, qui vel præsentis gratiæ veritati, vel futura vitæ beatitudini congrueret, actu suscepta dispensationis aperiret. Quos nimirum quoque panes de manu offerentium accepit, quando discipulis dignam operationem pro meritis aperuit sensum, ut intelligerent Scripturas, Cui, ni fallor, trium panum interpretatio pulcherri- ma ratione concinit: quod & in Evangelio petitor improbus, instante inopiâ necessitate, tres æque panes ab amico fidei querit, & accepit. Et in Levitico, offerendi ad sacrificium panes trimodo jubentur cocturæ genere preparari, in clibano videlicet, in sartagine, & in craticula. In craticula: namque asatis panibus alimur, cum ea, quæ juxta literam aperte, & sine aliqua obfectione dicta vel acta sunt, ad tutandam animi salutem percipimus. In sartagine autem fritis, quando literæ superficiem sapè versando ac retractando, quid in hac Christi mysteriis, quid Ecclesiæ Catholicæ statui, quid castigandis singulorum moribus allegoricè congruat, inspicimus. Porro in clibano panem verbi quaerimus, quando etiam ea, quæ nondum videre possumus, sed in futuro videnda speramus, in Scriptura anagogica, id est, sursum latura mentis intantione complectimur.

Lucæ 11

Levit. 2

Post hæc venies in collem Domini, ubi est statio Philistinorum: & cum ingressus fueris ibi urbem, obviam habebis gregem prophetarum descendendum de excelso, & ante eos psalterium & tympanum, & tibiam, & cytharam, & psosque prophetas: & insiliet in te spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium. Collem Domini Gabatha civitatem, quæ interpretatur collis, intellige. Veniens ergo Dominus usque ad celsitudinem divinæ suæ majestatis exponendam mortalibus, quam sibi immundi spiritus procaciter usurpabant, confortem, adjutorem & testem suæ prædicationis gregem Prophetarum accepit: juxta quod & ipse, uno ex eis Esaiâ lecto, perdocuit: qui hinitum Prophetæ vitæ & verbo, quasi organo, quod tangebant, & carmine, quod dicebant, consoni, de occulta summa gloriæ ad communia humanitatis infirma solebant operando pariter & loquendo redire. Et pulchre grex Prophetarum de excelso descendens & prophetans, non post se genera musicorum, sed ante se habuisse describitur. Ille enim doctor verè in excelso divinæ contemplationis se fuisse demonstrat, qui ad loquendum humilibus infirmisque condescendens, cuncta, quæ dicturus est prædicando, consona voci manu præmonstrat operando, quomodo de Domino scriptum est: *Quæ cepit Iesus facere & docere.* Occurrentibus ergo sibi Prophetis, Saul accepto spiritu Domini propheta vitæ cum eis, aliumque est statim mutatus in virum. Et Dominus noster post patefacta de se Prophetarum præstigiâ manifeste, quo plenus erat spiritus gratiæ prophetandi, hoc est, futura gaudia prædicandi, & ipse ministerium suscepit: nec mora proficiente credentium animo, de Propheta efficitur mutatus in Christum, non quidem esse incipiendo quod non erat, sed apparendo quod erat.

Luc. 4

Act. 1

Et descendens ante me in Galgala (ego quippe descendam ad te, ut offeras oblationem, & immoles victimas pacificas) septem dies expectabo, donec veniam ad te, & ostendam tibi quæ facias. Descendit ante Joannem Dominus in Galgala, id est, vo-

lutabra, illa videlicet, de quibus in psalmo loquitur Patris: *Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aqua usque, ad animam meam. Infixus sum in limbo profundi, & non est substantia. Non quia ante Joannem Dominus mortis subierit exitum, sed quia antequam Joannem occiderent, persequebantur Judæi Jesum, & quærebant eum interficere: quia non solum solvebat sabbatum, sed & Patrem suum dicebat Deum, equalem se faciens Deo. Descenditque ad illum Joannes, quia ad exemplum humilitatis ac patientiæ illius, & carceris voluntatem suscepit & mortem. Obluit autem Dominus semetipsum hostiam Patri, & pacificavit per suum sanguinem quæ in cælis, & quæ in terris sunt in ipso. Sed expectabit usque ad tempus sui præcursoris exemplum. Cujus universitas juxta consuetudinem Scripturarum septem dierum numero signatur, donec scilicet idem morte ab impiis susceperet, quid ipse Dominus esset passurus, ostenderet.*

Itaque cum averisset humerum suum, & abiret à Samuele, immutavit ei Deus cor aliud, & venerunt omnia signa hæc in die illa. Veneruntque ad prædillum collem, & ecce cines Prophetarum obvius ei, &c. Cum abiret Dominus à Joanne, mox paternæ dispositionis executus imperium, nova est cogitatione mutatus, ut qui eatenus subditus erat parentibus suis, ceterorumque mortalium æstimabatur similis, exinde clarescentibus virtutum indicis Deus quoque pateficeret. Omnia autem, quæ Joannes de illo, quæque Prophetae alii prædixere, vera erant.

Videntes autem omnes, qui noverant eum heri & nundanter, quod esset cum Prophetis, & prophetaret, dixerunt ad invicem: *Quenam hæc res accidit filio Cæ? num & Saul in Prophetis? &c.* Docente Jesu in patria sua, multi audientes admirabantur in doctrina ejus, dicentes: *Unde huic hæc omnia? & quæ est sapientia, quæ data est illi, & virtutes tales, quæ per manus ejus efficiuntur? Nonne ipse est sacer filius Mariæ, frater Jacobi, & Joseph, & Judæ & Simonis? Nonne & foras epa hic nobiscum sunt? & scandalizabantur in illo. Et dicebat etiam: Quia non est Propheta sine honore, nisi in patria sua, & cognatione & in domo sua.*

Cessavit autem prophetare, & venit ad excelsum. Cessavit autem Jesus Propheta æstimari, & cepit Deus omnipotens credi. de quo Esaias persequentibus eum populis aliebat: *Quiescatis ergo ab homine cuius spiritus in naribus ejus, quia excelsus reputatus est ipse.*

Dixitque pater Saul ad eum: *Indica mihi, quid dixerit tibi Samuël, Et ait Saul ad paterum: Indica avis nobis, quia invenit sunt asinae: de sermone autem regni non indicavit ei: quem locutus fuerat illi Samuël.* Patruus Saul, qui hæc cum illo loquitur, Ner intelligitur pater Abner, qui erat filius Abiel aut Sauli. Querentibus ergo Domini cognatis ac fratribus, quale Joannes de illo testimonium dixerit, sed necdum credentibus in eum, sicut Joannes Evangelista testatur, respondens ipse Dominus, jam regni cælestis introitum penitentibus à suo præcursoris prædicatum promissumque docuit: sed se ejusdem Deum ac Dominum ab eodem ipso prædicatum, regemque cunctis gentibus prædicandum ingratas ac superbis dicere distulit. Hactenus unctioem Saul allegorica super Domino expositione succinctè transcurrimus. Sed & tropologicè, id est, juxta moralis intelligentiæ regulas, quisque nostrum simplices cogitationes & adferenda fraternalis efficacitatis onera Dei verbo reserctas intra sui pectoris septa custodit, quasi paratas ad opus quotidiani alius passit, quæ videlicet saluberrima cogitationum devotio sibi, surripiente aliquo, ut assolet, tentationis articulo, à summe custodia relapsa, ad exteriora quæque ac secularia sectanda, ruptis continentia frenis effugerit, omni mox necessè est instantia mentis vagabundas recolligere, & intrinsecum ad pabuli cælestis reducere festinemus præsepe. Et quia sufficientes non sumus agere aliquid ex nobis, quasi à nobis, sumpris obedientiæ & humilitatis muneribus, ascendamus ad audiendum Dei verbum, atque ejus modellis consolationibus erecti, quod nostra infirmitas nequiret, acquiramus. Et venit profectò divina opitulante gratia, ut non solum intermissam mentis recuperemus oblationem, sed & perfectioris doni fenore ditati, etiam regni cælestis incipiamus gaudia sperare: immò ipsi charitatis,

gaudii,

gaudii, pacis, patientiæ, longanimitatis, bonitatis, benignitatis, fidei, modelitiæ, continentitiæ, cæterorumque fructuum spiritualium devotos Deo populos regentes, super hanc hereditatem Domini oleo gratiæ cœlestis ungamur in principem: nec non & prophetico ore deosculari, id est, exhortatoria Scripturæ sanctæ monita, quibus vel nostra vel proximorum corda consolentur, nostro mereamur more suscipere.

CAPUT III.

Convocato Samuel populo in Masphat, sorte Regem quaerit, & invenit Saul: quem demum reversum pars electa sequitur, cætera despicit.

ET convocavit Samuel populum ad Dominum in Masphat, & ait ad filios Israël: Hec dicit Dominus Deus Israël. Ego eduxi Israël de Aegypto, & erui vos de manu Aegyptiorum, & de manu omnium regum, qui affligebant vos: vos autem projecti hodie Dominum vestrum, &c. ulque ad id, quod scriptum est: Ille verò dissimulabat se audire. In hac lectione Saul & superborum proterviam, & humilitatem Domini ac fideliū eius designat. In eo liquidem quòd projecto Domino, qui de Aegypto Israël eduxit, qui de manu Aegyptiorum eruit, qui omnium Regum, qui solus salvabit de universis malis, Rex constituitur, contumacem, sibi que pro Deo regnare malentem, vel synagogæ vel Ecclesiæ plebem demonstrat. Etenim hodie non pauci, negligēs Christi imperiis, qui se de tenebris erroris ad fidem vocando eduxit, qui de potestate tenebrarum baptizando eruit, qui de omnium malorum incursum protegendo semper calligando salvavit, malum suis improbis servire contumelios. Dominum verò Salvatorem idem Saul indicat, in eo quòd de tribu Benjamin, id est, filii dexteræ descendit, quia charitas & fides illius in eis solium, qui ad dextram regni partem pertinent, perficitur & generatur. Quod de cognatione Metri, id est, pluvii genus ducit, illius videlicet, quæ ait: Audiatur terra verba oris mei. Expectetur sicut pluvia eloquium meum. Unde & ardens regni illius appetitor aiebat: Anima mea sicut terra sine aqua sibi. Et de illo alibi: Et descendit sicut pluvia in vellus. Quod Saul, id est, petio vel expectus appellatur: quia nimium semper ab eo regni cœlestis est appetendus, & omni intentioni querendus introitus. Quòd illius est Cis, id est, duri, vel quia Deus Pater non est pater hominū, ut mutetur, nec filius hominis, ut agat poenitentiam; vel quia populus fidelium eius, in qua semper dilectione generatur, fortis inter adversa proclamatur: Idem posui faciem meam ut per am durissimam, & scio quoniam non confundar. Quod in regem ungenus abalconditus est domi: vel quia cum venturi essent, ut raperent eum, & constituerent sibi regem, fugit: vel quia intus se queri debere, intus inveniri posse, intus esse quæ docet, intus qua ducit ostendit. Quòd altior fuit universo populo: quis enim similis erit Deo inter filios Dei? Quòd domum habuit Gabaath, id est, in colle, sive sublimi; ipsa est enim civitas in montes posita, de qua scriptum est: Es homo factus est in ea, & ipse fundavit eam altissimus. Quòd abiit cum ea pars exercitus, quorum terigerat Deus corda. Quòd filii Belial, id est, diaboli, sive pestilentie, qui eum desepere, nuncupantur. Quòd ille dissimulabat se contraria loquentes audire. Ait etenim: Es non quero gloriam meam, est qui quaerit & iudicat.

Locutus est autem Samuel ad populum legem regni, & scripsit in libro, & reposuit coram Domino. Locutus est Joannes Baptista, locuti sunt Prophetæ cæteri ad populum legem regni cœlestis, quod per Christum datur: & scripserunt in suo linguli libro, & reposuerunt inter sacras Scripturas, in quibus solis semper divina voluntas invenitur. Sanè juxta litteram dicendam, quod supra tibi jus Regis promulgatur, superba eius præsumptio ad sedandum populi petentis pertinaciam prædicatur. Hic verò per legem regni dictam, scriptam, & memoriæ causa coram Domino repositam, qualis rector bonus, qualisque animo ad subditos esse debeat, juxta Deuteronomii iussa declaratur.

Et dimisit Samuel omnem populum, singulos in domum suam.

Bedæ Tom. 4.

Dimittit & hodie doctor finito sermone, dimittit & pagella finita lectione omnes auditores singulos in conscientiam suam: ut, quæ audierant, meditando retractent, & operando meditata perficiant. Quod si quem moveret, quare reprobi regis acta super Christo, qui est Rex Regum, per allegoriam interpretari præsumpserint: sciat hoc esse consuetudinis expositorum, imò rationis scripturarum, ut vel de malo bona, vel de bono homine malam allegoriam formam, ubi sic ordo poposcit, indifferenter assument. Alioquin nunquam nigro atramento, sed lucido semper auro, vel qualibet alia decora specie scribi oporteret: quoniam Deus lux est, & tenebræ non sunt in eo ulla. Non inordinate nigredo candorem significat. Denique beatus Papa Gregorius ejusdem Saulis non solum unctionem ad Christi regnum, sed & ipsam ejus, quæ pro peccato evenit, mortem, ad innoxiam Christi mortem allegoricè significandam, non dubitavit transferre. Lege enim expositionem ejus in Job ubi dixit: Pererat dies, in qua natus sum. Item in Jechonia rege, qui pro suo scelere damnandus de Judæa transmigrat ad Chaldaeos, Dominum intelligit de Judæis non credentibus ad gentes salvandas translatum. Salomonis, quamvis postmodum gravissimè peccantis, sapientia dicta vel acta omnia ad Christi laudes figurandas Ecclesiæ refert. Nec pauci Ecclesiæ tractatores, dicente Apostolo, Petra autem erat Christus: virgam, quæ percussa est petra, crucem Christi, Moysen autem & Aaron viros sanctos, qui percusserunt, crucifigentes Dominum principes sacerdotum, & legis doctores, id est, Phariseos intelligunt. Etsi hæc petra quamvis salubria plebi poctula suggerens, petra tamen naturali mole dorso rursus inhaerens, ineffabilia Christi munera signat, vel lapis ille patriarcha christifans sancto percussus Dei filium oleo sancti Spiritus unctum denunciat: vel certè Cyrus ille Petra, quamvis homo rationabilis, à Christi tamen fide & sacramentis funditus extraneus, ob figurandi congruentiam Christi vel typo, vel nomine potuit rectè consecrari: ut non homo Christi, cui in juventute mystica unctione dedicata sunt Christi, usque ad mortem nomine sacrosancto præclarus, futura Christi in carne gesta possit figurando prædicare? Notandumque attentius, quia nec ipsa Scriptura cuncta, quæ in exemplum assumit, probat. Neque enim putandum est Marforium, quæ daemonica non dubitatur, artem prædicasse vir sapiens, cum ait: Quis medebitur incantatoria serpente percussio? Cujus dicti sentius est, quis emendat doctorem à diabolo decaprum? Quod si vel hoc cuiquam forte novum videretur, quòd idem Saul uno eodemque tempore bonum pariter & malum significare dicatur, videat sanctum virum Isaac filio benedictentem, sed eundem filium minimè cognoscentem, typum habere Judæorum, qui Christum Salvatorem, quem venturum benedictum in nomine Domini diu cecinerant, jam præsentem in carne fide non viderint. Videat eundem filium benedictum ab Angelo simul, & claudum effectum, gentem significare Judaicam, benedictam quidem in credentibus Christo, sed claudam in persequentibus Christum. Et per bonos ergò bona, & per malos mala, & per malos bona liberè pro locis & temporibus figurantur. Nec tamen in præmiorum receptione boni nisi bona, nec mali nisi sola, quæ gelsere, secum sua mala referunt. Quomodo unis licet lisdemque coloribus scripti niger Æthiops, & Saxo candidus, cuius sit quisque coloris indigena, possunt faciliè statim & sine ulla controversia discerni: at aliter in pictura, ubi nihil sui quisque coloris, sicut & habitus deformetur, mendacii prorsus impudentis tabula, quæ imaginem promittit, arguitur.

CAPUT IV.

Labes Galaad obsessam ab Ammonitis in Gabaath Saulis mandatur, & superveniente cum exercitu Saul primo mane liberatur.

Ascendit autem Naas Ammonites, & pugnare cepit adversus Labes Galaad, &c. usque ad id, quod scriptum est: Et latatus est ibi Saul, & cuncti viri Israël nimis. Hæc lectio typicè docet hæreticorum contra Ecclesiam bella graviter

K quidem

1. Ioan. 1.

2. Cor. 10.

Handwritten marginal notes in red ink, including the word 'DE' and other illegible characters.

quidem savitura, sed Domino semper opitulante devincenda. Unctio igitur in regem Saule, confestim ascendit Naas Ammonites, & pugnare cepit adversum Jabes Galaad. Diffusa neper in mundo gratia fidei, ascendit de abyssu, id est, de cordibus impiorum diabolus, & hæreticorum trahens agmina secum, pugnare cepit adversus Ecclesiam Christi. Quod de omnibus generaliter hæreticis, & de his, qui ipsi Apostolorum temporibus pullulantes circumcisionem dogmatizavere, potest specialiter accipi. Naas quippe, qui interpretatur serpens, diabolus est. Ammon, qui in populum meroris transfertur, hæreticorum conventus exprimit, non solum propter nomen, quia Ecclesiam de suo casu merentem significat, sed etiam qui nocte & de incesto conceptus est. Hæresis namque solet in excitatione misera cogitationis non recte præsumpta a doctore verbi semine nasci. Jabes Galaad civitas est, quæ abscondi non potest, in monte constituta, id est, Ecclesia in Christi fide sublimata. Unde bene Jabes exiccata vel siccitas interpretatur: significans Ecclesiam, vel singulam quamque animam fidelem, & à fluxu vitiorum caligatam, ne sint viæ ejus tenebra & lubricum, & instar cervi ad fontes aquarum anhelantis, amore continuo Deum fontem vivum videre sitientem. Galaad, qui acervum testimonii, sive migrationem testimonii sonat, Dominus est: quia congregationem nobis vivorum lapidum non exiguam suam in fide firmatam in testimonium recte converfandi præmonstrat: vel qui de veteri ad novum, de literali testimonio ad spirituale, de terrestri ad cœlestia nos transmigrare desiderat.

Dixeruntque omnes viri labes ad Naas: Habet nos fœderatos, & serviemus tibi. Et respondit ad eos Naas Ammonites: In hoc seriam vobiscum fœdus, ut eruant omnes oculos dexteros, ponamque vos opprobrium in universo Israël. Conscientiabant sæpe nonnulli fideles Ecclesie viri fœderati germane diligendo, & servire humiliter obtemperando doctoribus, quos cetera Scripturarum meditationis prudentes sicut serpentes aestimabant: sed ecclesiasticæ pacis custodiâ, sicut columbas non essentesciebant. Verum quia nihil opertum, quod non revelabitur, continuo se predebant fabricatores errorum, & cultores perverforum dogmatum illuminatos sui cordis oculos non habere, nec eis dici posse, *Oculi vestri sicut columba*: sed contrariò cunctis suis auditoribus oculos dexteros, id est, cœlestis & supernæ contemplationis sensus auferre desiderare, & ad sola eos sinistra ac perversa contuenda desistere, belloque quotidiano, quod contra spiritualia nequitia in cœlestibus agimus, impotes efficere. Ob hoc namque Naas Jabitis oculos dexteros volebat eruere ut, dum sinistram vultus partem in certamine scutis obtulerent, quid contra hostem, quid pro sua salute agere deberent, intueri non possent. Ob hoc antiquus hostis fideles cœlesti lumine privatos conatur, ut eos per omnia spiritali pugna inutiles reddat.

Et dixerunt ad eum seniores labes: Concede nobis septem dies, ut mittamus nuncios in universos terminos Israël. Et si non fuerit, qui defendat nos, egrediemur ad te. Dixerunt prudentiores quique, & in fide cautiore ad hæreticos, in quibus loqui cognoscebant draconem, serpentem antiquum, qui est diabolus & satanas, sicut è diverso in Paulo & similibus ejus locutus est Christus: Ne nos cogitatis vestro novo dogmati credere, donec Spiritus S. qui septiformis Ecclesie datus est, lumen inquirentes, patrum scripta legendo transcurramus: & si non fuerit in eis, qui nostram fidem defendat, egrediemur ad vos, & derelicta unitate Catholica, quæ intus, vobis potius, qui de illa dudum egressi, nunc de foris eam impugnat, loci abimur, audiemusque nobis in ea legi etiam contra nos. *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis.* Si enim fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Hæc autem dicebant, non ulla conditione assensum præbituri hæreticis, sed de paterna fide certissimi, iustæ rationis eos allegatione devicturi. Cui simile est illud Psalmista: *Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam mercedem ab inimico meo inanis.* Et quod Apostolus ait: *Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, vana est fides vestra, inanis est & prædicatio nostra. Invenimur autem & falsi testes Dei, quia testimonium diximus adversus Deum, quod susci-*

taverit Christum: quem non suscitavit, si mortui non resurgunt. Hæc enim dicta sunt, non ut vel Christi resurrectione denegetur, sed Prophetæ retribuentibus sibi mala reddidisse doceretur: sed ut per ea, quæ falsa convinci non poterant, etiam ea, de quibus ambiebat, assererentur esse veracia.

Venerunt ergo nuntii in Gabaad Saulis, & locuti sunt verbum, audiente populo: & levavit omnis populus vocem suam, & servit. Venerunt pro fidei necessitate missi nuntii in Hierosolymam, vel aliquam aliam nobilem fide civitatem, in qua Dominum regnare dubium non esset: & narrabant apud turbatam hæresi Ecclesiam. Quod audiens omnis recte credentium populus dolore intimi pectoris etiam lachrymis & flatu testabatur: ut sapius contigisse, qui historiam ecclesiasticam legerit, inveniet.

Et ecce Saul veniebat, sequens boves de agro, & ait: Quid habet populus, quod plorat? Et narraverunt ei verba virorum labes, &c. Et ecce Dominus adiutor in opportunitatibus in tribulatione veniebat, qui natus est homo in mundo post leges peritos & Philosophiæ doctores non paucos, quos tamen de agro fornicæ libertatis ad subeundos Ecclesie muros cœlestia docendo agebat, sedulusque semper de Ecclesie lachrymis, ut has pius miserator abstergeret & consolaretur, inquirebat.

Et assumens utrumque bovem confecit in frustra, misitque in omnes terminos Israël per manus nuntiorum, dicens: Quicumque non exierit, secutusque fuerit Saul & Samuel, sic fiet vobis. Et allumens Dominus utrumque sapientem, & eum videlicet, qui de carnalis legis observantia, & eum, qui de seculari philosophia gloriabatur, quicquid superbum sapiebant, evangelica simplicitate, veritate & humilitate destruxit: misitque in omnes terminos Ecclesie per Evangelistarum, qui bene nuntiando nomen accipiunt, opera, illo cooperante, firmata: Quicumque non exierit, inquit, à paterna sua conversatione, quæ in mundo erat, securusque professione & opere Evangelii prophetiaque monita, ad subeundum se spiritali certamen accinxerit, omne quod vel actionis incessu diceretur, vel meditatione utiliter ruminatione verbi regere putaverit in exemplum eorum, de quibus dicitur: *Viri sapientis, ubi scribit, inveniet in fide perendum.*

Invasit ergo timor Domini populum, & egressi sunt quasi vir unus, & recessit eos in Bezeck. Audito per Evangelium populus fidelium, quid hæretici & schismatici, quid gentiles & Judæi infideles pati habeant, salubri timore correptos, ab illecebris egredientes veteris hominis, in unitatem sés Catholice recepit Ecclesie: contemptisque omnibus apocryphorum latebris, in luce coruscantis Evangelii recessendus à Christo, ac suo nomine in cælo daturus assuit. Unde merito Bezeck fulgur interpretatur, illud nimium veritatis & gratiæ lumen cœlestis significans, de quo Dominus, cum hæreticos vitandos doceret, dicens: *Et dicit vobis, Ecce hic, ecce illic, Nolite ire, neque sectamini:* adjunxit atque ait: *Nam sicut fulgur coruscans sub cælo in ea, quæ sub cælo sunt fulger, ita erit filius hominis in die sua.* Et de quo Psalmista: *Fulgura, inquit, multiplicavit & conturbavit eos.* Nec sinistra Bezeck etiam egestatem sonare prohibetur. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Et qui relictis omnibus sequuntur Dominum, cur non à rege suo recesseri putentur in Bezeck?

Fueruntque filiorum Israël trecenta millia, virorum autem quadraginta millia. Fuerunt in populo gentium, fuerunt qui ad defensionem fidei promptissimi recte crederent, pererant, & per dilectionem operarentur. Ternarius numerus quippe propter confessionem sanctæ Trinitatis ad fidem denarius & centenarius propter dextræ mercedis electionem, & denarius diurnum bonis vinitoribus dandum, referuntur ad spem. Porro millenarius propter solidam denarii, quod naturâ ad immobilem stabilemque persistentiam dilectionis respicit operationem, quamvis recte potest in eadem ipsa vel Judæ vel gentium Ecclesia per viros Judæ primò Deum contentitium fortitudo; per filios autem Israël sublimitas eorum, qui perfectissimè eum speculati didicerunt, intelligi. Juxta quod Psalmus ait: *Notus in iudea Deus, in Israël magnum nomen ejus.* Notandum, quod juxta literam multò ante tempora Roboam filii Salomonis,

Matt. 5

Cant. 2

I. Joan. 2

Psal. 7

I. Cor. 15

I. Cor. 1

Luce 17

Psal. 117

Luce 12

Psal. 117

Psal. 117

Geo-

feortum tribum Juda, seorsum autem ceteras, quae vocabantur Israel, fuisse recentitas, quamvis necdum imperio vel religione discretas.

Et dixerunt nunciis, qui venerunt: Sic dicitur viris, qui sunt in Tabes Galaad: Cras erit vobis salus, cum incaluerit sol. Dixerunt olim viva voce praesentibus, Ecclesiae propugnatores, jubentesq; mandari periclitantibus ejusdem Ecclesiae membris, nunquam ad hereticos audiendos exeant, certi suae salutis, ubi veritas Evangelici solis illuxerit. Dicitur & omnibus persecutionem patientibus propter justitiam: quia patientia pauperum non peribit in finem. Sed ubi iudicii dies inclinaverit, salus aeterna dabitur.

Venerunt ergo nuntii, & annuntiarunt viris labes, qui latati sunt, & dixerunt: Mane exibimus ad vos. Qui prius hereticorum versutias & argumentorum spineta formidabant, postmodum jam fortiorum doctiorumque solatris confirmati promittunt se non jam in nocte dialecticae deceptionis, sed in ostensione lucidissima veritatis & virtutis exire ad eos, non jam cum ipsis ab Ecclesia dammandi, sed contra ipsos arma cum Ecclesia latari.

Et facietis, inquiunt, nobis omne, quod placuerit vobis. Lati hac nocte, licet conflictu ingruente, dixerunt, qui sciebant, certissime mane fidei aspirante, mox placitum hostibus, non adversa veritatis pericula profligisimorum, sed sola fugiendi, tenebrasque suas repetendi solatia querere.

Et factum est, cum venisset dies crassimus, constituit Saul populum in tres partes. Factum est, cum apparuisset gratia Dei Salvatoris in Ecclesia periclitantis auxilium, constituit illam in tres fidelium partes, conjugatorum videlicet, continentium & doctorum: quos Propheta sub Noe, Danielis & Job appellatione designat, praecipiens solvere, ut suos quique cuneos pro defendenda Ecclesiae pace acuerent.

Et ingressus est media castra in vigilia matutina, & percussit Ammonis, quae dum incalerecet dies. Surgente inter haereticum tenebras Lucifero sanae doctrinae, mox perfidiae castra turbantur. Incalcescente autem Scripturas solo justitiae, funditis anathematizata disperunt. Lux enim luceat in tenebris, & tenebra eam non comprehenderunt.

Reliqui autem dispersi sunt, ut non relinquerentur in eis duo pariter. Multitudinis credentium, quamvis late dispersa, cor unum & anima est una. Haeretici autem, qui ad tempus Ecclesiae iudicium effugisse sibi videntur, & ab illa longius expulsi, & inter se sunt ipsi discordes. Juxta quod Elias ait, Et concurrere faciam Aegyptios adversus Aegyptios. Sabellius enim contra Arium, contra Nestorium Euthices, Fotinus contra Manichaeum, & ceteri contra ceteros impii impios arma iniquitatis commovent.

Et ait populus ad Saul: Quis est iste, qui dixit, Non Saul regnabit super nos: date viros, & interficiemus eos. Et ait Saul: Non occidetur quisquam in die hac, quia hodie fecit Dominus salutem in Israel. Nolentibus Dominum recipere Samaritanis, dixerunt filii tonitruum: Domine, vis dicimus, ut ignis descendat de caelo, & consumat illos? Et conversus Iesus increpavit illos: Nescitis cuius spiritus estis: filius hominis non venit perdere, sed salvare.

Dixit autem Samuel ad populum vententem: Eamus in Galgala, & amovemus ibi regnum. Victis damnatis, vel correctis haereticis, dicit perfectus quisque doctor ad subditam sibi Ecclesiam: Venite revelata facie cordis, gloriam Domini spectemus. Galgala quippe revelatio dicitur. Et eo magis tenemus spiritum mentis nostrae in agnitionem ejus, qui creavit nos, quo illorum victores pericula cernimus: quia in vetustate remanentes noluerunt revelare ad Dominum viam suam, & sperare in eum, nec obsecrare subnixi, ac dicere: Revela oculos nostros, ut consideremus mirabilia de lege tua.

Et perrexit omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi Regem Saul coram Domino in Galgala, & immolaverunt ibi victimas pacificas coram Domino. Audito magistrorum spiritualium hortatu, crevit populus electorum in fide & agnitione veritatis, atque in revelatione cordis, sese illustrati humiliando ac despiciendo, Christi per omnia gloriam quaesire, & exaltare nomen ejus ad invicem, proque pace Ecclesiae quicquid valere devotionis obtulere coram Domino. Et latatus est ibi Saul & cuncti viri Israel nimis. Latusatus

est Saul in Galgala, quod dicitur revelatio. Exultavit Spiritu sancto Iesus, & dixit: Confiteor tibi, Pater Domine caeli & terrae, quia abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, hoc est, serpentina sapientia fidentibus, quasi sub Naas rege contra Israel dimicantibus: & revelasti ea parvulis, hoc est, eis, quos & in fulgore veritatis, & in paupertate spiritus quasi in civitate Bezec timori Domini collegit, confortavit, adjuvit. Iterum, inquiens, videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet a vobis.

Mat. 11
Luc. 10

Ioan. 16

CAPUT V.

Constituto Rege Samuele, se innocentem probat & justum, & ad terrorem populo pertinaci incutiendum, pluvius de caelo tempore messis evocat.

Dixit autem Samuel ad universum Israel: Ecce audivi vocem vestram, &c. usque ad id, quod ait, Quod si per se veraverit in malitia, & vos, & Rex vester pariter peribitis. In hac lectione Samuel proprie statum Israelitici regni describit. Contestatus namque populum, quod & se innocio & Domino semper Salvatore adjuncto Regem sibi male petierint, sub ejusdem Regis figura variantia totius eorum regni tempora comprehendit. Quod enim de uno dicit:

Si timueritis Dominum, & servieritis ei, eritis & vos & Rex, qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum: si autem non audieritis vocem Domini, erit manus Domini super vos, & ad extremum, quod si per se veraverit in malitia, & vos & Rex vester pariter peribitis. De omnibus intelligendum signavit: quia videlicet eorum exigentibus meritis, sicut unius primi Regis imperium, sic & totum illud, quod contra Dei sibi voluntatem impetraverit, regnum tempora esset habiturum posteriora pejora prioribus: & interim quamdiu timuerunt Deum, bonis regibus illustrandi: quoties neglexerint, cum malis puniendi: & ultimum, aggravescente malicia, regnum ipsum pariter libertatem & patriam essent captivitate vel morte mutaturi. Signum quoque pravariationis & duri cordis populi non minimum, & eo magis terribile, quo illis regionibus inusitatum exhibuit, voces scilicet & pluviam tempore messis triticeae, qua toto aestatis tempore in terra promissionis, nisi magno miraculo venire non solent: ut hinc nimirum omnes, qui neglecto post longam agnitionem divinae voluntatis imperio libimet ipsi regnare, suisque cupiditatibus servire deliderant, perverso se ordine gerere signaret; qui videlicet tempore, quo postmodum percepti verbi rigationem, maturos jam boni operis fructus ferre debuerant, adhuc se moribus incompositis, voce supernae correptionis, vel exhortationis, quae doceantur quae sint elementa exordii sermonum Dei, opus habere demoustrant. Quod si & hanc quis lectionem allegoricè quarat exponi, facile quidem occurrit, quid sit, quod Samuel constituto super Israel rege gradiente antea eum se jam tunc senuisse: ab adolescentia autem sua coram ipsis, testibus Domino & Christo ejus innocenter vixisse pronunciat: quia regnante tunc secundum praesagia prophetica in Ecclesia Domino Jesu Christo, ipsi legis & prophetarum libri quidem de illo testimonium dant: & hoc ubique assunt, quia testante Patre, & Filio, & Spiritu sancto lex sancta, & mandatum sanctum, & justum & bonum. Nec detur aliquis Manichaeo fociisque illius locus, quo vel cetera instrumenti scripta, de quo unus apex praeterire non potest, vel datorem ejusdem reprehendant: nec prophetarum figuras senuisse, ullus qui se novae lucis gratia redemptum novit, ambigit. Quid quod nec bovem se cuspisiam, nec asinum mulis perhibet? quia scilicet prophetica legalisq; scriptura nemini vel triplicitatem recte convertendi ad proximum, vel gravitatem corripiendi & instruendi proximum, sinistra suggerendo subtraxit. A finis namque, qui ingenta mansuetudine & hominum necessaria, & ipsos homines portare consuevit, amorem fraternae utilitati accommodum designat. Bos autem, cui non solum imposita caro onera gestare, sed & arva vertendo sulcos seminibus praeparare moris est: eos nimirum, qui non modò fratrum infirma tolerare, verum eorundem quoque pigre-

REDACTIO
IN
S
M
U
E
L
E
M

Saul & Ionathan ex populo sibi milites eligunt, & statione Philistinum percussit à Ionathan, maioribus copiis iudem filios Israël terrent.

Filius unius anni Saul cum regnare cepisset, & cætera, usque ad id, quod scriptum est, *Hebraei autem transfugerunt Iordanem terram Iadai Galaad.* In hac lectione multifaria, dispensante Domino, & contra Ecclesiam bellorum, & pro Ecclesia defensionum spiritualium genera panduntur. Sed primò caput lectionis, quod plerosque turbat impenitos, intueamur ad litteram

Filius, inquit, unius anni Saul, cum regnare cepisset, duobus autem annis regnavit super Israël, & elegit sibi Saul tria millia de Israël. Et est sensus: postquam electus Saul, & à beato Samuele est oleo sancto percussus in regem, toto anno primo humilis & privato similis mansit, nec regio habitu indui, cæteraque regni insignia sumere curavit: quod etiam supra belli Ammonitici tempore, ubi boves de agro quasi rusticus agebat probatum est, cuius initium belli Josephus post mentem totius honoris eius contigisse perhibet. Secundo autem & tertio anno regiam quidem mentem induit, regali cura populo præfuit. Sed necdum milites ex populo, qui suo lateri familiarius adhererent, usque ad quarti demum anni principium elegit. Allegoricè autem filius est unius anni, populus fidelium, sive in synagoga, sive in Ecclesia, cum regnare incipit: quia sic quisque ad regnum fidei pertinere, regisque æterni potest membris incorporari, cum primò didicerit, quia unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus & Pater omnium. Duobus autem annis regnat, & sic sibi de Israël tria millia militum elegit: quia dum unitati fidei sociandam spem & dilectionem cognoverit, mox sibi doctores, qui eandem fidem, spem & charitatem diligentibus se suosque doceant, atque ab hostis irruptione tuteantur, eligit. Quod dupliciter intelligendum est. Quia videlicet & antiquos Ecclesie magistros, olimque cum Christo regnantes, nunc etiam nobis magistros, quorum scripta vel exempla sequamur, eligimus, & novos quotidie in locum præcedentium, quos dignos arbitramur, ut credentes, sperantes, amantesque ab hoste defendant, ordinamus.

Et erant cum Saul duo millia in Machmas, & in monte Bethel mille autem cum Ionathas in Gabaath Benjamin. Porro castrum populum remisit, unumquemque in tabernacula sua. Fortiores quosque & millenario numero dignos Ecclesia sibi, quorum gladio verbi & fidei scuto muniatur, eligit: porò infirmiores in fide ad tuenda propria conscientia, in quibus peregrinantur à Domino, tabernacula remittit. Verum quia Saul & Ionathan ambo ad regnum pertinent, sed non idem est meritum amborum: quorum, ut cætera taceam, unus dilectum Deo David persequitur, ut hostem, alter ut suam diligit animam, videtur in eis binus crediturum vel prædicantium ordo signari. Unus eorum, qui dicitur: *Domine, Domine, nonne in tuo nomine prophetavimus?* Alius eorum, qui audiunt: *Vos autem estis, qui per mansistis mecum in tentationibus meis.* Unde bene Saul expector dicitur, haud dubium quin ab illo, de quo Dominus Apostolus loquitur: *Eccè satanas expector vos, ut cribraret sicut triticum.* Ionathan autem columbæ donum, vel columbæ dedit, vel Domini donum interpretatur: significans eos, qui omnia, quicquid habent virtutis, spiritui gratia tribuunt, atque ab eo se accepisse consentunt. Et Saul in Machmas & in monte Bethel, id est, in humilitate & in monte domus Dei: Ionathan autem in Gabaath Benjamin, hoc est, in colle sili dexteræ cum suis quoque militibus mansisse referunt. Quia & reprobi nonnunquam, quamvis sinistra vel instabili mente virtutes spirituales exercere, vel etiam docere videntur, soli autem columbina simplicitate præditi, ad regnum sublime Christi, qui est in dextera Dei, pertinere probantur. Sed & hoc, quod duo millia cum Saul, mille autem cum Ionathan fuerunt, profectò docet, quia quantum perfectiores, tanto sunt quique pauciores. Vel certe duo millia sunt in humilitate & in monte domus Dei, puritate fidei devoti, & spei sublimi-

scientia corda castigando evertere, & ad suscipiendum verbi semen solent excolere, demonstrat: quibus solum personis duabus tota, ni fallor, operatorum Ecclesie solet caterva comprehendi. Non ergo Samuël bovem cuiquam, non alinum tulit: quia nec peritiam docendi eruditus, nec simplicioribus quibusque piè vivendi cum fratribus modestiam vetus sancta scriptura præripuit. Sed & illud in promptu est, quid sit, quod ait: Si timueritis Dominum, eritis vos & rex, qui imperat vobis consequentes Dominum: sin autem, erit manus Domini super vos. Et quod in conclusione subiunxit: Quod si perseveraveritis in malitia, & vos & rex vester pariter peribitis. Qui enim percepta fidei sacramenta rectè servaverit, eius Deus, & Domini monita sequetur, de quo solus verus rex Israël ait: *Sicut & ego patri mei præcepta servavi, & maneo in eius dilectione.* Qui verò audiens non audierit vocem Domini, divina super hunc manus est ultio, donec penitentiam egerit, intenta. At qui ad mortem usque impenitens perduraverit, talis profectò, quia ad Antichristum pessimum regem pertinet, æterna cum eo perditione damnabitur. Neque enim illi soli, qui in fine mundi Antichristo illi contra Deum se erigenti adhererint, eius regno servire putandi sunt: sed & hodie quamplurimi fidei mysteriis initiati, cum diversis se facinoribus immerferint, regno ejusdem impiè militare probantur: diciturque & eis è lectione prophetica: Si timueritis Dominum, & servieritis, & eritis vos & rex, qui imperat vobis, id est, Dominus Jesus Christus sequentes Dominum Deum Patrem ejusdem Dei & Domini nostri Jesu Christi: quod si perseveraveritis in malitia, & vos & rex vester Antichristus (tunc enim illum habebitis regem) pariter peribitis. Verum quod inter cætera dicit, & scietis & videbitis quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini, perentes super vos regem: non facile videtur ad Christum regem posse referri, quem omnes, qui super se humiliter regnare petunt, non malum aliquod, sed grande bonum facit, aded ut quisquis hoc unum facere neglexerit, nullum facere possit: nisi forte dicatur, quia crescente hominum peccato, factum sit, ut filius Dei in carne humana passurus veniret: qui, si nunquam homo peccasset, nunquam pro hoc contra hostem in homine pugnaret: atque ideo toties ad erudiendum genus humanum, angelis, patriarchis, prophetisque præmissis, in plenitudine temporum, quando gravibus peccatis homines præciebat, suum ipse adventum reservaverit, ut, ubi abundavit peccatum, superabundaret gratia: meritoque intelligatur, quia grande malum fecerint, qui noluerunt audire Moysen & prophetas, sed enormitate scelerum ipsum Dei filium in carne venire coegerunt. Neque huic sensui vineæ Evangelicæ parabola contradicere videtur, cujus pessimi coloni fructus in tempore reddere nolentes, servosque domini sui impiè cædendo, lapidando, & contumeliis afficiendo, filium ad se unicum mitti fecerunt. Potest autem hoc, quod in die mensis tritici voces & pluvie de caelo datæ referuntur, etiam in bonam partem interpretari: ut intelligamus vocem Evangelicæ prædicationis spiritualibus intonuisse de caelis, in tempore, quo corda legi fructum ferentia ad horrea Ecclesie primitivæ oporteret aggregari. Potest & ita, quod iidem prædicantes Apostoli meliores fuerint in his, qui legem jam noverant & fecerunt, ad Evangelii gratiam vocandis: rigatores autem in his, qui legis necdum verba cognoverant, & de his dictum, *Levate oculos vestros, & videte regiones, quia alba sunt jam ad messum.* De illis autem: *Ego plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit:* diligentius sanè intelligendum, & ad imitationem virtutis est trahendum, quod beatus Samuël, spernente se populo, & de principatu ejiciente, nihiloquin verbum sedulæ exhortationis & piæ intercessionis opem ferre non omittit. Abiit, inquit, à me hoc peccatum in Dominum, ut cesset orare pro vobis, & docebo vos viam bonam & rectam. O eximium fraternæ dilectionis exemplum, de ducatu innocens, imò etiam sanctissimi propheta & sacerdos ejicitur, & peccatum ducit in Dominum, si ipsos suos electores ad æterna gaudia sublevare orando pariter & admonendo non fatigat.

Joan. 15

Joan. 4.
2. Cor. 3.

te proveci: mille autem in colle filii dexteræ charitatis, quæ nunquam excidit, perfectione gloriosi.

Et percussit Ionathan stationem Philistinum, quæ erat in Gaba. &c. Et devincit humilis quisque doctor, & Spiritus sancti iuvante gratia decertans, aciem spirituum malignorum, patet factis eorum insidiis, quibus altitudinem vitæ cælestis hominibus eripere moluntur.

Et exivit se Israël adversus Philistinum. In instantibus verbi ministris, vel hostes virtutis suæ contere, vel excessu prædicationis buccinâ proximis ad viam virtutis excitare, eriguntur animi audientium ad subeundum spirituale certamen, indagandas cavendasque ac superandas aërearum veritatis potestatum.

Clamavit ergo populus post Saul in Galgala, & Philistinum congregati sunt ad præliandum contra Israël triginta milia currum, & sex milia equitum. Crescente in bonis ardore virtutis agenda, crescit & inmundis spiritibus ardor ejusdem impediendæ ac refringendæ virtutis: qui videntes fideliæ contra se amicos erectos, hos colles insidiarum deceptionumque variarum copiis expugnatæ contendunt: & quasi currus ascendunt Philistinum, cum plurimas simul cohortes gentilium, vel perfidorum synagogas, vel conventicula hæreticorum, hoste nequissimo contra militiam virtutis ascendunt: equis sedent, cum singulorum corda pravorum erroris freno constricta, fidelibus contraire compellunt: pedestres incedunt, cum sibi ipsi decipulas tendunt. De quibus aptè subiungitur.

2. Cor. II.

Et reliquum vulgus sicut arena, quæ est in litore maris plurima. Ipsa est enim arena crebris vicinorum vitorum fluctibus obnoxia, necnon & vento superbiæ semper instabilis & fugax, supra quam domus sine fundamento petreæ fidei constructa, ingruente tentationum articulo corrui, & fit ruina ejus magna. Nec sine certo mysterio contrarius virtuti exercitus tricenario & senario numero, vel etiam millenario, qui fidei & operis solent perfectionem significare, comprehenditur. Ipse enim satanas transfiguratur se in angelum lucis. Quid igitur mirum, si ministri ejus transfigurantur velut ministri iustitiæ? Inter quas sæpè transfigurandi veritatis, etiam fide vel operatione se perfectos ostendunt. Aliter senario numero includuntur, neq; ad septenarium conscendere norunt, qui hanc solummodo vitam, quæ sex diebus creata est, diligentes, ad futuram requiem tendere negligunt. Triginta quoque, quia malis figuratiter exprimitur, intelligit, quia Dominum salvatorem triginta argenteis non tantum à Juda semel, sed à multis quotidie falsis fratribus venditum novit: quicunq; enim neglecta fidei, qua imbuti sunt, veritate, cunctos sui corporis sensus seculi hujus illecebris subsunt, quasi quinque senis argenteis Dominum produnt.

Et ascendentes castrametati sunt in Magmas ad orientem Bethaven. Magnas, ut diximus, humilitatem: Bethaven domum idoli, vel domum inutilem sonat. Ascendentes autem de occultis suis machinationibus inmundi spiritus, vel per seipos quasi vulgus pedestre latenter suadendo, vel quasi ascensores equorum & currum per deceptos homines seducendo, primò suis victoribus cuncta munimina humilitatis eripere tentant, ut per quam ipsi de cælo corruere, cordibus humanis superbiæ peltem inserant: pariter fatigantes, ut quamcunq; domum mentis inutilem, sibiq; dicatam repererint, quasi ad orientem Bethaven castrametantes, omnem illi veræ lucis exortum suis tenebris mediantibus obcludant.

Quod cum audissent viri Israël, se in alto sicco (afflictus erat enim populus) absconderunt se in speluncis & abasis, in petris quoque, & in antris, & in cisternis. Cum viderint quique fideles antiqui hostis insidias ad debellandas, vel in semetipsis vel in proximis humilitatis mœnia paratas, vel fortasse etiam aliquos iustimiorum crebris eorum incuribus afflictos, prædicia mox necesse est lectionum spiritualium, jejuniorum, elemosynarum, orationum, cæterarumq; virtutum, quibus defendantur, adeant, abscondanturq; in eis à contradictione linguarum: & pater qui videt in abscondito, miseretur & adjuvet.

Hebræi autem transierunt Jordanem terram Gad & Galaad.

Perfidiore quique incumbentibus tentationum pressuris universa mundi negotia postponunt, in quibus reprobi descendere, & in seculum labi, quorumque laqueis vel tentantes apprehendere, vel tentati solent apprehendi: superbiæ quoque amorem, ob quem satanas de cælo cum suis satellitibus descendit, salubriter inclinati transcendunt, hæc namque & hujusmodi vitorum obstacula Jordanis fluvius non solum nomine: quia descensio eorum, vel apprehensionem eorum dicitur, videlicet inmundorum, vel hominum, vel dæmonum: sed etiam situ, quo in mare mortuum defluens laudabiles aquas perdit, figuratiter ostendit. Quia nimirum cunctas seculares illecebras fluxusque concupiscentiæ carnalis ima obscuritate perpetuè nortis extinguit. Quem profectò Jordanem, id est, apprehensionem, descensionemque pravorum electi transcendentes, terram Gad & Galaad, id est, accincti & acervi testimonii, subeunt: quia mentem jugi virtutum exercitio præditam, & bonorum semper operum, quæ de se ipsa laudabile testimonium ferant, fugem sæcundam ascendunt. Et pulchrè, qui vitorum flumen adversum transire dicuntur, Hebræi, id est, transitores vocantur. Ex quibus videns impium superexaltatum, & elevatum super cedros Libani: & transivi, inquit, & ecce non erat. Et alibi: Et in Deo meo transgrediar murum.

Psal. 36.

Psal. 17.

CAPUT VII.

Dilapsus à se populo, Saul offert holocaustum: & quid stultè egerit, à Samuele redarguitur: quòdque alter pro eo sit in regnum ungenus, edocetur.

Cumque adhuc esset Saul in Galgal, universus populus perterritus est, qui sequetur, & cætera, usque ad id, quod scriptum est: Surrexit Samuel, & ascendit de Galgal in Gaba Benjamin. Hæc lectio Saulis & David, synagoga & Ecclesiæ speciem docet, cadentibus à fide quibusque, alios promissa illis regni cælestis præmia accipere. Sed ut manifestior allegoriæ sensus eluceat, primò juxta historiam, in quo peccaverit Saul, & regnum perdere meruit, inquiremus. Pater ergo, quòd imminente belli discrimine, sicut etiam antiquitatum historia prodit, mittens vocavit Samuelem, ut in tempore tantæ necessitatis ejus precibus & consilio juvaretur, qui expectare eum ibi præcepit, & hostias preparare, septima die venturus ad eum, ut tunc sacrificantes ita congregarentur ad bellum. At ille quidem septem diebus, ut mandaverat Samuel, sed nequaquam cum perfectione servavit. Cum enim videret ipsum quidem morari, se autem à militibus derelinqui, obtulit holocaustum: quod ubi Samuel adveniens comperit, stultè eum fecisse testatus est, eo quòd orationes & sacrificia, quæ voluntate Dei erant faciendâ pro populo, ipse præoccuparet offerre. Saul ergo, sicut sæpè, doctores Judæorum, septem dies expectari Samuelis, tempus legis, quæ sabbati mysterium docebat: Samuel prophetiam, vel ipsum, qui loquebatur in Prophetis, Dominum significat. Saul in Galgalis, id est, in revelatione, Samuel hostias oblaturum, & pro populo deprecaturum, septem diebus expectari juberetur. Et pharisaicæ doctores Judæorum, prophetis vos constantibus, in observatione revelatæ & datæ sibi legis sunt manere præcepti, donec ipsius prophetia manifestior & apertior, quæ ratione vivendum, quomodo malignis hostibus esset obvianandum, ostenderet. Imò donec ipse Dominus & caput Prophetarum adveniens ad debellandas aëreas potestates seipsum pro mundo offerret hostiam Patri. Sed posito adhuc in Galgalis Saule, populus perterritus est, qui sequetur eum, positus in agnitione divinæ voluntatis legis perterritus sunt legis auditores, qui eos sequerantur, & vel vitorum tentantium incuribus, vel præceptorum legalium asperitatibus, vel certè eorum exemplis magistrorum, ab agenda, quam audiebant, cæperunt lege lassescere. Rectè namque in Galgal, id est, in revelatione positi legisperiti dicuntur, ad comparationem videlicet generitium, quæ ne legis quidem verba perceperunt, à tenebris obscuratum non habentes intellectum: quatinus idem ipsi ad comparationem Evangelicæ claritatis velamen habent

super cor suum: nec nisi ad Christum conversi possunt revelata facie gloriam verbi speculari. Neque hoc, quod Galgal, in qua erat Saul, etiam volutabrum interpretari fertur, ab infirmi cordis, & necdum ad fontem aquæ vivæ pervenientis significatione discrepat: de qualibus dicitur: Et *fructora in volutabro luti.*

Et expectavit septem diebus juxta placitum Samuëlis, & non venit Samuël in Galgala, dilapsusque est populus ab eo. Expectavit cæterus legalium doctorum cum suis auditoribus toto tempore, quo sabbatum celebrabatur in lege, Christi adventum in carne, quem in novissimis jam legalis observantia temporibus dixerat adfuturum, sed tardante illo, ut in plenitudine temporum, quam prædestinaverit, ipse veniret, lapsa eorundem auditorum portio non minima spiritalis exercitus castra reliquit. Et quidem de benè expectantibus propheta dicit: *Iustus autem meus ex fide vivit.* De lapsis vero subjungit: *Quod si subtraxerit se, non placebit sibi in illo anima mea.*

At ergo Saul: *Afferre mihi holocaustum, & pacifica, & obrulit holocaustum.* Cumque compleret offerens holocaustum, ecce Samuël veniebat. Et egressus est Saul obviam ei, ut saluaret eum. Locutusque est ad eum Samuël, &c. Videns delapsum à se populum Saul, sed Samuël propinquantem non videns, obrulit holocaustum. Videntes legis doctores, qui tum temporis erant, longè à primorum perfectione degenerantes dilapsi à legis custodia populum, & incarnationis Dominicæ tempus instare nescientes, statuere suas traditiones servandas, quasi Domino per omnia placituras. Cui sensui suffragatur, quod idem Saul redarguenti se pro stulta temeritate Samuëli cum respondisset, dicens:

Quia vidi quod dilaberetur populus à me, & tu non veneras juxta placitos dies. Quorum verborum qui sit mysticus sensus, ex his, quæ superius exposita sunt, facillimè patet. Adjunxit protinus, & ait: Porro Philistinim congregati fuerant in Magmas, id est, humilitate: quia nisi humilitati privati, nequaquam sua Domino præferrent: nec nisi oblidentibus claustra cordis superbia spiritibus eum, qui in altis habitat, & humilia respicit, eorum maces spernerent.

Dixi, *Nunc descendat Philistinim ad me in Galgala, & faciem Domini non placavi, ne estitate compulsus obrulit holocaustum.* Timentes Pharisei & Scribæ, ne à demonibus vel in volutabro vitiarum mergentur, vel in datæ legis revelatione redderentur inutiles, ceperunt emulationem Dei habere, sed non revelationem scitotiam: & sicut Psalmista testatur: *Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.*

Dixitque Samuël ad Saul: *Sultu egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi.* Et ipse Dominus in Evangelio, & Prophetae tui quisque temporibus corripunt eos, qui quasi absque Samuële sacrificantes, neglecto divini sermonis auxilio, sine causa Deum colunt, docentes doctrinas & mandata hominum.

Quod si non fecisses, jam nunc preparasset Dominus regnum tuum super Israël in sempiternum. Non sic accipiendum, quali æternum Sauli regnum Deus statuerit, & hoc postea noluerit servare peccati, quem & peccatorum præscierat: sed preparaverat regnum ejus, in quo figura regni esset æterni. Sed & omnis s. r. a doctus in regno celorum, proferens de thesauro suo nova & vetera, regnat super Israël in sempiternum. Illum videlicet Israël, quem erudiendo & regendo fecit esse spiritalem; quibus dicit Apostolus, *Quæ est enim corona mea aut gaudium? nonne vos ante Dominum Iesum? Unde & intraturo in gaudium Domini tui benè negocianti, id est, multos per suam doctrinam acquirenti servo dicitur: *Erus potestatem habens super decem civitates: id est, ex eorum, quos de lege spiritualiter imbuisti, meritis & scientia gloriosior in regno fulgebis. At si doctor aliquis suum sensum Scripturæ verbis prætulit, & per ea, quæ ipse sibi composuit dogmata suos auditores, quam ad spiritualia accenderit: quod est Saulem absque Samuële hostias offerentem suam ad bellandum sanctificare militiam, perdet stultum imperium. Quod si non fecisset, habere potuisset super**

Israël æternum. De quibus Salvator in Evangelio: *Qui ergo solverit, inquit, unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno celorum. Minimus*

namque est talis in præsentī regno Ecclesiæ, extraneus profusus à futuro.

Sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Omnis enim, inquit, plantatio, quam non plantavit pater meus caelestis, eradicabitur.

Quæ sibi Dominus virum juxta cor suum, & præcepit ei ut esset dux super populum suum. Sub persona David Christum & Christiani populi duces significat: unde signanter Populum suum dicit, & non addit, Israël: ut etiam præputium ad hujus ducis imperium pertinere demonstrat. Non autem quasi nesciens Dominus quæsit, sub humano more loquens hominibus, etiam sic loquendo nos quærit. *Venit enim filius hominis querere & saluum facere quod perierat.* Cui adeo jam eramus noti, ut in ipso essemus ante constitutionem mundi. Quæ sibi Dominus virum juxta cor suum, id est, qui consilium voluntatis ejus & pure cogitasset, & pia devotione sequeretur. Quod & de David quidem rectè intelligitur, qui super omnes docentes se intelligens, incerta & occulta sapientia divina, & manifestata revelatione cognovit, & mirabili suavitate decantavit. Sed melius multo ac perfectius de illo magni consilii angelo, qui solus paterorum est conscius revelator arcanorum. Neque enim cor Dei humani corporis membrum, juxta anthropomorphitas, sed consilii & sapientia divina secretum interiori significare credendum est. Juxta quod & supra dictum est, cum novum Christi & Ecclesiæ sacerdotium, quomodo & hic regnum abjecto veteri, prophetaretur futurum, dicente viro Dei ad Heli: *Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum & animam meam faciat.*

Surrexit autem Samuël, & ascendit de Galgala in Galgala Benjamin. Eandem regni mutationem Propheeta, quam verbo prædixerat, etiam ipso locum mutando demonstrat. Et ipse enim Dominus, qui de incredulis ait, *Surrite eam hinc: restitit synagoga, collem filii dexterae, id est, cæssa illius populi præcordia: qui non terrene ejus libet, sed caelestis & æternæ beatitudinis filius esse voluerit: & propheticus sermo per dispensationem Salvatoris illustratus, de revelatione literalī, qua rudæ mentes inebuebantur ad altiora quæque ac faciora Christi & Ecclesiæ mystice perfectos docendo subit. Verum quæ de duobus populis dicta sunt, in singulis quotidie videmus gesta personis. Namque Stultus in Galgal constituti populus terretur, dum quomque fidelium vel in revelatione scientiæ, quam percipit minus fortem: vel in volutabro vitiarum, quo turpis incidit enerviter infixum, consicis suæ fragilitatis animus turbat, & pro sua salute queritanda utiliter compungit, ne forte spiritualis adversarius Machmas, id est, humilitatem, quam maxime cupit, expugnet: ne revelationem doctrinæ caelestis auferat: ne cæterarum mentia virtutum fraudulentus victor irrumpat. Expectat Saul septem diebus, juxta placitum Samuëlis, dum quis in tribulatione postus fide & actione sollicita promissum Domini quærit auxilium. Septem quippe tribus & quatuor constant, tria autem ad fidem pertinent propter confessionem S. Trinitatis; quatuor ad opera, propter prudentiam, fortitudinem, temperantiam & justitiam: quibus quatuor quasi angulis tota virtutum spiritualium structura armatur. Sed hos septem dies, id est, septenariæ devotionis lucem dum quis perfecte consummaverit, juxta quod Psalmus admonet: *Expecta Dominum, & viriliter age, & confortetur cor tuum: adveniet Dominus in corde, & manionem in eo faciens cunctas spiritum hostilis exercitus insidias destruet illustratione adventus sui. At qui minus aliquid hujus perfectionis habuerit, minus videlicet patiens in adversis, minus de superni juvenis respectu confidens, oblitus illud Ecclesiastici, *Noli cunctari in tempore angustia: omnes confestim, in quibus sibi applauserit, virtutum cuneos desperando amittit: quomodo Saul, quia septimā die necdum benè completā, de promisso Samuëlis adventu desperat, à populo dilabente relinquitur: qui si tempus confiterum compleret, pollicito Propheta non fraudaretur auxilio. Propè est enim Dominus omnibus invocantibus eum in veritate. Auxit autem Saul peccatum, non solum de promissis Prophetae titubando, sed***

2. Pet. 2

Hab. 2
Hab. 10

Psal. 52

Matt. 11

1. Thef. 2

Luc. 9

Matt. 5

etiam

etiam ipse holocaustum, quod sacerdotem decebat offerendo. Auger blasphemiam Pelagius, auger alius aliquis infideliter fidelis, dum de gratia superna minus sollicitus, sua se virtute salvari posse confidit: & quod solius summi sacerdotis est donum, suæ libertatis arbitrio conquire stultus arbitratur. Ideoq; iuxta Apocalypsim Joannis: Venit alius, & promissam talibus regnum coronamq; vitæ & benedictionis accipit. Quam mutationem non consiliorum superiorum, sed rerum humanarum significavit ipse Samuel, cum rejectione perfidi, ac fidelissimi regis electione prædicta, surgens ascendit de Galdais in Gabaa Benjamin. Quia missum in mundo Dei verbum, non revertetur ad eum vacuum, sed faciet quæcumq; ipse voluit, & prosperabitur in his ad quæ missus illud. Relictisq; simulatorebus & callidis, qui provocant iram Dei, simplices ac fideles, quos ad regnum cælestis provehat, quatit auditores.

CAPUT VIII.

Arma ob inopiam satorum non habente Israel, Philistinum tribus cuneis terram ejus Saul assecrante devastant: ac Ionathan cum armigero inter scopulos ereptans, belli simul & victoriæ caput existit.

Et recensit Saul populum, qui inventi fuerant cum eo, quasi sexcentos viros. & cætera, usque ad id quod ait: *Et vir Israel sociatus sibi est in die illa.* In hac lectione rarscentibus actu spirituum immundorum studiis scripturarum, universa per eos statim humani cordis itinera, quæ triplici divisione constant, miserè vastanda produntur: sed non desitura periclitantibus superni miracula prædii, quod per spiritualium doctorum auditorumque obedientium laborem, hostem quidem ad accelerandam fugam, suos verò milites ad sperandam obtinendamq; victoriæ palmam concitet. Fugientibus ergo cæteris à timore Philistinorum, sexcenti tantum viri cum Saule remanserunt. Quia trepidantibus in spiritali certamine quibuslibet infirmis in fide, & aliquando etiam lapsis, soli qui rectum opus sola supernæ retributionis intentione faciunt, cum suis doctoribus vigilare, stare in fide, viriliter agere, confortari, & charitati per omnia studere non desistant. Senarius etenim numerus, quo mundi est creatura perfecta, rectam operationem: centenarius autem, qui decem decadibus quadratur, & de lava transit in dexteram, dextera, id est æternæ mercedis perfectionem designat.

*Et Saul & Ionathan filius ejus, populusq; qui inventus fuerat cum eis, in Gabaa Benjamin. Porro Philistinum confederant in Machmas. Machmas humilitatem, ut sæpe dictum est, Gabaa Benjamin collem filii dextera sonat. Querendum ergo, quomodo spiritibus immundis humilitatis portas obfidentibus, perfecto in colle virtutum possint, vel magistri, vel auditores spiritalia sua castra metare: videndumque quod infra scriptum est, quia Saul cum sexcentis suis morabatur in extrema parte sub malo granato. Sub malo granato enim populus, qui potest dicere: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi.* Fructus namque crucis Dominico cruore rubicundus instar mali granati, multa credentium grana quasi uno charitatis & spei cortice circumvestit. Sed in extrema parte Gabaa, eandem sub qua requiescat vitæ arborem habet: qui necdum perfecte consummatus, queritur cum Apostolo, dicens: *Condelector legi Dei secundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi menti meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.* &c.*

Et egrediuntur ad prædandum de castris Philistinorum tres cunei: unus cuneus pergebat contra viam Ephraim ad terram Saul: porro alius ingrediebatur per viam Bethoron: tertius autem vertebatur se ad iter termini, imminenti valli Seboim contra desertum. Et his tribus cuneis Ecclesiam quotidie tentari, omnis qui in castris illius legitime militat, sentit. Tres etenim ad prædandum de castris Philistinorum egredientes cunei, cum immundi spiritus interioris nostri hominis custodiam tentantes, aut rationabilem ejus partem, aut irascibilem, aut concupiscibilem, vel in singulis singulas, vel in uno omnes

virtutum divitiis nudare conantur. Quibus profecto partibus etiam ipsorum locorum, atq; præfati cunei, qui egressi sunt nomina conveniunt. Via quippe Ephraim, id est crescentis, contra quam primus cuneus pergebat, concupiscibilis anima pars est: rectè hoc nomine dicta, quia cremenrum quærere nunquam desinit bonorum quidem, si ab Israel, id est recta & Dei visionem suspirante anima regitur: malorum verò, si contra legis jura statuens vitiorum immundorumq; spirituum improbitate vastatur. Et bene de primo cuneo cum diceret, Pergebat contra viam Ephraim: addidit, Ad terram Saul: quia prima nimirum maximaq; nequissimis spiritibus intentio est, ipsos sacri certaminis duces concupiscentia vel animæ, vel carnis, à virtutum cæptis avertere: quò de privati justitiae principibus, liberius dira per incautum serpent contagia vulgus Via Bethoron, id est domus iræ, ad quam secundus cuneus ingrediebatur, ipsam quam signat passionem mentis etiam nomine demonstrat. Quam utiq; domum bene gubernabat Israeliticus possessor, cum virile mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra: liberaturus Dei populum, exivit à Pharaone iratus nimis. Philistæ autem prædabatur, cum fratris boni justitiae, Cain, qui ex maligno erat offensus, iratus est vehementer: adeò ut per iram homicidii prima fraternitatis jura dissiparet. Vallis Seboim, id est caprearum, sive damarum, ad quam tertius se verterat cuneus, rationabilem mentis intuitum figuratè denunciat. Namq; hæc animalia oculorum acie perhibentur excellere: unde & à Græcis ab acute cernendo dorcades appellantur: nec frustra, nec toties in Cantico canticorum sub Christi & Ecclesiæ laude reperuntur. Rectè autem non mons, sed vallis caprearum, rectè contra desertum posita memoratur: quia cum semper humilitatis auxilio, tum maxime in discernendis bonis ac malis, ne sensus oberret, indigenus, & quanto quis humilior, ea quæ mundi sunt minus diligenda & quærenda cognoscit. Iter ergo termini imminenti valli Dorcadum viam crescentis, viam quoq; domus iræ Israel in pace possidet, dum populus Dei, vel unusquisque fidelis humili intentione quæ sint sequenda, quæ speranda dignoscit, atque in his quæ sequenda utiliter cognoverit, usq; ad perfectum diem crescere: pro his verò quæ ejus vel intuitum spirituale, vel cursum profectumq; retardare tentaverint, salubriter irasci & non peccare satagit: ut quicumque mala pro bonis stultè ratio inando elegerit, & hæc noxiæ electa noxiæ exequi concupierit, proq; omnibus quæ tali concupiscentiæ obstupent irascendum putaverit, hujus omnes viæ mentis ac termini, hostis in invisibilis acerbitate devallantur.

Porro sabel ferrarius non inveniebatur in omni terra Israel; caverant enim Philistinum, ne sortè facerent Hebræi gladium aut lanceam. Patet profecto causa, quæ maxime hostibus terram repromissionis populandi, id est Ecclesiæ virtutes vitandi spaciū tribuat: videlicet si desit ei doctor, & spiritalium fabricator armorum, quæ Apostolus adversum nequissimi tela ignea docet esse tenenda. Cavent, enim, quantum valent, improbi tentatores, ne induamur armatura Dei, ne gladii accipierent in manibus nostris ad faciendam in eis vindictam appareant.

Descendebat ergo omnis Israel ad Philistinum, ut exaceret unusquisque vomerem suum, & ligonem, & securam & sarculum. Descendunt & hodie nonnulli relicta altitudine verbi Dei, ad quod audiendum ascendere debuerant, auscultantque fabulis secularibus, ac doctrinis dæmoniorum, & legendo dialecticos, rhetores, poetasq; gentilium, ad exercendum ingenium terrestre, quasi ad fabros Philistinum pro exacuendis sylvestris sive ruralis culturæ ferramentis, inermes, hoc est spiritali scientia privati conveniunt.

Cumq; venisset dies pralii, non est inventus ensis & lancea in manu totius populi, qui erat cum Saul & cum Ionatha, excepto Saul & Ionathan filio ejus. Cum quotidie instet dies pralii contra adversarias potestates, plurimis sua rusticitate contentis, pauci admodum idonea lectione vel auditione scripturarum ad hoc praliū ritè armati procedunt: unde nostro torpore adjutus quotidie facit nobis spiritalis, quod tunc Israeli carnalis adversarius fecisse describitur.

Egressa est autem, inquit statio Philistinum, ut transcenderet in Machmas.] Atque quippe non habendo Israel hostibus patriam prodidit: & nos desidia vel legendi, vel magistros spirituales interrogandi, quasi incuria fabricandi arma, vel Israelitas fabros petendi, occasionem damus hostibus, quo post oppressam humilitatem, quam Magmas obfessa significat, etiam ceteris virtutibus, quasi terræ sanctæ finibus arma impietatis inferant. Sed ad hæc terribili hostis arma repellenda, non artis humanæ pericia, sed iuvante Spiritu sancti gratia, doctorum celestium est exhortatio flagitanda. Unde sequitur:

Et accidit quadam die, ut diceret Ionathan filius Saul ad adulescentem armigerum suum: Veni & transgrediamur ad stationem Philistinum, quæ est trans locum illum.] Jonathan namque, qui interpretatur columbæ donum, prædicatos spiritus gratia doctores: adulescens armiger ejus, discipulus obedienter arma non carnalia, sed Deo potentia gestantes; quorum renovatur sicut aquila juvenis quadam dies inchoati certaminis, eorum subitam contra hostium tentamenta supernæ lucis inspirationem designat. Hortaturque die quadam Jonathan armigerum, ut ad Philistinum transeat stationem, cum magister quisque perfectus à celesti subito gratia respectus, ad vincendos victorum incurfus, piorum præcordia concitat adiutorum.

Patri autem suo hoc ipsum non indicavit.] Transiit usque ad stationem Philistinum Jonathan patrem suum simul & populum quod disposuisset celavit: quia sicut spiritualium consilio semper uti aptissimum est, ita aliquando carnales medicata, vel etiam inchoata virtutum majorum opera celari utile est: ne vel eorum trepidatio tenerum adhuc ut ita dicam, nostræ mentis desiderium terrendo resingant, vel etiam ipsi nos æmulando, quæ necdum valent incipiant, vel certe favor imperitæ laudantium integritatem spiritualis nostri propositi corruptat. Nam quia Saul hoc loco, & populus qui erat cum eo, necdum perfectos virtutibus expriment, sequentia verba produnt, cum dicitur:

Porrò Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub malo granato, quæ erant in Magron. Et erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum.] Nam ad indicium quidem virtutis pertinet quod in Gabaa, id est colle morabatur, quod sub malo granato, quod sexcentos habebat comites. Ut enim & supra jam diximus, collis celsitudinem virtutum: mali granati regmen, protectionem Dominicæ crucis: sexcentarius militum numerus, perfectos spe & operatione demonstrat. Verum quod in extrema parte collis sedebat, quod arbor cujus umbraculo tegebatur, in Magron, id est in gutture sita erat, minus perfectæ adhuc signa sunt mentis, hoc est, ejus quæ necdum plenè desiderata potuit mœnia subire virtutum: quæ Dominicæ passionis mysterium ore tenet, sed imitari necdum valet. Quod si juxta antiquos interpretes pro Magron legamus Mageddon, id est tentanem, ad eundem sensum respicit. Quia sunt qui recta fide prædici, rectæ operationis desiderii accensis, dura tentantium vitiorum certamina pati non desistunt: atque ideo perfecti athletæ Christi quadam sua secretiora, quæ contra immundos spiritus disponunt bella, ab hujusmodi commilitonibus de industria abscondunt.

Erant autem in viri ascensus, per quos nitetur Jonathan transire ad stationem Philistinorum, eminentes petra ex utraque parte, & quasi in modum dentium scopuli hinc & inde prærupti.] Sunt ascendere nitentibus adversus malignorum spirituum versutias doctoribus sanctis imminentes à dextris & sinistris, id est in gloria & ignobilitate, in prosperis & in adversis insidia frequentes: & sicut dentes mandere, & ventri manâ solent immittere; sic immundi spiritus olim beatorum compage prærupti, quomodo simplices seducant, corrumpant justos, castos vitient, inque perditum suæ nequitie corpus trahant, inquirunt.

Nomen uni Bofes, & nomen alteri Sene.] Bofes, in ipso floruit: Sene, angustia dicitur. Quorum in promptu est interpretatio, quia non minus florente quàm adversante, hoc est angustias adherente mundo, sanctorum ascensus impeditur, & ut vel corpore, vel corde deficiat, ab infatigabili hoste pulsatur.

Vnus scopulus prominens ad aquilonem ex adverso Magmas, & alter à meridie contra Gabaa.] Gabaa collem, id est humilitatem virtutum: Magmas humilitatem mentis, ex qua virtutes prodant, indicat. Et rectè Magmas ad aquilonem, Gabaa à meridie posita refertur: quia in fragore tentationum, maximè humilitas & discitur & probatur: in luce autem juvantis se gratia spiritus prosperata perficitur. Sed quia antiquus hostis & prosperum iter data virtutis impedire, & humilitatem qualitatè inter adversa virtutis magistris simul & discipulis auferre conatur, rectè ascendentibus contra Philistinum Jonatha & armigero ejus ad aquilonem, ex adverso Magmas, & prominentes à meridie contra Gabaa scopulus obstat: attamen faciente pro suis Domino, cuncta mox hostium molimina seva deficiunt. Quia sicut verba Jonathæ non minus fidei quàm virtutis plena restantur, non est Domino difficile salutare, vel in multitudine, vel in paucis.

Apparuit uterque stationi Philistinorum, dixeruntque Philistinum: En Hebræi egrediuntur de cavernis, in quibus absconditi fuerant.] Quamvis irridendo Philistinum vera mysticè loquuntur: quia videlicet Hebræi spirituales, hoc est victorum transgressores, in tuisimis scripturarum prædiciis ab hostium defenduntur incurfus: & harum consolationum recreati, ad superandos eosdem nequissimos adversarios, ubi tempus arripserit, publica procedunt in opera virtutum.

Et locuti sunt viri de statione ad Ionathan & ad armigerum suum, dixeruntque: Ascendite ad nos, & ostendemus vobis rem & cetera.] Superba hostium irrisio & despectio, fidelibus fiduciam nanciscendæ virtutis tribuit. Anteriorum enim exaltatur spiritus, & ante gloriam humiliatur.

Ascendit autem Ionathan, reptans manibus & pedibus, & armiger ejus post eum.] Manifestum quidem est, majora tentationum obflacula, majori virtutum nisu debere transcendendi: quod tunc ritè perficitur, cum armatus contra hollem, humilis auditor spiritualis per omnia sequitur exempla præceptoris. Sed de situ loci hujusce, quod lectori manifestior fiat, Josephi verba videamus. Erant, inquit, castra hostium super scopulum, habentem subtilissimam longitudinem tribus verticibus acutissimis prominentem scopulis per circuitum cunctis, & quasi propugnaculo invasiones pugnantium prohibentibus. Unde contingebat, ut custodes minorè haberent solitudinem castrorum: quia natura locus ille omnibus videbatur esse murus, & ad capiendum valde difficilis, eo quod non solitum illi ascendere, sed etiam accedere difficile videretur. Cum ergo venisset ad castra Ionathas, armigerum confortabat. Et paulo post: Accedentes signati ad exercitum hostium, apparentes jam die viderunt eos Philistinum. Item post aliquanta, cum insultantium Philistinorum verba narrasset, adjunxit: Quam vocem gratè suscipiens Saul filius, tanquam ei victoriam designantem, tunc quidem ab illo loco in quo hostes fuerant visi, recessit: mutansque locum venit ad partem, qua erat propter munitiones locorum desolata custodiis, & excitis quasi reptans & trahentes semetipsos cum multo labore, naturam loci vicerunt, ut ad inimicorum castra descenderent: irruentesque eum dormientibus, occiderunt quidem quasi viginti. Verum his locorum gratia commemoratis, ad scrutanda factæ scripturæ mysteria redeamus.

Et facta plaga prima, qua percussit Ionathas & armiger ejus quasi viginti virorum, in media parte jugeri, quam par boum in die arare consuevit.] Denarius numerus, ut certè est, perfectionem bonæ vel operationis solet significare, vel mercedis. At contra vicenarius, in quo Jacob servivit Laban Syro, & fratri Esau, quem Deus odio habuit, munera milit, dupliciter pravorum dogmatum, quæ simplicibus & Ecclesiæ membris, vel actionis devotionem, vel certitudinè superque retributionis fatagunt auferre, demonstrat. Media pars jugeri arandi Ecclesia est, quæ in terris adhuc inter reprobos conversata, correptione prædicatorum gaudet ad gignendos vitæ fructus exerceri. Par boum in die arans, concordia doctorum est, de legis & Evangelii disciplina sub eodem fidei jugo convenientium, in luce præceptæ scientiæ subditorum corda calligans, & ad ferendum Deo fructu spiritus excolens, de quo Salomon ait: Vbi autem multa segetes, ibi manifesta fortitudo bouum. Prima ergo plaga, quam Jonathan & armiger ejus percussere, viginti virorum est,

Psal. 102

Psal. 102

Psal. 102

Psal. 102

Psal. 102

Psal. 102

in medio parte iugeri: ac inde turbati, atque huc illucq; diffingentes Philistiim, alterutrum semagna nimis caede prostrerunt. Primò suos hostes Ecclesia, quæ peregrinatur à Domino, per spiritales magistros ac discipulos obediētes ab obsidenda turbandaque suorum fide vel operatione compescens, filios mortis ostendit: deinde in vicem ipsi variantium errorum quasi adverso mucrone configunt, ita ut triumphante Ecclesia, palam de his possit intelligi, quod dicitur: *Quia versus fuerat gladius uniuersujusque ad proximum suum.*

Et factum est miraculum in castris per agros: sed & omnis populus statim. & eorum qui ierant ad pradandum, obstupuit. Miraculo fit reprobis constantia virtusq; iustorum, quali castrametantibus per agros, cor exercitatum, malitia pariter & deliciarum affluentia resolutum habentibus. Unde beatus Apostolus Petrus, cum luxuriam describeret eorum, qui velut in agro liberae voluptatis residentes, in desiderijs, vinolentijs, comestationibus, potationib; & illicitis idolorum cultibus vitam ducunt, adjunxit dicens: *In quo admirantur non concurrentibus nobis in eandem luxuriam consensionem. Sed & spiritales adversarij, quamvis humanæ salutis acertimi prædonas, & ipse perfectorum virorum oblitescere facta, perfectarum precum cæterarumq; virtutum solent cedere devotioni.*

Et conturbata est terra, & accidit quasi miraculum à Deo. Ut terrena sapientes ad cœlestium virtutum facta conturbentur: ut demones ab hominibus arrendendis, fracta suarum virtutum malignitate, trementes, gementesq; resiliant, non humanæ virtutis opus, sed miraculum est divina pietatis. Unde Paulus cum diceret, se plus illis omnibus laborasse, continud subjunxit: *Non autem ego, sed gratia Dei mecum.*

Et respexerunt speculatores Saul, qui erant in Gabaa Benjamin: & ecce multitudo prostrata, & huc illucq; diffingens. Respicitur præ cæteris hi qui scripturæ sanctæ speculum conscenderant, & sunt in colle filij dexteræ, id est in sublimi cœlestium operum arce constituti, & scientia videlicet pura, & simplici actione præclari, ac primi ruinam vident instantem, fugamque pravorum. Non enim omnium est Catholicorum, lectis hæreticorum gentiliūve libellis, mox quid in eis erroris contineatur agnoscere: auditis dialecticorum versutijs, illico ruinofos deceptio-num laqueos acutæ mentis sagacitate discernere: sed eorum qui diuina vel meditatione scripturarum, vel virtutum gratia promerente exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali: multorum penè mori pedes, penè efflusi sunt gressus: *quia zelaverunt in peccatoribus, pacem peccatorum videntes.* At speculator ille nobilissimus usque ad collem filij dexteræ mirabiliter ascendens, vidit impium super exaltatum & elevatum super cædit libani. Et transiit, inquit, & ecce non erat: & quasi viuum, & non est inventus locus ejus.

Et hoc est speculatores in Gabaa positos multitudinem cernere prostratam, quam in inferioribus sicuti quilibet, necdumq; perfectum scientiæ cacumen subeuntes, stare in prosperis, & sospitate degere putabant: sapientes quosque in pravitate videntium certissimum prævidere supplicium.

Et ait Saul ad Achiam: applica arcam Dei, erat enim ibi arca Dei in die illa cum filiis Israel. Cumq; loqueretur Saul ad sacerdotem, cumulus magnus exortus est in castris Philistinorum, cre-scensq; paulatim, & clarius resonabat. Et ait Saul ad sacerdotem: *Contrahem manum tuam.* Achias frater illius, sive frater ejus dicitur. Ajunt ergo boni duces Ecclesiæ, ajunt qui que fideles quotidiana contra potestates ætatis bella gerentes, fratribus suis scripturæ sacræ lectione præditis, & majore virtutum exercitio, seipsos quotidie per sacerdotium regale Deo hostiam vivam offerentibus: ajunt inquam talibus hi qui per semetipsos adhuc tentationibus agitari, vel Ecclesiam generaliter hæresibus turbari conspiciunt, ut patrefactis divinorum eloquiorum arcanis, celsissima sibi manifestiora, quibus contra hæresum fabricatores uti debeant, quibus cætera tentationum luctamina devincere possint, aperta ratione discludant. Sed sæpe contingit tot ac tantas inter se hostes Ecclesiæ hostes

hæreticos dico, vel gentiles] habere pugnas conficturæ; verborum sive dogmatum, ut melius sua dispensatione altrinseca, quam assertionem spiritualium paginarum vincantur esse falsa quæ docent, & quæ agunt immunda: faciendumque sit cœlestis militiæ ductoribus, quod Saul fecisse describitur, qui exorto in castris Philistinorum tumultu, & in majus ac majus augeſcente, non amplius Deum per sacerdotem consulere, sed ipse arrepta militum manu, hostes quos invicem dissidere compererat, insequi, atque ad fugam urgere festinat. Potest autem Achias sacerdos, arca Domini custos, etiam ipsos sacræ scripturæ conditores non inconvenienter exprimere: qui nobis, quoties piè petuntur, arcam quam servant divini profertur oraculi: proferunt & exempla bonorum operum quæ gessere. quod significatum est supra, ubi idem Achias ephor portalle perhibetur. Nec vacat, quòd filius Achitob fratris Ichabod filij Phinees, qui exortus fuerat ex Heli sacerdote Domini, in Silo fuisse memoratur. Achitob quippe frater bonus interpretatur. Nam & ipsi sacram literarum conditores, ex sacerdotibus non pauci genus duxere: & à fratribus bonis eruditi, nonnullos etiam fratres, sicut ipsa scriptura testis est, habuere non bonos. & ejusdem hodie lectores quæ à bonis instructi, malorum tamen quos Ichabod & ortu & nomine inglorius signat, nequeunt carere consortio.

Conclamavit ergo Saul, & omnis populus qui erat cum eo, & venerunt usq; ad locum certaminis: & ecce versus fuerat gladius uniuersusque ad proximum suum. Iudæi, gentiles & hæretici, cum sint hostes Ecclesiæ cuncti, alterutrum se singuli verbo gladio feriunt. Ipsi Iudæi per Phariseos & Sadducæos invicem pugnant: item hæretici & pagani tanta variorum dogmatum sacrorumque dissonantia, non minorā libimet quam Ecclesiæ bella inferunt. *Vna est autem, inquit, columba mea, perfecta mea:* una est matri suæ, electa genitrici suæ, à qua Jonathan ductor ille fortissimus, ut columbæ donum vocaretur, cognomen virtutis accepit: cujus paci perpetuæ etiam malorum discordia servit. Unde sequitur:

Sed & Hebræi qui fuerant cum Philistiim heri & nudistertius, ascenderantque cum eis in castris, reversi sunt ut essent cum Israel, & hu qui erant cum Saul & Ionatha. Multi namque seducti ab hæreticis, impugnantesque cum eis Ecclesiam, ubi dissonantiam dogmatis eorum cognovere, & Catholica simplicitate, quali opere Jonathan dialecticæ eorum cautes transcendit atque exuperari viderunt, reversi sunt, ut impositione manus sacerdotalis, Catholicæ reconciliarentur Ecclesiæ.

Omnes quoq; Israelitæ qui se absconderant in monte Ephraim, audientes quod iugissent Philistiim sociaverunt se cum suis in prælio, & salvavit Dominus in die illa Israel. Rectæ discretionis est, ut qui potest contra reprobos docendo vel arguendo pro Ecclesia certet, cavens illud propheticum: *Malotius qui prohibet gladium suum à sanguine.* At qui docendi efficac non est, in frugiferæ sementis altitudine, ne virtutibus spoliandus ab hoste fraudulento reperiat, abscondat. Sunt enim qui ad deprehendendam expugnandamque versutiam hæreticorum, cæterasque antiqui hostis insidias idonei non sunt, sed has per alios expostas, iuxta vires insequi, & odio habere non cessant: & hoc est, quòd fugatos audientes Philisteos absconci prius in monte Bohram, id est frugifero, Israelitæ suis se confestim in acie jungunt: nec suo tamen nitu, sed divino semper Ecclesia salvatur auxilio.

Pugna autem pervenit usque Bethaven. Bethaven domus idoli, vel domus inuicilis dicitur: & usque ergo Ecclesia persequitur hæreticos arguendo, donec eos in plerique pagahorum dementia equalia blasphemasse convincat: & usque verbi gladium protendit, donec impios quoque & infideles pietati fideique restituar.

Et vir Israel sociatus sibi est in die illa. Fugatis per diversa hostibus, Ecclesia toto terrarum orbe divisa, uno eodemq; semper fraternitatis amore latatur.

1. Pet. 4.

1. Cor. 15.

Psal. 72.

Psal. 35.

Can. 6.

Hier. 48.

CAPUT IX.

Adjurat Saul populum, ne prius quam hoste extincto comedat, & ne hoste extincto cum sanguine comedat. Vetat edificare altare: & oraculum Domini quod querit, obveatum Ionatha non meretur: quem tamen populus, ne moriatur, eripit.

Adjuravit igitur Saul populum, dicens: Maledictus vir qui comederit panem usque ad vesperam. &c. usque ad id quod scriptum est: Porro Philistini abierunt in loca sua. Hæc lectio doctoris veritatis instruit, sicut à cæteris mundi illecebris, sic etiam ab appetenda seculari eloquentiæ dulcedine abstinere, necnon & eos quos imbuunt, in petra fidei ab omniprioris vitæ corruptione mactare. Adjuravit igitur Saul populum fugientes Philisteos persequentes, ne quisquam nisi completa de hoste victoria comederet: qui timens juramentum, & pane sedulus, & melle quod fluens in lacte vidit, abstiniuit. Præcipit magister egregius, ut quisquis in agone fidei contendit, ab omnibus se mundi ablineat illecebris: & suo cæteros accendens exemplo, Castigo, inquit, corpus meum, & servituti subicio: ne forte alius prædicans, ipse reprobus efficiat. Sive enim caro adversus spiritum, & spiritus adversus carnem concupiscat, sive hæreticus catholico, sive Judæus aut gentilis Christiano contradicat, seu quilibet immundus spiritus obstitat, cuncta tentationum molimina melius continentia superantur industria: cuius adeo latè patet virtus, ut etiam à diligenda nimium, sequendaque seculari eloquentiæ suavitate, qua superbus incultusque philosophorum quasi saltus fluit, abstinere convenit. Favus enim distillans, labia meretriciæ.

I. Cor. 9.

Prov. 5.

Porro Jonathan non audierat, cum adjuraret pater ejus populum, extenditque summitatem virgæ quam habebat in manu, & intinxit in sarum mellis, & convertit manum suam ad os suum, & illuminati sunt oculi ejus. Illuminatos dicit oculos, re-creatos & renovatos, ad intuemum, qui longa, ut solet, inedia vel labore tabere jam cœperant. Jonathan igitur, qui prius scopulorum dentes & idus devicerat ensium, qui hostis audacia compressa, suis victoriæ causam salutisque præbuerat, improvise subito blandientis galtrimargiæ culpa confertur. Et nobiles sape magistri Ecclesiæ, magnorumque victores certaminum, ardentiore quam decet oblectatione libros gentilium læstiantes. culpam quam non prævidere contrahebant: adeo ut quidam eorum se pro hoc ipso scribat in visione castigatum, obiectumque sibi a Domino inter verbera ferientia, quod non Christianus sed Ciceronianus potius esset habendus. Sed & auditorum fidelium non pauci virtutum gratia pollentes, minoribus vitis tentari non desinunt quod divina geri dispensatione non later: ut qui minora certamina per se superare nequeunt, in magnis quæ habent, non sibi aliquid tribuere, sed soli patri luminum gratias agere discant. Intinxit autem Jonathan favo sylvestri virgam, quæ vel ad equum, vel ad viandi præsidium utebatur: & sic eam manu ad os convertit suum. Et magister quilibet nonnunquam autoritate potentiæ vel subditos regere, vel seipsum sine offensione gerere curans, arguendis sive sententiis gentilium credit adjuvandum; mellitoque, ut ita dixerim, ex his ore illuminantur quidem, quasi favosa compositione verborum oculi mentis, ad enunciandum quæ rectè noverint acutius: sed retardantur plerumque; mentis ejusdem incessus, recordata seu suum vanitate à persequendis pravorum sive adum sive dogmatum cultoribus. Quod canens Psalmita, Narraverunt mihi, inquit, iniqui fabulationes, sed non ira ut lex tua Domine, omnia mandata tua veritas.

Psal. 118.

Respondensque unus de populo, ait: Iurjurando constrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus qui comederit panem hodie. Deseceras autem populum, dixitque Jonathan: Turbavit pater meus terram. Turbavit, quia totum interdixit: quod si ex parte interdixisset, & ex parte concessisset, commodius res videretur exacta. Verum quia in hujuscemodi rebus spiritualium patrum sit iustus obsequendum, Jonathan forte daprehensus, & oraculum Domini die illa consulenti Sauli subdolum manifestissime declarat. Si enim tanti apud Deum valuit terreni regis imperium, quanti putas valere magistri spiritualis? Sed & in typica parte turbat ter-

rena præcordia, si quis hæc sola cœlestia gerere præcipiat, cum Dominus vinum novum in utres veteres mitterendum non esse testetur. Turbat acumen legentium, & deficiente cogit, qui eos à legendis secularibus literis omnimode abstinent prohibendos, quibus ubilibet inventa utilia quasi sua sumere licet. Alioquin nec Moyse & Daniel sapientia vel literis Ægyptiorum Chaldeorumque paterentur erudiri: quorum tamen superflitiones, simul & delicias horrebant. Nec ipse magister gentium aliquo versus poetarum suis vel scriptis indidisset, vel dictis: sed multo cautius necesse est acutis rosa in spinis, quam mollibus lilium colligatur in foliis: multo securius in Apollonicis quam in Platonis quaritur consilium salubre pagellis. Nam & apes ipsæ, quæ hujuscemodi mella faciunt, ore quidem præterdunt dulcissima dicta quæ mulceant, sed in posterioribus servant venenata gesta quæ feriant.

Vidisti ipsi, quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaverim paululum de melle isto: quanto magis si comidisset populus de præda inimicorum suorum, quam reperit? nomen major facti fuisset plaga in Philistinis? Hæc ejus personæ verba conveniunt, qui doctis in Ecclesiâ, sive etiam doctoribus lectionem literarum gentilium non autumat esse nocivam. Videtis, inquit, quia efficacior sum factus, & acutior promptiorque ad peroranda quæ decent, eo quod gustaverim paululum de flore Tullianæ lectionis: quanto magis si didicisset populus Christianus fectas & dogmata gentilium, nonne multo confidentius & certius eorum derideret simul & convinceret errores, multo devotius de sua sana fide gauderet, patrique luminum pro hac gratias redderet? Neque enim aliam ob causam putandum est Mosem vel Danielem sapientiam voluisse dicere secularium, quam ut cognitam deltruere melius, & devicere possent.

Perculserunt ergo in die illa Philistæus à Magnis usque in Aijalon. Magnas humilitatem, Aijalon campos significat. In omnibus autem quæ rectè gerit Ecclesiâ, Philisteos percutit: quia per bona quæ facit, malorum spirituum vites minuit; quia percutiendi sunt ab humilitate inchoata, usque ad latitudinem consummata virtutis, ab initio fidei usque ad fructiferam charitatis amplitudinem. De qua dicitur: Latum mandatum tuum nimis. Sed & ipse status universalis Ecclesiæ ab humilitate incipiens unius Judææ gentis, ad totius usque mundi fines crescendo pervenit. De quibus Psalmita Domino canit: Et campi tui replentur ubertate, pinguescent fines deserti.

Defatigatus est autem populus nimis, & versus ad prædam, tulit oves, & boves, & vitulos, & mactaverunt in terra, comeditque populus cum sanguine. Quod dicitur populus comidisse cum sanguine, non est putandum cruentam eum carnem, & edamque comedisse; quod nequam humanam, sed est naturæ bestialis: sed occisus pecudibus, ut equam sanguis bene dilueretur, nondum purgatas carnes coxisse vel assasse, & sic comedisse. Significat autem magistros inertes, qui sicut hodie cernimus, longo sæpe catechizandi labore defatigati, nonnullos quos demoniaci erroribus prædicando eruerant, à gentilibus quidem ritibus erudiendo mactant: imitari conati illum, cui destinatis de celo cuncti generis animantibus dictum est: Macta & manduca. Sed quali in terra mactant, & cum sanguine mactucant, quos à terrenis sensibus, carnisque & sanguinis illecebris minus perfectè, vel docendo, vel ipsi vivendo non subtrahunt, assuetosque adhuc vitis, necdum que agendis virtutibus institutos, accelerant Ecclesiæ membris incorporare: contra exemplum primi pastoris Ecclesiæ, qui in cœnaculo, hoc est in summa vivendi vel docendi locatus, mactare oblata, & à Deo purgata manducare præcipitur. Et notandum, quamvis perfecta & imbecillus est mentis humanæ perfectio, Jonathan tunc tantorumque parator operum talis triumphus author, gulæ surreptionem nescius incurrit. Populus omnis post observatum sollicitè continentis tempus statutum, post tota una die prostratos adversarios, & ipse galtrimargia victrix prostravit. Verum quia multiplex est gula tentatio, hunc ante tempus concessum ad comedendum partraxit, illum tempore concessio minus concessa sumere perussit.

Nunci.

CAPIT. X.

Nunciaverunt autem Sauli, dicentes quod populus peccasset Domino, comedens cum sanguine. Qui ait: Prævaricati estis, voluit ad me iam nunc saxum grande. Et dixit Saul: Dispergimini in vulgus, & dicitur eis, ut adducat ad me unumquisque bovem suum & arietem, & occidit super istud, & vescentini. Non peccabitis Domino, comedentes cum sanguine, & cetera. Cognita perfecti quique rectores desidia negligentium doctorum, quod peccent Domino, baptizantes eos quos à carnali cogitatione, necdum plena fidei institutione purgarint, continuò tales prævaricationis reos arguunt, & Catholica auctoritate vitæ celestis regulam palam proponi jubent: magistrisque intertibus, quos vulgaris eatenus imperitia vexaret, imperari, ut adductis usque ad eam quam ipsi à patribus didicerant vitæ formulam, cunctis quos imbuendos susceperint, vitæ firmissimum Catholica perfectionis exemplar eos catechizando, à pristinâ conversatione paternæ traditionis occidant, & baptizando Ecclesiæ membris incorporent, neque ultra peccent Domino, fidei & vitæ celestis ignaros, unitati sui corporis, hoc est Ecclesiæ Christi necentes. Bovem & arietem Philisteis ereptos, atque à populo Dei super saxum intellectuale mactatos & comestos, stultum quemlibet & superbum intelligit, à consuetudine mortifera spiritualem renovatos in vitam: sicut & supra oves & vituli cum bubus ab eisdem ablatis, æque motibus animæ vel carnis irrationabilibus & lasciviz deditos, sed per Dominum salvatos, insinuant.

Edificavit autem Saul altare Domini. Edificavit altare, ut celebrato super illud holocausto, pro peccato quoque populi, quod temerè commiserat, interveniret. Edificat magister quilibet perfectus in audientium corde fidem Dominicæ passionis, ubi in altare vivificæ crucis sanguis ille preciosus in remissionem suffus est peccatorum, manifestò cunctos informans exemplo: quia sicut Domini exitus mors, multo magis servi mortificare debent membra sua que sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam que est simulacrorum servitium, & cetera talia, quæ opera carnis & sanguinis esse, nec fructui spiritus sociari posse, manifestissimè claret. Sed & ipsi quotidie veterum patrum plebunquæ dicta vel acta replicantes, ac per hæc inter luctandum cum hostibus spiritaliter refici desiderantes, quotquot ad litteram solum tantæ autoritatis verba sentimus, quasi in terra boves ovesque mactantes, cum sanguine comedimus: quia cœlestia carnali & terreno intuitu summa contrectamus. At quicum que spiritualiter universa in Christo & Ecclesiâ recapitulari dignoscimus, super saxum illud grande, quod præcisum de monte sine manibus crevit, destructo mundi imperio, & implevit omnem terram, occidentes absque noxa vescimur, gratumque jam Domino nostræ devotionis ac pii sensus altare construimus.

Et dixit Saul: Iruiamus super Philistinim nocte, & vastemus usque dum illucescat mane, & cetera. Disponens Saul irruere super Philistinim nocte, & vastare eos usque ad interuentionem, consulit oraculum Domini, nec meretur: autoremque peccati inquirens, forte deprehensum, & consistentem morti adjudicat Jonathan: quæ tamen, quia salutem magnam fecerunt Israel, populus à iudicio mortis eruit. Volentes sæpe boni rectores cunctos demonum infidias expugnari, ac supereminata bono semini zizaniam funditis, si fieri possit, ab agro mundi hujus expurgari, responsum Domini per scripturas, quod hoc fieri valeat, non accipiunt: causam querentes, nullâ magis quam humanæ fragilitatis atque ignorantiam audiunt: quia videlicet nec ipsi doctores eximii, ducesque credentium, in bonis quæ agunt, à peccati surreptione possint immunes existere, sed in multis offendunt omnes: verum ne propter hæc mortem luant æternam, & bonorum quæ gessere meritis, & Ecclesiarum, quas certando munere, precibus adjuvantur.

Recessitque Saul, ne persequeretur Philistinim. Porro Philistinim abierant in loca sua. Recedunt quidem doctores suæ fragilitatis confessi, nec ad omnes demonum versutias indagandas vel evacuandas sufficere sese posse deprehendunt: sed vix illis cordibus, ad quæ repulsi atque abjecti immun-di spiritus quasi ad propria loca recurrunt.

Saul per circuitum hostes Israel expugnat, filiorum simul & militum gloria clarus.

AT Saul confirmato regno super Israel, pugnabat per circuitum adversus omnes inimicos suos. & cetera, ad id quod scriptum est: Nam quemcumque videret Saul virum fortem & apertum ad prælium, sociabat eum sibi. In hac lectione sub figura crescentis regni vel donus Saul, Christi fides per orbem propalanda describitur, qui pugnabat per circuitum adversus omnes inimicos suos: quia de Judæa, quæ in medio nationum est, missis prædicatoribus Christus inimicas suo nomini gentes suo verbo subjugavit. Juxta quod Psalmista prædixit: Omnes qui in circuitu ejus sunt offerent munera. Contra Moab, inquit, & filios Ammon, & Edom, & reges Soba, & Philisteos: & quocumque se vertebat, superabat. Moab & Ammon, qui juvante ebrietate, in qua est luxuria, nocte de incesto concepti sunt, hæreticos intellige, inordinatè accepto paternæ fidei semine degeneres. Edom, qui major natu minori fratri servire addictus est, Judæorum populum exprimit: qui nationibus gentium per orbem, & cecitate perfidiæ mentis, & terrenæ servitutis est conditione submissus. Reges Soba Philistinim & Amalec, de quo consequenter dicitur:

Congregatque exercitu percussit Amalec, & eruit Israel de manu vastatorum ejus. Exteras à patriarcharum sanguine fide & sacramento nationes significat, quos universos suæ pacis inimicos duplici ratione Christus superat, ut Israel spiritalem de manu vastatorum ejus eruat, vel sua videlicet fide salvando credentes, vel incredulos sua justa examinatione damando.

Fuerunt autem filii Saul Ionathan, & Iesui, & Melchisua, nomina duarum stiratum ejus, nomen primogenitæ Merob, & nomen minoris Michol, & nomen uxoris Saul Achinonem filia Achinonem, &c. Tres filii Saul magnos fidei Catholicæ, quæ unum in tribus personis Deum prædicat, duces exprimit. Qui quoniam non sua virtute, sed Dei gratia sunt quod sunt, quoniam æterna sui conditoris [qui dicitur, Tu autem idem ipse] visione perfrui desiderant: quoniam per Christum Jesum, verum videlicet regem & salvatorem se perpetuò salvandos ac regnatos confident. Rectè primus filius columbæ donum, secundus desideravi, tertius rex meus salus interpretatur. Duæ filia ejus, infirmiores fidelium plebes, sed corpore & mente Deo devotas indicant: vel certe primogenita filia synagoga, minor Ecclesiæ speciem tenet. Quibus etiam nominum etymologia congruit, nam quia synagoga electorum non de cunctis late nationibus, sed de multitudine solius est Israeliticæ stirpis collecta: Ecclesia autem omnibus est ad fidem convocata de gentibus, rectè primogenita filia de multitudine, secunda ex omnibus interpretari perhibetur. Uxor Saulis Achinonem, quæ interpretatur fratris decor, totam Catholicæ Ecclesiæ perfectionem figuratè denunciat, quæ frequenter in amoris Cantico soror, & decora sua conditoris, qui ei per incarnationis mysterium frater fieri dignatus est, appellatur. Abner princeps militiæ ejus, qui patris lucerna dicitur, vel Joannem Baptistam, qui erat lucerna ardens & lucens, vel omnium qui singulari præ cæteris Ecclesiæ propugnatoribus altitudine præfulgent viros virtutis insinuat. Admonendum sanè putavimus lectorem, non semper easdem personas unum eundemque typica in parte modum tenere figurarum, sed mutatis iterum circumstantium causis, mutari etiam pro tempore & loco species ordinesque typorum.

Erat autem bellum potens adversus Philisteos omnibus diebus Saul. Nam quemcumque videret Saul virum fortem & apertum ad prælium, sociabat eum sibi. Causa belli potentis adversus Philisteos illa maxime extitit, quia Saul fortes quoscumque & aptos ad prælium viros sociabat sibi. Nam si Rex ipse nulla fortioris militiæ manu stiparetur, nequaquam vicinis hostibus terribilis, eos ad bellum potenter excitaret: sed sicut prioribus eousque temporibus Israel illis turpissimè, sine aliqua spe libertatis serviret: sic nimirum, sic in Ecclesia

Psal. 77.

Ephes. 5.

Psal. 108.

Joan. 5.

quotquot

Coloss. 3.

quorquot dissoluti à bonis operibus, nec virtutum spiritalium sumus militia præditi: quia delidiosi negligentesque peccamus, hostibus infestis enervi torpore tributa sinistra conversationis solvimus. At cum à peccati servitute respicimus, spem vincendi resumimus, insurgit hostis, & crebrioribus nos acrioribusque tentationum stimulis appetit, ut vel ad flagitiorum nos, si possit, servitium revocet: vel si non possit, ipsam saltem sui contemptus injuriam gravius saviendo vindicet. Verum ut de moralibus nostris ad allegorica majorum gesta contuenda subeamus: & in ipso Ecclesiæ nascentis exordio, quanto fortiores quosque aptioresque ad prælium spirituale viros sociabat sibi Christus, tanto plura id temporis ac frequentiora per eos immundis spiritibus animarum spolia tollebat: sed & majora ab eisdem martyrii certamina tollerabat.

CAPUT XI.

Saul demoliri iussu Amalec, cognatos Moysi, ne simul intereant, jubet secedere. Et quia præceptum ex parte violavit, scisso Samuelo pallio, scindendam à se regni gloriam audit. Porro Samuel occiso per se rege Amalec, ultro Saul videre contenit.

ET dixit Samuel ad Saul: Me misit Dominus, ut ungerem te in regem super populum ejus Israel. &c. usque ad id quod scriptum est: Lugebat Samuel Saul, quoniam Dominum penitebat, quod constitisset regem Saul super Israel. Hæc lectio super Samuelis & David specie Judæorum regnum ob culpam perfidie ad gentes transferendum, imò omnes qui peccata cum suis autoribus perfecto odio non oderint, extirpandos docet à regno fidei: & hoc melioribus proximis dato, nihilominus eos qui operantur iniquitatem, cum suis operibus esse perdendos.

Dixit ergo Samuel ad Saul: Me misit Dominus, ut ungerem te in regem super populum ejus Israel. Nunc ergo audi vocem Domini. Dicit sermo propheticus quotidie rectoribus Ecclesiæ, quod non proprie libertatis indultria, sed ipsius ministerio per Dominum ad regendum sint populum ejus electi: ideoque vocam imperii illius intentia semper debeant aures percipere. Dicit & omnibus Ecclesiæ filiis, ut Domini iussu obtemperent: quia nimirum omnis mundo corde, qui Dei visionem desideranter expectat, rex super populum ejus Israel unctus est: super ipsum scilicet bonarum cogitationum actionumque cœcum, cujus se meritis sperat ad ejus visionem pertingere. Israel quippe, vir videns Deum interpretatur. Et beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

Matth. 5.

Hæc dicit Dominus exercituum: Recensui quæcumque fecit Amalec Israel, quo modo restitit ei in via, cum ascenderet de Ægypto. Nunc igitur vado Amalec, & demoliri universa ejus. Apta præfatio ad bellum spirituale cohortanti, ut Deum qui hoc adire præciperet, Dominum exercituum cognominet: hoc est agminum angelicorum, quorum nos necesse est contra potestates aërias dimicantes, protegatur auxilio. Ægyptus autem, quæ tenebras sonat, priora peccata, quæ nos usque ad mare baptismatis secuta, sed in eo sunt demersa, significat. Amalec verò, qui transitu mari rubro restitit in via solitudinis Israeli, & interpretatur populus brutus, ea nimirum peccata demonstrat, quæ nobis post undam baptismi quotidianis armis insistentes, ne ad promissa cœlestis patriæ regna perveniamus obstitant: ne fructum nostri cordis in sanctificatione conservemus, lethifero hunc tantant quasi dente decerpere: quorum omnia demoliri, naque eis parcere jubemur: hoc est, daponere omnia propter quæ venit ira Dei in filios incredulitatis, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro, & cetera hujusmodi.

Non parcas, inquit, eu, sed interisce à viro usque ad mulierem, & parvulum atque lactantem, bovem & ovem, camelum & asinum. A viro usque ad mulierem, ab opere perfecto peccati usque ad cogitationem carnalem dicit, genitricem videlicet nutricemque sobolis immunda. Parvulum & lactantem, ipsa initia propositumque nefarie actionis, quæ

sinistra cogitatio male nuper edita, pejus alere delectat: intellige, bovem, ovem, camelum, & asinum, hebetudinem stulticia, dissolutionis inertiam, turpitudinem superbia, & luxuria petulantiam dicit.

Præcepit itaque Saul populo, & recensit eos quasi agnos decem millia pedum, & decem millia virorum Iuda. Ex nos ut vitorum bella vincere valeamus, mites necesse est, & innocuos in corde nostro sensus aggregemus: imitatores videlicet agni illius immaculati, qui nos suo sanguine de mundi hujus Ægypto redimere dignatus est. Qui videlicet sensus imperio modesti spiritus obsecundantes, quia tunc veraciter adversus hostem prævalent, cum gemina, id est Dei & proximi dilectione muniri, veritatis viam incedunt: cum sola denarii cœlestis spe univèrsas terrene habitationis delicias, simul & miseria spernunt, redemptores memorati duces ducentenarii & denario numero comprehenduntur, nam quia millenarius numerus, ejus de quo agitur rei sive personæ perfectionem signet, nulli dubium est.

Cumque venisset Saul usque ad civitatem Amalec, tetendit insidias in torrente. Civitas Amalec conspiciam adversus fideles tentationum aciem exprimit, quæ nunc à dæmoniis, nunc ab hominibus, nunc à nostra ipsorum concupiscentia contra nos excitata defævit. Cui nimirum civitati tantum vitorum proximus est torrentis inundans, hoc est turbidus cogitationum fluctuantium imperis, qui de superbia dæmoniacæ montibus cadens, tanto minus pravitatis gravius alluit, ac nobis inexpugnabiles reddidit, quanto acrior annum Domini placabilem hyems persecutionis exasperat. In quo tamen torrente insidias contra Amalec tendimus, cum occultis animi virtutibus, & quæ solus peccatoris nostri arbiter novit, devotionum studii hostem præoccupare & devincere satagimus. Nam quasi aperto ei certaminis occurrimus, quoties elemosynis, precibus, jejuniis, & ceteris talibus spiritualis armaturæ generibus autoris nostri contra eum flagitamus auxilium: ac cum fide, spe & dilectione, horumque similibus armis Apostolicis, quæ quantum in nobis abundant, solus qui donavit cognoscit: homines autem alios, & ipsos spiritus nequissimos, quamvis sæculo ac folicite nobis insidiantes, later. Cum inquam hujusmodi armis invisibilibus contra spiritalia nequitia in cœlestibus, vel inter ipsas tentationum procillas induimur, quasi insidias in torrente contra Amalec tendimus: quia palam furentem adversarium, ubi non videt, sternimus.

Dixitque Saul Cinea: Abite, recedite atque descendite ab Amalec, ne forte involvam te cum eo. In enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel, cum ascenderem de Ægypto. Et rectus Cinea de medio Amalec. Cinea cognatos fuisse Moysi, sacra refert historia, dicens: Aher autem Cinea vocis quondam à ceteris Cinea fratribus suis filius Obab cognati Moysi: & tetendit tabernacula usque ad vallem quæ vocatur Sinim, & erat juxta Cadès. Præcepit ergo Saul Cinea recedere ab Amalec. Curat doctor egregius, ut si quid inter vitia qua arguit, virtutum quas amplectatur repererit, servet incolumem. Plures enim etiam inter paganos invenies mansuetos, humiles, benignos, patientes, & in exemplum Cornelii centurionis elemosynis atque orationibus servientes. Quæ nimirum virtutes, quia legi Dei vicina quasi cognatione congruunt, & de imis mundi tenebris ascendentes, quo ad requiem lucemque promissam pervenire possint adjuvant, nequaquam inter vitia perdenda, sed ut possessori suo prodesse queant [Cinea namque possidens dicitur] à vitorum fure omnium secernenda catalogo. Recedit enim jubente Saul Cinea, qui salvandus est, ab Amalec perdendo, cum separantur examine distincti doctoris virtutes catechizandorum qua juvant, à vitis qua gravant: ut nec propter vitia derelicta cujusquam mali detestentur etiam virtutes, quas inter vitia derelicta sedulus exercere poterat. Nec rursus bonorum concupiscentiam vitia, quibus inter virtutes quasi homo carere nequit, propter viciniam virtutum amplectenda judicentur, sed æquo discrimine in omnibus corrigantur prava, quæ viam salutis impediunt: serventur recta, quæ adjuvant.

Periculis

Percussitq; Saul Amalec ab Evila, donec venit ad Sur, quæ est è regione Ægypti.] Evila, quæ dolens sine parturientis dicitur, initium conversionis; quæ non sine dolore & molesta quadam quasi parturitione novi hominis inchoatur, inbnuat. Sur, quæ in rectam transferitur, perfectum correctionis finem designat. *Quæ benè è regione Ægypti sita solitudo describitur, quia sic quisque meliùs recitudinem quam accepit conservat, si pressuræ tenebratum, de qua ereptus est, semper meminit.* In Evila positus gladius verbi qui dicit: *Pœnitiminiigitur, inquit, & convertimini, ut deleantur vestra peccata.* Sed & Apostolus Jacobus, cum ait: *Miseri estote, & lugete, & plorate: risus vester in luctum convertatur, & gaudium in marem.* Humilitatini in conspectu Domini, & exaltabit vos. Eosdem percutiendo venit Sur, quæ è regione, sicut ut alibi scriptura dicit, contra facièm Ægypti: cum ait Apostolus Paulus: *Fuistis enim aliquando tenebra, nunc autem lux in Domino, ut filii lucis ambulat.* Et ipse in Sur positus, Ægyptum, de qua exierat, attendere non neglexit, dicens: *Qui non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei, sed misericordiam consecutus sum.* Percussum se salubriter, ut meliùs post eadem viveret, ostendit, cum ait: *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus.* Nec solum qui convertuntur, sed & hi qui accepto verbo veritatis, converti à pravitate non curant, percutiunt ab Evila usque Sur: quia perpetuis additi doloribus, iustam divinæ distictionis sententiam sustinent, quæ est è regione Ægypti: quia secundum nequitiam studiorum ipsorum retribue illis. Et hos quoque jubente Samuele percutit Saul, cum idem Ecclesiæ magister juxta sanctæ scripturæ monita, qui obedientes corrigit ad vitam, contemptores iuste dammandos prænuat.

Et apprehendit Agag regem Amalec vivum, omne autem vulgus interfecit in ore gladii: & pepercit Saul & populus Agag, & ovium gregibus ovium & armentorum, & vestibus, & arietibus, & universis quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea: quisquid verò vile fuit, & reprobum, hoc demoliti sunt.] Hactenus pugna Saulis optimum discretumque, vel summetipsum, vel subjacta sibi plebis rectorem, ab hinc inerte designat & reprobum, qui rectè quidem innocuis Moyssi parit cognatis. Rectè vulgus omne, & vilia quæque ac reproba demolitur: sed non rectè greges ovium, cæteraque in terram prona animalia, vestes, & omnia pulchra simul cum ipso rege reservat. Et spirituali militia ducet universos, qui Ægyptum intellectualem, hoc est tenebras mundi fugientibus Dei famulis obstitunt, vel homines vel actus reprobos gladio verbi & vitæ rectoris exterminare: quicquid verò insons & Mosaicum inter eos invenerint, debent immune servare. At qui abominabilia solum & infanda, verbi gratia, fomicationem, idololatriam, perjurium, masculorum concubitum, furta, falsa testimonia, & cætera hujusmodi flagitia, vel in suis, vel in subditorum moribus eradicare satagunt: comestiones verò & ebrietates, contentiones & æmulationes, avaritiam, odium, vanæ laudis vel honoris appetitum, quasi minus noxia, vel etiam salubria, necnon & ipsum regem vitiorum pinguisimum, hoc est superbiæ tumorem, nolunt disperdere, reatum profectò gravissimæ pravæicationis incurrunt, Cujus ob meritum reatus, & Judæorum populo quondam in exemplum Saulis, oblatum regnum Dei datum est genti facienti sicutus ejus. Et multi hodiè Christianorum promissam sibi vitæ coronam aliis obcinendam reliquunt. Ubi etiam juxta literam saluberrimè monemur, ut divini præcepti autoritas, humanum semper in nobis vincat affectum. *Stulta enim miseratione parit homo homini, cui Deus non parcendum præcepit: quasi malum noverit quid de homine fieri debeat homo, quam qui hominem fecit.* Non autem sola autoritate regni superbiàm designat Agag (quia initium omnis peccati superbia) sed & ipso nomine, quod transferitur in tectum, quia contentus sæpè à cognitione proximorum, fastus elationis tumet in corde pravorum. Apprehendit autem Agag regem vivum, & vulgus interficit, qui vitia carnis eradicans, caput eorum superbiàm disputando à virtutibus fecernere, & quantum sit noxia novit definire: sed hanc humiliter vivendo, in seipso non

novit extinguere. Paritque Saul Agag, parit & populus, quando & dux ipse virtutem animus latenti in præcordiis superbiæ molliter annuit: & universa quæ hunc sequitur operum spiritualium turba, ejusdem nefandi tumoris assensione corrumpitur.

Factum est autem verbum Domini ad Samuel, dicens: Pœnitete me, quod constituerim Saul regem, quia dereliquit me, & verba mea opere non implevit.] Pœnitentia Dei, non perturbatio sensus, quæ in homines cadere solet, retractantes quid improvidè mali commiserint: sed mutatio dicitur rerum transeuntium, immutabili præscientia manente divina, sicut enim non pœnitere, mutare nolle quæ statuit significat. *Iuravit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum:* hoc est, quod semel statuit, nunquam sacerdotium Christi mutavit. Pœnituit autem Saul constituisse regem: quia & perfidiam totius Judææ gentis, & fidem fallorum Christianorum promissio regni munere priverit.

Contristatusq; est Samuel, & clamavit ad Dominum tota nocte.] Non hæc per allegoriam exponenda, sed ad imitationem potius sunt trahenda virtutis: ut pro factum erratis, quæ ipsi in se intelligere nondum queunt, non solum contristentur in animo, sed & omni ad Dominum pro eis intentione clamemus: necnon & ipsos mox ut locus & tempus arriserit, ad agnitionem correptionemq; admittorum revocare curemus.

Cumq; de nocte surrexisset Samuel, ut iret ad Saul manè, nuntiatus est Samueli, quod venisset Saul in Carmelum, & erexit sibi fornecem triumphalem, & reversus transisset, descendissetq; in Galgala.] Carmelus, notitia circumcissionis: Galgala, revelatio dicitur. Multi ergo necdum plenè vitiorum certamine devicto, certam jam sibi quasi perfecta purificationis agnitione consummatis coronam iustitiæ superesse promittunt: quod est signum sibi triumphale fiducia jam consummati agonis erigere, & hoc in monte altissimo virtutum, qui notitia circumcissionis appellatur. Descenduntq; post hæc in revelationem, cum se ipsi post virtutum culmen ascensum, post prælibatum superæ retributionis gaudium, vera jam humilitate gloriosos aurumant veraciter revelata cordis facie nosse arcana. De quibus patri Dominus ait: *Abcondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.*

Et dixit ei Saul: Benedictus tu Domino, implevi verbum Domini, dixitq; Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat in auribus meis: & armentorum, quam ego audio?] Vocem gregum & armentorum, inconditos animi motus, dissonosq; cogitationum in solentium tumultus intellige: quos quicumque in se edomare ac reprimere distimulat, frustra se verbum Domini, quo vitia cuncta demoliri præcepit, jactat implevit.

Et ait Saul: De Amalec adduxerunt ea. Pepercit enim populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo: reliqua verò occidimus.] Hæc nolentes licet rea conscientia Prophetæ confiteretur: cum non solum Deo, cujus oculis nuda & aperta sunt omnia, sed & viris spiritualibus fraudulenta pravorum pectora patent. Nam & Helisæus longè posito Giezi, præsens erat corde. Et Apostolus corpore absens, præsens autem spiritu arguit peccatorem in Corintho. De exemplis, inquit, reproborum adduxere multimodos btutorum lascivorumque affectuum clamores. Pepercit enim sensus imprudens his vitiis, quæ minus nociva videbantur, neque ea delere curavit: quin potius hæc ipsa virtutes arbitratus, autotri suo gratè offerenda putavit. Verbi gratia, sultitiam simplicitatem putando, iracundiæ procacitatem zelum Phinees & Helisæi nuncupando, desidiàm torporis, patientiam David æstimando, & angustiam tenacitatis parimonis, discretionem vocando: & notanda pariter ac vitanda pravorum consuetudo nequissima, qui excusando sita solent admitta cumulare. Ecce enim Saul ea quæ Domino jubente occisa sunt, se cù populo occidisse: his verò quæ contra interdictum ejus reservata sunt, non se, sed populum pepercisse testatur. Et multi negligentes ac desides, si qua vitia superaverint, non hæc autoris gratiæ, sed suo sudori tribuunt. Quæcumque autem in se extinguere aut nolunt aut nequeunt, hæc in

Al. 3. Luc. 4.

Ephe. 4.

I. Cor. 15

Galat. 2.

Psal. 109

Matth. 11 Luca 10.

Eccl. 10

dicit sibi naturæ vitio prævaluisse causantur, ut ex obliquo & in ipsum naturæ autorem reatus humani causa refundantur.

Dixit autem Samuel ad Saul: Sine me, & indicabo tibi que locutus sit Dominus ad me nocte. J. Suprà legimus, quod in die fit unctus in regem Saul: in die quod ungi debeat prædictus, & nunc nocte reprobatus ostenditur. Non hoc fortuito & sine causa: sed quia dies aliquando iustitia, nox peccatum dicitur in die electus, & nocte reiectus est, qui propter humilitatis modestiam regnare, propter noxam inobedientiam meruit reprobari. non divino iudicio, sed merito variante humano. Sed & hodie dicitur Domino: Quia multi sunt vocati, pauci autem electi: quicumque vocati, per opera sunt tenebrarum ab electorum luce separati.

Matt. 20.

Et ait Samuel: Nōne enim parvulus es in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? unxit te Dominus regem super Israel, & misit te Dominus in viam, & ait: Vade & interfice peccatores Amalec. & pugnabis contra eos usque ad interfectionem eorum. Quare ergo non audisti vocem Domini, sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini? J. Et hæc beati Samuelis increpatione congruit cuilibet Christiano, fidem qua imbutus est prævaricanti: dicente ad eum aliquo spiritualium magistrorum, quorum idem Samuel speciem tenet: Nonne cum humiliatus in animo tuo pro vita præterita, quæ erat sine Deo, ad Ecclesiam venisses, accepta jam fide & baptismi gratia, caput in exercendis spiritus fructibus factus es? quibus ad visionem divinæ claritatis pervenire deberes. Israel namque vir videns Deum interpretatur. Unxitque te Dominus chrismate sui spiritus, ut bonorum rector ac moderator actuum, ad æterni regis imperium pertineres. Mittens quoque te in viam novæ conversationis, expugnato veteri homine cum actibus eius, omnia quæ sunt super terram membratim mortificare præcepit. Quare ergo contempta Evangelica & Apollonica voce, aliam tibi vivendi regulam condere, ac vitiorum spolia congregare maluisti? in quibus nonnunquam etiam oculos mortalium tibi fallere visus es, ante interni tamen arbitris examen malum grande fecisti.

Et ait Saul ad Samuelem: Imò audi vocem Domini, & ambulavi in via per quam misit me Dominus, & cetera. J. Quantum hæc responso Saulis rebelli superborum pervicacia conveniat, ex his quæ superius exposita sunt, facillime patet. Sunt enim qui vel scripturæ sacræ lectione, vel magistrorum sermone convicti, ac pro suis redarguti commissis, non humiliando remedium flagitare, sed in super excusando malum augmentum conquirere peccatorum.

Ecc. 4.

Et ait Samuel: Nunquid vult Dominus holocausta aut victimas, & non potius ut obedatur voci Domini? melior est enim obedientia quam victimæ: & auscultare, magis quam offerre ad imperium arietum, &c. J. Et hæc quidem proprie Judæis dicta conveniunt, qui neglecto iudicio, misericordia & fide, ceterisque talibus, per hostias se & holocausta Dominum placare posse rebantur. Sed & nunc in Ecclesia sunt non pauci divitiis pariter & criminibus aggravati, qui peccata quibus adhærere non desistunt, elemosynis se quotidianis abluerent confidunt. Sunt alii qui jejuniis & orationibus, psalmodiæque frequentia caltigari se arbitrentur à sordibus vitiorum, quibus abstinere non curant, cum Dominus huiusmodi sibi hostias non peccatores quoslibet & impios, sed à peccato continentes offerre præcipiat. Denique Psalmista non ait, Inter mala opera fac bonum: sed, Declina, inquit, à malo, & fac bonum. Et leprosus in lege vel im-mundus, nequaquam cum ipsa immundicia, sed ubi mundatus ab hac videretur, hostias Deo iubebatur offerre. Notandum autem, quod non victimas malas, sed obedientiam dicit esse meliorem, ut illas quoque suo tempore bonas ostendat. Non vituperat legem, sed Evangelium præfert. Laude dignum dicit populum legis, quia pia cordis devotione suis holocausta de gregibus offerebat auctori: sed laudabiliorem multo designat etiam, qui ad consilium Evangelii exhibet corpus suum hostiam viventem, sanctam, Deo placentem.

Psal. 36.

Pro eo ergo quod abiecasti sermonem Domini, abiecit te Dominus, ne sis rex super Israel. J. Sicut cetera huiusce lectionis, sic &

hæc reprobi Saulis abjectio, iuxta allegoriam quidem synagoga, iuxta verò legis tropologiam cujuslibet falsi Christiani, vel magistri vel discipuli primò fidei, ac postmodum damnabili possunt convenire statui, impleta propheta Balaam, quæ dicit: Tollatur propter Agag rex eius, & auferatur regnum illius: quia videlicet propter contumaciam in peccatore, nec deletam funditis superbia pellem, & populus quondam Judaicus, & nunc Christianorum quamplurimi regni cœlestis sint sede privati.

Et conversus est Samuel abiret: ille autem apprehendit summitatem pallii eius, quæ & scissa est. Et ait ad eum Samuel: Scindet Dominus regnum Israel à te hodie, & dabit illud proximo tuo meliori te. J. Conversa gratia prophetali, ut propter peccata discederet à Judæis, apprehendere illi non totum peccata lectionis indumentum, quo animam calefacere fide, & ornate possent operibus: sed extremam solummodo summitatem, quæ est in parte literæ, quam & ipsam à soliditate sensus spiritualis abstrahentes, quasi à prophetia veltis integritate sciderunt. Ideoque quoniam Prophetas scindere non timerunt, scindi à se regnum Dei, & genibus tradi meruerunt. Sed & hodie quisquæ sacra eloquia, quibus eruditus est, & ad quaerendum regnum cœlestis imbutus, improba mente contempserit: quia vestem sanctam ungentis se in regnum, maculat, ablatam sibi regni beatitudinem proximo meliori relinquit. Neque talium significanda miseria diserepat, quod Samuel audita Saulis superbia, conversus ut abiret dicitur. Multi enim dum ea quæ norunt, bona operari contemnunt, ad extremum iusto Dei iudicio, quæ agenda sunt, nescire merentur. Hinc hæreticorum luxuria multimoda zizaniorum, messem feminis Evangelici nefario getmine polluit, dum repulsa sæpius ab actione veritatis scientia, conversa tandem sese auferebat & à mente.

Porro triumphator in Israel non parceret, & penitentiam non flectetur: neque enim homo est, ut agat penitentiam. J. Quite, inquit, solus, imò cunctum Israel contra Amalec dimicantem sua gratia triumphare fecit, ipse etiam tibi verbum ejus prævaricanti non parceret: qui quanto vincendi facultatem non tua fortitudine, sed cœlestis accepti, tanto in servando anathema minus excusandus ostenderis. Quia sicut Moyses ait: Bellum solius Domini est contra Amalec, & delebo, inquit, memoriam Amalec sub celo. Quod idem & de spirituali est certamine sentiendum, ubi eo majore periculo parcimus hostibus, id est vitii indulgemus, quo major in remissis remittendisque quotidie peccatis, auctoris nostri munus accipimus. Timendumque ne & ipsi superbia visionis minus solliciti, mereamur audire cum Saul, Quia triumphator in Israel non parceret: hoc est, qui in plurimis victorie donum concessit, ut ad gratiarum vos actionem, vivendiq; industriam provocaret, idem vos ad ultimum suæ sanctionis in curia severa examinatione damnabit. Quidam putant hoc quod dicitur, Porro triumphator in Israel non parceret: non ad Dominum, sed ad illum esse referendum, de quo præmissum est, Et dabit illud proximo tuo meliorem te: quod videlicet David accepta regni potestate, vel domus Saul, vel exteris hostibus, Domini iusto trucidandis parceret noluerit. Quod ita moraliter exponunt, quia meliores nobis proximi vitia, quæ nobis prævaluisse conspexerint, summo in se studio conentur extinguere, ne & ipsi eandem prævaricationis foveam, qua alios miserè dilapsos contemplantur, incidant. Porro quod sequitur, Et penitentiam non flectetur: æternam quam minatus est, atque immutabilem Domini sententiam significat. Quod verò subjungitur, Neque enim homo est, ut agat penitentiam: manifeste innuit, quod supra, ubi penitentiæ Deus dicitur, non passibilitas divinæ substantiæ, apud quam non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio, sed humano more hominibus temperata Dei locutio signatur. Non ergo sicut hominem, ita Deum evijusquam patiti sui penitet, cuius de omnibus omnino rebus tam fixa sententia, quam certa est præsentia.

At ille ait, Peccavi: sed nunc honor a me coram senioribus populi mei, & coram Israel, & revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum. Reversus ergo Samuel secutus est Saulem, & adoravit

Saul Dominum.] Et oblinata Saulis superbia, & beati Samuelis humilis semper modesta declaratur. Quid enim superbius, quam ut cognito quisque suo scelere, quo apud Dominum pravaricator, imò & anathema monstraretur, adhuc tamen ab hominibus & coram hominibus honorari deponat? Quid econtra benignius, quam ut agnita quisque alterius nequitia, qua coram Domino reprobus offendatur, adhuc tamen eum coram hominibus honorari non recusat? Unde quia nunc quoque non desunt, qui vel à magistris spiritualibus, vel à sacris paginis ob sua facinora redarguti, plus interdum nociva adhuc proximorum laudatione gravari, quam sua salubri gaudent penituntine curari. Nos quoque in exemplum beati Samuelis erga tales modestè agere, neque eos traducere oportet, quos incorrigibiles, & divino jam iudicio non dubitamus esse damnandos: maxime si hos aliquo gradu ecclesiastico, quem ejusdem Saulis unctio non indecenter exprimit, agnovimus insignitos.

Dixitq; Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalec. Et oblatum est ei Agag pinguisissimus. Agag, ut supra dictum est, testum: Amalec populus bruchus, sive populus lingens appellatur. Dicit ergo scriptura prophetica, dicunt ministri & dispensatores ejusdem scripturæ suis auditoribus, ut testum diu superbia vulnus, ac male servatum in corde, producant in medium consistendo. Quæ videlicet superbia rex & caput est scelerum cæterorum, ut pote ex sua radice proceduntium: quæ incautos sicut blandiendo, quasi lingendo decipere, atque universa vitalis gratiæ querunt erodere geminina. Pinguissimus autem idem nefandus rex dicitur, hoc est crebrescentium supra modum criminum, male delectabili sagina prægravatus. De qua Psalmista loquitur: *Prodit quasi ex adipe iniquitas eorum.*

Et ait Samuel: Sicut fecit absq; liberis mulieres gladius tuus, sic absq; liberis erit inter mulieres mater tua.] Gladium Agag ipsum efficacissimum superbiæ furorem intellige: mulieres Hebræas liberis ab eo privatas, animas fideles, sed superbia victrice bonorum operum fructu spoliatas. Sed sicut tu, inquit, innumeros, o præsumptio superba, à via veritatis avertisti: sic tempore præfinito, cum venerit qui totum iniquitatis imperium iuste jactando destruat, tua genitrix impietas interminorum facinorum captivata, omni illa vitiorum nequissima sobole carebit, nullos ultra habendo quos seducat.

Et in frustra concidit Samuel Agag coram Domino in Galgalis.] Et spiritalis quisque ac propheticus doctor in frustra concidit regem populi lingentis: cum multiplicè superbiæ deceptiones eventilians, diligenterissimeque vitium eviscerans, quid contra singulas ejus versutias sibi suisque agendum sit, intuetur & explicat. Quod intra pinguisissimum Agag, id est testum malitiæ, putredinis & corruptelæ sint receptacula cæca, dilucidat & pandit: hoc in Galgalis, id est in revelatione manifestatæ veritatis & fidei, facit hoc doctor. Et aliter: Cum videlicet in revelatione novissimi examinis concidendum per omnia peccati corpus, cui nunc reprobi stultè parcunt, committendumq; prædicat.

Et non vidit Samuel ultra Saul usq; ad diem mortis sue: venerunt autem lugere Saul, quoniam Dominum penitebat, quod constitisset regem Saul super Israel.] Imitandum potius quam allegorizandum, quem ob peccati meritum a deo detestatur, ut nec videre aliquando dignetur. Huic ipsi fraternitatis intuitu tantum pietatis impendit, ut hanc etiam luctu lachrymisque testetur. Unde non indecenter talis animi viris, & illud Psalmistæ, quod ait: *Nobis qui oderunt te Deus, oderam illos, & super inimicos tuos abscebam?* Et Evangelica illa nihilominus congruit beatitudo, qua dicitur: *Beati qui lugent nunc, quoniam ipsi consolabuntur.* Si enim sine ulla dubietate beatus est, qui turbatis à timore ira venturæ oculis, proprium lectum, id est opera virtutum, in quibus ipse requiescere debeat, laborans in gemitu suo singula, lavat lachrymando per noctes: quanto beator ille qui de sua salute Deo propitio jam factus securior, pro frateris Domino supplicans plorat & lamentatur excessibus.

BEDÆ PRESBYTERI
IN SAMUELEM PROPHETAM
ALLEGORICE EXPOSITIONIS
Liber tertius.

P R E F A T I O.

EXPLICATIS jam non pauco sudore duobus in Samuelem expositionis nostræ libellis: uno, qui ejusdem beatissimi prophetæ Samuel, & sacerdotis navitatem, vitam & ducatum: altero, qui Saulis primò electi à Domino, postmodum verò reprobati gesta contineret: nunc ad tertium à beati David auspiciis inchoandum mittimus manum: non nostro freti ingenio, sed superni adjutoris per omnia cum tuis sacrosanctis orationibus, dilectissime Antistitem, confidentes auxilio, ac pro certo sperantes, quia qui inter tam dissonos historici callis anfractus, Saulis dico nunc placencia Deo, nunc acta perversa, nostrum sine offendiculo, ut credimus, allegoricum servavit incessum: ipse in beati David, qui non erroneam coangustato, sed dilatato corde viam mandatorum Domini cucurrit, adis spiritualibus ad altiora mysterii spiritualis arcana typicè transferendis, suæ nos pietatis gratia comitari dignetur. Ubi breviter in præmio commemorandum, quia cum vetera transitura, & facienda essent omnia nova, ipsam quoque mutationem crebrius figuratè oportebat intimari. Sicut enim supra Samuel sacerdotium reprobato Heli substituitur, ut sacerdotium Christi, quod nunc in Ecclesia geritur, indicetur legali sacerdotio successurum: ita & hic pro Saule David unctus in regem, significat regnum Judæorum, quod per legem erat, Christi Ecclesiæ regno mutandum. Juxta quod eisdem Judæis Dominus protestatur, dicens, *ideo dico vobis, auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.*

C A P U T P R I M U M.

Samuel jubente Domino David Bethlehemitem de pascuis additum ungit in regem, mox perpetua spiritus gratia coronatum, ita ut etiam Saulon malo spiritu arreptum, vitiosa psallendo relever.

Dixitq; Dominus ad Samuel: *Usquequò tu luges Saul? cum ego projecero eum, ne regnet super Israel, & cætera, usq; ad id quod scriptum est: Et resocillabatur Saul, & levius habebat: recedebat enim ab eo spiritus malus.* Hæc lectio significat Dominum salvatorem ad regnandum in Ecclesia singulariter, oleo laticis perunctum, cujus imperio clarescente, remota legis umbra, Judæi partim ad persequendum instigati, partim sint Dominicæ incarnationis & passionis accepta fide salvati. Dixit ergo Dominus ad Samuel: *Usquequò tu luges Saul? cum ego projecero eum, ne regnet super Israel.* Dixit Deus pater ad Prophetas & Apostolos de Judæorum, vel præsentis, vel etiam futura reprobatione merentibus: *Usquequò luges vos ruinam populi contumacis? cum ego culpæ exigentibus projecero eum, ne regnû sibi singulare fidei & veritatis, quasi cæteris gentibus excellentior, & Deo familiarior usurper: sed gentium potius nationes Christi misericordia salvatas, se multo sublimiores agnoscat. Nam ut etiam antiquos Prophetas de futura suæ gentis excartatione, quæ nobis causa illuminationis fuit, contristatos, imò etiam lamentatos fuisse cognoscas, audi Elaiam, qui cum de Dominici adventus gratia promississet, dicit: *Habitantibus in regione umbra mortis, lux orta est eis.* Mox ejusdem lucis adventui respondens subjunxit, & ait: *Multiplicasti gentem, & non magnificasti latitudinem.* Et alibi de ejusdem populi adjectione commemorans, dicit inter cætera: *Et Angeli pacis amarè lebunt: Propheta.* Et alibi de ejusdem populi adjectione commemorans, dicit inter cætera: *Et Angeli pacis amarè lebunt: Propheta.* Et alibi de ejusdem populi adjectione commemorans, dicit inter cætera: *Et Angeli pacis amarè lebunt: Propheta.* Et alibi de ejusdem populi adjectione commemorans, dicit inter cætera: *Et Angeli pacis amarè lebunt: Propheta.**

Mat. 22.

Esa. 9.

Ibidem.

Esa. 33.

Ioan. 1.

maris fugiendo, quàm prædicando gentibus fidei verbum committere: metuens nimirum ne fractis non credendo bonæ olivæ ramis, inferius per fidem oleaster, focius radicis & pinguedinis efficeretur oliva.

Imple cornutum oleo, & veni, ut mittam te ad Isai Bethlehemitæ: providi enim in filio eius mihi regem.] Relicta, inquit, cura regni carnalis, illud potiùs imperium, quod Spiritus sancti lumine probatur esse pinguisimum, sperandum amandumque suscipite. Hoc non à vobis ipsi venientes, sed à meo spiritu missi, populo illi, qui à mundi illecebris secretus, æternæ salutis gaudia suspirat, intimare curate. Providi enim in filiis ejusdem populi mihi regem. Isai quippe insulæ holocaustum sive sacrificium, Bethlehem domus panis interpretatur. Insula autem unaquæque anima fidelis: insula omnis Ecclesiæ sanctorum, quæ ab hujus sæculi fluctibus altiora petendo separata, totam jam se per Spiritus sancti fervorem purificans, hostiam acceptabilem Deo reddit, & sui peccatoris hospitium vivi panis domicilium facit.

Et ait Samuel: Quomodo vadam? Audiet enim Saul, & interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices: Ad immolandum Domino veni. Et vocabis Isai ad victimam, & ego ostendam tibi quid facies, & unges quemcumque monstraverero tibi.] A Jebant Domino Prophetæ, a Jebant & Apostoli: Quomodo regnum novi Testamenti predicare poterimus? audient enim legis emulatores Judæi, & interficient nos. Quem enim Prophetarum non sunt persecuti? & occiderunt eos qui prænuñciabant de adventu Christi. Quibus Dominus respondens, corpus futuri de plebis conversatione segregatum, arctioris continentie manu corripere, & ad mortem pro Domino suscipiendam paratum gestare præcepit, necnon & suos auditores ad subeundam martyrii gloriam accendere, quasi ad victimam Isai vocare mandavit. Nunquam enim melius allator mortis susperatur, quàm cum supremo amore toleratur. Et ego, inquit, vobis ó Prophetæ mei, præconesque futurorum, non ut alius per homines, sed per infusionem mei spiritus, quid dicatis aut faciatis, & quis, ubi, vel quando venturus sit Christus, ostendam. Possunt hæc de Joanne Baptista specialiter intelligi, quem de Christo evangelizantem audierunt, & occiderunt Judæi: sed ille & corpore & mente paratus ad martyrium, auditores ad victimam, hæc est ad baptismum penitentiae vocabat. Cui non aliquis homo magister, sed Deus ipse quid faceret ostendit: datoque sancti Spiritus signo, cui de omnibus quos baptizabat divinitatis testimonium daret, edocuit.

Venitque in Bethlehem, & admirati sunt seniores civitatis occurrentes ei, dixeruntque: Pacificusne ingressus tuus? Et ait: Pacificus.] Exortis in mundo Prophetarum de Christo præconiis, occurrentes eisdem Prophetis devota mente quique prudentiores, jam digna miraculo eorum dicta ducebant, sollicitaque intentione perquirebant: si hæc eadem Prophetarum oracula pacem sæculis adventuram signarent: an Mosaicæ legis instar jugum importabile super discipulorum essent impositura cervices. Responderuntque Prophetæ, ac suis singuli proclamabant in libris, ad hoc se in Dei missos civitatem, ut testimonium perhiberent illi, qui venturus esset ad pacificanda terrestria celestibus: & post longa inimicitie discrimina, quæ humana merebatur iniquitas, reconciliandum Deo mundum, per veneranda sui sanguinis mysteria. Quod eodem ordine potest & de Joanne accipi, quia vitam & doctrinam ejus admittentes populi, putabant eum Christum, & de statu ejus sollicitè querebant. At ille pacem se terris venturam annunciare testatus.

Ad immolandum, inquit, Domino veni, sanctificamini, & venite mecum, ut immoletem.] Id est, ad docendum & patiendum pro Domino veni: baptizamini & credite mecum, ut pariter in Christo vivamus.

Sanctificavit ergo Isai, & filios ejus, & vocavit eos ad sacrificium.] Omnes sanctificavit, sed David solum oleo christi unxit: quia multa Ecclesiæ membra, sed unum est caput. Multos baptizavit Joannes, sed in unum columba delendit.

Cumque ingressi essent, vidit Eliab, & ait: Num coram Domino est Christus ejus? Et Dominus dixit ad Samuel: Ne respicias vultum

eius, & cætera.] Inducit filios Isai, primum, secundum, & tertium. In his quisquam qui digne jungatur, non invenitur: quia protulit synagoga legis Doctores, Prophetas & Palmistas: sed omnes hi participes, nemo in eis autor humane salutis invenitur.

Adduxit itaque Isai septem filios coram Samuel, & ait Samuel ad Isai: Non elegit Dominus ex istis.] Septenarius numerus propter sabbatum legi, sicut octonarius Evangelio propter resurrectionis mysterium congruit. Nullus igitur ex his qui secundum legem perfecti, sabbatum tantummodo vel corporis in præsentia, vel etiam spiritus in futuro seculo sperant, prædicant, percipiunt, tamen celsus meritis, & virtutibus fortis existens, mundum salvare sufficit.

Dixitque Samuel ad Isai: Nunquid iam completi sunt filii tui? Respondit: Adhuc reliquus est parvulus, & pascit oves.] Præmissis in mundo legis doctoribus, præmissa prophetie præconio, præmissa dulcedine psalmodiæ, præmissa denique longa devotione populi, per legem Moysi Prophetæ & Palmistas in divinis obsequiis eruditus, supererat adhuc Christi incarnatio, in temporum plenitudine ventura. De quo rectè intelligitur, quod ait Isai: Adhuc reliquus est parvulus, & pascit oves. Parvulus enim natus est nobis, filius datus est nobis. Qui loquitur in Evangelio: Ego sum pastor bonus, & cognosco oves meas, & cognoscunt me meæ. Nec bene certi ratione mysterii idem parvulus, & æquequàm à Propheta ungeretur, oves pavisse narratur: quia pastor ille bonus, qui venit ut vitam habeat, & abundantius habeat, nonaginta novem oves pascit in celis, antequam centesimam quæret atque inveniret in terra. Hic octavum numerum implevit: quia & nostræ spem resurrectionis, & suæ nobis tribuit exemplum. Siquidem dies quo Dominus surrexit, à die quidem passionis ejus tertius, sed à die primæ conditionis est octavus. Sic etiam post sex hujus sæculi ætates, & septimam, quæ nunc illa in vita geritur, sabbati animarum, quasi octava ætas nostræ resurrectionis adventura speratur.

Et ait Samuel ad Isai: Mitte, & adduc eum, nec enim desinemus, priusquam ille huc venerit.] Dicebant Prophetæ sancti illius temporis: Mitte vestra devotam mentis intentionem, & crebris ad Deum suis orationibus, Christi adventum impetrate, dicentes: *Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis, & cætera hujusmodi.* Nec enim completo presentium passionum vel operum honorum sacrificio, discumbere possumus cum Abraham, & Isaac, & Jacob, in regno colorum, priusquam Dei filius humilis & pauper adveniens, contrito mortis loquere, vitam nobis januas sublimiter aperiat, Nam & ipse nos in Evangelio non à nobis ipsis, sed per suam gratiam discumbere possit, hoc est in regno requiescere testatur: *Amen, inquit, dico vobis, quod præciget se, & faciet illis discumbere, & transiens ministrabat illis.*

Misit ergo, & adduxit eum: erat autem rufus & pilosus aspectu.] Desiderabat Simeon fenex, desiderabant cæcæ filius temporis sancti venisse Dominum in carne, & venit. Erat autem rufus ob cruore passionis: quia pastor bonus animam suam posuit pro ovibus suis. Erat & speciosus forma pro filio hominum: quia peccatum non fecit, nec invenit dolorem ejus. Cui limillum est, quod in ejus laudo sponte loquitur: *Dilectus meus candidus & rubicundus: candidus scilicet actione, rubicundus sanguine.* Et quod ibi sequitur, *Et dicitur ex millibus:* hoc est quod hic reprobus fratribus solus vitigitur David.

Tulit igitur Samuel cornu olei, & unxit eum in medio fratrum ejus: & directus est spiritus Domini in David à die illa.] Accipit Propheta predicandam veri Regis gloriam, & ait: *Dilecti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea dicitur te Deus, & cætera.* Qui de Spiritu sancto conceptus, plenitudinem ejusdem spiritus ab hora conceptionis illius nunquam habere cessavit. Accipit Joannes officium, Christo testimonium perhibendi: & descendente in eum Spiritu sancto in medio eorum, quos baptizavit, vidit, & testimonium perhibuit, quia hic est filius Dei: & egressus est Jesus in virtute spiritus in Galilæam.

Surgensque, Samuel abiit in Ramatha.] Impleto officio

officio Samuel domum redit: quia iam veniente Domino, qui prænunciabatur venturus, Prophetarum præconia fluierunt. *Lex enim & Propheeta usq; ad Ioannem, ex eo regnum Dei evangelizatur.* Sed & ipse Joannes ex sua præconio- nis officio: *illum, inquit, oportet crescere, me autem minui.*

Spiritus autem Domini recessit a Saul, & agitabat eum spiritus nequam a Domino. Crescente Christi præconio, perfidorum mox corda Judæorum spiritus gratia deseruit, atq; ad persequendum nomen illius impia peste commovit: & hoc Domino iusto permittente iudicio, ut & probati quiq; manifesti serent in Ecclesia, & exigentibus meritis improbi profundiores suæ malitiæ mergentur in foveam.

Dixeruntq; servi Saul ad eum: Ecce spiritus Dei malus exagitat te, jubeat dominus noster rex, & servi tui qui coram te sunt, quarant hominem scientem psallere cithara, & cætera. Dicebant Apostoli Judæis, eorum per omnia cupientes servire salutem: Videte & cognovite, quam malus est spiritus, qui vestris culpa exigente mentibus, a Domino immis- sus adversus nomen unigeniti filii ejus vos convenire, & consilium fecit inire: & jam modò acta pœnitentia de- erratis, ad auxilium vivifici ligni, ubi innoxia ejusdem agni immaculati Dei & Domini nostri Jesu Christi sunt membra extensa, confugite. *Quæremus enim, id est acquiramus vobis, fidem planius exponendo, si vultis, hominem illum, nobis quidem notissimum, sed adhuc vobis ignotum, qui singulari præ hominibus scientia præditus, saluifero crucis suæ ligno cuncta nocentis adversarii novis mortifera tela fugare: ut quandoquaq; vos diabolus ad amulandum contra gratiam Evangelii, legis umbram cœperit commo- vere, adsit memoria Dominicæ passionis, & vestra mox à turiofa intentione corda compescat.*

Et ait Saul adversus suos: Providere mihi aliquem bene psal- lentem, & adducite eum ad me. Multos quidem, inquit, scientes psallere novi, sed bene psallentem aliquem mihi pro- videte, & adducite: quod est annuente Apostolorum oris dicere Judæos, multos quidem cruci affixos pro peccatis novimus, sed eos nec sibi nec nobis profuturos agnovimus. Unde providete, ut ejus nos sacramentis imbuatis, ejus nostro in pectore fidem ac dilectionem catechizando adducatis, qui bene sua super lignum membra mortifican- do perpetua nos à morte redimeret.

Et respondens unus de pueris ait: Ecce vidi filium Isai Bethle- hemitem scientem psallere, & fortissimum robore, & virum bel- licosum, & prudentem in verbis, & virum pulchrum, & Dominus est cum eo. Unus de pueris est unitas humilium Christi, uno videlicet eodemq; corde animaque conveniens. Quæ sciscitantibus de fide Judæis, & vivificæ crucis pedeten- tim ut ita dicam, signacula clausa pulsantibus, a pertio- ra statim quaesita fidei, & Dominicæ dispensationis arca- na dilucidans: Ecce, inquit, ipsa vel carnis vel fidei ocu- lis vidi & cognovi natum de radice Jesse, in Bethlehem Juda, virum scientem ferre infirmitates, & mortis subire patibulum, potestates aërias debellare idoneum, fortitu- dine pariter & prudentia sublimem, imò ipsum Dei vir- tutem, & Dei sapientiam, speciosum formâ præ filiis ho- minum, & innocentia vitæ & operum exhibitione cœle- stium: & ut ad summum veniam, ipse est qui solus dicere potuit, *Ego in patre, & pater in me est: & qui videt me, videt & patrem:* cujus eximiis virtutibus etiam nominis concinit gloria. Dicitur enim David, id est manu fortis, sive desi- derabilis. Manu fortis est enim in virtute passionis, quia adversarios stravit. Desiderabilis in claritate resurrectionis, qua suos sublimavit. De quo enim scriptum est: *Do- minus fortis & potens, Dominus potens in prælio: ipse est in quem desiderant Angeli prospicere, & qui, sicut Propheta dicit, veni- ent desideratus omnibus gentibus, & implebitur gloria domus Domini.*

Misit ergo Saul ad Isai dicens: Mitte ad me David filium tuum, qui est in pascuis. Tulitq; Isai asinum plenum panibus, & La- genam vini, & hædam de capris unum. Et misit per manum David filii sui Saul. Mittebant catechizati nuper Judæi indices suæ voluntatis sermones ad eos, qui præcesserant in Chri- sto, dicentes: Societatem nobis credite salvandi per ba- ptisimam in Christo, quem vestris semper in cordibus, fide,

spe & charitate progenitum, vitæ æternæ pascua beatis quibusque & Angelis & hominibus ministrare didicimus, qui iustis fratrum petitionibus assensum præbentes, com- modaverunt eis Christi suscipienda mysteria. Neque hæc fidei tenus agebant, sed juxta eum qui cum discipulis suis dicens: *Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & spiritus sancti: continuo subjunxit, & ait: Docentes eos servare omnia quæcumq; mandavi vobis.* Inter sa- cramenta fidei, quibus extrinsecus imbuerentur, mitte- bant etiam virtutum exempla, quibus alerentur interius: panes quippe & vinum, virtutes & doctrina spiritalis est. *Panis enim cor hominis confirmat.* Et poculum tuum, inquit, me- brians, quàm præclarus est? Hædas de capris, unus humilis pœnitentium luctus est, de lascivo peccantium turbarum grege sequestratus hoc: hædas namque in lege solebat pro peccatis offerri. Hæc alino vectore per David Saul mittit Isai, cum doctor quisque sapiens, insituentis Chri- sto donante suis auditoribus, in simplicibus quibuslibet, & humano iudicio despectis gratiam virtutum, quas imiten- tur, crebrius abundare commemorat. Nota & in S:ulis unctio, quæ & ipsa Christi regnum significat, ælinas, pa- nes, lagenam vini, necnon & hædas inveniri, de quibus suo loco tractatum est.

Et venit David ad Saul, & stetit coram eo. At ille dilexit eum nimis, & factus est ejus armiger. Venit Dominus ad corda credentium Judæorum per fidem, & stetit coram eis per indefatigabile desiderium agnitæ & concupitæ suavitatis illius. Quibus se diligentibus ipse contra cuncta maligni hostis certamina, fidei & veritatis arma copiosa, & hæc invincibilia ministravit, *loricam videlicet justitiæ, scutum fi- dei, galeam salutis, & gladium spiritus, quod est verbum Dei.*

Igitur quandoq; spiritus Dei malus arripiebat Saul, tollebat Da- vid citharam, & percutiebat manu sua, & resocillabatur Saul, & levius habebat, recedebat enim ab eo spiritus malus. Patet sentus ex superioribus, nec Judæis solum fidelibus, sed & nobis congruit. Oportet enim, ut quandoquocunq; men- tem nostram aliqua tentatio maligni spiritus arripiens, à tranquillitate sui status averterit, quisquis adest fratrum spiritalium, Dominicæ nobis passionis humilitatem ad memoriam revocet, sedula nos exhortatione cōtestans: quia qui innocens & iustus spontè pro nobis sustinuit civ- cis supplicium, exemplum profecto reliquit, ut sequentes vestigia ejus, innocenter in prosperis, patienter agamus in adversis. Ita enim fiet, ut allocutione fraterna quasi citharizantis David manu resocillati levius habeamus. David quippe semper redemptorem nostrum, sed ali- quando in suis membris significat: ac recedente diri spi- ritus instinctu, mox sancti Spiritus gratia nos illumina- tora succedat. Quod si quem mover, quare idem spiri- tus & Dei appellatur, & malus: sciat illum Dei quidem dictum propter iustissimam ejus permissionem, malum verò, propter ipsius spiritus nequissimam voluntatem. Utitur enim Deus etiam malis spiritibus ad probationem quorundam, vel damnationem, vel correctionem, vel etiam in bonis conservationem. Ad probationem quidem, sicut beatum Job Dominus per Satan tentando probavit: ad damnationem verò, sicut Achab regem præcedentium causa scelerum Domino permittente, spiritus mendax, ut bello periret, decepit: ad correctionem autem, sicut tra- dit Apostolus peccantem in Corintho Sathanæ, ut spiri- tus salvus sit in die Domini Jesu. Porro ad conservatio- nem virtutum, sicut idem Apostolus, ne magnitudine re- velationum extolleretur, angelum Satanæ, qui eum cola- phizaret, accepit. Josephus in Antiquitatum historia, loci illius ita meminit: *Saul verò quadam passionis & demonia repente comprehenderunt, suffocationes ei, & angustias inferen- tes.* & paulò post: *Iusserunt, inquit, ut cum eum demonia invaderent & surberent, super caput ejus stans psalleret, & hym- nos ediceret.* Neque enim putandum est, citharam illam, quam vis dulcissimè resonantem, tantæ potuisse virtutis existere, quæ spiritus pelleret immundos: sed figura san- ctæ crucis, & ipsa quæ canebatur passio Dominica, jam tunc diaboli resingebat audaciam: sicut & Aegypti vastator Angelus, non propter sanguinis in foribus politici virtutem,

Matth. II
Joan. 3.

Matth. 28.

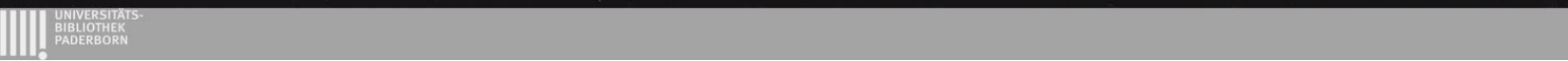
Psal. 103,
Psal. 22.

Ephes. 6.

1. Cor. 5.

1. Cor. 12
1. Eph. 1,
6, c. 10.

Exod. 12

sed quia idem sanguis typus fuit: locus quoque medi liminis superliminatis, & utriusque postis, qua inunctus erat, ipsam saluferæ crucis figuram exprimebat. Domus Hebraeorum, quas signatas vidit, illas transiit, divino præmonstrante consilio, venturum eum in carne, qui suo nos sanguine per crucem æterna à morte liberaret.

CAPUT II.

Castra Israel Goliath quadraginta diebus monomachiam petendo terrens, tandem à David in funda & lapide superatur.

Congregantes verò Philistinim agmina sua in pralium, conveniunt in Socho Iudæ, & castrametati sunt inter Socho & Azecha in finibus Domini. Porro Saul & viri Israel congregati, venerunt in vallem Therebinthi, & direxerunt aciem ad pugnam contra Philistinim, &c. Omnis autem Israel diligebat David: ipse enim egrediebatur & ingrediebatur ante eos. Hæc lectio mysticè docet divinas crebrasque antiqui hostis contra humanum genus insidias, sola Christi incarnati potentia simul & patientia devictas. Philistinim ergo contrarias potestates, Israel autem populum fidelium, uno solum merito actionis, sed & nominis significatione denunciat. Israel namque est videre Deum, sive vir aut mens videns Deum dicitur: Et beati mundo corde, quoniam ipsi Deum vident. Philistinim ruina duplex interpretatur. Et Angeli vel homines mali prius in peccata labentes, & post in ignis æterni pœnam corrumpunt. Congregantes autem Philistinim agmina sua in pralium, conveniunt in Socho Iudæ, id est humilitate laudationis, sive confessionis, cum maligni spiritus unanimitè contra Ecclesiam venientes, diversis eam tentamentis viciorum quatunt. Non enim unum, sed plura contra Israel agmina ducunt: cum iuxta dispersitam suæ nequitie qualitatem, alii spiritus iræ, alii invidia, alii superbia, alii cenodoxia, alii luxuria, alii gastrimatia, alii discordia, alii phylargyria telis electos sternere tentant. Quia hæc universa laborant, ut humilitatem Deo devotæ confessionis & laudis, quam ipsi superbiendo amiserunt, etiam hominibus improbis tollant: Ipsa est enim fundamentum illud nobile, in quo domus virtutum fideique constructa, nullo tempestatis turbinis cadere novit impulsu. Metancury, castra inter Socho & Azecha in finibus Domini, hoc est inter humilitatem & fortitudinem, in finibus sanguinum, cum tota nefandi certaminis intentione satagunt fidelibus, vel fortitudinem operis, vel inter opera fortia custodiam humilitatis adimere. Neque enim ipsi cum sint superbissimi & infirmi, possunt humilitatis aut virtutis moenia celsa subire. Sed inter hæc insidias tendentes ea moluntur eripere. Ipsi potius in finibus sanguinum positi, id est electis quibusque vulnera pravæ suggestionis semper infligere querentes. At contra viri Israel in valle Therebinthi aciem ad pugnam contra Philistinim dirigunt, cum fortes quique in Ecclesia demonum tentationibus lacerasti, præsidium veræ humilitatis arripiunt. Quæ apertissime vallis Therebinthi vocatur. Therebinthus enim est arbor, lachrymam resinæ præstantissimam manans: quæ indultia medici dissoluta, quæque conjungit, & scilla conglutinat. Talis est nimirum humilis ac lachrymosa conversatio sanctorum, quæ victorum fluxa restringens, dissoluta animæ membra continendo restituit. De qua velle Psalmista: Beatus, inquit, vir, cuius est auxilium abs te Domine: ascensus in corde eius disposuit in convalle lachrymarum, in loco quem disposuisti ei. Quia videlicet auxiliante Domino, per lachrymas humilitatis ad locum usque regni cælestis ascenditur. Potest Therebinthus etiam ipsum vitæ lignum, quod est in paradiso, hoc est cœterna Deo patri sapientia, non inconvenienter accipi: quod ut nos donorum suorum ramis obumbraret, immò & de convalle lachrymarum, in locum quem disposuit nobis, erigeret: atque odorem suæ notitiæ sublimis aperiturum, ad videndum nos Deum deorum exaltaret in Sion, prius ipsam lachrymarum convallem, secundò de terra nasciturum adiit. Unde eadè ipsa sapientia, quæ lignum vitæ est amplectentibus eam,

loquitur in Ecclesiastico: Ego quocumque quasi Therebinthum expandi ramos meos, & rami mei odoris & gratia.

Et Philistinim stabant super montem ex hac parte, & Israel stabat super montem ex altera parte, vallisque erat inter eos. Et usque hodie spiritus immundi adversus Ecclesiam certantes, stant superbo rumore elati, ad exemplum illius primi superbi, de quo in Apocalypsi Joannis scriptum est: Et tanquam mons magnus, igne ardens missus est in mare. Sicut & miles iustitia, non suis fidens armis, sed ejus auxilio sublimis, qui dicit: Non potest civitas abscondi super montem postea. Vallis erat inter eos: locus utriusque certandi ipsa est vita temporalis, in qua bonis malisque inter se dimicantibus, arbor vitæ media dignos juvat & reficit, improbos damnat & ejicit: quam & ipsam vitam mundi communem, & iusti in Christum summum videlicet montem sperando, mente secula transeunt, dicentes: Nostra autem conversatio in cælis est. Et reprobi per diabolum tumendo, despecta proximorum societate transcendunt. Contra quod fideles admonet Apostolus, dicens: Non alia sapientes, sed humilibus consentientes. Philistinim namque perversos non minus homines quam Angelos figurant, uno eademque diaboli regno militantes.

Et egressus est vir spiritus de castris Philistinorum, nomine Goliath, de Geth, altitudinis sex cubitorum, & palma. Vir iste notabilis, diabolus est, qui quotidie de castris Philistinim, id est de cordibus impiorum ad rebellandum Deo paratus egrediens, pios lacerare non desistit. Et redit Goliath, id est revelatur sive transfigurans appellatur. Diutius enim moralibus tectis quasi frustra Saulem & viros Israel terrebar: frustra pravorum mentibus quasi castris Philistinim se fortissimum jactabar: sed jam modo per pueri David indultiam revelatus est eis, qui dicere possunt: Non enim ignoramus cogitationes ejus. Diu miserorum corda superbis inhabitans, jam modo transfiguratus est per eundem manu fortem, id est Dominum salvatorem, qui ait: Nunc iudicium est mundi, nunc princeps mundi huius ejicietur foras. Vel certe transfigurans non incongrue vocatur, quia de Angelica beatitudine quondam superbiendo transfiguravit ad inferos. Quod si transfigurantem activa significatione eum qui alios transmigret, id est de loco ad locum transferat, intelligere voluerimus, illò nomen referendum est: quia cunctos suos sequaces de terra repromissionis ad terram perditionis, de vita transmigrares fatagit in mortem. Qui bene sex cubitos & palmum altus scribitur, quia se altissimo similem gloriatur, & perfecta se opera & finem beatum per philosophos suos prædicare promittit. Sex namque diebus fecit Deus mundum, septimo requievit: & mortalibus per legem sex dies operationis, septimum quietis statuit. Denique Ezechiel in manu viri civitatem novam mentientis, calamum vidit sex cubitorum & palmo: quia Dominus in electis suis perfectionem operis, quasi sex cubitos nititur: & spem quietis æternæ, quæ in futuro perficitur, quali partem septimi contemplantur. Quia ergo quod Dominus veraciter exhibet, hoc diabolus falsò pollicetur. Casura Goliath altitudo, mensuræ Dominicæ similis alleveratur. Cujus etiam civitas Geth, quæ interpretatur torcular, apertissime pravorum multitudinem, diaboli videlicet civitatem, ad honorum in seculo tormenta semper exercitatum monstrat. Sanè necis invidandum, quia spiritus est, qui patre ignobili, sed nobili est matre generatus: sicut e contra nobili patre, sed matre procreatus ignobili, nothus consuetudine vocatur.

Et casus area super caput ejus, & lorica hamata induebatur. Porro pondus lorice ejus quinq; millia siclorum erit. Si lorica hamata quæ sic inquiris, lege in Virgilio,

Loricam confertam damus, auroq; triticum.

Et ocreas areas habebat in cruribus, & clypeus areus tegebatur humeros ejus. Cassis, lorica clypeus, & ocreæ, diversa sunt argumentorum vel argumentantium genera, quibus contra Dominum rebellans diabolus, vel sumit ipsius capitatis, videlicet iniquorum omnium, vel corporis sui miserimi stultitiam defendere conatur. Tegit enim caput peccati, cum se etiam damnatus Deum dicere & credi non metuit. Tegit & corpus, cum declinat cor pravorum in

verbum

Matth. 5.

Psal. 83.

verbum malum ad excusandas excusationes in peccatis. Tegit, cum latus omne mentis humane contra spicula veritatis obsepit. Quæ cunctæ species defensionum ex ære factæ perhibentur, metallo videlicet cæteris amplius canoro: quia sive opera nefanda, seu dogma peruersum, non inuictæ veritatis agnita ratione, sed fabulosa dulcedine consuevit eloquentiæ defendere secularis. Et bene *pondus lorice eius quinque mille scilorum aru dicitur* quia per suauitatem malefua d locutionis non, ut ipse pollicetur, suorum sensus omnes militum ab hostiis irruptione protegit; sed econtrario sensus eorum omnes, qui quinque sunt notissimi, ab accipiendo verbo veritatis, quo saluatur, obcludit. Hæc autem dexteram armat, cum etiam per quosdam cautiore ingenii viros Ecclesiæ fidem turbare, vel etiam expugnare satagit. Casside namque, lorica vel clypeo, & cæteris hujusmodi nos à vulnere tutamur: hæc autem vel gladio etiam aduersarium ferire soleamus. Unde non inconuenienter ea, quæ munimini sunt bellantibus, arma, cum Philisteus gestat, illas nimirum personas vel loquelas indicant, quibus improbi quique sua scelera regunt: ea verò, quibus aduersarius vulnerari consuevit, illos sermones vel homines signant, per quos etiam bonorum virtus lacerata turbetur. De quibus rectè subjungitur:

*Hastile autem haste eius erat quasi licitorium texentium. Ipsum autem ferrum haste eius sexcentos scilos habebat ferri.] Namque opus quidem eorum quos aduersus Ecclesiam diabolus ad certamen profert, quasi ad texendum iustitiæ & sanctitatis indumentum, oculis insipientium videtur acerrimum. Ipsum autem acumem dicendi non aliquid ultra mundi hujus, qui sex atq; tribus perstat, terminos intueri ac dicere novit. Qui cum tanti sint ingenii, ut possint æstimare seculum, creatorem tamen eius invenire nesciunt. Sed revera telæ eorum non sunt in vestimento, quæ animam calefaciunt: quia sicut dixit Esaias: *Telus araneæ texerunt.* Et sicut in Psalmo qui vocatur aduersus Goliath scribitur, victor ejusdem Goliath Psalmita testatur: *Quorum os locutum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis.**

Et armiger ejus antecedeat eum.] Egre dientem contra Israël Goliath armiger antecedit, cum decipere fideles nitentem diabolus, etiam anima iniquitatis induta præcedunt & adjuvant exempla reprobatorum.

Stansque clamabat aduersum phalanges Israël, & dicebat ei: *Quare venisti ad prælium? Nunquid ego non sum Philisteus, & vos servi Saul? Eligite ex vobis virum & descendat ad singulare certamen, & cætera.] Superbia hostis antiqui, quare usque ad incarnationem passionemque Domini Salvatoris à nullo mortalium superari præsumebat. Neque enim frustra B. Job dictum est: *Quia non est potestas super terram, que comparet ei, qui factus est ut nullum timeret:* qui & usque ad terminum seculi præsentis, cum per Judæos, gentiles & hæreticos Ecclesiam turbat, quali armigero nequam præcedente, stans aduersus Israël timentes fugiant. Quomodo enim, si non Dominus adsit, contra archangelum caro pugnet? Sed ut caro contra carentem carne spiritum præualeat, primò Deus contra eundem latens in carne triumphet. De quo typicè subjungitur:*

David autem erat filius viri Ephraei, de quo supra dictum est, de Bethlehem Iuda, cui erat nomen Isai, qui habebat octo filios, & erat vir in diebus Saul senex & grandævus inter viros.] David quippe, sicut semper, Christus Dominus est: qui filius est viri Ephraei, id est frugiferi: quia antiquo illo Hebræorum populo, qui multas iustitiæ fruges credendo protulit, carnem fumere dignatus est, quamvis etiam semper in frugifero fidelium suorum pectore per dilectionem nasci simul & nutiri non desinit. Nec non solum nomina loci mystica, quorum notissima est interpretatio, sed & ipse locus Euphratæ, vel Bethlehæm nascituro ibidem Christo testimonium perhibebat. Et bene vir ille grandævus, id est maturus jam in legis scientia populus, octo filios habuisse memoratur, quia post sabbati ve-

veterisque Testamenti præconium Evangelii quoque gratiam ac resurrectionis fidem, quæ per Christum esset ventura, prophetavit.

Abierunt autem tres filii ejus majores post Saul in prælium.] Doctores populi illius, quorum tres ordines supra exposuimus, vel contra suæ carnis ac mentis illecebras accincti, vel pro erudiendis aliis solliciti, bellum semper spiritale gerebant.

*David autem erat minimus.] Duplici ratione Dominus intelligendus est minimus inter fratres, in quibus octonarium numerum suppleret, id est, eos, quibus in lege perfectis Evangelii sacramenta committeret, & tempore scilicet & humilitate. Quia & postquam venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret. Et: *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare & dare animam suam redemptionem pro multis.* Nam & granum illud Evangelici sinapis, quod ipse in agro suo, credentium scilicet cordibus levit, minimum quidem est omnibus seminibus, dogmatum humilitate disciplina, sed spiritualis gratiæ fervore præcipuum.*

Tribus ergo majoribus secutus Saulen, abiit David, & reversus est à Saul, ut pasceret gregem suum in Bethlehem.] Quia in multis offendimus omnes, salus qui de sanctificatione conceptus est, Ananaritos, id est, sine peccato in carne potuit vivere, Deus rectè intelligitur: quia etiam doctoribus, quique in Judæa certæ legis laboribus, Prophetis & Psalmitis, sicut quidam interpretantur, Pontificibus, Scribis & Phariseis, contra legem peccati repugnantem legi mentis suæ spirituali agone defudantibus, solus conditor & redemptor noster immunis ab omni culpæ pulsatium, conflictu redierit, qui insuper etiam gregem patris sui fidelem larga pietate divinitatis æternæ, quamvis humilis in carne mortali, parvulusque refecit: quia enim mortalibus veritate naturæ concordabat, sed ab eisdem in peccandi virtute discrepabat, homines spiritualibus donis imbuens, sed inter eos vitia nulla committens. Rectè David ad medendum Sauli Psalmita producit, sed expugnandis Philisteis, quasi secutus ab hoste revertitur. Insuper & quasi pascor bonus, cæteris in procipto belli positus, ipse liber à bello, Bethlehem suos mitissimos in pascua provocat agnos.

Procedebat verò Philisteus mane & vesperè, & stabat quadraginta diebus.] Quadragenarius dierum numerus, quo Philisteus procedebat, & stabat contra Israël, omne tempus Ecclesiæ, quo in hac vita dimicat, & Evangelii juvante gratia, Decalogum legis inter antiqui hostis insidias implere conatur, exprimit, quia mane & vesperè quotidie tentaturus procedit: quia singulorum, quæ perimus, operum lucis vel initia condecit depravare, vel finem. Mane & vesperè tetret infirmos, quos vel aduersis vel prosperis debellare laborat: quod idem laborantis Ecclesiæ tempus in ipso ejus capite, cum esset in deserto quadraginta diebus, & tentaretur à satana, specialiter expressum est. Sed tentator astutus, qui primum Adam se vicissè diutius exultabat, à secundo se victum perpetuo dolet.

Dixit autem Isai ad David filium suum: Accipe fratribus tuis ephipolenta, & decem panes istos, & curre in castra ad fratres tuos: & decem formellas casei, has deferes ad tribuum.] Dicebat omnis fidelium Hebræorum populus ad Dominum Salvatorem de suo semine nasciturum, sedulo utique desiderio adventum illius suspirans: Accipe, obsecro, ad reficiendum juvandumque in spiritali acie populum tuum Israël, qui sunt fratres tui: quia & ipse homo fieri, & ex eis secundum carnem nasci dignatus es: accipe, inquam, inter eorum castra quotidiano bello defessa corporalis apparens perfecte humilitatis formam: legisque custodiam, cui nihil debes, utroneus subire dignare. *Polenta* namque spiritum contribulatum, corque contritum & humilitatum significat. *Ephi mensura*, quæ tres amphoras habet, ipsius Domini Salvatoris, vel uniuscujusque electi spiritum, animam & corpus digno humilitatis ritu perfecta atque adunata demonstrat. Quæ videlicet humilitatis polenta in Domino propria potestate, quanta ipse voluit, ad nos instruendos apparuit. At verò in nobis omnibus

Gal. 4. Matt. 20.

Luc. 5.

Esai. 59.

Psal. 143.

Job. 41.

non aliter quàm inferiori & superiori, hoc est, timoris & spei potest molâ confici. Decem quoque per David panes allati perficiendi Decalogi pabulum, quod non à nobis ipsis, sed donantis munere habemus, apertatione demonstrent. Qui, postquam ipse sub lege factus est, nobis quoque portabilia legis onera fecit: sicut etiam sua humilitate indebita nos tantorum gratia debitorum, quæ nequaquam reddere valebamus, humiles esse docebat. Sed ab ejusdem, inquit, Decalogi lactea, ut ita dixerim, teneritudine, & quasi adhuc parvulus apta, ad spiritualis intelligentiæ robur, quo etiam magnos quoque & egregios celestis militiæ duces reficere ac confortare possit, converte. Tunc etenim manu fortis ac desiderabilis noster, post datos fratribus suis panes & polentam, etiam formellas casei ad tribunal detulit, quando post offensam Judæorum magistratibus patientiæ & humilitatis exemplar, post legis & prophetarum non soluta, sed adimpleta mandata, etiam discipulis suis, quos familiaritius instituyendo, restoras Ecclesiæ præficebat, aperuit sensum, ut intelligerent Scripturas.

Et fratres tuos visitabis, si rectè agant, & cum quibus ordinati sunt, discite. Et per seipsum Dominus in carne diligenter suos, si rectè agerent, intendit. Atque ubicumque vel cum quibuscunque reperit, eos visitare atque advocare curavit, & per sua nunc quoque membra sedulus id ipsum agere non cessat, cum bonos à malis discernens, his sua munera partiatur, illos dimittit inanes. Quod Isai, sicut cetera David facere mandavit, quando fideles qui que in Israël vel suis vel prophetis sermonibus Dominum civitatis venire, ac mundum redimere flagitabant, dicentes: *Domine Deus virtutum converte nunc, respice de celo, & vide, & visita vineam istam, & dirige eam, & cetera talia.*

Psal. 79.

Surrexit itaque David manè, & commendavit gregem custodi: & onustus abiit, sicut præceperat ei Isai. Inclinatâ legis umbrâ, veritas de terra orta est: id est, Dominus in carne, qui Evangelii lumen mundo ministraret, apparuit: qui nonagintanovem oves electas non deseruit divinitus in celo, etiam cum unam errorneam quereret homo factus in mundo. Venit autem plenus gratia & veritate, & de plenitudine ejus nos omnes accepimus gratiam pro gratia: qualem eum venturam omnium vota sperabant, credebant, prædicabant, amabant.

Joan. 1.

Et venit ad locum Magala, & ad exercitum: qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine: Direxerat enim aciem Israël: sed & Philistinum ex adverso fuerant preparati. Apparens in carne Dominus & Sanctos quosque pro fide certantes, & immundos spiritus invenit fidei munimina destrudere machinantes. Talis, nato Domino, mundi status erat, talis usque ad hujus seculi terminum perdurat.

Dereelinquens ergo David vasa, quæ attulerat, sub manu custodia ad sarcinas, cucurrit ad locum certaminis, & interrogabat, si omnia rectè agerentur erga fratres suos. Dereelinquens Dominus apud memoriam fidelium suorum celestia, sive terrenæ generationis indicia, quæ mundo mox natus attulerat, ut & hæc inter eorum bonas quasi sarcinas virtutum diligenti custodia servarentur: ipse ad præliandum mundi principem promptus fastinare non differt, sed & de suorum salute sollicitus, opera justitiæ faciendo & docendo, quasi de fratribus suis palam sciscitatur, si eorum sint recta opera, an adhuc corrigenda videantur.

Cumque adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille spurcius ascendens, Goliath nomine, Philisteus de Geib, ex castris Philistinorum: & loquente eo hac eadem verba, audivit David. Loquente ad homines Domino Salvatore, & per sua vel acta vel dicta justitiæ diligentius inquirentes, illorum ei opera quasi rectè gesta placerent, apparuit hostis antiquus ex impiorum præcordiis ascendens, & per aitiones linguasque eorum nefarias malitiæ suæ superba contra electos, quod & hodie facit, venena dira jaculans: neque illum maligni ulla fraus latuit, sicut nec teruit virtus. Unde aperte subjungitur:

Rom. 3.
1o. an. 14.

Omnes autem Israëlita, cum viderent virum, fugerunt à facie ejus, timentes eum valde. Omnes enim peccaverunt, & egeni gloria Dei. Solus potuit dicere Christus: *Venit princeps hujus*

mundi, & in me non invenit quicquam. Et ideo David solus contemnit, & pro nihilo ducit superbiam Philistei, quem ceteri cuncti declinant, fugiuntque paventes.

Et dixit uniuersis de Israël, Num vidistis virum hunc, qui ascendit? Ad exprobandum enim Israël ascendit. Uniuersam de Israël, qui David, an Philisteum viderit, interrogat unitas eorum, qui expectantes redemptionem Israël, clarescente jam miraculis nativitate Dominica, sollicita mente quærebant, utrum idem Dominus hostis illius antiqui, qui cunctis fidelibus exprobrare consuevit, aliquibus fuerit insidiis, an inter mortuos liber: nil per omnia morti, nil ei, qui habebat mortis imperium, debuerit hosti: neque enim facile mox omnibus patuit, quod Dei filius, quod de sanctificatione conceptus, quod sine peccato natus fuerit, & in mundo victurus.

Virum ergo, qui percussit eum, ditabit Rex divitiis magnis, & filiam suam dabit ei, & domum patris ejus faciet absque tributis in Israël. Virum, inquit, illum, qui diaboli regnum deiecit, confitetur omnis populus Israël, regi videlicet sicut & sacerdotali mysterio præ ceteris gentibus insignis, possessorem omnium, quæ in caelis, & quæ in terra sunt, divitiarum, id est, totius mundi dominum. Sed & Ecclesiam primitivam de sua nimirum carne progenitam eidem viro præ ceteris eximio sponâ fœdere conjugendum casto & fidei congaudeat amore, necnon & omnes electos ejus à servitute peccati solvendo, ac Spiritus sancti libertate sublimando, fide non ficta testatur: sive enim patrem Christi Domini, seu populum Sanctorum, ex quibus Christus secundum carnem, intelligere volueris, eandem expositio finem ratam habebit: quia & una domus omnium fidelium, una eademque Fide & Spe & Charitate viventium, & eadem ipsa domus est ejus, cui canitur: *Et laetentur omnes, qui sperant in te, in æternum exultabunt, & habitabunt in eo.* Talis enim erat de Christo in carne venuto fides antiquorum, talis & nostra de eo, quem jam venisse gratulamur.

Reverebat autem ei populus eundem sermonem, dicens: Hæc dabuntur viro, qui percussit eum. Quod cum audisset illius frater ejus major, iratus est contra David, & ait: *Quare venisti? Doce te palam Domino, & ejectionem ruinamque principis mundi prædicente, populus quidem omnis, ut Evangelista commemorat, suspensus erat, audiens illum: sed invidentes legis periti, ac principes sacerdotum, quomodo ejus iulularia cœpta reslingerent, imò & ipsum perderent, inquirebant, superbia furorisque notantes eum, quia audire sobrietatis humilitatisque patebat.*

Quare, inquit, venisti, & quare dereliquisti paucula ovium in deserto? Ego novi superbiam tuam, & nequiriam cordis tui: quia, ut videres prælium, dereliquisti. Succenseant licet Christo Judæi, ad ventusque & incarnationis suæ pietatem ei blasphemantes exprobrant: nos debitas illi gratias referamus, quod nos quærens in terra, relinquere dignatus est in celo beatissimas illas Angelorum cohortes: quæ cum multiplicibus spiritualium agminum sint choros innumeræ, non tamen immerito paucula oves appellantur, donec reducâ, quæ erraverat, ove centesima, plena nobis adjunctis sui numeri perfectione latentur. Gaudeamus, quod inclinatis suis caelis, in quibus pax & justitia regnat, ut nostrum prælium videret, sua sponte descendit. Descendit enim, ut hosti congregiens enormi suis in prælio vinceret: suos, quibus vicerat, sibi congaudentes in regno coronaret.

Audita sunt autem verba, quæ locutus est David, & narrata in conspectu Saul. Ad quem cum fuisset adductus, locutus est ei: Non concidat cor cuiusquam in eo. Ego servus tuus vadam, & pugnabo adversus Philisteum. Credita sunt verba, quæ locutus est de regni venturi præsumenda gloria Christus, & ad ipsos usque Judaici imperii principes, fama vulgante, delata. Qui cum & ipsi ex parte non pauca ad audiendum verbum confluerent, locutus est eis: ne deceptoris antiqui virtute mox infirmada, ne mox evacuanda fraude turbarentur, ne de generis humani, jam que avertura salvatione diffiderent. Ego, inquit, qui ob hoc ipsum servilem indui formam, ad majora progrediens opera

vir-

virtutum, expugnatorem mundi antiquum expugnabo diabolum.

Et ait Saul ad David: Non vales resistere Philisteo isti, nec pugnare adversus eum, quia puer es, hic autem vir bellator ab adolescentia sua. Trepidatio est infirmorum, vel etiam repugnantia superbiorum. Nunquid valeret ille diaboli virtutem deprehendi, quod divinitatis est solius, cum sit humana, imò & humili carne vestitus: adversarius autem ejus spiritali natura præpotens, contra quoque nostrum genus arma ferre didicerit: ille enim homicida erat ab initio, & in veritate non stetit. Homicida videlicet primò sui superbiendo, deinde & hominis seducendo: in quo geminato homicidio longius ab olim deferta veritate cecidit, imò & usque in finem sæculi cadere peccata accumulando non omittit.

Dixitque David ad Saul: Pascēbat servus tuus patris sui gregem, & veniebat leo & ursus, & tollebantque arietem de medio gregis: & sequebar eos, & percutiebam, & erubasque de ore eorum. Et illi consurgebant adversum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam in misericordiaque eos: nam & leonem & ursum ego interfeci servus tuus. Erit igitur & Philisteus hic incircumcisus quasi unus ex eis, qui ausus est maledicere exercitui Dei viventis. Confortat Dominus infirmos in fide, convocat incredulos ad fidem, modestius exhortans, ut inret fragilia humanitatis suæ, quæ dolores nostros susceperit, etiam divinitatis, quæ ipsos dolores sanare sufficiat, excelsa cognoscant. Ipse, inquit, nunc servi habitu deformis, vestra salutis gratia pascēbam a seculo cælestibus alimentis cunctorum corda fidelium, patris videlicet mei gregem. Et veniebat aliquis immundorum spirituum, vel vi præpotens, vel altius insidius Leo namque & ursus, quamvis uterque simul & virtute præmineat, plus tamen fraudis ursus, plus habet leo fortitudinis: atque ideò fraudulentiam, violentiam ille, uterque nequitiam demoniorum figuratim exprimit. Qui veniebant, inquit, tollebantque decipiendo aliquem fortium Ecclesiæ ducum, abstrahentes eum peccando de medio fraternæ societatis. At ego vel per Angelos aut homines palam contestando, vel per meipsum invisibiliter compungendo, tales, devictis nequam spiritibus, ad salutem iter revocabam: contra ipsi spiritus graviter ferentes, animas fidelium a suis tenebris ereptas, ad lacerandum improbi, blasphemandumque mei nominis cultum suæ statim vesaniæ convertēte furorem: quorum ego blasphemiam in lucem traducendo, ac manifestando per Prophetas meos, totum penitus idololatriæ ritum redigebam ad nihilum: apprehendensque sapientes in astutia eorum, suffocabam ora nefandæ professionis, dicens: Quoniam omnes dii gentium demonia: Dominus autem celos fecit. Et: Idola gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Os habent, & non loquuntur, & cætera. Sed & per alium Prophetam: Dii, qui non fecerunt celos & terram, pereant de terra, & de his, quæ sub celo sunt: nam & virtutem omnem & prudentiam prophatorum, quæ per ipsos, seu per deceptos ab eis homines solet ostentari, potenter evacuabam ipse, qui semper in divinitate Dei virtus & sapientia permanens, in humanitate ad tempus hominum salutis servitutus apparuit. Erit igitur & ille totius mali repertor & origo, quasi unus ex satellitibus suis, hoc est, suis capietur in laqueis: qui ausus est & quondam Angelos in celo, & post in terra homines ad maledicendum provocare conditoris: sed & illos, qui in fide sui perillere conditoris, injuste semper maledictionis exacerbare jaculis, quasi non vero Deo serviant adoratores cultoresque illius, de quo dicitur: Sicur enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio vitam habere in semetipso. Quod per Gentiles, Judæos & Hæreticos nunquam eis dicere cessabit.

Dixit autem Saul ad David: Et Dominus tecum sit. Annuit tandem Domini cæptis Judæorum populus in his, qui ad fidem venire potuerunt, agnitisque veraciter ejus duabus in una persona naturis, optarunt, ut hominis humilitate superbis diaboli telis occurrentes, auxiliatrice divinitate, victoriæ palmam obtineret.

Et induit Saul David vestimenta sua, & imposuit galeam arcum super caput ejus, & vestivit eum toria. Adhibuit Domino incarnato populus Judæorum figuratim observatum legalium, octavo eum die circumcuciendo, tricesimo tertio dehinc ad templum ferendo, hostiam pro eo dando, sabbatum carnale docendo, & per singulos annos immolandi agni paschalis exempla præbendo, cæteraque hujusmodi, quæ suo tempore saluberrima, & spiritalia in lege Judaici populi præceptores quasi caput, & ipsum populum quasi corpus Saulis contra omnia tela nequissimi ignea multum utiliter armabat.

Accinctus ergo David gladio ejus super veste sua cepit tentare, si armatus posset incedere. Non enim habebat consuetudinem. Gladius Saulis est lex, quæ per Moysem data est: vestis David opus gratiæ & veritatis, quæ per Jesum Christum facta est. Accinctus ergo David gladio Saulis super veste sua cepit tentare, si armatus posset incedere: non enim, inquit, habebat consuetudinem. Observans ad tempus Salvator imperium legis carnale, latente interim intrinsecis nec adhuc in populos divulgato munere gratiæ spiritalis, cepit paulatim ostendere: quia non posset corpus ejus, quod est Ecclesia, legis oneratum carcerem nisi ad certamen spirituale sufficere, maxime in his, qui de gentibus ad fidem vocandi, nullam prius habebant consuetudinem graviora legis edicta sufferendi. Denique Apostolus Petrus eos, qui membra David adversus agonem processura giganteum Saulis arma volebant aggravare, contestatur & arguit, dicens: Nunc ergo quid tentatis Deum imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, nos portare potuimus: sed per gratiam Domini Jesu credimus salvari, quemadmodum & illi.

Et posuit ea, & tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus. Disposuit Dominus legis sacramenta, quæ ut suo tempore bona probaret, ad modicum suscipere dignatus, & potestatem judicii sui, quæ cuncta semper regebat, liberè etiam circa dispositionem legis exercebat. Deposuit arma Saulis, cum ait: Dominus est enim filius hominis etiam sabbati. Tulit baculum suum semper in manibus habitum, quando erat docens eos, sicut potestatem habens, & non sicut Scribæ eorum & Pharisei. Induit arma Saulis, ad prælium singulare venturus, cum, appropinquante suæ certamine passionis, discipulis ait: Desiderio desideravi, &c. Deposuit eadem, cum subjunxit: Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei, &c. Quibus pari modo calicem quoque Paschæ legalis non amplius carnaliter observandum prædixit. Tulit baculum, quem semper habebat in manibus, cum crucis suæ mysterio ad salutationem mundi profuturo (nam & ipsum potest baculi figura non inconvenienter aptari, ejus semper in potestate tempus modumque habebat) discipulis imbuens: Accepi o panem, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc est corpus, &c.

Et elegit sibi quinque lapides limpidissimos de torrente, & misit eos in peram pastoralem, quam habebat secum: & fundam in manu tulit, & processit adversus Philisteum. Ostensa reprobatione præcedentis mandati, propter infirmitatem enim & inutilitatem magis se Dominus eligere docuit ipsam legem, quæ quinque libris scripta est, spiritaliter extrahendo eam de turbidis sensibus eorum, qui velamen habentes super cor non poterant intrudere in faciem Moysei, atque in liberam evangelicæ lucis auras elevando. Quam obrem & eandem sublimitatem legis intelligentiæ spiritalium pastorum, quos secum familiariter habebat, præcordiis committere curavit. Cui etiam allegorici, morales & anagogici sensus quasi triplici parte contextæ fundæ juvenam adjunxit. Ac talibus competenter armis indutus debellandum mundi principem victor futurus aggressus est.

Cumque inspexisset Philisteus, & vidisset David, desepit eum. Erat enim adulescens rufus, & pulcher aspectu. Cumque inspexisset tolerantissimè diabolus, & vidisset Dei filium in mundo contraria facientem & docentem, quasi adversus se procedentem, quia humilem deprehendit, ipse nihil nisi superbum sapiens desepit eum. Erat enim plenus novæ virtutis.

Ioan. 8

Psal. 95
Psal. 113

Sapient. 17

Ioan. 5.

Matt. 12

Luc. 22
Ibidem.

tutis

tutis & gratiæ, passionum sanguine rubens, & pulcher actione magnalium.

Et dixit Philisteus ad David: Nunquid ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo? Sive potentiam Salvatoris, seu crucis intelligas lignum, ad eundem sensum respicit. Negat se enim superbissimus hostis similem cani, id est immundum opere, & infirmitate contempnibilem. Insuper & omnes qui in mundi hujus vitam trahunt, diis, insanis, furiosis, & lacerantibus persequentem, & lacerantem moribus, negat patientia Salvatoris, negat superandum potentia. At vero manu fortis ipse cum crucis baculo veniens, videamus quid de occurrente adversario sentiat. Dicit enim patri: Erue a fratre animam meam, & de manu canis unicam meam. Sed & alibi membra ejusdem adversarii canibus comparanda si gnavit, cum ait: Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. Quorum tamen non paucos panem filiorum ministrando, de canibus impudentissimis vel rabidis, callidissimas ac mitissimas convertit in oves.

Psal. 21

Mat. 15

Et maledixit Philisteus David in diis suis, dixitq; ad David: Veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus celi, & bestiis terra. Maledicit Deo vivo & vero diabolus, cum deceptos à se spiritus, & ob hoc æterno igni damnatos atque damnandos, mortalibus deos dare non timet: insuper & spiritalis Ecclesiæ viros vitæ carnalis arguens, à suis posse devinci in suorum jactat doctorem, qui partim angelica natura cælestes, partim sunt terrestri carne mortales, debere membra transferri. Maledicit per hæreticos corpori veri David in diis suis, cum fictos de corde suo ac pessimo igni conflatos sensus, Evangelica veritati præponere docet: qui etiam carnalia docentes, spiritalium dicta vel acta præstant se posse convincere. Talia magis gentilium superbis philosophis, vel barbaris quibusdam his enim volucres celi, ac bestia terre, possunt decentissima significatione conferri quam Ecclesiastica eruditioni & humilitati congruere.

Dixit autem ad Philisteum David: Tu venis ad me cum gladio & hasta & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum. Ostendit apertè Dominus, & omnibus quos adjuvabat, & potestatis quas debellabat, aëris diabolum superbiæ solum ac fallaciæ armis, quibus vel sua parva defendat ac tuetur, vel veritatis senta perfringat, indutum: le autem ipsum esse, de quo Psalmista præcinuit: Benedictus qui venit in nomine Domini. Deniq; non credentibus quibusdam exprobrans, ait: Ego veni in nomine patris mei, & non suscepisti me.

Psal. 117

Joan. 5

Et dabit te Dominus in manu mea, & percussit te, & auferam caput tuum à te, & dabo cadaver castrorum Philistinum hodie volatilibus celi, & cætera. Et divinitatis, inquit, meæ virtute superaberis, qui conspecta in me carnis villitate superbus extolleris, & auferam te qui caput es omnium malorum, à conjunctis tibi injustè membris mortalibus: & dabo cadentia membra tua tuorumque satellitum, hoc est separatos à vobis, & humiliatos mea virtute vel gratia homines, qui vestris miserè decepti cultus adhererant: dabo inquam, eos à me instruendos, meisque sociandos ministris, qui partim angelica natura cælestes, partim sunt terrestri carne mortales, ut prædicato per totum orbem Evangelio, sciat omnis homo, quia unus & verus est: Deus, qui nunc notus in Iudæa, & in Israel magnum nomen ejus. Tunc Catholica, id est universali laude celebrabitur, à finibus terræ ad eum clamantium, ac dicentium: Domine Deus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra. Nec cuiquam videatur absurdum, quod carnis ima celi volatilia ac bestia terre avidos, ac capiendos per fidem prius carnales animas, dixerimus significare doctores. Nam & ipse Dominus apertissimè leo de tribu Juda, & Ecclesiæ typicè leana vocatur: nec solum propter fortitudinem, sed & propter insinuandum solers sanctæ rapacitatis studium. Dicit enim Patriarcha Jacob de Domino: Catulus leonis Iudæ, ad prædam filii mei ascendisti. Dicit & ipse Dominus de Ecclesiâ ad Job: Nunquid capies leana prædam, & animam catulorum ejus implebis? Sed & per quatuor animalia designatur Salvator. Sicut per hominem & vitulum

Psal. 75

Psal. 8

Gen. 49

Job. 39

incarnationis & immolationis humilitatem, ita etiam per leonem & aquilam fortitudinem voluit, ac sublimitatem suæ Resurrectionis, atque in cælos Ascensionis indicare. Quietiam ad beatum Job ipse de Ecclesiâ loquitur, dicens: Nunquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum? Cujus ne altitudinem solum nichificandi vel volandi, vel etiam perspicax intuenti solis acumen, & non vorandi quoque unitatem typicè commendatam putares, ad ultimum subjunxit: Et ubi fuerit cadaver statim adest. Ubicumque aliquem à congruo vitæ statu cecidisse conspexerit, hunc continuo dictis corripiendo mordacibus, in vita sui corporis membra trahere, & quasi à morte suscitatum catholicam restituere festinus curat in vitam. De duobus exemplum dandum putavimus, ut per hæc qui legerit, etiam de cæteris volatilibus vel bestiis, quid absque scrupulo fidei sentire possit, noverit.

Et manum suam misit in peram, tulitque unum lapidem, & funda jecit, & percussit Philisteum in fronte, & cætera. Peram pastoralem, diximus supra, corda esse pastorum, Christi nimirum lateri familiaris adherentium. Cur non ergo magis ipsius summi ac singulariter boni pastoris conscientia, vel anima, pastoralis pera vocetur? quæ quoque lapides limpidissimos, sed ad hunc proferendum fortissimos continet: quia purissimam divinæ legis scientiam, qua omnis error debellatur: cujus & in lapide expressa plentitudo, & in quinque libris est latitudo diffusâ, solus perfectè nosse & implere potuit Christus. In quam profectò peram manum mittens, unum de quinque quos ibi miserat lapidibus tulit, cum opus loquendi de arca sacri pectoris, armans unum de quinque libris Moysi, quorum omnium author atque adimpletor existeret, hoc est Deuteronomium, in testimonium sibi ad repellenda hostis antiqui testamenti suscepit. Sed & nos sacris literis instructos, ejusdem hostis insidias unitate Fidei & Charitatis vincere docuit. Et bene funda jecit: quia spiritali sensu scripturarum, quem triplicem supra ostendimus, hostis superbia fregit, spiritalis etiam nobis intellectus contra eundem arma donavit. Et bene in fronte percussit Philisteum, quia & ipsa suæ præsumptionis audacia diabolum stravit: ex ipso suæ professionis ostentatu, peverorum dogmatum cultores stultos esse patefecit. Sicut enim manus fortitudinem operationis, ita frons agnitionem professionis indicat.

Quisquis igitur in fronte feriri timet, signo salutiferæ crucis ipsum frontem armet, dicens cum Apostolo: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. Denique David ipse, quia dicere noverat: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine: operam quidem casti de jactantia loquacis, sed supernæ gratiæ lumine eminè signatam Philistei frontem dejecit. Et apertè in fixis lapis in fronte ejus asserit: quia divini verbi sententiam diabolus, quam vel in se, vel in suis sequacibus à Christo Salvatore, ejusve membris excipit, nunquam omnino liberandus excutiet, sed & execrabilem luet damnatus sine fine gehennam. Cui simile est quod Esaias irrevocabilem ejus damnationem testatur, dicens: Et erit transitus virga fundatus, quam requisere faciet Dominus Deus super eum: hoc est, neque in æternum salvandus extimetur tormentis, neque per tempora variantia inter pœnas discurret: & requiem nostro verberantia motu, qui virgam vel scuticam dorso vapulantis creberrimè ad punctum sublevando tollimus, ut iterum ferire queamus, sed absq; ullius intercapedine quietis, perpetua subactus ultione gemet. Hoc contra eos, qui propter Esaiæ testimonium, quo de impiis scribens, ait: Et clauduntur in carcerem, & post dies multos visitantur: diabolo & angelis ejus, omnibusque reprobis, quamvis post longa & immensa seculorum volumina remissionem tantorum criminum, & vitam cum Domino promittunt æternam, contra ipsius Domini & judicis sententiam, qui se in exanimis ultimi discrimine dicturum esse prædixit: Discedis à me maledicti in ignem æternum. Percussus autem la-

pede cecidit in terram Gigas: quia pulsatus verbo Dei diabolici error, nequaquam celsus, ut multo ante tempore jactabat, & cœlestis, sed terrenus fuisse innouit, & infimus.

Ephes. 5. 29. Gal. 5. 29.
Cumque gladium non haberet in manu David, cucurrit, & stetit super Philisteam, & tulit gladium ejus, & eduxit de vagina sua, & interfecit eum, praesidiique capus ejus. Cum neminem haberet & Dominus sui verbi ministrum, per quem diaboli superbiam docendo perfringeret, nisi quem prius ipse diabolo victor eripuisset: & in deliciis sumis a matre generatæ superuenit inopinatus, & adversarium male diu fortem quasi fortior exuperans, universam arma ejus, in quibus confidebat, abstulit, ut, per quos hostis ante quasi per arma sua miserorum animas trucidabat, per eos postmodum Salvator in arma justitiae commutatos. caput iniquitatis suo præcidat a corpore, hoc est, convertos ad fidem peccatores anathematizare satanam, & operibus ejus ac pompis omnibus adrenunciare compellat. Et rectè gladium, quo Philisteam interfeceret, primò manu tulisse David, ac de vagina sua eduxisse narratur: quia magnum quemque imperii diabolici strenuum, quem propugnator primò Dominus suæ visitatione pietatis suscipiens de obsecris errorum latebris in lucem gratiæ liberantis extrahit: ac sic per eum etiam ceteros corripit pariter concedit, & corrigi. Sed & nos cum hæreticorum vesania disputando occurrentes, non alii quam his, quæ ipsi ad nos reducendos proposuerant, vel argumentationum probantibus, vel rellimonis Scripturarum convincimus, eos fabricatores mendacii & cultores esse perverforum dogmatum: gigantis profectò proterviam suo ense dejicimus.

Videntes autem Philistim, quòd mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt. Et surgentes viri Israël & Iuda vociferati sunt, & persecuti sunt Philisteos usque dum venirent in vallem, & usque ad portas Accaron. &c.] Videntes immundi spiritus, quòd incarnatione & passione Dominica victus & prostratus esset fortissimus eorum, fugerunt a corde credentium. Et surgentes fortes quique in Ecclesia de circumcissione & præputio congregati, levaverunt terribilem malignæ vocem divinæ prædicationis & laudis, persecutivæ sunt eos, usque dum se humiliandos à Christo, & quasi in valle dejectione submergendos agnoscerent, qui prius in monte superbiæ contra illum se castra posuisse jactabant: repetenterque profugii corda, quæ pridem male inhabitando omni profusè spoliabant fruge pietatis & fidei. Porro namque Accaron, id est, sterilitatis, Philistim fugientes adeunt, cum maligni spiritus à fidelium mente repulsi ad doctores se denud referunt. Vanitatis & mendacii ipsius civitatis mœnia subintrant, cum etiam vulgus imperitum ad augmentum operis instructuosi & incendio digni coarctant. Sed & Geth usque, id est, torcular perveniunt, cum ad bonos quosque iniqua persecutione torquendos deceptorum corda protrahunt. Quæ cuncta eodem ordine etiam de perverfis possunt hominibus accipi.

Et revertentes filii Israël, postquam persecuti fuerant Philisteos, invaserunt castra eorum.] Recti ordinis est, ut doctores veritatis prius ab auditorum præcordiis omnem spiritum immundum exuiliando & catechizando abigant, & sic eos, qui fuerant castra dæmonum, sed facti jam possessio spiritualis Israël, societati forti Sanctorum mysteriis salutariibus imbuendo aggregent.

Assumens autem David caput Philistei, attulit illud in Hierusalem, arma verò ejus posuit in tabernaculo suo.] Juxta literam quidem puto sentiendum, quòd caput tam fortis adversarii deruncatum non aliam ob causam David in Hierusalem urbem rebellem, & Jebuseis adhuc civibus inhabitatam asserre curaverit, quam ad terrendos eos, qui inexpugnabili murorum firmitate vel altitudine fidentes, à nullo se superandos præsumebant. Denique in ejus expugnatione, quæ per ipsum David facta est, legimus in tantam eos concidisse superbiam, ut dicerent: Eri non alios quam cæcos & claudos, qui in civitate fortè reperire

possent, in propugnaculis fisterant, ipsi ad conservandam eam & numero & virtute sufficerent. Suspendit ergo contra civitatem adversariam caput gigantis victi pueri triumphator, ut se quoque cives licet immanes ab eodem vincii posse non discederent. Juxta verò allegoriæ leges dicendum, quòd victoriam de antiquo hoste susceptam per Apostolos prædicantes & miracula facientes perfidis adhuc Gentibus Dominus festinavit ostendere, ut hujus eos signo victoriæ ad perficienda vitæ & veritatis sacramenta pariter & dogmata converteret, cujus etiam arma in suo tabernaculo posuit: quia sanctæ Ecclesiæ & homines diabolo ereptos sociavit, & ejus insidias (nam & ipse possunt in armis intelligi) patefecit. Nulli enim dubium, quin tabernaculum David Christi domum, quæ est fidelium Ecclesia, monstrat.

CAPUT III.

Jonathan & David incunt secus: & occurrentes reverso exercitui mulieres, quia David in laudando Sauli præferunt, perennis ei odii livor que fontem creant. Denique in usus spiritus malo Saul nititur eum percussere: sed quia nequit, remorsum à se facit tribunalum super mille viros.

EO autem tempore quo viderat Saul David egressientem contra Philisteam, ait ad Abner principem militiæ: De qua stirpe descendit hic adolescens Abner? Hæc lætio figuratè designat victoriam Christi, quæ diabolum superavit, devotos quosque & humiles debite servituti honorasse servitiis: at verò contumaces ac superbos gloriolis ejusdem invidisse triumphis: nec tamen raptis licet ad rebellandum impietatis armis, supernæ gratiæ, quin per mundum clarescat, potuisse resistere. Queritur autem, quomodo Saul ignorans stirpem David requirat, sui tanto tempore ministri, pariter exorcistæ & armigeri? Et voluit quidam mentem ejus à malo, quo agitabatur spiritus, ab agnoscendo interdum, quamvis noto homine, præpeditam: non intuentes, quia nec ipse Abner tanta severitatis & prudentiæ vitæ ejus se progeniem nôlle retulerit. Sequitur enim: Dixitque Abner, Vivit anima tua, Rex, si novi. Unde videtur creditibilis eum non solos illos dies quadraginta, quibus in valle Theribinthi est contra Philisteos pugnatum, abfuisse à latere Saulis, verum tanto ante temporis spacio ad pascendas sui patris oves fuisse reversum, quando sicut pubescentium atas solet, contingere posse, ut, mutato incrementa cæterorum artuum etiam ipso frontispicio, non facile & citò cognosceretur ab eis, quibus pridem notus existeret. Sed quicquid causæ illud erat, nos, transmissa historiciæ radice, ad carpenda allegoriæ spiritualis odorifera poma scandamus. Egressiente contra Philisteam David, quærit de genere ejus Saul: sed quia ab ipso non quærit, quod quærit, discere nequit. Percusso Philisteo, quærit ab ipso, & audit.

Filius servi tui Isai Bethlehemitæ ego sum.] Prædicante ante passionem Domino, & sanante omnes opprellos à diabolo, quod est contra Philisteam egredi crucis baculo & Scripturarum, quæ de eo erant adimplerone stemendum, quærebant inter se nonnulli ex Judæis, quis ipse esset, Helias, an Hieremias, an Baptista, an alius quis Prophetarum eximius. Sed quod necessarium quærebant, scire nequiverant, eo quòd ad fidem veniendo, ab ipso quærere nescirent. At post Passionis, Resurrectionis, Ascensionisque ejus triumphum prædicantibus Apostolis, multi credentes ex eis veraciter eum Christum cognoverunt, de Bethlehemi Juda & radice Jesse, juxta vaticinia Prophetarum, egressum, principis mundi regnum in ista virtute vicisse: quod est manu juvenem gigantem occisi caput habuisse in manu.

Et factum est, cum compisset loqui ad David Saul, anima Jonathan colligata est anima David, & dilexit eum Jonathan quasi animam suam. Tulitque eum Saul in die illa, & non concepit ei, ut revertetur in domum patris sui.] Cum per Apostolos Salvator Judæam munera prædicando suæ incarnationis

impleret, multi quidem audito verbo crediderunt. Sed perfectiores quique in his spiritali gratia redundantes, quod, ut sæpe dictum est, Jonathan vocabulo designatur, tanta ei dilectione colligati sunt, ut etiam animam suam pro eo dare non dubitarent. Porro alii non pauci, & maximè qui terreni principatus sive abjecto seu desiderato culmine gaudebant, minore quidem fervore amoris, sed eadem fidei agnitione præditi susceperunt; ejus & ipsi sacramento pro certo credentes & confitentes, nequam eum patrum, ex quibus carnem suscepit, meritis, quamvis multum sublimibus, æquandum, sed sequendum Apostoli sententiam, qua dicit: *Quorum patres, & ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia benedictus in secula.*

Rom. 9.

Inierunt autem Jonathan & David fedus. Diligebat enim eum quasi animam suam. Nam excolavit se Jonathan tunica, qua erat vestitus, & dedit eam David, & reliqua vestimenta, usque ad gladium & arcum suum, & usque ad balteum. Inierunt Christus & Ecclesia fedus mutua charitatis & pacis. Diligebat enim eum Ecclesia in membris suis perfectioribus, ita ut morti esset parata pro illo: iustum rata pro eo corpus se simul & animam dare, qui pro sua redemptione, cum esset Deus verus ex Deo vero, humanam carnem induere sit dignatus & animam. Nam & Verbum caro factum est. Et, *Dominus suscepit est anima mea.* Denique excolavit se in martyribus carne, qua erat vestitus, & dedit eam Christi obsequiis: necnon & aliud, quicquid habebat ingenii, virtutis & operum, ejus voluntati devota impendit, usque ad acumen peritiamque dicendi, & usque ad indulgentiam argumenta fide & ratione veracia contra male sapientium versutias emittendi, & usque ad gloriam castitatis & immaculati pudoris pro ejus amore servandum.

Joan. 1.

Psal. 53

Egrediebatur quoque David ad omnia, quacunquē misisset eum Saul, & prudenter se agebat, posuitque eum Saul super viros belli. Sive credere Christo populus Judæorum, seu contradicere mallet, sive eum Regem facere, seu cruci affigere, prudenter se coæterna Patris sapientia semper agebat, & pios potenter numerando, & patienter impios tolerando. Posuitque eum populus idem super viros belli spiritalis, in quibusdam videlicet credendo & confitendo, quia ipse sit solus, qui pro salute animæ dimicantes, ut vivere possint, adjuvet. In aliis verò, quia reus sit mortis, exclamando, qua tandem morte ad votum impiorum suscepta, cum mortis autorem superasset, nobis quoque beligerandi cum eo pariter & triumphandi condonat exemplum.

Matt. 13

Et acceptus erat in oculis universi populi, maximeque in conspectu famulorum Saul. Acceptus erat Dominus universis, illos oculos habentibus, de quibus ipse loquitur: *Beati oculi, qui vident, quæ vos videris.* Maximeque in corde mundo Apostolorum, qui speciali providentia Judæorum salutis iusti sunt prædicando famulari. Quibuscunque enim acceptus non erat Dominus, non estimandi sunt tales oculos habuisse apertos, sed esse, de quibus dicitur: *Sinite illos, cæci sunt, & duces caecorum.*

Matt. 15

Porro cum reverteretur, percussa Philisteo, David, egressæ sunt mulieres de universis urbibus Israël, cantantes, chorosque ducentes in occursum Saul regis, in tympanis læticia, & in sistris: & cecinebant mulieres ludentes atque dicentes, *Percussit Saul mille & David decem millia.* Cum reverteretur, victo per suam passionem antiquo hoste, Dominus, & in gloria resurrectionis suis appareret electis, diffamata per Judæam hujus triumphis gloriâ, egressæ sunt animæ quæque humiles, & propria fragilitatis conscia de universis urbibus Israël, gaudentes in Christo, quem autorem vitæ & mortis cognovere victorem, ac per multas Ecclesias, quæ unam Catholicam faciunt, eum concordi laudatione celebrantes, in diversis ab uno eodemque spiritu datis virtutum charismatibus, quæ congruis devotæ humilitatis obsequiis Domino sua membra mancipantes, alacri ante omnia fide, quæ si triumphali carmine declarant: quia legis quidem institutio opera justitiæ jubendo, non parvam de hostili exercitu stragem dederit, non paucas eidem ani-

marum prædas eriperit: sed incomparabili virtute Christi gratia, vitæ celestis denarium tribuendo, ipsas etiam portas mortis victor diruerit: ita ut suos percepta vitæ æternitate morti insultaturos ac dicturos alleveret: *Vbi est mors, contentio tua; Vbi est mors, stimulus tuus?* Et notandum, quod non universæ mulieres Israël, sed de universis urbibus Israël egressæ sunt mulieres. Non enim omnium est fides, sed de omnibus tamen personis, conditionibus, locis & ætatibus, qui fidem suscipiunt, eliguntur ab eo, qui dixit: *Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me.* Neque ibi dixit, omnes, sed omnia: ut significaret ex omni genere hominum futuros esse credentes. Notandum etiam, quod Sauli quidem occurrisse mulieres, sed in laudes David vocem extulisse dicuntur: quia piè credentium Christo animæ palam legis æmulatori populo, quid de umbra legis ipsius, quid de evangelica luce esset sentiendum, dicebant: quatenus hunc quoque praticando ad viam gratiæ & veritatis accirent: pollumus & hoc dicere, quod, reverso ad celos cum carne immortali Domino Christo, egressæ obviam angelica cohortes de universis, quacunquē & qualescunque illæ sunt, supernorum agminum sedibus, & victorem hostis ac vitæ nobis largientem focia debita laudis exultatione susceperint.

Iratus est autem Saul nimis, & displicuit in oculis ejus iste sermo, dixitque: *Dederunt David decem millia, & mihi dederunt mille. Quid ei superest, nisi solum regnum?* Iratus autem populus, qui in lege gloriabatur adversus gratiæ præcones, & displicuit ei sermo, qui Evangelio coruscante, finem legalibus umbris imponebat: dixitque fremens adversus Dominum & adversus Christum ejus: En hujus doctrinæ sequaces asseverant me quidem Moïsaica legis nulla facientem umbris figurisque servire: Jesum verò suum veritatis & vitæ mundo lumen attulisse, mihi per legem bona terræ, quæ diuturna esse nequeant, promissa: illum per Evangelii sui gratiam æterna suis fidelibus celestis regni gaudia donare. Omnibus ergo certatim, neglecto altaris & hostiarum ritu, ad dogmatis hujus audientiam confluentibus, quid ei superest, nisi solum, quod non etiam mihi regni culmen ademit? eo quod Christiani, etiam numero nos superantes, nova sint omnes & incognita nobis humilitate ac paupertate dejecti.

Non rectus ergo oculis Saul aspicebat David in die illa, & deinceps. Non recto sensu accipiebat populus Judæorum verba Evangelii ex eo tempore, quo invidia facibus accensus ejus doctores vel auditores cepit odio habere, timendo videlicet, ne gloriâ suæ legis subtrahâ, illius magis per orbem fama fidesque regnaret.

Post diem autem alteram invasit spiritus Dei malus Saul, & prophetebat in medio domus suæ. David autem psallebat manibus suis, sicut solebat per singulos dies. Crescente paulatim luce fidelium, Judæorum crevit & infamia, cæcitasque peccatorum, qui medio synagoga suæ adversus Dominum spiritum immundo commoti prophetiæ verba, quæ non intellexerunt, vesano ore decantarent. Dominus autem ad sedandam eorum mitigandamque malitiam, patientiæ passionisque suæ per Apostolos quotidiana instantia replicabat exemplum. Psallebat enim eis manu sua, cum per eximium sui corporis operarium dicebat: *Cerrissimè ergo sciat omnia dominus Israël, quia & Dominum eum, & Christum Deus fecit bene Jesum, quem vos crucifixistis.*

Tenebatque Saul lanceam, & misit eam, putans quod confingere posset David cum pariete. Tenebat populus Judæorum regni potestatem, & exercuit eam contra Dominum Salvatorem: putans quod fidem ejus & gloriam posset persequendo exringuere, instar mortalium cæterorum, quorum sæpe laus & memoria, amor sive odium cum ipsa solet vita defecere. Contra quos ipse Patrem precatur in Psalmis: *Ne efficiatur similis descendentibus in lacum.* Quantum enim David parietem, homo lapidem vivens, sentiens & discernens, natura, vita, sensu & ratione carentem antecellit: tantum mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus puris hominibus, quamvis sanctissimis,

differt.

differt. Qui quidem & ipse locis congruis lapidis vocabulo figuratur, non tamen cuiuslibet in pariete, juxta eos, quibus dicitur: *Et vos tanquam lapides vivi superedificamini.* Sed lapidis summi, angularis, electi, pretiosi, in fundamento fundati, qui totum Ecclesie surgentis ædificium portant, simul & protegens, circumfisioni præputium unanimi pace conjungat. Nam & ita potest non incompetenter intelligi, *putasse Saul, quod configere posset David cum pariete:* putasse Judæos Christi se nomen & memoriam tollere posse, & eradere de terra viventium, si prædicatores resurrectionis ejus Apostolos, qui sunt proxima illi portio domus ejus, id est, Ecclesie, vel occidendo à se, vel fugando repellerent. Sed non David configi cum pariete, non Christi gloria minui, non ipsis, quamvis multum nitentibus, impiis potuit affimilari dependentibus in lacum: hoc est, sepulchro conditis, neque ante diem iudicii resuscitandis.

Et declinavit David à facie ejus secundò.] Et fugit Christus à corde impiorum, qui nunquam pia pectora, quin in eis requiescat, deserit. Sed non frustra additur *secundò.* Primò enim David abiit, & reversus ad Saul, veniit in prælium contra Philistinum, quo tamen postmodum adveniens, quem cuncti diu nequivere, solus citò prostravit inimicum: & nunc secundò declinavit à facie ejus se interficere nitentis, congruit mysticus sensus. Primò namque, sicut & supra expositum est, certantibus contra vitia cunctis mortalibus, apparens in carne Dominus liberam ab hoc confictu vitam gerebat in mundo: sed & diu frustra laborantes eosdem mortales mira superveniens suæ gratiæ visitatione adjuvit. Verùm, quod non sine dolore commemorandum est, non sine gemitu castigandum, multum à se vivificatorem ac protectorem, dicta ejus aspernando & prævaricando repellunt: & quod fecisse Judæos non credendo arguimus, ipsi credentes malè vivendo facere non timeamus. *Declinat autem David invitus à facie ejus secundò,* ut non cum citharizans ab hoste liberet, à quo prius spontè rediit, ut non cum eo contra hostem pugnet: cum, exigentibus nostris meritis, Saluator omnipotens lucem nobis suæ cognitionis abscondit, suæ defensionis gratiam tollit, ut non nos quotidianæ suæ crucis auxilio ab hostium tutetur insidiis, qui pro nostra salute carnem suscipere dignatus est, ut nobis configere posset fragilem, ut nobis vincere sanctam. Deus igitur cum hominibus conversatus primò in hoc ab eorum consortio recessit, ut non cum eis adversus legem peccati, quæ ei in nullo repugnabat, certaret. Secundò, & in hoc non omnium, sed superbientium consortia declinavit, ut non eis sua munera crederet: *superbis enim resistit, humilibus autem dat gratiam.*

Et invitavit Saul David, eo quod Dominus esset cum eo, & à se recessisset.] Timuit populus Judæorum Ecclesiam Christi, eo quod, se derelicto, gratiam in ea divinæ virtutis aspiceret. Scriptum est enim: *Multa quoque prodigia & signa per Apostolos fiebant in Hierusalem, & metus erat magnus in universis.* Omnes enim, qui credebant, erant pariter. & habebant omnia communia: quæ & ipsa societas mutæ dilectionis indicium est præsentis gratiæ coelestis. Et alibi: *Per manus autem Apostolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe.* & erant unanimiter omnes in porticu Salomonis: ceterorum autem nemo audebat se conjungere illis, sed magnificabat eos populus.

Amovit ergo eum Saul à se, & fecit eum tribunum super mille viros.] Quomodo quinquagenarii vocantur, qui quinquaginta militibus præfunt, & centuriones, qui centum: Sic appellantur Græcè chiliarchi, qui in capite sunt mille militum, quos Latina consuetudo ab eo, quod præfuit tribui, magis tribunos quàm millenarios dicere gaudet. Amoverunt ergo Christum à se, sprete ejus fide, Judæi, & fecerunt eum amplius spiritualis militiæ ducatum præbere. Illorum enim delicto salus gentibus. Maxime autem regnat super eos Dominus, qui stabiles & immobiles, abundantes in opere Domini semper sciunt, quod labor eorum non est inanis Domino. Quorum quadratam quandam, ut ita dicam, conversationem, & nulli obno-

xiam lapsui millenarius numerus, qui est denarius quadratus solidus, ostendit. Denario quippe perfectio vel operis solet indicari, vel præmi. Sed ut hæc eadem perfectio latitudinem fraternæ dilectionis auget, decem decies ducito, ut ad centum valeas pervenite. Quæ videlicet summa, juxta arithmeticam rationem, æqualibus est quadra lateribus, sed adhuc plana, & ideo proximorum dilectioni, quos in terra videmus, per figuram accommoda.

Ut autem ipsa fraterni amoris quadratura divini etiam amoris altitudine solidetur, singulas centenarii numeri particulas per decem accumula, ut ad millenarium ascendere queas: sicque fit, ut denarium non solum quadriformi firmitate æqualem, sed & solidum complendo perfectio intelligas: quia talis numerus eorum, quibus Christus præfuit, & altitudini stabilissimæ, & altissimæ stabilitati conveniat. Quocumque enim verteris quadratum, solidum stabit: quicquid iustis occurrit, stabiles eos prius & immobiles probat.

Omnis autem Israël & Iuda diligebat David: ipse enim egrediebatur & ingrediebatur ante eos.] Omnes, qui credere de Judæis ac gentibus, diligebant & diligunt, & dilecturi sunt Christum. Ipse enim egrediebatur in carne apparendo, ingrediebatur ad Patrem revertendo: ante eos autem, ut & rectè conversandi foris adhuc remanentibus, & beatè regnandi intrantibus spem formamque tribueret. Egredietur & hodie ante nos, cum pugnantibus in terris auxiliando protegit. Ingredditur autem, cum, finito certamine, coronandos æternam perducit ad vitam. Admonendum sanè putavimus Lectorem, non eundem semper allegoricæ completionis, quem historica præfigurationis ordinem posse servari. Verbi gratia, Primò tunica nudatur, atque in cisternam missus Joseph, ac postea, Juda docente, venditur: primò, Juda agente, venditum, ac post indumento corporis spoliatum sepulchrumque significat Christum. Quod prophetice non solum in factis, sed in dictis fieri consuevit. Primò enim dixit Elaias: *In die illa raris Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur.* Ac deinde subjunxit: *Et erit sepulchrum ejus gloriosum.* Cum cunctis fidelibus pateat, prius Domino à mortuis resurgente, sepulchrum ejus gloriosum, ac postmodum Apollolis signum crucis ejus exaltantibus in populos factum, ut ipsum gentes deprecarentur. Quod Scripturarum periti anacephaleosin Græcè, id est, recapitulationem vocare consueverunt. Admonendum & hoc, quod non una eademque persona unam semper eandemque portionem personæ sive rei, quam demonstrat, insinuet. Verbi gratia, David Christum significat, sed aliquando in seipso, aliquando in sanctis ejus prædicatoribus, aliquando in cæteris fidelibus, aliquando in septies cadentibus iustis, sed penitendo resurgentibus: quos universos quasi multa ejusdem corporis membra uniformi capiti constat adhærere Christo. item Saul populum Judæorum figuratè denuntians, aliquando regnantem, aliquando rectè docentem, aliquando Christo credentem, aliquando Christi iusta negligentem, aliquando Christo invidentem, atque eum persequentem, aliquando fidelibus suis minas, insidias, cædes & mortes inferentem, ejusdem partem demonstrat. Item Goliath, qui diaboli typum gestat, modò hunc in ipso omnium impiorum capite, modò in membris ejus, paganis videlicet, perfidis Judæis, hæreticis, & fallis fratribus exprimit. Ex quibus tamen membris Saluator pessimo capiti excisa salubriter nonnulla sua membra facere dignatus est. Quæ cuncta exemplis probare majoris est operis, quam huic loco conveniat.

CAPUT IV.

Majorem Saul filiam, quam David promiserat, Adrieli dans, minorem dat illi, & hanc præputiis Philistinum desponsatam.

Dixit autem Saul ad David: *Ecce filia mea major Merob, ipsam dabo tibi uxorem, & cætera, usque ad id, quod*

scriptum est: *Factus est Saul inimicus David cunctis diebus.* Hæc lectio figuratè designat, majore licet parte synagoga Phariseos, minore Christum diligente, commotos invidia proceres regni illius quasile causam, quã traderent illum principatum & potestati præsidis. At ipsum multis, & ex eorumdem Gentilium numero ad fidem vocatis, nolentibus, licet Judæorum primatibus, Ecclesiam sibi de Judæa nutius copulare celestibus.

Dixit ergo Saul ad David: *Ecce filia mea Merob, ipsam dabo tibi uxorem, tantummodo esto vir fortis, & præliare bella Domini.* Saul autem reputabat, dicens: *Non sit manus mea in eo, sed super illum manus Philistinorum.* Suprà, ubi Saul perunctionem sancti christinatis & regni gubernaculum Christi typum tenet, duas filias Saulis intelleximus plebes, quæ Christi fide & dilectione ad salutem progenitæ gemina, id est, corporis & mentis sint castigatione perfectæ: vel certè majorem synagoga minorem designare Ecclesiam. Hoc autem loco, quia mutato rerum circumstantium ordine, David quidem Christum Dominum, Saul autem invidentem ei, & populum designat Judæorum. Rectè major filia, quæ David promissa, non autem reddita est, illam populi ejusdem partem significat, quæ numero sibi sponso promissa est, cum ipsius partis præcessores, id est, Scribæ, Sacerdotes, Pharisei & seniores plebis ad ejus audientiam confluerent, eum magistrum bonum vocarent, nec solum, sed & quasi magistrum singulariter doctum, sive discendi, seu tentandi gratia, frequenter quæstione pulsarent. Non autem illi, sed alteri data est, cum iidem doctores Rabbi ab hominibus vocari quærentes, ad se audiendis potius, quos potuere, cogebant. Minor autem filia, quæ diligendo David dari promeruit, illa est nimirum Judaicæ portio plebis, quæ & pauca & contemptu abjectior Dominum Salvatorem, quam Scribæ & Legis peritus sequi, diligere & audire maluit, audiens ab illo: *Noli timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.* Dixerunt igitur Pharisei & ceteri principes Judæorum Christo: *Ecce majorem subdita nobis synagoga partem tibi ad docendum credimus, tantummodo vide, ut fortis animo existens præliaris verbo pro libertate populi, cui legem Dei servare, & illi soli servire præceptum est.* Scimus enim quia verax es, & non curas quemquam: nec enim vides personam hominũ, sed in veritate vitam Domini doces. Licet dari tributum Cæsari, an non dabimus? Hæc autem dicebant, præsentibus Herodis ministris, ut si tributum dari vetaret, illis sum punientibus, ipsi à morte ejus viderentur immunes.

Luc. 12.

Matt. 22.

Marc. 12.

At autem David ad Saul: *Quis ego sum, aut qua est vita mea, aut cognatio patris mei in Israël, ut hanc gener Regis?* Non se faceret indignum, qui sit gener Regis, sed eidem Regi cognoscendum recordandumque proponit, quis ipse sit, quæ vita ejus, quæ cognatio patris ejus in Israël: atque hinc conjiciendum, si ejus sit dignus accipere filiam. Ipse autem est manu fortis actu, & desiderabilis aspectu, vita illius, oves patris sui pascere, & pro harum cura leonibus uris que perimendis occurrere, sed & pro gentis suæ salute contra armatum ære & ferro gigantem egrediendo animam suam periculo dare. Cognatio patris ejus in Israël illa, cui idem Israël benedicens ait inter cetera: *Non desinet princeps ex Juda, neque dux de femoribus ejus, donec veniat qui intret in eum.* Quod eodem ordine potest de Domino interpretari, quia non se dignum negaverit, qui plebem regali per legis eruditionem profapia generatam unanimitè sibi pacis & charitatis foedere conjungeret, de quo suus præco personaret: *Qui habet sponfam, sponsus est.* Sed & ad ejus fidem venturis quarendum signaverit, quis ipse sit, quæ vita ejus, quæ cognatio patris ejus in Israël: atque hinc cognoscendum, quia ipse, immò solus ipse dignus sit, qui Ecclesiam sibi fidelium jure sponsi copulet. Ipse autem est, de quo scribit Joannes: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, & cetera, usque ad id, quod ait: Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratia & veritate.* Vita ejus est, de qua ipse loquitur: *Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic &*

Gen. 49.

Ioan. 3.

Ioan. 1.

Ioan. 5.

dedit filio vitam habere in semetipso. Vita ejus est, ad cujus imitationem suos auditores provocans Apollolus Petrus ait: *Qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus. Qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur, & cetera.* Cognatio Patris ejus in Israël ipsa est, de qua: *Iuravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eam, de fructu ventris tui ponam super sedem meam.* Cognatio Patris ejus, de qua ipse testatur: *Quicumque enim fecerit voluntatem Patris, qui in caelis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.* Non se ergo Dominus sponsum Ecclesiae, id est, Christum esse renuit: sed quarendum Ecclesiamque, quia ipse est. Docet denique Phariseos proposito Plalmi testimonio, quomodo Christus sit filius simul & Dominus David, interrogans non Christum se esse negat, sed illos ad petendam, quarendam, pulsandamque agnitionem veritatis excitat. Et alibi Scriba bonum se magistrum vocanti, ac de bono faciendo quærenti, respondit: *Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus Deus, neque ibi se bonum non esse, sed Deum credendum esse significans.*

Factum est autem tempus, ut cum deberet dari Merob filia Saul David, data est Hadriel Molathitæ uxor. Dicitur autem Michol filia Saul altera David. Factum est, cum deberet Christo in carne docenti credere major pars Judaicæ plebis, credidit potius & adhaerit Scribis & Phariseis. Dilexit autem pars altera ejusdem populi, & ipsa regaliter educata per legem Domini, Salvatoris adventum. Congruit autem legis doctoribus significandis etiam nomen ipsum, Hadriel Molathitæ: Hadriel namque grex Dei, Molathitæ à parturiente me dicitur. Et legalium ceteris magistrorum, qui à vulgari actione & rusticitate selectus, divinis rebus vacare, divina meditare, agere & prædicare iustus est, non immerito gregis Dei singularis optati cognomine fulget. Nec pastoris boni culpa est, si qua portio gregis ab ejus custodia resiliens dent lupino malit, quam virgæ pastorali subijci. Qui nimirum ceteris doctorum, quoniam per literam novã gratiã gravidam rectè vivendi primordia nactus est, pulchre civitas Hadriel à parturiente me dicitur. Quem videlicet alium parturientem, nisi eum, cuius figurandis mysteriis omnis verus Scriptura deseruit? quem tota legis & prophetæ scientia diu tenebat occultum, sed post longam quæsi parturitionem tempore congruo nobis intuentium protulit.

Et nuntiatum est Saul, & placuit ei, Dixitque Saul, Dabo eam illi, ut sit ei in scandalum, & sit super eum manus Philistinorum. Cognoscentes invidi principes Judæorum dilexerunt Dominum turbam, atque ad eum audiendum sedula intentione confluxerunt, quod in ceteris execrabantur, in una hac parte placitum habere coeperunt, quod putarent se illum doctrinæ frequentis gratia posse reprehendere in verbo, & capere aliquid ex ore ejus, ut accusarent eum, & traderent gentibus occidendum: altimantes etiam Dei sapientiam illi sententiæ subditam, qua dicitur: *In multiloquio non effugies peccatum.* Dixeruntque, *Permittamus eum docere, ut sit ei in scandalum, & nobis à sanguine ejus immoxis: sit super illum manus Romanorum, accusantibus nobis, quod eum invenimus subvertentem gentem nostram, & prohibentem tributum dari Cæsari, & discipulum se Christum esse.*

Dixit ergo Saul ad David: *In duabus rebus gener meum eris hodie.* Et mandavit Saul servi suis: *Loquimini ad David: Ecce placet Regi, & omnes servi ejus diligunt te.* Neglectis sermonibus Saulis, quæ dolo & fraudulentia sui manifestè Scribarum & Phariseorum hypocrisim, quæ Dominum circumvenire moliebantur, significant, quæ perstruenda magis fortissima beati David gesta veniamus, quia in duabus rebus gener factus est Saulis, in occidendo videlicet gigante, & in afferendo præputia percussorum Philistinum. Illum nimirum significans, qui, ut Ecclesiam sibi de Judæis adoptaret, prius insidias viresque antiqui hostis evacuat, & traduxit in lucem: ac postmodum conversæ ad fidem gentilitatis exempla eidem imitanda proposuit.

De gentibus namque erat, cujus fidem Judæis sequendam Dominus ostendit, ubi ait: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. De gentibus illa quæ audire à Christo meruit: O mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut vis. De gentibus illi qui ascendentes inter alios ut adorarent in die festo, dixerunt ad Philipppum: Domine, volumus Jesum videre. De gentibus & ille centurio, qui tradente spiritu Domino, solus cum sua centuria, tacentibus cunctis qui aderant Judæis, timuit & glorificavit DEUM, dicens: Verè filius Dei erat iste. Sanè quòd dolum necens, ait Saul:

Sic loquimini ad David: Non necesse habet Rex sponsalia, nisi tantum centum præputia Philistinorum. Ita possumus veraciter figuratum intelligere de superbis, quòd non se putaverint munera CHRISTI necesse habere: sed hoc tantum indigere, ut traderetur in manus gentium, & occideretur.

Et post dies paucos surgens David abiit cum viris qui sub eo erant, & percussit Philistinum ducentis viris, attulit præputia eorum, & cætera. Post dies paucos, ex quo Judæorum proceres decreverunt tradere occidendum gentibus Christum, surgens ipse Dominus cum Apostolis, qui cum eo erant ad operandam mundi salutem, in tantum virtutibus & doctrinæ gratia fulgebat, ut contra impiorum studia, etiam gentilitium non paucos, sicut & supra docuimus, ad fidei gratiam vocaret. Percussit enim David viros Philistinum, cum Dominus superbam gentilitatis immunditiam verbo vel exemplo humilitatis & castimonie confegit. Attulit præputia eorum, & annumeravit Regi, ut esset gener ejus: cum Judæorum populo emortua membra peccati, conversæ ad Deum gentilitatis ostendit, ut ita demum etiam de eis qui conversionem gentium sequerentur, susciperet. Nec frustra David Sauli centum præputia postulanti, ducenta attulit: quia præsumptibus Judæis quòd Dominus, ne carnalis quidem castimonie professionem gentibus imponere posset, ipse mundavit eos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficiens sanctificationem in timore Dei. Centenarius quippe numerus, ut semper ad indicium magnæ perfectionis attinet, quod ante passionis triumphum per se inchoans, post assumptionis suæ clarificationem in eis etiam sacramentorum suorum confirmationem per Apostolos implevit.

Dedit itaque ei Saul Michol filiam suam uxorem, & vidit Saul & intellexit, quia Dominus esset eum David, & cætera. Non potuit prohibere populus infidelis, quin de sua gente prædestinati ad vitam crederent. Vidit namque & intellexit, quòd Dominus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, quantumcunque crevit ejus in credentibus amor, tantum in perfidis timor. Quidam ablata percussis Philisteis præputia per David, præsentis ævi statui, quoniam Christi gratia operatur in gentibus, apertant: dilatas autem aliquantiduum, sed tandem aliquando celebratas præputias Michol, ad eos qui in fine mundi credituri sunt, de Judæis referunt: cum intrante plenitudine gentium, sic omnis Israel salvus erit.

CAPUT V.

Querens Saul occidere David, Jonathan interveniente placatur.

ET egressi sunt principes Philistinorum. A principio autem egressione eorum prudenter se agebat David, quam omnes servi Saul, & celebre factum est nomen ejus nimis, & cætera. usque ad id quod ait: Introduxit Jonathan David ad Saul, & fuit ante eum sicut fuerat heri & nudius tertius. Hæc lectio figuratè ostendit, motis in Judæa persecutionibus, quasi ad tollendum de terra nomen Christianum, plerisque & ex ipsis persecutoribus per Apostolorum instantiam non solum redactos à persequendo, sed etiam ad credendum Christo perductos. Egressi sunt ergo contra spiritalem Israel, id est Ecclesiam, non semel immundi spiritus, retores videlicet tenebrarum, id est principes hominum perverforum. A principio autem egressione eorum pruden-

tius se regebat Christus in membris suis, quam omnes amulatores legis: & celebris facta est fama Christi iustitiam & Ecclesiæ nimis, à Deo ut fidelis Ecclesiæ cognominarentur per orbem Christiani.

Locutus est autem Saul ad Jonathan filium suum, & omnes servos suos, ut occiderent David. Locuti sunt principes Judæorum, & Seniores, & Scribæ ad Apostolos, & præcipiendo præceperunt eis, ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Jesu.

Porrò Jonathan filius Saul diligebat David valde, & indicavit Jonathan David, dicens: Quærit Saul pater meus occidere te, quæ propter observa te, quælo, manè, & manebis clam, & absconderis, & cætera. Porro Apostoli diligebant Christum valde, rogabantque enumeratis perfidorum oblocutionibus, ut ipse defenderet Ecclesiam suam, ipse fidem nominis sui servaret in Ecclesia: manens clam in corde credentium, absconditus verò à conturbatione hominum. Nos autem, inquiunt, te inhabitante florifera in mente piorum. Hic est enim ager plenus odoris & gratiæ, cui benedixit Dominus: loquemur & docebimus populum hunc in nomine tuo: & qui ex illo credere, quam discredere maluerint, nuntiabimus Ecclesiæ tuæ sanctæ, ut, cognito statu singulorum, sociare se fidelibus, ab infidelibus servare noverit.

Locutus est ergo Jonathan de David bona ad patrem suum, dixitque ad eum: Ne pecces Rex in servum tuum David, quia non peccavit tibi, & opera ejus bona sunt tibi valde. Locuti sunt Apostoli de Christo bona ad Judæos, commemorantes eum virum approbatum à Deo in eis virtutibus & signis, & prodigiis, quæ fecisset per illum Deus in medio eorum, qui non solum non posset argui de peccato; sed & virtutibus inflans circumiret civitates omnes & castella, docens in synagogis eorum, & prædicans Evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

Et posuit animam suam in manu sua, & percussit Philisteum, & fecit Dominus salutem magnam in Israel. Vidisti & latatus es. Commendavit, inquiunt, Dominus in vobis charitatem suam, quia majorem nemo habet, animam suam ponendo pro vobis: ut per mortem destrueret eam, qui habebat mortis imperium, id est, diabolus: & liberaret eos qui per totam vitam obnoxii erant servituti. Viderunt multi ex nostro numero resurrectionis ejus gloriam, & ascensionis in celos, & latati sunt.

Quare ergo peccas in sanguine innoxii, interficiens David, qui est absque culpa? Quare peccas ejus fidem extinguere, ejus molens amorem de Ecclesia tollere, qui solus mortalium vivere potuit absque culpa.

Quod cum audisset Saul, placatus voce Jonathan, juravit: Vivit Dominus, quia non occidetur. Cum audisset populus Judæorum vocem prædicantium Apostolorum, placatus est ab ira patris furoris: & vera fidei affirmatione restatus, quia nunquam exterminari potest Ecclesia Christi de medio, nunquam ejus perire memoria, qui est ante secula, & manet in æternum. Hæc dicebat populus idem in his, qui spiritalium, quos Jonathan & meritis signat, vocem audire doctorum. In quibus eunq; enim hæc non dicebat, illi sunt, de quibus scriptum est: Et auribus graviter audierunt. Et alibi: Et quis surdus, nisi ad quem nuntios meos misit?

Et introduxit Jonathan David ad Saul, & fuit ante eum sicut fuerat heri & nudius tertius. Loquitur Jonathan bona de David ad Saul, & auditur, cum evangelizantes de Christo Apostoli catechizant Judæos, sibi fidem accommodantes. Introducit autem eundem, cum etiam baptizantes eosdem Christi carne & sanguine reficiunt, Christi præceptis instituunt, Christi amore roborant. Fit verò ante eum, sicut fuerat heri & nudius tertius, cum eadem illum Fide, & Spe, & Charitate susceperint hujus ævi auditores, qui susceperant, & illi, qui ex ipso populo eum in carne videntes, Deum cognoverunt, vel qui eum in carne venturum à seculo sperabant.

Matth. 8

Matth. 15

Joan. 12

Matth.

Matth. 15

Matth.

Matth.

Matth.

Gen. 27

Joan. 15

Heb. 2

Act. 28

CAPUT VI.

Saul nifus percutere David, sed non valens, domum in quam fugit, iuberet custodire: qui postea pro se simulachro, desiliens per fenestram venit ad Samuel. At Saul audiens, pramissis nunciis ternis, advenit ipse, & prophetat cum ceteris coram Samuel.

MOTUM est autem rursus bellum, & egressus David pugnavit adversus Philistinum, percussitque eos plaga magna, & fugerunt à facie eius, & cetera, usque ad id quod scriptum est: Exiit proverbium, Num & Saul inter prophetas? In hac lectione recapitulatis ab exordio Christi incarnati mysteriis, Nativitas eius, virtutes, doctrina, Passio, Resurrectio, & Ascensio in celos, necnon & fides sequentium eum, simul & perfidia dementiaque atque interitus persecutorum, typico sermone describitur. Moto namque ab immundis spiritibus bello tentationum, egressus est de sinu patris ad publicum nostrum mansueti propugnator humani generis, ille videlicet, qui ait: Exiit à patre, & venit in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad patrem. Et de quo Psalmista sub figura solis hoc ipsum aliis verbis edisserens, dicit: A summo celo egressus est, & occurrit ei usque ad summitatem eius. Qui omnem temporarie suae actionis aciem contra nefandorum tentamenta dirigens, à seducendis eos statim, vexandisque mortalibus magna ex parte cohibuit: fugiebatque, & usque hodie fugiunt à facie eius: quia ubique agnoscitur juvantis gratia Christi, pellitur inde continuo diaboli nequitia fallentis.

Ioan. 16.

Psalm. 18.

Et factus est spiritus Domini malus in Saul. Sedebat autem in domo sua, & tenebat lanceam. Porro David psallebat in manu sua,] Coruscante miraculis filio Dei in carne, accensus est contra eum invidia spiritus in animo Judaeorum, dimittente eos Domino secundum desideria cordis eorum, ob merita praecedentium delictorum. Sedebant autem adhuc in regno suo & patria quieti, atque ejusdem regni fidentes infideli, Salvatore suo necem parare non timebant. Porro ipse contradicentes sibi, imò etiam blasphemando in furorem verfos, exemplo mansuetudinis & patientiae suae quasi dulcedinem cithara ad modestiam spiritus, ac sobrietatem revocare studebat.

Nisusque Saul confingere lancea David in pariete, & declinavit David à facie eius. Lancea autem castro vulnere perlata est in parietem, & David fugit, & salvatus est nocte illa.] Nisi sunt Judaei in occisa carne Christi totum occidere, qui est Deus anima & caro. At ille commendans in manus patris spiritum suum, inclinato capite tradidit illum. Porro plaga mortis corpus solum tetigit, fugit autem e corpore, & salvata est à framea anima eius, & de manu canis unica ejus carnificibus sola suae perfidiae nocte depreffis.

Psalm. 21.

Misit ergo satellites suos Saul in domum David, ut custodirent eum, & interficeretur manes. Quod cum annucesset David Michol uxor sua, dicens: Nisi salvaveris te nocte hac, cras morieris: deposuitque eum per fenestram. Porro ille abiit, & aufugit, atque salvatus est.] Miserunt principes Sacerdotum & Pharisei satellites suos ad monumentum Domini, ut custodirent eum, & negata resurrectionis veritate, memoria nominis ejus deleteretur in posterum. Quod cum annucesset illi frequens Ecclesiae gemitus [desiderium enim pauperum exaudivit Dominus] & tremens de conjuratione perfidorum, quodammodo dixisset: Nisi surrexeris à morte, non poterit in te creditum fides & confessio firma persistere: nisi vigilantiam custodum mortem superando evacuaveris, cuncta fides mundo futura Resurrectionis tolleretur: tandem didicit eum, non suis custodibus tumuli sedem reliquisse. Abiit autem, & aufugit à carnificibus suis, custodibusque mendacibus: & dilectoribus suis post Resurrectionem apparendo, salvam illorum per omnia Spem Fidemque restituit. Potest specialiter cithara David crucem Domini, lancea Saul in pariete clavos crucis, vel ipsam militis lanceam, qua latus ejus apertum est, figuratiter ostendere. Domus autem

Psalm. 9.

David, ut diximus, sepulchrum Domini est. Sarcus per fenestram, occulta ac subita est resurgendi pernicitas. Coniux cuius oris aufugit, Ecclesia est credentium Judaeorum, quae Dominum Salvatorem & surgere cupiebat, & resurrexisse docebat.

Tulit autem Michol statuam, & posuit eam super lectum, & pellem pilosam caprarum posuit ad caput ejus, & operuit eam vestimento.] De pelle pilosa, pelle caprarum patet historia: quia pulvillus erat de caprarum pelle confectus, qui intonsis pilis caput involuti in lectulo hominis mentiretur. Statua autem, est imitatio veri & viventis: mortua pelles caprarum, mortui animantis exuvia. Tulitigitur Michol statuam, & posuit super lectum David per fenestram dimissi, & occultè salvati. Didicit Ecclesia Judaeorum altimare Dominum, qui in sepulchro positus sit, non Christum esse, vitam & veritatem, sed quasi simulationem veritatis & vitae, dicentem, se Christum regem esse. Quem tamen ipsa veraci resurrectionis, eo enim mote loquendi dicitur Ecclesia facere, quae ab impiis facienda vel facta restatur, quo in Levitico scriptum est: Ecce constituitur eam sacerdos: non quia ipse lepram mundis afferre poterit, sed eam quae immundis merat offendere. Posuit & pellem caprarum pilosam ad caput statuae Michol. Comperit in exordio sui Ecclesia etiam illorum perfidiam, qui Dominum Salvatorem non solum Christum negant, sed & peccatis gravatum, neque à mortuis resuscitatum tumant. Captam enim sapè peccatorum, sicut & iusti typum ovem tenere certum est. Pili quoque qui fragiles & externi corpori superfluant, opera mortua, ac praesens densitate frequentia cunctis iam jamque manifesta significant. Et pellem pilosam caprarum ad caput statuae pro David in lecto substituta collocant, qui carnem Salvatoris capitalibus peccatis quasi hispida am asseverant, & imporam dilato resurrectionis tempore dicunt haecens lectulum sepulchri, in quem mortua descendit, tenere. Quam tamen statuam Michol vestimentis operit, cum huiusmodi perfidiam Ecclesia, postquam cognoverit, reprobat: postquam fidelibus suis ostendit, confestim precipuis operibus, quae nemo alius facere potuit, damnata per omnia demonstrat, & victam.

Misit autem Saul apparitores, qui respererent David, & responsum est, quod egrotaret.] Miserunt Judaei infideles statim celebrata resurrectione Dominica cogitatus insidiatore, qui explorantes corda fidelium, Christi amorem eisdem vel blandiendo, vel minando eriperent. At illi carnali adhuc timore silentes, & occultis usque ad diem Pentecostem, quasi hoc solum responso reddere quaerentibus, quod egrotaret in eis fides, & necdum bene floreret, sancti spiritus igne firmata.

Rursusque Saul misit nuncios, ut viderent David, dicens: Abserte eum ad me in lecto, ut occidatur. Cumque venissent, inventum est simulachrum super lectum, & pellem caprarum super caput ejus.] Praedicante ab adventu sancti Spiritus Ecclesia Christum, miserunt principes Judaeorum, qui diligentius viderent, quid crederetur de Jesu, Christus esset, an propheta, resurrexisset, an adhuc in sepulchro quiescisset, dicentes, Pronunciate nobis praesentibus: quia non surrexit à mortuis, sed adhuc in terra lecto jacens, diem universalis resurrectionis expectaret, ut sic fides quae in eo est, extirperetur radicibus, & eliminetur è mundo. Comque pedem persecutores cum Ecclesia conferre capissent, fidelibus de Christi triumpho gaudentibus, nihil impis occurrit aliud quam lapis offensionis & petra scandali his qui offendentur verbo, nec crediderunt: putantibus eum quasi lepratum, & percussum à Deo, & humiliatum. Ipse autem, sicut propheta consequenter adiunxit: Vulneratus est propter iniquitates nostras, atrox est propter scelera nostra.

Dixitque Saul ad Michol, Quare sic illuxisti mihi, & dimixisti inimicum meum ut fugeret? & respondit Michol ad Saul: Quia ipse locus est mihi, dicens: Dimitte me, alioquin interficiam te.] Dixerunt Judaei non credentes ad Ecclesiam primitivam: Quare neglectis traditionibus nostris, credere maluit in Jesum, & confiteri quod nostris custodes resurgendo fugerit? Cui illa: Quia ipse, inquit, mihi, immò omnibus

qui in eum credere, & hæc confiteri nolunt, mortem minatur æternam.

David autem fugiens salvatus est, & venit ad Ramathaim in Ramatha, & nuntiavit ei omnia, quæ sibi fecerat Saul. Et abiit ipse & Samuel, & moratus sunt in Najoth. Ramatha excelsa, Najoth interpretatur pulchritudo, qui est locus in Ramatha. Nuntius ergo Saul solum in lecto David cernentibus simulachrum, ac pellem capturum, ipse David fugiens salvatur: & Judæis tempore mortis Dominicæ conferentibus invicem simulatorem fuisse, nec verè innocentem & justum, sed sui sceleris meritis crucifixum Dominum, qui clausus tenetur in sepulchro, Dominus ipse potenter a morte resurgens in excelsa vitæ immortalis gloria discipulis apparet, dicens: Quia sic scriptum est, & sic operabatur Christus pati, & resurgere à mortuis: abiitque, & moratur in pulchritudine regni perennis, quæ est in celo. Abiit post illum & Ecclesia spe, anima & carne, & sic semper cum Domino erit.

Lucæ 24

Nuntiaturum est autem Saul à dicentibus, ecce David in Najoth in Ramatha. Misit ergo Saul liçores, ut raperent David: qui cum vidissent cuneum Prophetarum vaticinantium, & Samuel stantem super eos, & cætera. Quæ de secundis quoque nuntiis, necnon & tertiis pari ordine referuntur. Nuntiatum est Judæis ab Apostolis, Apostolorumque discipulis, quia Dominus Jesus Christus post Passionem, Resurrectionem & Ascensionem suam sederat ad dexteram Patris, regnet excelsus in cælis. At illi continuo ternos suæ quondam fidei & religionis, nunc autem impietatis & perfidiae nuntios, Sacerdotes videlicet, Scribas & Phariseos destinaverunt, ut ejus confessionem fidelibus persecuentibus auferrent: qui universi persecuentium licet & infidelium generens animum, mox tamen ubi disputando usque ad Prophetarum dicta, quibus Apostoli Christi spiritualis intelligentiæ revelatione præfunt, ventum est, hæc & ipsi divini spiritu conscripta protelantes, simul & amando cum fidelibus, & credendo, quamvis non etiam intelligendo decantabant.

Abiit etiam ipse in Ramatha, & venit usque ad cisternam magnam, quæ est in Socho, & interrogavit, & dixit: In quo loco sunt Samuel & David? & cætera. Postquam doctrina Judaica adversus Christum non valuit, addita sunt verbis & arma, quæ sedentem ad dexteram Dei Patris filium hominis persecuerentur in terra. Sed & ipse terrenus eorum principatus, ubi abdita Scripturarum de Jesu & discipulis eis quaeritur adiit, nihil aliud in eis potuit invenire responsi, quam quod ipse cum suis in Najoth in Rama, id est, in pulchritudine paterni regni, in excelsis cælorum habitet. Ac per hoc certissime sciendum sit omni domui Israël, quia & Dominum eum & Christum Deus fecit. Et bene cisterna, quæ propter altitudinem sive latitudinem aquarum Scripturarum abyssu congruit, in Socho, id est, in humilitate sita memoratur: quia nimirum sancta Scriptura contra morem secularium doctrinarum, humilitatis magistra existens, per humiles edita scriptores, humilibus solum auditoribus vel lectoribus patet. At superbi, audita per eas Christi gloria cælesti, quem non valere gressu corporis sequi, nec gressu dilectionis voluerunt allequi, hunc gressu nefandæ factionis cæpere insequi, ut ipse cuidam à talibus salvando, atque à sua perfidia retrahendo, de Najoth, quæ est in Rama, hoc est de pulcherrima superne sedis altitudine protelatur, & dicat: Saule, Saulo, quid me persecuteris?

Act. 9.

Et factus est etiam super eum spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat usque dum venirent Najoth in Rama. Cognovit quidem persecutor Ecclesiæ Judæus, quia Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines: sed eorum ipse dicta ore promeresciens, rectè autem sentire nesciens, contra eum, à quo vel de quo dicta sunt, furiosus ingredi non timuit. Prophetabat autem insanus, immò usque hodie prophetat, id est, veracia Prophetarum verba non intelligens canit, legit, diligit, & eouque talis varicini prorrhæ officium, donec ad narranda ipsius pulchritudinis superne, quam in cæ-

lis speramus, dans sine mente sonum, mysteria cæsa perveniat.

Expoliavit se etiam ipse vestimentis suis, & prophetavit cum cæteris coram Samuele, & cecidit nudus tota die illa & nocte. Hæc manifestè furiosi sunt & amentis, expoliare sive hominem, vexatumque cadere, ac tota die & nocte nudum in terra jacere. Nec tamen divinæ potentia non subest etiam per talium ita mylticum quid propter eos, qui audiant & discernant dicere. Qui enim per Balaam mente sibi contrarium toti & antè mysteria prædixit, per Caiapham perse cutorem impium salutiferæ suæ Passionis dedit arcana prophetari, per subjugale mutum in hominis voce loquens prohibuit prophetæ insipientiam: ipse per Saul arreptitum præfente Samuele, & cæteris Prophetis, quæque voluit myltica pandit, ut sic David innocens salutis aditum capesseret, sic persecuentis eum Saulis insania cunctis ubique patefceret: sic denique daretur intelligi, quantum præfentia perfectorum conferrat votis humilium, quæ etiam superbium porit prophetiæ virtute sustollere: sic etiam futurus persecutoris populi natus signaretur informis, qui odiis persequendo Christum expoliare meruerit ornamento regni singularis, cadere à statu præfæ rectitudinis inter prospera & adversa proficientis Ecclesiæ, cælesti simul & terrestri gloria nudus, solis desideris miser adhærere mundanis, & inter hæc prophetiæ, quæ Ecclesiæ fidem firmaret verboreus, scripta tenere. Et bene dicitur, quia prophetavit cum cæteris coram Samuele: æque enim adhuc synagoga infidelis cum Ecclesiæ legis & prophetarum dicta meditatur & lætitat: sed hæc spiritali intelligentia carens, illa de Domino cuncta intelligenda cognoscens.

* cecidit

* canere

Vnde exivit proverbium: Num & Saul inter Prophetas? In proverbium facti sunt Ecclesiæ Judæi, qui mente sinistra inter fideles factis lectionibus intentos etiam ipsi fide & sensu vacui Scripturis utantur. In proverbium & illi, qui in die novissima dicent: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? & cætera. Sed & eum videris indoctos quosque in Ecclesia docendi sibi cathedram præsumere, & sub persona fidelis magistri perversos non mandata Dei, sed suas traditiones servandas, sua dogmata sectanda auditoribus imponere deceptis, dicitur: Num & Saul inter Prophetas?

Matth. 7

CAPUT VII.

Jonathan & David innovant factus: & dissonante Saul interficere David, Jonathan illi, ut aufugiat, sagitta porro iacta significat.

Fugit autem David de Najoth, quæ erat in Rama, & c. usque ad id, quod dicit, Surrexit & abiit. Sed & Jonathan ingressus est civitatem. In hac lectione Dominus persecutionem passus à Judæis amplius collectam ex eis Ecclesiam suâ gratiâ confirmat: significans quid de eisdem Judæis, quid de gentibus ad fidem vocandis oporteat fieri. Sed & eidem reprobi Judæorum, Scripturarum epulis sine Christi fide celebratis, ipsam pariter cum extremis membris ejus, id est, Apostolis perdere disponunt: atque à se fugatum ad salvandas gentes properate compellunt. Diximus autem Najoth, quæ erat in Rama, id est, pulchritudinem, quæ erat in excelsis, regni cælestis gaudia, quæ Dominus corporaliter ascendendo nobis promittere & aperire dignatus est, typicè designare. Diximus Scripturæ sanctæ verba, quibus idem verbum præfatum est, indicare. Sed in hac utraque pulchritudine excelsa Dominus fidelibus suis manet semper & apparet: ab infidelibus vero ac superbis sese avertit & aufert, quia neque audientes à doctore, quod regnet in cælis, credunt; neque ipsi legentes in Propheta, quia ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Et: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum suorum: vel cætera hujusmodi de illo dicta intelligunt. Et hoc est, David ob Saulis infidias fugere. De pulchritudine posita in excelsis Dominum Salvatorem,

Psal. 67

Ephes. 4.

Psal. 109

qui est in dextera Dei, à superbis audientibus ad cœlum ascendisse non credi, cuius sacramentis tota prophetia Scriptura redundat, ipsum quæ rentibus impiis, in prophetica lectione nullatenus posse reperiri, qui semper manens ubique totus, cum abest iniquis, & recedit, videamus quò veniat & adsit.

Veniens, inquit, locus est coram Jonathan, Quid fecit que iniquitas mea, & quod peccatum meum in patrem tuum? quia querit animam meam. Expulsus namque non credendo Dominus à reprobis dulcius amantium se solet corda revifere, eosque incarnationis suæ, ac vitæ innocia, necnon & persecutionis injustæ crebrius admonere, ut latentes in illo consiteantur memoria sanctitatis eius.

Quinimodò vivit Dominus, & vivit anima tua, quia uno tantum, ut ita dicam, gradu ego morsque dividimur. Uno tantum gradu à morte divifus est: hoc est, ipsum, in qua manebat domus pariete, quando (sicut etiam quinquagesimo octavi Psalms titulus continet) miser Saul, & cussodivit illum, ut cum interficeret. Sed mox eidem morti per fenestram lapsus erupit, atque aufugiens ad integrum salvatus est, ut miserante Domino fieret, quod in eodem titulo præmissum est, in finem ne disperdas David, in tituli inscriptione. Quod pari ordine etiam de Domino Salvatore debet intelligi, quia videlicet uno tantum, quantum ad hominum temeritatem, gradu sit à morte divifus, quando miserunt principes Sacerdotum, & custodierunt monumentum eius, ut ei quasi aditum resurgendi præcluderent, negato resurrectionis aditu, coherentes ei discipulis à fide detraherent, retractis à fide discipulis cunctam nominis eius de medio memoriam eraderent. Sed juxta memoratam inscriptionis testimonium, sicut non titulus, qui à Pilato scriptus est, Hic est rex iudeorum: sic nec regis ejusdem imperium potuit aliquando corrumpi.

Et ait Jonathan ad David, Veni, egrediatur in agrum. Cumque essent ambo in agrum, ait Jonathan ad David: Domine Deus Israël, si investigavero sententiam patris mei crastino vel perendie, & aliquid boni fuerit super David, &c. Mirus ordo dicendi, quasi ad Deum cepit, quod tamen ad hominem loquendo complevit: sed hoc pro incomparabiliter ardente affectu juvenum, virtute mutua sibi invicem commendatorum: hoc ad indicium fidei, Deo teste, semper & ubique servandæ, quam Grammatici figuram, græcè paradosociam, id est, inopinatum exitum vocant. Prius igitur in urbe secreti, deinde & in agrum egressi Jonathan & David fœdus Domini ferunt, ut non Jonathan à David, si quid de eo patere boni cogit, abscondat: non illum ad patrem, nisi fortè ad pietatem conversum, introducat: sed & Jonathan ipse, si vixerit, misericordiam accipiat à David: si verò mortuus sit, miseretur David domus ejus usque in sempiternum. Quia primitiva Ecclesia in exordio sui non parva ex parte Judaizans, sed niox in fructiferam Christianæ libertatis latitudinem egrediens, pactum cum Domino perpetuæ dilectionis inuit: placuitque, ut si qui de Judæis persecutoribus Christi bonitatem agnoscerent, atque ad eum converti voluissent, mox fidelibus ejus membris, hoc est, ipsi Ecclesiæ eorum fides & conversio panderetur, quatenus ejus consortio plenam possent obtinere salutem, & non porcis niargaritas, non ejus sacramenta profananda incredulis, sed potius his, quicunque in pace vivere gauderent, pie suscipienda crederentur. Et si quidem apud Judæos integer Ecclesiæ status & vita maneret, non tamen suo merito credentes, sed miseratione & misericordia sui coronarentur auctoris. Si verò illis spemtentibus ad se via vitæ converteret, nihilominus tamen & viritum usque in finem seculi de illa gente credentibus, & cunctis simul conversis in fine reliquiis misericordiæ non negaretur introitus.

Dixitque ad eum Jonathan: Cras Calendæ sunt, & requireris. Requiritur enim festo tua usque perendie. Calendas Scriptura sancta non disparia illa mensium initia, quæ annua duodecim habent Romani, sed novilunia, quæ à Græcis neomenia vocantur, significat: quæ solemniter Hebræi, juxta institutionem legis, hostiis, epulis & otio sabbati, id est, requiei celebrabant. Hoc significante Spiritu sancto, quoties Chri-

stus Ecclesiam, quoties animam quamque fidelem quasi sol lunam novo suæ gratiæ lumine resperse rit, mox spiritalis vitæ hostias Deo solemniter offerendas, mox divinatorum eloquiorum dapibus dulcius indulgendum, mox à cunctis exterioris culpe tumulibus felici ocio esse feriendum. Unde nunc Jonathan, venturus in crastinum, calendis loquitur ad David.

Descendes ergo festinus, & venies in locum, ubi celandus es in die, quæ operari licet, & sedebis juxta lapidem Ezel. Ut videlicet die, qua operari usque ad calendas licebat, iret: quo per calendas, in quibus cunctos silere dicebat, quietus sederet. Dicit ergo Jonathan ad David, futuras in crastinum calendas, & requirendum eum à Saule usque perendie. Dicit ad Christum Ecclesiæ primitiva, per ipsum jam docta quid dicat ad ipsum: instare tempus, quo soli justitiam credentes five credituros ex Judæis luce veritatis innovet: quales utroque illum incredulos, & in ipso nove lucis exortu, qui fit per auditum verbi, & incremento lucis ejusdem, quod agitur per operationem verbi auditu. Et audientibus enim in Ecclesia, & operantibus mandata Evangelii, concinnabant dolos illi, de quibus loquitur Dominus: Confundantur & reverentur inimici mei, qui querunt animam meam. Monebat Jonathan David, ut descenderet festinus, veniretque in locum, ubi celandus esset, & hoc in die, quæ operari liceret: federetque juxta lapidem Ezel, quod interpretatur abiens, five pergens. Rogabant majores natu Ecclesiæ primitiva Dominum, ut per inspirationis suæ gratiam festinè descenderet in corda fidelium, locum videlicet sui semper amoris receptorem, de quo canitur in Psalmis: Et factus est in pace locus ejus. Ubi celandus esset per fidem ab eis, qui Christianæ paci discredendo resisterent, ac solis exterioribus de diti interna sui conditoris mysteriis non mererentur intueri. Precabantur quoque devoti, ut veniens mansionem facere dignaretur apud fortes fidei, qui prompti essent animo, vel ad virtutem semper alta proficere, vel virtutibus consummatis ad vienda gaudia vitæ cœlestis abire. Hæc autem cupiebant in luce gratiæ præsentibus, tempore videlicet operandi bonum ad omnes, currèndique in via lucis, ne quis à tenebris exterioribus comprehenderetur improvidus. Hæc & hodiè licet & tunc, & donec hodiè cognominatur, Sanctorum desideria Dominum Salvatorem facere votis in satiabilibus optant.

Et ego tres sagittas mittam juxta eum, & jaciam quasi exercens me ad signum: mittam quoque & puerum, dicens ei: Vade, & asser mibi sagittas. Si dixerit puer: Ecce sagitta intravit in sum, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est, & nihil mali est, vivit Dominus. Sin autem sit locus tuus puer, ecce sagitta ultra te sunt: vade, quia dimisit te Dominus. De verbo autem, quod locuti fuimus ego & tu, sit Dominus inter me & te usque in sempiternum. Et ego, inquit Ecclesia Domino, te habitante in cordibus perfectorum, prædicatores sanctæ & individua Trinitatis mittam, qui pennis virtutum volatiles, acumine dicendi penetrabiles, arcu sedula lectionis exciti, fragiliores quosque adhuc, & quasi terrestres, in vicinia tamen fortium socia dilectione manentes, fidei verbo feriant, quatenus salutifero vulnere charitatis tacti, vidualia quæque graviter ferre, in sola sui auctoris memoria quiescere, solam ejus visionem pro dulci habere cogantur. Mittam autem eos, non quasi in incertum verbi cursum finituros, sed quasi exercens me ad signum veræ & unice salutis, quasi ad solum divinæ voluntatis intuitum, cunctos meæ doctrinæ dirigens idus ad destinatum persequar, ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu, Mittam quoque & auditores ad obediendum fidei alacres: qui universa spiritalium dicta five gesta doctorum sollicitè perquirentes, ad mei status gloriam piè sequendo referant. Quibus videlicet auditoribus, si proximos eosdem magistros, atque intrā eos positos benè vivendo capiant, ostendero, si tu me visitare digneris, solitam de Judæis benedictionem augendam: qui pax tibi est, quiescentibus interim odientium armis. Sin autem ipsis meis humilibus doctoribus ultra se excussos, & à Judæa persequendo repulso intinnavero, vade & intende ad visitandas omnes gentes: quia hæc est æterni

Matt. II.
Luc. 10.

voluntas & providentia patris, ut contingente in Israel cecitate, plenitudo nationum vitæ januas intraret. De verbo autem unico patris, quod locuti fuerimus, ego confitendo & tu docendo, sit ipse Deus pater omnipotens solus testis æternus inter me & te: & rectè, quia solus arcana filii novit pater, & soli quibus revelare dignatus fuerit pater. De quibus loquitur idem filius patri: *Et revelasti ea parvulis.* Qui hunc Deum ante secula generatum, in fine seculorum incarnari, & illos disposuit eadem incarnatione salvari. Non autem hæc loquens Ecclesia, Dominum quæ agere debeat, quasi nescium instruit, sicut nec quasi nescium quæ ipsa factura sit docet: sed quæ ab ipso misericorditer faciendâ per ipsum didicerit. Hæc ut civitatis faciat, devotis precibus optat: quæ à se recta faciendâ per ipsum acceperit, hæc sibi gratias agendo confiteri laudabunda non cessat.

Abconditus est ergo David in agro, & venerunt Calenda, & sedit rex ad comedendum panem. Abconditus est Christus in Christianis per fidem, ne videretur ab eis, qui non nisi terrena & temporalia scire, credere & amare didicerunt: & venerunt tempora quibus Ecclesiæ splendor novo solis justitiæ jam magis ac magis auferretur: sed itaque populus Judæorum in his qui de terreno potius regno superbiri, quam pro celesti humiliari gaudebant, ad libandas epulas lectionum sacrarum.

Vacuumque apparuit locus David, & non est locus Saul quicquam in die illa. Legentibus incredulis vacuum apparet locus Christi in scripturis: quia totam licet Testamenti veteris feriem recensentes, nusquam reperiri merentur etiam quem scriba doctus in regno cælorum in omnibus propè divinis novit reperire pagellis. Denique Saul in tyrum Judæorum ad comedendum scripturæ panem residens, Christum quem odiendo à sua mensa pepulerat, nequit habere præsentem. At Cleophas hunc cum socio non quidem adhuc plenè agnitum, sed jam tamen amatum ad mensam vocavit: ideoque confestim in panis fractione cognovit. Quod & nos utrunque facimus hodiè legentes, cum alii apertas etiam de Christo sententias ad aliud perverſi vertere conamur: alii allatis divinarum apicum ferculis, Christum inibi, quamvis non statim cognitum, piè tamen & sobriè quærendo, præsentem habere incipimus, donec ipso paulatim sua pridem clausa mysteria nobis pulsantibus referant, quasi eum in panis, quem ipse nobis fregit, oblatione cognoscamus. Nec tamen omnis qui in scripturis quas legit, Christum intelligere non potest, mox etiam quæstiones vel persecutiones movere contra Christum potest: quia paulatim deficiere ad vitia, sicut & ad virtutes proficere solet animus humanus. Post autem & ita intelligi, epulante Saul vacuum apparuisse locum David: Dominum sua membra, videlicet Ecclesiam, à celebrandis legis carnalibus sacramentis ad spiritalia magis agenda vocasse. Utrique autem sensui concinè quod sequitur:

Cogitabas enim, quod forte evenisset ei, ut non esset mundus, nec purificatus. Cogitabant enim Judæi, quod non esset Jesus mundus, nec purificatus à peccatis, qui sabbatum violasset, & cætera contra legis, vel potius suarum traditionum decreta faceret simul & doceret. Atque ideo merito nil in scripturis de illo signatum posset inveniri. Cogitabant quod non essent mundi Christi discipuli, quod justitiam fidei operibus ac purificationibus legis antepone-re cernebant, ideoque nec magni pendebant eos secum ad sacrificia non venisse, quos ob vivendi discrepantiam toto detestabantur ex animo, vel etiam extra synagogam fecerant.

Cumque illuxisset dies secunda post Calendas, rursus vacuum apparuit locus David. Dixitque Saul ad Ionathan filium suum: *Cur non venit filius Isai nec heri nec hodie ad vescendum?* Cum in corde fidelium novæ gratiæ jubar auferendo feliciter post scientium audiendi sermonis ad tempus usque veniret operandi quæ docebantur, nihilominus infidelium procacitas vacuas sine Christo & scripturarum alimonias, & ritus carnalium celebrabat cæca facerorum, querebantque perfidi parentes ab electis Christo filiis, de quibus dicitur:

Filii vestri in quo ejiciuntur? Cur non Christiani ad carnalia legis opera, circuncisionem dico, victimas, & solennia multumoda vel audienda cum cæteris, vel agenda confluerent. Cur non ipse Jesus, quem de radice Jesse incarnatum, mortuum, ac resurrexisset Christum Deum crederent, in prophetica lectione posset uspiam reperiri?

Et respondit Ionathan Sauli: Rogavit me obnixè, ut iret in Bethlehem, & ait: Dimitte me, quoniam sacrificium solenne est in civitate, unus de fratribus meis accessit me. Nunc ergo si inveni gratiam in oculis tuis, vadam citò, & videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam regis. Mirum quidem videtur juxta literam, cur hoc modo de David vel Saul cogitare & interrogare, vel Jonathan respondere voluerit, cum manifestissima præcesserit causa regii livoris, qua non frustra David suæ saluti, immò etiam vitæ consulente debuerit, nisi fortè putandus est Saul crebro se invadente demonio multa fecisse vel dixisse, quæ more energumèntorum, nec præmeditari prius, nec post reminisci valuerit: inter quæ hæc quoque in David furentis potius quam audientis animo gesta credi debere. Cui etiam sensui videtur astipulari scriptura, quæ absente à mensa Saulis David, non præmissam injuriam retractasse Saul, sed tantum cogitasse dicit, ne fortè esset pollutus, vel nocturno videlicet somno, vel coitu, vel aliquo rei funebris aut fordiantis actu, quo à mundorum juxta legis edictum arceretur convictu. Ad stipulari & illud quod in capite totius hujus lectionis scribitur: *Et factus est spiritus Domini malus in Saul.* Verùm hæc utrunque se habeant, mysticus sensus in promptu est. Respondit enim columbina simplicitas electorum Christi, principatui synagogæ persecutrici: *Jesus Christus, de quo interrogas, Deus & dominus meus rogavit me obnixè, ut misis in hoc ipsum & circumquaque doctoribus, venire facerem eum in cor novi Testamenti gratia gauderium, ubi non erant victimarum, non manna Mosaicum, sed secundum ordinem Melchisedech actio sacerdotio, ipse panis vivus, qui de celo descendit, in mysterio celebratur.* Unde rectissime talium conventus sacrosancto nomine Bethlehem, id est domus panis vocatur. Dimitte, inquit, venire ad tales, baptisatus ejusdem mysterium, simul & catholica tua pacis credendo consortium. Sed & quod primum atque ultimum decet, verbi quo catechizentur, & perpetuò confirmantur, eis committendum præsidium: quoniam sacrificium solenne est ipsa vita conversorum in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus. Unitas electorum meorum, qui sunt fratres mei & cohæredes facti per gratiam, me crebris precibus, ut eorum semper numerum novo credentium foetu multiplicare digner, obsecrat. Nunc ergo si diligis me ex toto corde, etiam alios per te futuros meos fratres visitando lucrifaciam ob hanc causam. Neque typicam legis mensam cum suis ultrà quærere curavit: neque in scriptura, quam carnaliter legendo non intelligis, eum qui spiritaliter est quærendus, invenis.

Tratus autem Saul adversus Ionathan, dixit ei: Fili mulieris virum ultra rapiens, nunquid ignoro, quia diligis filium Isai in confusionem tuam, & in confusionem ignominiosam matri tuæ? Omnibus enim diebus, quibus filius Isai vixerit super terram, non stabilius tu, neque regnum tuum. Itaque jam nunc mitte, & adduc eum ad me, quia filius mortis est. Itaque synagogæ majores adversus spiritualium cæterum, matrem ejus Ecclesiam adultera vocabulo notant, quia pro Moyse Christum, pro amico sponsi sponsum, pro servo dominium nobiliter regenda suscepit. Nunquid ignoramus, inquit, quia diligis Jesum in confusionem tuam, & in confusionem doctrinæ Christianæ? Quæ merito ignominiosa vocatur, quia legis sacra deserens, etiam augustissimam & longè lateque glorificam templi frequentiam ultrò deserere, atque in abditis potius suos conventus despecta cogere gaudet. Quandiù enim fides in Jesum terris adfuerit, non stabilis eris tu, neque regnum tuum. Itaque jam nunc mitte doctores, & adduc eos qui Jesum Christum & Deum credunt & confitentur, ad nos potius audiendos, nostra sequenda dogmata: quia filius mortis est, huic nomini servientium cæcus. Hæc quidem dicebant perfidi: quod tamen longè aliter quam querebantur, evenit: quia qui propter re-

Luc. 12.

1. Reg. 19

Psal. 47.

gni terrestri amorē peregrinantes in terrā celi cives persequantur, & terrā regnum perdidērunt & celi: quōd utrunque potuissent habere, si unum utriusq; Dominum non impiē persequendo repellere, sed piē sequendo suscipere mallent.

Respondens autem Ionathan Sauli patri suo, ait: Quare morietur? quid fecit? Et arripuit Saul lanceam, ut percuteret eum. Respondens infidelibus ceterum fidelium Christi, ait: Quare moritur Christiana religio? Cur ipse Christus à vobis rapido dente laceratur, quem præses ipse, qui morti dedit, prius innocenti confessus est & iustum? quem latro, qui pariter & mortis sententiam accepit, nihil mali fecisse testatus est? Verūm persistentibus in fidei defensione coheredibus Christi, concurrerunt ad arma perfidi, quibus eos debellarent: & quia ad Christum post resurrectionis gloriam pertingere, quia secundo in eum manus mittere nequiverant, ipsi pro eo membra percuterent.

Surrexit ergo Ionathan à mensa in irasuroris, & non comedit in die Calendarum secunda panem: contristatus est enim super David, eo quod confudisset eum pater suus. Mota persecutione propter verbum, retrahebant se paulatim Apostoli, ac primi Ecclesiæ magistri, etiam ab ipsa Judaizandi consuetudine, quam ob devitandum persequentium scandalum aliquandiu tenuerant, sicut & in Epistola ad Galatas, & Apostolorum plenius acta testantur. Et quibus in audiendo carnaliter sonantia legis verba interesse non abnuent (quod est, ut supra exposuimus, novilunii actualis initium) eis in observando hæc carnaliter nequaquam annuere vel abesse volebant. Erat enim tristitia illis magna, & continuus dolor super Christo cordi eorum, eo quod docentes eos non audissent fratres & contribules sui, ut crederent in eum: qui cum esset super omnia Deus benedictus in secula, ex eis secundum carnem inter omnia nati, & ut nos à maledicto legis eriperet, fieri dignatus est maledictum pro bonis.

Cumq; illuxisset mane, venit Ionathan in agrum, iuxta placitum David, & puer parvulus cum eo, & ait ad puerum suum: Vade & asser mihi sagittas, quas ego jacio. Cumq; puer cucurrisset, jecit aliam sagittam trans puerum. Venit itaq; puer ad locum jaculi quod miserat Ionathan, & clamavit Ionathan post tergum pueri & ait: Ecce ibi est sagitta porrò ultra te. Clamavitq; Ionathan post tergum pueri: Festina velociter, ne steteris. Cum post doctrinam operationemque gloriosam, etiam virtutum exhibitio quasi tertia dies Calendarum in Ecclesia cepisset oriri, venit spiritualium concors societas doctorum, relicta literalis observantiæ mensa, in fructiferam gratiæ libertatem, juxta dispositionem Domini salvatoris: secutus est & auditorum chorus humilium, cui ipsa præcipiens ait: Vide ut crescas bonorum passibus actuum: & cunctos quos ego propè vel procul dispergo verbi ministris, in mea catholica pace conservandos intelligas, nec de cuiusquam quasi duro ad præsens eventum turberis, quamvis mors immatura præripiat, quamvis Indus ater, quamvis Scythia immanis barbarusque rapiens ab invicem dirimat, omnes mei status integritas uno corde & anima conjungit, uno eodemque in celis vitæ præmio donavit. Vel certè ita dicentem colligere puerum, & asserre Jonathæ sagittas, quas jecit, cognoscere discipulos bonos cuncta diligentius suorum dicta simul & facta magistrorum, atque hæc ad confirmationem universalis Ecclesiæ piè & sobriè retractanda referri. Cumque auditores seduli dicendo pariter & operando verbo institissent, misit ipsa columbina unitas sanctorum, quæ consuetè vocatur Ecclesia, & alios doctores, qui ultra primos auditores progressi, etiam exteris, id est gentium civitatibus verbum committerent. Venit itaq; humilitas discipulorum, & ad intuenda gesta vel predicamenta eorum quos miserat Ecclesia, quia & ab ipsa missione repente fide ferventis Ecclesiæ nova vox insonavit, quam prævidere minorum nescivit humilitas: ostendens eos qui instar sagittarum verbi acumine corda salubriter vulnerare, porrò in gentibus esse destinandos: quarum prima & eximia sagitta Cornelii centurionis præcordia petens, excussa sanie lethifera, recipiendam meliùs novam vulneravit ad vitam. Clama-

vitque Ecclesia suis auditoribus supernæ adhuc dispositionis ignaris: Quod est post tergum pueri, ne quis tardaret crescentis gratiæ tempore iter peragere virtutis.

Collegit autem puer Ionathæ sagittas, & attulit ad dominum suum, & quid ageretur penitus ignorabat. Tantummodò enim Ionathan & David rem noverant. Didicit humilis puerum discipulatus suorum ex ordine gesta, didicit & dicta præceptorum, atque ad Ecclesiæ cunctam retulit laudem: sive juxta quod supra exposuimus, vidit vel vita adhuc vegetos, vel jam morte præreptos Christi discipulos ab Hierosolymis, unde verbum Domini exivit, longè lateq; dispersos, & cunctos in una cœlesti Hierusalem recolligendos agnovit: nec tamen divinæ voluntati arcanum, quod prænitentia gentibus ad salutem danda esset, scire potuit. Tantummodò enim majores quiq; in Domino, quibus dicitur: *Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumq; audivi à patre meo, nota feci vobis: & ipse manu fortis, ac desideratus cunctis gentibus, rem novè secretam.*

Dedit igitur Ionathan arma sua puero, & dixit ei: Vade, deser in civitatem. Dedit exempla doctorum, dedit suæ bonæ conversationis imitanda moderamina suis Ecclesiæ discipulis, & dixit eis: Ite proficientes de virtute in virtutem, conferte hæc legis & Prophetarum testimoniiis, & videte: quia non alia Christo docente gerimus, quam qua Moyses & Prophetæ sunt futura loquuti.

Cumq; abisset puer, surrexit David de loco qui vergebat ad austrum, & cadens pronus in terram, adoravit tertio: & osculantes se alterutrum, steterunt pariter: David autè amplius. Cum abissent discipuli obtemperantes imperio majorum, ad comparanda veterum scriptis suorum gesta temporum, apparuit gratia Christi copiosior de virtutibus sanctorum emicans, eorum nimirum qui ad accipiendā dona ferventissimæ charitatis, quæ per sanctum spiritum dantur, humilli semper subiectione sui noverunt cordis pandere sinus. Hæc est enim splendidissima illa proficientis Ecclesiæ varietas, quam quadragesimus quartus Psalmus canit: ut alii miraculis coruscando, Christi in se præsentiam manifestent: alii adhuc literis sacris intenti, qualiter invicem vetera & nova concordent, inspiciant: alii alia atque alia unius ejusdemque fidei obsequium gerant: in aliis denique geratur, quod verba sequentia signant, ut cadens quodamodò, id est repentinus adveniens in terrena quondam præcordia divini respectus amoris, ad adorandum hæc ardentius sanctæ Trinitatis gloriam sedula compunctione provocaret: quod ipse manu fortis & desiderabilis noster agere dicitur, cum sanctos suos, ut agant, in sus accendit: juxta quod & de Spiritu sancto dicitur: *Spiritus autem adjuvat in infirmitatem nostram [nam quid oremus sicut oportet, nescimus] sed & ipse postulat pro nobis gemituum inenarrabilibus: id est, facit: quæ figura locutionis scripturis sanctis usitatissima, Græcè à Grammaticis metonymia, id est transnominatio dicitur, dum per efficientem id quod efficitur, constat intelligendum. Sicut & illud legislatoris: Tentat vos Dominus Deus vester, ut sciat si diligitis eum an non: id est ut sciri faciat. Et osculantes, inquit, se alterutrum steterunt. Nec frustra: quia quanto tua dilectio, quam virtus altrinseca nutriet, juvenes sanctissimos dulcius ad complexus & oscula concitavit, tanto divortium perenne, quod jamjamque sibi imminere cernebant, acris ad lachrymas & lamenta provocavit, Sed & in typica parte dicendum, quia Dominus noster creditibus sibi de Judæis sacrosancta sui munera contulerit oris: pro non creditibus verò, & se persequendo ejicientibus, flere non recusaverit, dicens: *Quia si cognovisset & tu.* Osculari etenim se alterutrum David & Jonathan est, & Dominum Ecclesiæ salutaria sui verbi dona conferre, & Domino Ecclesiam devota verbi ejusdem, vel confessione, vel doctrina respondere. Flere pariter eodem est, & Dominum in carne nostra, vel pro excitantibus ad vitam electis, vel pro manentibus in morte æterna reprobis, pietatis lachrymas fundere: quorum in Lazari resuscitatione unum, aliud in viso & deserto Hierosolymorum excidio probatum est: & sanctos ejus etiam nunc in ipso inspirante lugere multos ex his qui peccare, nec ad*

salutem per penitentiam curare reverti. Neque enim poterunt credentes sine dolore & luctu videre Dominum Christum, relictis in incredulitate suis contribulibus, ad salvationem gentium converti. *Fleverunt, inquit, pariter, David autem amplius*: quicquid Ecclesia pro suo vel cremento quo gaudeat, vel detrimendo quo contristatur, laborat, parum est omnino ad comparationem eorum quae pro ea Deus in carne facere potuit.

Dixit ergo Iosaphat ad David: Vade in pace. Quisquamque juravimus ambo in nomine Domini, dicentes: Dominus sit inter me & te, & inter semen tuum & semen meum usque in sempiternum. Et surrexit David, & abiit: sed & Iosaphat ingressus est civitatem. Surrexit autem Dominus de medio synagogae non credentes, dicens: Hierusalem Hierusalem, quae occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluit. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta: & abiit ad Ecclesiam sibi de gentibus requirendam. Sed & perfectiores quique ad doctores in Ecclesia primitiva, reversi sunt: ad consideratu praefatae immutationis dexterae extelli, ad perficienda novae descendentes a Deo de caelo cepta culmina civitatis. Quod si civitas, ut supra visum est, lectionis propheticae munitioni placet intelligi: unde dictum est, *Et habemus firmiorem prophetarum sermonem, cui benefactis attendentes, quasi lucerna lucens in caliginoso loco, donec dies elucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris, & hanc afflictos moerentes quae ingredi non parum placet, quatenus in ejus tutela secretus quisque vel dulcius achrymis vacet, vel doctius lachrymas tergat.*

CAPITULUM VIII.

Achimelech sacerdos, David & sociis ejus sanctificatum panem & gladium Goliath dat, Doech Idumeus de abditis speculante insidias.

*V*enit autem David in Noba ad Achimelech sacerdotem, & obstupuit Achimelech, eo quod venisset David, & dixit ei: *Quare tu solus? & caetera, usque ad id quod scriptum est: Non est huic alter similis, da mihi eum.* Principaliter quidem in hac lectione David offendit Dominum salvatorem de sua stirpe Regem pariter & sacerdotem esse nasciturum, dum panem sanctificatum, lousque comestibilem sacerdotibus, sibi suisque manducandum accipit, regali jure deivaturus, gladio caeteris dissimili sese fortiter armat. Sed non aliquid vetat, etiam per panem, verbi pabulum: per gladium vero eos qui verbo veritatis improbos feriant, intelligi. Ideoque in hac lectione Dominum praecepisse Apollolis, ut continentibus se a vitiorum sordibus Evangelium crederent: & eos qui fuerant arma fortis iniqui, facerent arma iustitiae, manu forti & desiderabili, non tantum ad consentiendum veris, sed etiam resistendum falsis dogmatibus apta. Neque indecenter bifario fulget argumento: cuius ipse Dominus in Evangelii mentionem facere dignatus est. *Venit ergo David, insidias Saulis fugiens, in Noba civitatem, quae vertitur in latratum, ad Achimelech sacerdotem, qui interpretatur frater meus. Rex venit, insidias Judaeorum declinat Salvator in conventum doctorum fidelium, qui diuturnis noctibus vigiliis intenti, magnos quosdam pro Domino, ut ita dixerim, latratu praedicationis dare, ac domum fidei sagaciter ob memoriam interna refectionis, & ab improborum consuetudine incursu defendere: qui & ipsi recte vocabulo Achimelech sacerdotis indicantur: quia videlicet novi in Christo sacerdotii sunt ministri, qui audire merentur: Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeat super thronos, iudicantes duodecim tribus Israel.* Quos alibi Dominus, quia declinat persequentibus quareto voluerit, patri supplicans ostendit, dicens: *Tu autem Domine ne elongaveris auxilium tuum a me, ad defensionem meam confice. Erue a fratre Deum animam meam, & de manu carnis inimicam meam. Libera me de ore leonum, & a cornibus unicornum hum-*

ilitatem meam. Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio Ecclesiae laudabo te.

Et obstupuit Achimelech, eo quod venisset David, & dixit ei: Quare tu solus, & nullus tecum? Obstupuerunt antiqui electi, obstupescunt & moderni, quoties mente simplici excipiunt Dominicae visitationis adventum, non solum majestate visionis ejus attoniti, sed & raritate eorum turbati, qui tanta pietatis gratiam sequi concupiscant. Sic enim dictum est: Quare tu solus, & nullus tecum? Quomodo alibi dicit: Perit fuga a me, & non est qui requirat animam meam. Cum certum sit, tempore passionis multos sanctorum, quamvis ad comparationem turbae persecutricis, paucissimos diligendo qualis animam Christi. Sed sicut ubi non erat in eis, de quibus praemissum est: Absconderunt laqueos mihi, qui quaerunt animam Christi: sic & hic non erat de eis qui expulerunt Christum ullus qui sequeretur fidem Christi. Et alibi cum diceret: Omnes declinaverunt, simul invidiosus facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Ut non omnes prorsus homines, sed omnes de quibus loquendum susceperat, se significasse monstraret, subjunxit infra, & ait: Qui devorant plebem meam sicut esum panis: Dominum non invocaverunt, illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor, & quoniam Deus in generatione iusta est. Et in Evangelio Dominus: Nisi granum frumenti, inquit, cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum adfert. Cum constet, eidem grano etiam ante mortificationem passionis suae multos obsequis adhaesisse fideles. Sed ipsum solum dicitur sine societate illorum, qui prius increduli per eandem passionem erant ad fidem vocandi. Quare ergo, inquit, tu solus, & nullus tecum? Quare tu solus, id est cum membris tuis fidelibus, & nullus extra praesentium a patre numerum potuit de tanta multitudine salvari? Quod obstupescendo potius dictum est, quam ut contra superbum consilium ratiocinando loquantur electi.

Et ait David ad Achimelech sacerdotem: Rex praecepit mihi sermonem, & dixit, Nemo sciat rem propter quam missus es a me, & cuiusmodi tibi praecepta dederim: nam & pueris meis condixi in illo & in illo loco. Nunc igitur si quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quicquid inveneris. Ait Dominus ad Apollolos, regni utique perennis simul & sacerdotii heredes: Praecepit mihi quantum valuit populus persecutorum & incredulorum, ne cum docendo ad fidem vocarem. Et dixit quodammodo in auribus meis: Nemo sciat causam invadit & insidiarum, propter quam me relicto ad Gentes salutandam missus es, & cuiusmodi te praeceptis odio iniquo redundantibus, a finibus meis eliminare satagerim. Cui simile est illud Psalmista: Disputaverunt, ut absconderent laqueos: dixerunt, Quis videbit eos? Cum ille vidaret, qui etiam haec disputantium renes & corda servatus est Deus. Nam & credituros, inquit, obediturosque mihi populos nationum discrevi variis in partibus orbis: quibus obsecro, si quid haberis ad manum perfecti operis, in exemplum conversionis adhibete, vel alimenta sacrae legis, quae quinque Moisaicis praesulget scripta libris, aut quicquid ex vobis ipsis superinvenerit poteritis, ad salutem eorum offerre curate. Jactant quidam vel impunitatem mendacii sui, vel scripturae vituperationem aucupantes, quod David mentiendo nam suorumque non dubitavit quaerere salutem. Quibus respondendum est, & David ipsum alibi, & multos saepe sanctorum peccando Deum offendisse, immo non justificare in conspectu ejus omnem viventem, dicente apostolo, qui pro amore eximio in conditoris & Domini sui peccore recumbere meruit: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Non autem scripturae sanctae nobis ob hoc eloquio ministrata, ut per exempla bonorum peccare disceremus: sed ideo bonorum etiam peccata scripturis sanctis macta, ut eis delinquentibus de nostra iustitia non praesumere, eis penitentibus doceremur de nostri reatus venia, per penitentiam acquirenda, confidere. Hoc tamen locore posse defendi beatum David non mendacium dixisse, sed necessitate instante cautiorebus veritatem occultasse testimonibus. Denique non ait, amicum sibi regem, non

Psal. 141

Psal. 34

Psal. 13

1. Joan. 12

Psal. 63

Hier. 17

1. Joan. 1

se Regis fugisse negavit infidias : sed Rex, inquit, *præcepit mihi sermonem, & dixit, Nemo seriat rem, propter quam à me emissus es.* Cui dicto talis sine mendacii fuce potest sensus non inconvenienter aptari : scitote solus & cæterorum comitatu desertus advenio, quia tale mihi rex præceptum citius fugiendi dedit, quod nullus inimicorum, nec me hic fuisse prodar, scire debeat. Sed si qui de mendacio, an iusti viri constantia ejus aliquando debeat quasi necessarium flagitare præsidium, scire velit, legat sancti Augustini librum de Mendacii generibus octo, mirifica salubrique discretione moderatum: sed & collationes Patrum, ubi Joseph non ignobilis inter patres, de nil definiendo eximie disputans, etiam hujus quasiunculæ partem plenissime assumpsit. Proposui solum, ut hoc tantum in præsentiarum breviter dicere sufficiat. Cum absque ulla dubietate præferenda sit semper mendacio veritas, aliquando tamen propter rerum circumstantium hoc utiliter ad tempus usurpandum, & illa contra sit occultenda salubriter. Denique Raab meretrix, nonne ex operibus justificata est, suscipiens nuncios, & alia via ejiciens? quod absq; mendacii ad tempus assumpto adminiculo, justificationis meritum implere non potuit. At Doech Idumæus, cujus præsens lectio explorationem, sequens prodicionem continet, ob manifestam veri cognitionem in typum Judæ Scariothis destrui in finem, evelli, emigrari & eradicari meruit de terra viventium.

Et respondens sacerdos David, ait ei: *Non habeo panes laicos ad manum, sed tantum panem sanctum. Si mundi sunt pueri, maxime à mulieribus, manducant.* Quia laos Græcè populis dicitur, panes laicos populares significat, id est non oblatione sacros, sed viles, & communem præparatos ad usum. Respondens igitur Christo sacer ordo ducum spiritalium: *Non, inquit, habeo quicquam sapientie secularis in opera iustitia, sed tantum verbum Evangelii, quod mundis committam auditoribus.* Sed neque hoc Gentibus credendum æstimo, nisi fortè à diversis errorum illecebris, ad unius Ecclesiæ virginis castitatem pietatemque convertis. *Non est enim bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.*

Mat. 5.
Marc. 7.

Et respondit David sacerdoti, & dixit ei: *Equidem si de mulieribus agitur, convinimus nos ab heri & nudifertius, quando egrediebamur, & fuerunt vasa puerorum sancta. Porro via hæc polluta est, sed & ipsa hodie sanctificabitur in vasis.* Respondit mittendis ad docendas Gentes Apostolis: *Qua Deus purificavit, vos commune ne dixeritis.* Continuit enim se Ecclesiæ meo præsentis auxilio ab idololatria, cæterisque flagitiis, ex eo tempore, quo egressa per confessionem à prisca latebra cæcitatatis, usque dum ad lucem cognoscenda sanctæ, quæ Deus est, Trinitatis accessit: & fuerunt corda humilium sancta per abrenunciationem facta. Parò conversatio hæc, qua vivitur inter gentes, polluta est, necdum his qui catechizantur, regenerationis fonte & gratia spiritus ablutis, sanctificatis & justificatis: sed & ipsa præsentis lucis reconciliationis sanctificabitur in eis, qui baptisma devoto corde suscipiunt. Notandum sanè juxta literam, quàm cauta solertia vel sacerdos David interrogaret, vel ipse sacerdoti de sua suorumque puritate responderit. Non enim solum, ut panem sanctum accipere possint pueri, si mundi sint à muliere, perquirat: sed ab omni pollutione, quæ mortalibus accidere solet, si sint mundi scrutatur, specialiter de muliebris contagio copulæ, quasi cæteris majora perquirens. Reverà enim maximum est hoc eorum duntaxat, quæ non quidem per culpam reos faciant, sed tamen per immunditiæ cuiuslibet, verbi gratia, morticini, vel reptilis contactum, à sanctorum tactu detraherent. Sed & David non sine discretione se strosque discutens, ab uxoris quidem complexu continuisse absterit, tempus ejusdem continentis sollicitus exponit. *Vasa puerorum sancta omnia, id est arma, vestimenta, & ipsa quæ ob mittendum fortè viaticum gestabant vasecula, munda à totius fordibus attaminatione testatur.* Et quia non sine maxima discretione, quæ divinis erant sacra ministris, in communem transferenda noverat usum: ne dispensatorem horum sacerdotem quicquam sui status ce-

Añ. 10.

laret, viam tantum qua venerant dicere pollutam, jacentem videlicet in ea re qualibet funebri, vel per seipsum immundam. *Sed & ipsa, inquit, hodie sanctificabitur in vasis: id est, non tamen crediderim commaculati nos potuisse per hoc quod iter ipsum, cui quid immundum inesse, incederemus, qui nostra solliciti omnia & vasa & corpora ab ejusdem coinquinationis servavimus attractu.*

Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem. Quia mundos qui acciperent audivit, sanctificatum eis dare consensit: quod nullatenus facere auderet, si non eos per omnia mundos agnovisset. Si autem tam solerter munditia querebatur ejus, qui sanctificatum Moysi manibus panem typicum gustaret: quantam necesse est munditiæ curam gerat, qui in sanctas ac venerabiles Christi manus acceptum panem, in sacramentum corporis ejus consecratum, in memoriam mortis ejus mortalibus creditum, ad vitæ perennis est auxilia sumpturus? Nempè illud Apostoli necesse est semper animo retineat: *Quia quicumque manducaverit panem, vel biberit calicem Domini indigne, reu erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.* Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem.

Neq; enim erat ibi panis, nisi tantum panes propositionis, qui sublatis fuerant à facie Domini, ut ponerentur panes calidi. Dabant Apostoli his qui credebant, & baptizabantur ex gentibus, verbum legis & Prophetarum, Evangelii gratia sanctificatum. Neque enim erat in Apostolis Apostolorum, que discipulis scientia literalis, nisi tantum libri Prophetici, qui antiquo illo populo palam ad legendum propositi nuper fuerant per incarnationem Domini, ne ultra dicere servarentur, adimpleti: ut scriberentur libri novi Testamenti, ad reficiendas sacerdotales animas, id est sacerdotis æterni membris adunatas, sancti Spiritus igne calefacti. Et notandum, quod ait panes perisse David, non autem quinque vel duodecim [tot enim fuere panes propositionis] sed singulari numero panem sanctificatum accepisse perhibetur: quomodo & supra quinque lapides in petram missile, sed uno Goliath itravisse memoratur. Quinque sunt libri, quibus doctrina legalis elementa continentur. Sed sicut Apostolus ait, *Omnia lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Quinque etiam rectè potest intelligi, panem sanctificatum singulariter quidem dictum, vel propter unitatem fidei & dilectionis: pluraliter verò intelligendum propter vel opera virtutum multifaria, vel divinarum scripturarum, quibus ad virtutes instruimur multiplicem copiam: quomodo quod singulariter in Psalmis scriptum est, *Immisit in eos muscã caninam, & comedit eos, & ranam, & exterminavit eos, nulli dubium quin pluraliter accipiendum sit, præsertim cum Dominus in Evangelii hujus exemplo*

*lectioni misericordiam sacrificio præferendam affirmans, plurali numero panes ei datos alleveret. Non legisti, inquit, quid fecerit David, quando esuriit, & qui cum eo erant, quomodo intravit in domum Dei, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi soli sacerdotibus? Ubi secundum interpretationem, qua Dominum salvatorem nostrum in lectione hac sacerdotem pariter & regem diximus figuratè ostensum, oportet præsignatum intelligi, sacerdotales cibos adveniente Domino, non ultra tribui Levi, vel uni populo filiorum Israel, sed omnibus ad fidem vocandis gentibus esse partandos. Omnibus enim quicumque eturire justitiam, quicumque ad veri David comitatum pertinere voluerint, dictum est: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis.* Et quia de mylerio pro viribus diximus, referat etiam ad literæ sensum planius dilucidandum, Josephi dicta parumper de panibus propositionis quæ possit intueri, quæ in beati quoque Lucæ expositione, ubi ad hujus loci commemorationem ventum est, nostro ad utilitatem legentium putavimus inserenda tractari. Stante enim adhuc suis temporibus religione & statu Hierosolymorum ac templi, facillimè poterat ea quæ avita successione gerebantur à sacerdotibus, ut pote & ipse sacerdos, nosse ac manifestare legentibus. *Dicit ergo, est**

ex simi-

Joseph. Antiq. lib. 3. c. 13

ex simila absque fermento assariorum viginis & quatuor fieri solitos. Et adjungit: Coquantur enim duo, & duo divisi ante sabbatum. & sabbato mane oblati super sacram mensam ponuntur. sibi ad alterutrum conversi, duabus patris atres superpositis thure plenus, qui permanent usque ad aliud sabbatum, & tunc pro illis alii deportantur. Illi vero sacerdotibus exhibentur, & thure incenso in igne sacro, in quo omnia holocausta fiunt, aliud thur super altos panes adicitur.

Erat autem ibi vir de servis Saul in die illa intus in tabernaculo Domini, & nomen ejus Doech, Idumeus potentissimus pastorum Saul. Erant inter predicantes Apostolos falsi fratres, princeps est Judas: intus quidem in Ecclesia constituti per mysterium fidei, sed moti à firmitate suae stabilitatis, sanguinei ad prodendam pacem fraternitatis (Doech namque Idumeus, motus sanguineus dicitur) potentissimi persecutorum Judaicorum, quia proximè recepit. Nec praterendum arbitror, quòd Doeck iste apud septuaginta interpretes non quilibet pastor, sed mulio, gregis videlicet sterilis & infuuctuosus pastor exitisse perhibetur. Multum namque scimus, quia ex equa & aino promissum genus ducit, sicut contra ex equo & asina burdo voluptatem solere coeundi sine fructu appetere generandi. Cui similia sunt opera infuuctuosa tenebrarum, de immundo quodam quasi semine luxuriosae vel dolosae cogitationis edita. Utrumque enim animal aequè luxuriosum. Unde dicitur de quibusdam: Quorum carnes sunt ut carnes asinorum, & sicut fluxus equorum fluxus eorum. Sed animinum genus in super acutior sensu dolis est infidiusque semper intentum. Quibus nimium operibus nequissimis in majus accumulandis, cum quilibet motus ipse à justitia, justis autem fraudes nequere promptus, impia sedulitate praeficitur, quasi pascendo Doeck Idumeus mulorum gregi antefertur.

Dixit autem David ad Achimelech: Si habes hic ad manum hastam, aut gladium, da mihi, quia gladium meum & arma mea non tui mecum, sermo enim regis urgebat. Hortatur Apostolos Salvator, ut auditores suos non solum ad discendum, sed etiam ad docendum vitam verbum, in quibus ipse mundum vincere possit, insituant: quia virtutes angelicas, per quas est ordinata lex in manu mediatoris, quaque vigiles semper pro Ecclesia contra aëreas potestates decertarent, Evangelii pracones per orbem mittere distulerit. Sermo enim, inquit, regis urgebat, id est, humanae pravitatis, quae tibi neglecto Deo regnare malebat, immensitas cogebat, ut non Angelos, quorum gloriam spiritalem ob consuetudinem vitae carnalis videre nequiverant, mortales ad instruendos eos, sed mortales aequè similes eis homines destinarent, qui annuntiarent eis à vanitate conversi ad Deum vivum, qui si nunquam peccassent, domestica nunc angelicæ lucis societate gauderent.

Et dixit sacerdos: Ecce gladius Goliath tibi est, quem percussisti in valle Therabim, est involutus paulo post ephod: si istum tu colere, tolle: neque enim est hic alius absque eo. Et ait David: Non habet aliter similitudinem eum. Dixit autem Apostoli Christo, doctores adversus mundi regnum querenti: Ecce homines pravis diu dogmatibus pro diabolo certare soliti, quem superasti in humilitate crucis, sunt involucris primæ pravitationis irretiti, longè post incrementa vel ornamenta sacerdotalia, id est, opera divinis conspectibus digna: si istos vis eisdem involucris absolvere, atque usque ad prædicandæ veritatis gradum promoveret, hoc virtutis, non nostræ vel pietatis esse nos laret. Neque enim est in terris quisquam mortalium, qui non hujus regni mox natus fuerit addictus servitio: quia non alios vitiosa radix semel, quam viciosa valuit proferre soboles ramos. Et ait Dominus: Non est qui melius sciat dogmata vanitatis expugnare, quam qui his aliquando imbuti hæc contra Ecclesiam defendere confluxerant: ex horum mihi numero, quos diaboli manibus excussisse jam novi, docendo & baptizando etiam doctores præfulesque Ecclesiae futuros. Aptè meminit hujus electionis & titulus Psalmi 33, qui ita se habet: Psalmus David, cum mutavit vultum suum coram Achimelech & dimisit eum, & abiit. Mutavit enim vultum, causam sui itineris dicendo, quæ non erat. & celando, quæ erat. Quod ita potest de Domino interpretari: quia mutaverit

vultum suum coram Apostolis, vel post resurrectionis gloriam immortalis apparendo, mortalem se ante passionis agonem videre solitis: vel imperando, ut euntes docerent & baptizarent omnes gentes, quibus paulò antè præceperat, ut soli Judææ prædicantes, à viis gentium intrandis, Samaritanorumque civitatibus abstinerent: dimiserit autem eos profecturos, & prædicaturos ubique, ipso cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis, & abierit idem ipse per ascensionis suæ triumphum, rediturus in caelum. Sed & in Psalmo eodem loquens ipse Dominus, in prima parte se patrem semper benedicere testatur: admonens suos mansuetos, videlicet Apostolos, ut secum in ejus laude prædicanda perseverent, qui se de tribulatione passionis & mortis eruerit. In secunda ad conversionem fidelium, quæ sint benè meritorum præmia declarat: maximè provocans ad epulas suavissimi panis illius, quem cum suis in regno patris edendum, in præsentis lectione sanctificationum percipit. In tertia suos pueros quasi filios admonet, à quibus se, ad hunc panem accelsuri, debeant abstinere contagiis. In quarta justos dicit ex omnibus tribulationibus eruendos, & impios debitas pœnas esse passuros. Hæc per excessum breviter dicta sunt, ut quàm sibi pulcherrimè scriptura semper & ubique congruat, lector quisque dignoscatur. Quod si quis obijcere voluerit sacerdotem, ad quem venit David, Achimelech, non Achimelech fuisse vocatum: respondemus, eum fuisse binomium non nostra opinione, sed in descriptione Psalmi alterius affirmantis, ubi scriptum est: Quia venit Doeck Idumeus, & nunciavit Saul, & dixit ei, ecce David in domo Achimelech. Quo & ipso nomine sanctorum gloria non indecenter ostenditur. Interpretatur enim patris mei regnum. Et ipsi sunt, de quibus Dominus regni parabolam dixit: Homo quidam nobilitas abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reverti. Id est, homo Christus de sinu patris exiit, abiit ad homines, qui longè à sua gratia peccando recesserant, facere eos dignos in quibus ipse regnet, & reverti cum eis ad gaudia perpetua quietis. Et de quibus Apostolus cum resurrectionis gloriam prædicans dixisset, Primitiæ Christus, ainde hi qui sunt Christi, qui in adventum ejus crediderunt, deinde finis: adjunxit, & ait, cum tradiderit regnum Deo & Patri, id est cum sanctos quos redemit, ad patris vilionem glorificandos perduxerit.

CAPUT IX.

Veniens David ad Achis, & cognitus qui esset, furiosum se simulando evadit, fugensque in spelum am Odollam, convenientes ad se viros quadringentos suscepit, & profectus inde regi doab suos commendat parentes.

Utrix itaque David, & fugit in die illa à facie Saul, & venit ad Achis regem Geth, & cætera, usque ad id, quod scriptum est: Profectus David venit in saltum Hareth. In hac lectione Dominus persequentibus se & invidentibus, despicientibusque ea, quæ cœpit facere & docere primatibus Judæorum, abiit inde, & venit in corda humilium: collectisque ad se non paucis credentium turbis, factus est eorum princeps. Nec mora etiam Gentibus salvandis adfuit, mansionem faciens apud eos, Deo Patri simul & Ecclesiae matri omnium nostrarum rediturus quandoque, juxta vaticinia Prophetarum, etiam reliquias Israël in fine mundi salvandas. Crebris enim Scripturæ sanctæ paginis, crebris Sanctorum actibus una eademque nostri Salvatoris incarnati dispensatio, figura variante, repetitur, & rectè: quia quod semper desiderabatur & sperabatur à Sanctis, decibat ut semper ab eisdem prophetaretur, figurareturque futurum. Fugiens ergo David à facie Saul, venit ad Achis regem Geth. Fugiens Dominus à contemptoribus sui sermonis, ne intelligatur ab indignis, venit docendo ad alios, si forte vel ipsi audiant, & si forte quiescant. Neque ab hoc agendo cessat, donec eos, qui se humiliter recipere velint, inveniatur, Achis frater meus, aut frater mihi: Geth interpretatur corcular. Et quia Christus homo, quia ex populo Judæico incarnari dignatus est, eundem populum fratrem habuit, quem persecutor è sustinuit. Unde loquitur in Psalmo

Matt. 28

Matt. 10

Marc. 10

Psal. 51

Luc. 19

1. Cor. 15

Esais 10

Osea 1

Rom. 9

Jacobus

Ezech. 23

Psal. 68. factus sum fratribus meis, & hospes filii matris meae, id est synagoga vel naturæ mortalis. Qui nimirum populus rex torcularis non immerito vocatur; quia tribulationes & pressuras Christi & Ecclesiæ gentibus ceteris prior excogitavit, & Dominum videlicet ipsum infantem occidere moliendo, juvenem occidendo, & Ecclesiam postmodum persequendo, ac suis eliminando de sinibus. Hoc autem mysticè inter Achis & Saul distare arbitror, quod Saul imbutus scientia legis, Achis idiotas in eadem plebe significet: qui erudiendo licet dispares, pari aduersus Dominum malignitate conuenerunt: propter quod in ordine prapostero legis periti, quo majus scientiæ munus perceperunt, eo majore muneris ipsius largitorem persequerentur infania.

Joan. 12. *Matt. 21.* *Marc. 11.* Dixeruntque ei serui Achis: Nunguid non iste est David rex terræ nonne huic cantabant per choros, dicentes: Percussit Saul milite, & David decem millia?] Dixerunt Scribæ & Pharisei Judæici regni, nequitia male seruietes: Videtis, quia nihil proficimus: ecce mundus totus post eum abiit, cui cantabant per choros, dicentes: Osanna, benedictus qui venit in nomine Domini. Benedictum quod venit regnum patris nostri David, osanna in excelsis. Quem concinna exultatione fideles sui glorificant, sublimè ferentes, quia plures per eius doctrinam ad promerendum vitæ cælestis denarium, quam per nostram sint ad legis seruanda iussa vocati.

Matt. 7. Posuit autem David sermones istos in corde suo, & extimuit valde à facie Asub regis Geth, & immutavit os suum coram eis.] Vidit in sapientia sua Dominus incredula simul & dolosa quorundam Judæorum præcordia: & sicut humano more loqui de Deo scriptura solet, in tantum extimuit à facie populi, qui frater ei erat humanæ communionis fragilitatis: persecutorum verò author impietate Dominiæ conjugationis, ut eidem sua sacramenta vel monita per parabolas magis & ænigmata quam aperta luce dixerit, ne videlicet sanctum canibus, & porcu margaritas committeret. Sicut enim David, qui sobrius se suis semper ostendit consueverat, os suum coram Gethis immutavit: ita & Dominus loquens in parabolis coram superbis, & ad se suosque torquendos corda prompta gestantibus, seorsum suis omnia manifesta expositione differebat: quin & aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas. Volunt qui dam immutasse os Dominum, cum dicebat, Audistis, quia dictum est antiquis, ego autem dico vobis: vel cum translato sacerdotio, legis quoque & caeremoniarum translationem fieri voluit. Sed intueri debent, quod non hoc specialiter hostibus, sed suæ portius fidei mysteria suscipientibus mutationis genus ostendit: atque ideo mutationem oris, quam in typum illius beatus David, ne ab inimicis agnosceretur, exhibuit, ad eorum portius sensum referendam, qui signa & doctrina Salvatoris videntes non videbant, & audientes non intelligebant.

Matt. 5. Et collabebatur inter manus eorum, & impingebat in ostia porta, desuebantque salivæ ejus in barbam.] Manus Getheorum, opera Judæorum: ostia portæ, initia revelatæ gratiæ cælestis: saliva, infirmitatem; barba, virtutem designat. Collabebatur David inter manus Getheorum: labi in peccatum cæcis videbatur Dominus, comparatus operibus Judæorum, qui non solum solvebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Impingebat David in ostia portæ: casum mortis invenit Dominus inter initia prædicatæ novæ salutis, quæ vice ostiorum nunc dignis aperite, nunc claudere malebat indignis: Imò ipsa sibi ostia vita mortis occasione habuit, vel quia persequentes eum Judæi, Evangelicæ gratiæ prædicationis occidere: vel quia ipse, ut paradisi nobis limina panderet, gladium qui obstitabat flammæum, atque versatilem, sanguine & aqua, quem de latere suo produceret, extringere dignatus est. Unde bene Psalmista videns eum, ut nos in portis filiæ Sion laudem suam annuntiaturos induceret, prius impingentem in ejusdem ostia portæ, cum de nostræ spe salvationis præmiserit, dicens: Prosperum iter faciet nobis Deus salutaris noster. Deus noster Deus salvas faciendi, & Domini, inquit, exitus mortis. Desuebant saliva David in barbam, & Dominus in cruce despectus ac blasphematus inter latrones ab im-

Joan. 5. piis, omnia tolerando patienter objectu fragilitatis humanæ ad tempus divinitatis suæ fortia prætexebat. Unde Habacuc propheta trophæum glorificæ crucis commendans: Splendor inquit, ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus, ubi abscondita est fortitudo ejus. Neque enim frustra in Canticis canticorum, ubi tanta solertia, tam sedula repetitione mystica Christi, sicut & Ecclesiæ membra omnia describuntur, de sola, quæ maxime virum decet, barba nihil dictum invenimus: quia nimirum quasi saliva barbam virtutem verbi perpetuam induta, ex tempore carnis celebrat infirmitas. Immutavit igitur os suum, mysteria regni Dei, quæ fidelibus patefaciebat, abscondendo eis qui foris esse malebant. Collabebatur inter manus illorum, peccator apparendo eis qui de legis operibus & justitia gloriabantur, Impingebat in ostia portæ, inter auspicia revelati cælestis introitus, passionis abjecta subeundo salivæ dimittebat in barbam, abscondita ad tempus divinæ potentia majestatis, inter vitia & irrisiones inimicorum, ignominiosa tunc temporis, id est crucis morte moriendo.

Psal. 67. Et ait Achis ad servos suos: Vidistis hominem insanum, quare adduxistis eum ad me? an desunt nobis furiosi, quod introduxistis eum, ut fureret me presente? hinc ingreditur domum meam.] David quidem suspectus ob famam virtutum Gethis, indigne furentis actus imitabatur, quatenus emergentis creditus, miserantibus his qui eum viderant, dimitteretur illæsus. Sed eorum rex dispensatoris transfigurationis ejus inscius, ut verè furiosum eum à te repellat, suæ domus ingressu privavit infanum. Nec porò ab umbra historiæ graditur allegoriæ veritas. Dominus enim ad lanandos oculos cordis eorum, qui gloriam divinitatis suæ videre nequiverant, protulit humanæ collyrii humilitatis: sed impiorum nonnulli & in passionibus eum quasi hominem fragilitatis arguebant, & in virtutibus quasi demoniosum, & contraria Deo potestate miracula facientem abominationi habebant. Denique narante Evangelio, didicimus non solum quid ab adversariis, sed quid à suis etiam, necdum plena fide roboratis sentiretur, dicereturque de illo: Et venerunt, inquit, ad domum, & convertierunt turbæ, ita ut non possent neque panem manducare. Et cum audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim, Quoniam in furoribus versus est. Hæc quidem sui carnales adhuc ob inestimabilem crebrescentium virtutum ejus quantitatem simul & qualitate egerunt: sed alieni vide quid etiam illi: Et Scribæ, inquit, qui ab Hierosolymis descenderunt, dicebant, Quoniam Beelzebub habet, & quia in principibus demoniorum ejicit demonia. Sed & post resurrectionem ascensionemque ejus in cælos, prædicantibus Apostolis veritatem Evangelii, dementes nonnulli quasi fabulosam deridere & abjicere vesaniam. Unde est, quod ille sapientibus & insipientibus debitor, Christo testimonium pethibens, audivit: Insanis Paule, multa litera ad insaniam te convertunt. Quotquot ergo Christum furoris arguant, & manie, non mirum si hunc à domo suæ mentis furiosæ contemnendo rejiciunt.

Psal. 67. Abiit ergo David inde, & fugit in speluncam Odollam.] Odollam interpretatur testimonium eorum: & Dominus superborum corda fugiens, in humilium spiritu pectora, quæ de terreno culmine vel decore nihil habent, gratis mansor ingreditur: quorum ipsa humilitas testimonium est fidele, quoniam digni sunt, ut qui Christum suscipere debeant. Vel certe testimonium eorum, à quibus superbiens Deus fugit, appellantur humiles: quo videlicet testimonio convincantur, quia & ipsi Deo placere, Deum potuissent suscipere, si vellent.

Quod cum audissent fratres ejus, descenderunt ad eum illius, & convenerunt ad eum omnes qui erant in angustiis constituti, & oppressi a re alieno, & amaro animo, & factus est eorum princeps.] Manente inter humiles Christo, descendunt ad eum humiliando seipos omnes electi: vel homines, qui sunt fratres ejus, propter quod ipse homo factus est: vel Angeli, qui sunt maxime domus patris ejus, & locus habitationis gloriæ ejus. Conveniunt & omnes qui peccatorum suorum conscientia depressi, amaris penitentia lachrymis desiderant ablui, liberatique ab ære alieno, id

est factus.

est factus.

est factus.

est factus.

est factus.

est fœnore peccati, quod diabolus contulit: Christo du
ce ac principe sperant ad regni gaudia provehi.

Fueruntque cum eo quasi quadringenti viri. Adhærent Do
nino stantes, qui in fide viriliter agentes, & confortati
corda per doctrinam Evangelii, quæ quatuor librorum
pulcherrima unitate signata est, ad speranda, quærenda &
obtinenda cœlestia regna vocati. Centenarius namque
numerus, qui post tot in læva currentes numeros primus
dexteram petere solet, sicut sæpe dictum est, finitus laboribus
infimis superni regni pandit introitum. Sanè notandum,
quod hæc quæ in spelunca odollam gesta, pro viribus ex
planavimus, sic ad primitivam Ecclesiam referri possunt,
ut etiam totius Ecclesiæ non indecenter statui aptentur.
Nam quæ sequuntur, specialiter ad nostram, id est gentium
spectant Ecclesiam.

Et profectus est inde David in Maspha, quæ est Moab, & dixit
ad regem Moab: Manceat oro pater meus & mater mea vobiscum,
donec sciam, quid faciat mihi Deus, & cætera. De Sion exivit
lex, & verbum Domini de Hierusalem, pervenitque crescendo
ad Ecclesiam gentium, in altissima fidei & virtutum spe
cula constitutam. Maspha namque transfertur in spelun
cam. Pervenit & ad oratores dialecticos, philosophos, &
ipso rerum dominos sibi reconciliandos adiit; sed & his
Christus usque ad complenda tempora nationum, fidem
Dei patris, & Ecclesiæ pietatem religiosa sedulitate tutan
dam commendavit.

Dixitque Gad Propheta ad David: Noli manere in presidio,
proficere & vade in terram Iuda. Et profectus David venit in
salcum Hareth. Dicit Christo propheta, quæ nihil sacra
mentoribus eius cahere prætermisit, ut ingressa plenitudinæ
gentium, non ultra suam fidem ab insidiis Judæorum in
firmissimo credentis Ecclesiæ studeat munimine tutari:
sed reliquias potius Israeliticæ gentis secundum electio
nem gratiæ salvas facere dignaretur: qui vaticinia exe
quens Prophetarum, tempore præfinito veniet ad inculta
diu, sed per se jam extollenda superba pectora plebis, cui
nomen Hareth, id est more, non immerito congruit. Ipsa
est igitur, cui suus author, quasi desponsata sibi virgini
sponsa, sed à nuptialibus gaudiis multo tempore dilata
loquitur per Prophetam: Dies multos expectabo te, non for
nicaberis, & non eris viro, sed ego expectabo te. Quod quomo
do diceret Propheta, consequenter exposuit: Quia dies
multos, inquit, sedebunt filii Israel sine rege, & sine principe, &
sine sacrificio, & sine altari, & sine epodis, & sine thesauris. Et
post hæc revertentur filii Israel, & quærent Dominum Deum
suum, & David regem suum, & pavebunt ad Dominum, & ad
bonum eius in novissimo dierum.

CAPUT X.

Saul querenti David, Doech proditor simul factus & carnifex,
Nobe civitatem sacerdotum cum habitatoribus percussit,
uno evadente ad David Abiathar.

Et audivit Saul quod apparuisset David, & viri qui erant cum
eo, & cætera, usque ad id quod ait David ad Abiathar:
Mane mecum, ne timeas: si quis quaesierit animam meam, qua
ret & animam tuam, mecumque servaberis. Hæc lectio ty
picè signat, reversa in fine seculi ad finem Judææ, quid pres
taturum sit à suis passura contribulibus, quid pro eisdem
fidei etiam inter Antichristi tribulationes constantia sit à
Domino, imò etiam cum Domino perpetuæ naturæ merce
dis: quod æquè primordiis quoque nascentis Ecclesiæ,
ipsique Apostolorum potest convenire temporibus. Audi
vit ergo Saul, quod apparuisset David, & viri qui erant cum eo:
auditi sunt circa finem mundi infideles & impii Judæi,
post longam negationem prædicari, & confiteri Jesum
Christum inter se, nec dubium, quin ubi prædicantibus
Enoch & Helia, cæterisque qui tunc futuri sunt verbi mi
nistris, Salvator apparuerit cordi Judæorum, non mora
etiam Antichristi sit persecutio secutura.

Saul autem cum maneret in Gabaa, & esset in nemore, quod
est in Rama, hastam manu tenens, cunctisque socii eius circumsta
rent eum, ait ad servos suos qui adfessebant ei: Audite filii lemini,

nunquid omnibus vobis dabit filius Isai agros & vineas, & univer
sos vos faciet tribunos & centuriones, quoniam conjurastis omnes
adversum me, & non est qui mihi renunciet, maxime cum & fi
lius meus sedus inierit cum filio Isai? non est qui vicem meam do
leat ex vobis, nec qui annunciet mihi, eo quod suscitaverit filius
meus servum meum adversum me, insidiantem mihi usque hodie.]
Populus persecutor ex Judæis, cum manserit id temporis
in Gabaa, id est in colle prophetica, non videlicet intelli
gentiæ, sed lectionis solummodo: & fuerit in umbrato le
gis & Prophetarum oblectatus eloquio, quod est in Rama,
id est in excelsio sensus spiritualis cæteris incomparabile
scripturis, elatus de terreni regni gloria, quod in eo tempo
ribus Antichristi non dubitavit esse futurum, cunctisque socij
persecutionis ejusdem vallaverint eum vigilantes, stantes
in perfidia, fortiter agentes, ut omnia fidei & charitatis
munimina subvertant. Hujusmodi discis suos exhortans,
ad depreliandam concitabit fidem, constantiamque bo
norum: Audi e filij lemini, id est dextera mea, mecum vi
delicet vita & gaudio meliore beandi. Sinistra namque
nomine tenentur notandos eos, si quidem vestro numero
cum Nazarenis damnari, quàm cum Christo, qui nobis ap
paruit, regnare & vivere malunt. Nunquid omnibus vobis
Jesús, qui de radice Jesse venisse non ambigitur, & hoc in
seculo fructus dare potest operum perfectorum, vinumque
sapientiæ salutaris, quod lætificat cor hominis, & in futuro
vos facere universos sedere super sedes ad judicandos,
sicut crebrò promissit, duodecim tribus Israel, subaudi, ut
ego? qui & perfectam cum bonis operibus sapientiam do
cere, & beata rectè operantes & sapientes postum merce
de donare, quoniam conjurastis omnes in fidem hominis
ejus: nec est qui mihi cultores fidei ejus, qui merito pun
niantur, ostendat ubi sint absconsi, maxime cum & per
me eruditus in lege non modicè, majus fœdus junxerit
cum Jesu Nazareno, credens & confitens illum esse filium
Dei, qui servili habitu deformis, multo me vilior appa
ruit, docueritque eum in meam injuriam Deum esse colen
dum, qui nullus est statuta legalia sua per Evangelium
suum insidiando corrumpere, quod ipsum per suos usque
hodie ministros agere nullatenus cessat. Hæc & hujusmo
di innumera ministros Antichristi ad evitanda peccata for
tum Christi blasphemare non later: ad quorum orna ne
fanda piis in fide persistentibus, mox impiorum caterva,
quid intus haberit, prodet. Nam sequitur:

Respondens autem Doech Idumeus, qui assistebat, & erat pri
mus inter servos Saul: Vidi, inquit, filium Isai in Nobe apud Achimelech
filium Achitob, qui consultavit pro eo Dominum, & cibaria
dedit ei, sed & gladium Philistei Goliath dedit illi. Doech, ut su
pra diximus, motus live sollicitus: Idumeus, sanguineus: No
be, latratus: Achimelech, fratris mei regnum: Achitob, fra
ter meus bonus interpretatur. Respondebit ergo perse
quentibus Christum Judæis motum ad effundendum san
guinem innoxium, pravorum cæcus sociorum: qui aliis
apertè fidem impugnantibus, ipse interius insidiari solet
ad exploranda sollicitus, & prodenda tempore perfec
tionis conventicula fidelium Christi, quem merito prius
servorum Saul insinuat: quia quanto perversior quique,
bonique est infensor, tanto majorem apud impios locum
tenet. Sine ulla autem dubietate plus gravant Ecclesiam
falsi fratres, qui intus, quàm manifesti hostes, qui hanc de
foris impugnant. Respondebit, inquam, tempus novissi
mæ contra Christum conjurationis hostis, sicut de Juda
scriptum est: Ex nox nocti indicat scientiam. Quæ sobria,
justa & pia cogitavit, impie prodet, vidisse se dicens fidem
Domini Jesu in doctrina eorum, qui contra impiorum
quali furum latronumque nequitiam, more acutissimi ac
vigilantissimi canis oblatrent: & juxta exemplum bono
rum qui præcellere fratrum, etiam ipsi possessionem regni
præstolentur æterni. Sed & patrem supplices pro Christi
regno deprecantur, eumque in membris suis spiritali
semper pane reficiant: atque omnes quos possunt diaboli
manibus eripientes, pro ereptoris sui pacè potius diaboli
manibus agere suadeant, jubeant, adjuvent.

Misit ergo rex ad accersendum Achimelech filium Achitob sa
cerdotem, & omnem domum patris ejus sacerdotem, & cætera.]

Esai 2.

Osai 3.

Psal. 103.
Matt. 15
Luc. 22

Psal. 18.

Accersitis ad rem Domini sacerdotibus, Saul amicitiam & susceptionem David, crimen conceptæ adversum se conjugationis appellat. Comprehensis impij Judæi Christiana pietate consecratis, quicquid pro fide veritatis actum viderint, contra se hoc actum rati, mox ulcisci parabunt, & merito: abominatio est enim peccatorum religio.

Respondensque Abimelech Regi, ait: Et quis in omnibus servis tuis sicut David fidelis, & gener Regis, & peregrinus ad imperium tuum, & gloriosus in domo tua? num hodie cæpi pro eo consulere Dominum? Respondedit Judæorum populo, Christi fidem & dilectionem pro crimine ducenti, sacer ordo præceptorum pro Christi regno militantium: Et quis in omnibus Prophetis ac sanctis, quos didicis, precibus, exemplisque suis constat tuis quàm plurimum serville commodis, æquiparare potuit Apostolum & pontificem confessionis nostræ Jesum, qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut & Moyses in omni domo illius? ampliore enim gloria iste præ Moysè dignus habitus est, quanto ampliore honorem habet domo, qui fabricavit illam: qui Ecclesiam sibi gentium ex antiqua patrum vestrorum fide progenitam, sponsæ fœdere copulavit. Neque alia apparet in carne fecisse vel docuisse probatur, quàm quæ vos ipsi secundum eloquia prophetarum dediceratis, imò semper optaveratis Christum, cum venisset, esse facturum. Num hodie fidem hanc in eum habere, & pro ejus Ecclesie statu divini quarere cœpimus oracula verbi, & non magis avita Patriarcharum Prophetarumque traditione datam eam nobis commendatamque suscepimus, veneramus & colimus?

Hebr. 3.

Non enim scivit servus tuus quicquam super hoc negotio, vel modicum vel grande. Ad hoc respondit, quòd in simulabatur à Saule juvenis David, sciens enim sibi fraudes infidiasque neccentem: quia nihil id temporis hujuscæ negotii cognoverit. Sed & Christiana fides negat se nosse, si Dominus Jesus statuta legalia ullis unquam fraudulentis infidiis corruerit: quod est aperte confiteri se Christum Jesum non infidiatorem, cupidumque laudis alienæ, sed verum paternæ voluntatis nuntium didicisse: qui & ideo rectè magni consilij Angelus à Propheta vocetur, Quale est illud Apostoli: Nesciebam fratres, quia princeps est sacerdotum, pro eo ut diceret: Sciebam, quia princeps non est sacerdotum, apparente jam, & clarificato pontificatu illius, qui cum suis filiis electis est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

Isaia 9. Act. 23.

Et ait Rex emissarius, qui circumstant eum: Convertimini, & interficite sacerdotes Domini: nam manus eorum cum David est: sciens quòd fugisset, non indicaverunt mihi. Noluerunt autem servi regis extendere manum suam in sacerdotes Domini. Disparem malorum semper, disparem & bonorum cernimus statum. Alii namque ad summum nequitiæ verticem conscendentes, persecutionis sunt authores: quos Saul ipse David persequendo designat. Alii nefandæ authoritati palam in exequenda ejusdem persecutionis rabie malè astipulando subduntur: quorum Doech Idumeus typum tenet. Alii quasi mitioris ingenij, à docenda quidem proximis, vel penis extorquenda, quamvis non etiam ab agenda impietate manus servare videntur innoxias: quibus servi Saul à sacerdotum Domini injuria continentes, non indecenter aptantur. Item inter fideles malorum tentationibus probandos, alii sunt, qui usque ad sanguinem pro veritate decertant: qui sacerdotum Nobæ cum suis perditorum præmonstrantur exemplo, qui pari fide ac dilectione, sed minori adhuc perseverandæ tribulationis fortitudine præditi, fugæ potius præsidia subeunt, scientes, quia montes quidem excelsi cervis, sed petra refugium erinacii & leporebus: quibus unus, qui manus Saul ferientis evasit sacerdos, figuratiter æquatur. Quam meritorum morumque distantiam, quia in præteritis vidimus, etiam in ultima, quamvis cæteris majore persecutione futuram credimus: videlicet ut lævientibus licet, & infanda mandantibus impietatis authoribus, inter mutos ad mala obtemperanter non desint, qui à læsione se bonorum servent immunes: nec talium tamen quantulamcunque modestiam immanissimæ tribulationis fervorem posse removere. Nam sequitur.

Ps. 103.

Et ait Rex Doech Idumeo: Convertere tu, & irruere in sacerdotes. Quod persecutores impij, ministris dixeret nequissimis, motis videlicet ab omni statu rectitudinis, insuper & innoxio stabili sanguine coinquatis: Convertimini ad malum, & post prodicionis scelus etiam suppliciorum acerbitates fidelibus Christi, quibus vel mori vel negare compellantur, augete.

Et trucidavit in die illa octoginta quinque viros vestros ephod lineo. Octoginta quinque viri trucidati in die illa, significant eos, qui veniunt de tribulatione magna, & laverunt stolas suas in sanguine agni, fortes nimium operibus, & Evangelij pariter & legis spiritali observatione perfectos. Quinque enim deni & septem, octoginta quinque faciunt. & quinque quidem, ad totidem notissimos nostri corporis sensus: decem verò & septem, ad legem & Evangelium, propter decalogum legis, & sancti Spiritus gratiam abundantius super omnem carnem temporibus Evangelij clarificantis effusam, pertinere, ratus qui dubitet: & ideo quicunque forti animo quicquid videndo, quicquid audiendo, quicquid gustando, quicquid olfaciendo, quicquid tangendo valent, ad legis & gratiæ perficienda jussa & promissa nascenda conferunt, quæ decem & septem per quinque multiplicantes, octogentariam & quinarium virorum summam perficiunt. Qui rectè etiam vestitici ephod, id est superhumerali lineo narratur, ut cuncta sua opera (humeri enim solent pro operibus accipi) & ante gloriam martyrij mortificatione carnis commendata, & perfectius adornata demonstrant.

Nobæ autem civitatem sacerdotum percussit in ore gladii, viros & mulieres, parvulos & lactantes, bovem, & asinum, & ovem in ore gladii. Trucidatis Antichristus doctoribus Christi, famam quoque doctrinæ illorum, qua contra impia dogmata quasi latrando certare, & in qua suam ipsi vitam semper operibus inhabitando munire consueverant, ore pestiferæ locutionis infamare, ac funditis extirpare contendit: sed & fortes quoque in opere, fœculos in generandis nutriendisque Christo filiis, parvulos quoque in Christo, & adhuc pia castæ matris ubera lambentes, nec non & jugum ejus suave atque onus leve portantes, vocem quoque illius innocenter audientes, eumque ad æternam supernæ beatitudinis pascua sequentes, vel ad negandam ejus fidem, vel ad subeundam pro eo mortem, tormentis impiis cogere non omittit.

Evadens autem unus filius Achimelech filii Achitob, cuius nomen erat Abiathar, fugit ad David, & annuntiavit ei, quòd occidisset Saul sacerdotes Domini, Et ait David Abiathar: Sciebam in die illa, quòd cum ibi esset, &c. Sicut Doech Idumeus unus qui sacerdotes percussit, omnem carnicum munus: ita Abiathar unus qui percutientis gladium evasit, omnes qui persecutioni illi sævissima superesse poterunt, Christi confessores exprimit. Unde rectè Abiathar patet superfluis interpretatur, utpote illos significans, qui paterno in Ecclesia vocabulo gloriosi, tanto turbini suspensiverint. Fugit autem ad David, & annuntiavit ei occisum à Saule sacerdotem Domini: cum pia remanentium, expleta cæde, devotio conversa ad Dominum, ardentibus occisorum sub testamento ejus fratrum memoriam ei orando, vel sacras hostias offerendo commendat: cui ipse super suum respondet Evangelium, præcisse se & prædestinasse jam olim, omnes volentes piè vivere in eo, persecutionem pro ejus nomine passuros: ideoque se quali cæteri frater debitorum, universas animas hujuscemodi morte solutas, ad vitæ æternæ gaudia perducatum. Sciebam, inquit, quod cum in Ecclesia nunquam defuturi essent falli fratres, proculdubio per scandala intellina juvarent hostes externos. Sciebam, quòd cum in hoc toto seculo nunquam defuturi essent mali, quibus bonorum vel sapientia circumstantium, vel certantium patientia exerceretur, simul & probaretur: proculdubio semper hic peregrinantem Ecclesiam, tribulationes & tentamenta manerent. Sed ego sum, qui singulas electorum animas post defudatos in terram agones, celesti in perpetuum corona donabo.

Mane mecum, ne times: si quis quaesierit animam meam quaeret & animam tuam, mecumque servaberis. Mane, inquit,

CAPUT I.

Oppugnatam à Philistinum Ceila saluat David : & superuentura contra se cum exercitu Saul, aufugit cum sexcentis suis in montem solitudinis Ziph.

ET nuntiaverunt David dicentes : Ecce Philistinum oppugnant Ceila, & diripiunt areas. &c. usque ad id quod scriptum est : Quarebat tamen eum Saul cunctis diebus, & non tradidit eum Deus in manus eius.] Hæc lectio sub typo vitorum Ceila, per David quidem ab hoste saluatorum, sed eundem David mox hosti tradere paratorum, notat eorum levitatem, qui verbum audiunt, & continuo cum gaudio accipiunt illud : non habent autem in se radicem, sed sunt temporales : facta autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuo scandalizantur. Nuntiaverunt igitur David, qui noverant Philisteos oppugnare Ceilam : fugatisque intra muros incolis omnibus, areas quæ fortis forte reperiri poterant, eorum vastatione diripi. Nuntiant electi Christo veraciter manu forti, non eum quasi nescium reum humanarum loquendo instruentes, sed ad eum quali misericordem miserorum particula supplicando referentes : cum viderint vel unam quamlibet animam, vel multarum simul turbam animarum, sive victorum falsibus aggravatam, seu certe gentilibus adhuc ritibus participatam, ab immundis spiritibus occupari : & si quid naturaliter insitæ virtutis, ac velut alutiferi germinis habet, totum hoc nimirum, quia toris adventum, hoc est pro solis mundialibus est commodis acitatum, eorum improbitate deprædari. Nuntiant enim hæc intellectuali David, qui communi humanitatis miseria contemplata, contra regnum immundorum spirituum queruntur & exorant dicentes : Facti sumus in opprobrium vicinis nostris, derisui & contemptui hi qui in circuitu nostro sum. Vsq; quæ Domine iraseris in finem, accendatur velut ignis ælium tuum : Effunde iram tuam in gentes, quæ se non noverunt : & in regna, quæ nomen tuum non invocaverunt. Quia comederunt Iacob, & cætera, usque ad finem Psalms.

Lur. 3.

Psal. 7.

Consultat igitur David Dominum, dicens : Num vadam & percussam Philisteos istos ? Et ait Dominus ad David : Vade, & percussis Philisteos, & salvabis Ceila. Dixerunt viri qui erant cum David, ad eum : Ecce nos hic in Iudæa consistentes timemus, quanto magis si stierimus in Ceila adversum agmina Philistinorum ? Rursus ergo David consultat Dominum. Qui respondens, ait : Surge & vade in Ceila : ego enim tradam Philisteos in manum tuam. Quia David penè semper in scripturis, dum mysticè accipitur, Dominum Christum, sed modo in suis membris, modo in seipso significat : rectè intelligitur hoc loco, ubi Dominum an aggredi & vincere hostes debeat, consultat, ad membra eorum, id est fidelium ejus personam referendus, qui dolentes nonnunquam super cognito à proximis interitu peridorum, consultis scripturæ divinæ oraculis, quid super his fieri debeat inquirunt. Nam & supra, ubi eidem David Ceila à Philisteis oppugnari nuntiatur, potest non immeritò signari fideles quotque sapissimè perfectionibus aequè Christi fidelibus ea tentationum pericula in mundo, quibus ipsi devincendis sufficere se non posse percipiunt, ostendere. Qui nimirum perfectiores, ac manu fortiores Ecclesiarum magistri, percuratis mox scripturarum testimoniis, miserendum subveniendumque oppressis, & restituo malignorum spirituum conatu, ceteram diutina tentatione laborantium, inveniunt esse salvandam : sed infirmioribus sæpe pro imminente persequutione paventibus, rursus divinarum eloquiorum lectio consulta, non timendos eos qui occidunt corpus, sed sturgendum à torpore rectè operando, eundem ad oppressos utilia prædicando, expugnandos oppressores exorcizando, citò repensione manifestat. Sunt enim qui persequutionum turbine incumbente, vix ipsi fidem, qua imbuti sunt, palam profiteri audent : quanto minus & alios ad fidem vocando, vel in fide solidando, adversus agmina spirituum malignorum bellum subire præsumunt. Et quid est typicè, viros David ad eum dicere : Ecce nos hic in

Matt. 10.

in dilectione mea: ne rursus eos qui occidunt corpus: si me persecuti fuerint, & vos persequantur: sed tibi sum ego, illic & minister meus erit: si quis mihi ministraverit, honorificabit eum pater meus. Hæc prodicio simul & percussio Doech Idumei, & ipsis Domini Apostolorumque temporibus in Juda Iscariote, cæterisque falsis fratribus, & in fine mudi in ipso majore cæteris Antichristo potest intelligi, quo modo Psalmus quinquagesimus primus, qui in ejus mentionem canitur, utriusque illi hosti non inconvenienter aptatur, dicente titulo, In finem intellectus ipsi David, cum venit Doech Idumeus, & annuntiavit Sauli, & dixit: Ecce David in domo Asimelech, ubi non ob aliud intellectus ipsi David in capite ponitur, quam ut significetur intellexisse David inter ærumnas, quas patiebatur innocens, qui contra verum David de suo semine nasciturum esset nequitia machinatura pravorum. Venit enim glorians in malitia, potens iniquitate, tota die in iustitiam cogitans, & cætera quæ in Psalmo subjungit. Qui hæc futura per spiritum intellexit, peccatorum & ponderibus gravatus, & pennis gravandus Judas, annuntiavit Judæis, & dixit: Ecce Iesus in hortum montis Oliveti solet frequenter cum discipulis suis. Nam de ultima tribulatione quomodo titulus hic accipi debeat, ex his quæ supra disputata sunt, apertissime lucet. Verum quia sermonem in longum duximus, tertiumque in expositionem beati Samuelis secundo & primo proluxorem distavimus librum, & huic triumphatorum martyrio sacerdotum finem imponendum, aliquantulumque censurimus ob reparandas silentio vires, à labore cessandum.

BEDÆ PRESBYTERI IN SAMUELEM PROPHETAM ALLEGORICÆ EXPOSITIONIS

Liber quartus.

ERTIO in beatum Samuelem completo volumine, putabam me aliquandiu reparata per quietem meditandi vel scribendi voluptate sic demum ad inchoationem quartiarum esse missurum. Verum hæc eadem mihi quies, si tamen quies dicenda est inopinata mentis anxietas, proluxior milito quam deceveram nova circumstantiarum rerum mutatione pervenit, maxime discessu Abbatis mei Reverendissimi, qui post longam monasterialis curæ observantiam, subitus Romam adire, atque inter loca beatorum Apostolorum ac martyrum Christi corporibus sacra, extremam tenex halitum reddere disponente, non parva commissurum sibi animos, & eo majore, quo improvisa conturbatione stupefecit. Sed qui Moyse longævo ab humanis rebus tollendo Jesum Nave in ducatum, qui Eleazarum in sacerdotium Aaron patri substituit, ipse provecto ætate Coelstrido, ad beatorum Apostolorum limina sancta properanti, Huetberthum juvenem, cui amor studiumque pietatis jam olim Eusebii cognomen indidit, ad regendas sacerdotio ducatuque spirituali fidelium animas Abbatis vice substituit. Ejusdemque substitutionis gradum post electionem fratremam, sua per tuum, dilectissime Antistes, officium benedictione confirmavi. Redeunte temporum statu tranquilliore, redit & mihi otium pariter ac delectatio mirabilia scripturæ sanctæ tota anima, solerti intentione scrutandi. Igitur quartum in Samuelem allegoricæ expositionis libellum, à victoria beati David, qua salvavit habitatores Ceila, atque ab oppugnantium Philistinorum irruptione defendit, cum tuis amantissime Pontificum orationibus incipiens, quicquid illo referante, qui habet clavem David, potuero, mysticam legentibus communicato curabo.

Deut. 31. Num. 21

Judæa confidentes timemus, quanto magis si erimus in Ceila adversum agmina Philistinorum & nisi infirmos quosque auditores, præparantibus se ad opus verbi, Magiltris spiritualibus paventes aperta voce respondere: Ecce nos intra domesticos Ecclesiæ parietes confessionem paternæ fidei, quam Judæa significat, libere defendere timemus: quanto magis, si euntes ad eos qui viam veritatis vel nunquam cognovère, vel cognitam deseruère, verbo salutis instruendos, potestates aërias bello lacessere cœperimus, gravioribus periculis nos patère non ambigimus. Sed horum infirmitatem, ac timorem Dominus crebris Evangelii vocibus erigere, atque ad deprecandi fiduciam confortare non omittit. Et hoc est quod sequitur: *Ego enim tradam Philisteos in manu tua. In mundo presuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum.*

Ionn. 16

Abit David & viri ejus in Ceila, & pugnavit adversus Philisteos, & abegit jumenta eorum, & percussit eos plaga magna, & salvavit David habitatores Ceilæ. Abiit Dominus in prædicatoribus suis ad sanandos contritos corde, & pugnavit adversus spiritus mendacii & perfidiæ, patefacta luce veritatis & fidei, & abegit ab eis iusta segregatione animas redemptorum, in quibus ipsi pridem erroris freno restrictis quasi super equitantes, suoque has juri ac ditioni mancipantes, aliis efficacius potentiusque diripere, ac sibi subjungere consueverant, & anathematizare faciens eos execratione magna. Sic nimirum salvavit eos, qui nuper horum tentamenta vitantes, suum solliciti flagitare præsidium. Hæc & ab initio nascentis Ecclesiæ sæpe facta, & quotidie per loca fieri, nemo ferè est qui dubitet.

Porro eo tempore quo fugiebat Abiathar filius Achimelech ad David in Ceila, ephod secum habens descenderat. Ephod est, ut supra meminimus, sacerdotale indumentum, quatuor insignissimis auro interlucente coloribus, duobus in utroque humero lapidibus pretiosis, & duodecim patriarcharum nominibus sacrosanctum, quod significandis sublimium virorum sensibus decentissimè convenit. Confugiētes namque ad Christi gloriam magis magisque prædicandam, hi qui multas pro illo martyrium passis carnificum persecutorumque manus evaserunt, sensus & præcordia secum quatuor excellentioribus charitate interfulgente virtutibus sublimia, in adversis & prosperis pretioso discrimine temperata, & præcedentium patrum verbo exemproque docta simul ac munita deserunt. Et bene fugiens ad David ephod secum habito sacerdos non ascendisse, sed descendisse memoratur, juxta illud quod scriptum est: *Quanto magnus es, humilitate in omnibus.* Verum quia crescente fidei devotione, crescit & odium perfidiorum, superno videlicet agente judicio, ut & integros in fide tentatio examinans clariore reddat, & eadem similitores suæ levitatis arguat, rectè subjungitur:

Eccles. 3

Et præcepit Saul omni populo, ut ad pugnam descenderet in Ceila, & absideret David & viros ejus. Augescere enim statu Ecclesiæ, non desuere suis quique temporibus adversarii: qui patientiam sapientiamque ejus Domino permittente probaturi, gravissimo eam certamine pulsarent: ipsum patiter Dominum in ea & viros ejus, id est fortes quosque propugnatores Evangelii ejus impia obfisione capere, ac de medio tollere quærentes: nec tamen unquam ad perfida suæ malitiæ vota pervenientes.

Quod cum rescisset David, quia præpararet ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar sacerdotem: Applica ephod, & cætera. Applicato per Abiathar ephod, David consuluit Dominum, si venturus sit ad eversionem Ceilæ Saul, & si tradituri se cives ejus. Unde datur conjici, quo ordine supra Dominum consuluerit, id est applicata ad se sacerdotali veste, & sic ex ore sacerdotis Domini responsione quaesita, & hunc fuisse morem consilientium Deum id temporis, eorum dumtaxat, qui arcam Domini accedere nequirent. De hac namque scriptum est: *Inde loquitur ad te, de medio scilicet propitiatorii, & duorum Cherubim.* At ubi comperit David & superventurum hostem, & infidum sibi hospitem urbis suffugium, egressus cum viris suis quasi teccentis applicatis ad se, huc illucque vagatur incertus. Sancti

Exod. 25

quippe, summi videlicet membra regis, per viros egregiæ virtutis & doctrinæ sanctarum scripturarum quatuor, quomodo se habeat status Ecclesiæ novissimis temporibus: discuntque per scripturas venturum ad subversionem ejus Judææ gentis imperium: virosque Ceilæ, id est mentis inquietæ, & sibimet, non creatori vivere volentes, fidem qua initiati sunt, ocyus esse prodituros. Egredietur Christus a talibus, nec mansionem apud eos facit, Egrediuntur & doctores spe atque opere perfecti. Sex quippe opera, centum spem æternorum, viri perfectissimè designant. Deserunt namque tepidos, in exemplum histonæ quæ David facta describens adjungit:

Surrexit ergo David, & viri ejus quasi sexcenti: & egredi de Ceila, huc illucque vagabantur incerti. Væ autem animæ illi, væ civitati, quam sermo Dei relinquens, huc illucque vagatur, incertus ubi, in cuiusve pectore sedem requiem que capellat, *Vulpes, inquam, habent foveas, & volucres caelividos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinat,* hoc est quod alibi dicit: *Verum amen filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra?* Sanè notandum, quod hæc generaliter ad omne tempus Ecclesiæ, cui nunquam falsi fratres desunt, specialiter ad novissima tempora, quibus amplius abundabunt, possunt typicè referri, quorum levitati ac perfidiæ, ipsum etiam nomen Ceilæ convenit. Dicitur enim ad fundam jacta, sive suscitans eam, aut tollens sibimet. Et quidem quare anima falsi Christiani instabilis nimirum & erronea ad fundam jacta vocetur, exponit mulier sapiens, quæ in typo Ecclesiæ manu fortæ desiderabili loqui soletur dicens: *Porro anima inimi coram tuarum rotabitur in imperio & circulo fundæ.* Cur autem infideliter fidelis suscitans eam, haud dubium quin perditionem, rectè nuncupeper, probat ille traditor, quide numero discipulorum Christi, numero additis persequentiū, hæctenus in Ecclesia suæ pravitate hæretes habere non desistit. Porro tollens sibimet, qua ratione dicatur, manifestant qui scientiam fidei sibi specialiter usurpantes, ab unitate Catholica se segregare non timent.

Nuntiaturum est Sauli, quod fugisset David de Ceila, quæ obrem dissimulavit exire. Dissimulant hostes fidei eos persecutionibus onerare, quos sponte fidem dolere certunt. Sed & ipse adversarius antiquus actionibus tentationum flagris fatigat eos, quos sibi fortes fide & actione repugnare contuetur: aut quos vel inertes in fine vel prolixius infideles sive apostatas videt, hos quasi proprios, & sibi per omnia subiectos, quieto jure possidere contentus, nullis sæpe, vel certè rarioribus iræ, superbiæ, fornicationis & invidiæ, cæterarumque talium passionum tentamentis infestat.

Moratur autem David in deserto in locis firmissimis, mansitque in monte solitudinis Ziph. Dimissis Christus his qui fidem verbo tenus suscipiunt, moratur porius in eorum pectoribus firmissimis, qui in ariditate seculi præteritis sicut ad Deum fontem vivum, quando veniant & appareant ante faciem Domini. Manet libenter in eis, quorum cor excelsum illecebris mundi remotum, & felici solitudine secretum, in defectivo gaudet germine ac flore virtutum. Ziph namque flos five germen interpretatur.

Quærebat tamen eum Saul cunctis diebus, & non tenebat eum Deus in manus ejus. Ab initio nascentis usque in finem, & impii Christum piorum cordibus auferre satagunt, & ipse pius ne unquam ab impiis expugnetur, desiderat cum quibus se mansurum promissit omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Et alibi: *Cum transieris, inquit, per aquas, tecum ero, & flumina non operient te.*

CAPUT II.

Jonathan & David percussit fœdus coram Domino, & Ziphæi prœdentes venit Saul contra David: sed ne eum capere queat, acrior occurrenti Philisteis necessitas obstat.

ET vidit David, quod egressus est Saul, & quereret animam ejus: & cetera, usque ad id quod scriptum est: Propter hoc vocaverunt locum illum petram dividentem. Hæc lectio mysticè signat, persequentibus Ecclesiam perfidis, quanta devotione socios Christi fideles, quanta subdole fratres impietate fidei adversarios adjuvent, quo denique miraculo suos Christus ab ipso nonnunquam mortis articulo pius redemptor eripiat. Et vidit, inquit, David, quod egressus esset Saul, ut quereret animam ejus.

Hebr. 4. Porro David erat in deserto Ziph in sylva. Vidit Dominus, cuius oculi nudus & aperta sunt omnia, quod egressus esset ab interna sui custodia cœtus perfidorum, ut quereret persequens Ecclesiam fidelium ejus, quorum est cor & anima una. In deserto porro ipse manebat, in Ecclesia de gentibus assumpta, quæ pectora virtutum variantium germine grava quasi ligna solet generare fructifera: de quibus Palmista edificandam post captivitatem domum remissionis & vitæ dicantans: Tunc, inquit, exultabunt omnia ligna sylvarum ante faciem Domini, quoniam venit. Quæ nimirum ligna latè fructificantis Ecclesiæ, tanto altius bonorum operum flore sive germine (utrumque enim Ziph interpretari dicitur) spiritaliter fecundata præminent, quanto hujus mundi studiosius gaudia cuncta deserunt.

Et surrexit Jonathan filius Saul, & abiit ad David in sylvam, & confortavit manus ejus in Deo. Et proficiens inter adversa persecutionum columbinus & simplex electorum animus, de ipso sæpe persequentium numero ad fidei gratiam vocatus virtutum crescentium passibus appropriavit ad Christum, & confortavit operarios, id est doctores verbi ejus, in divino semper in opportunitatibus adfuturo præsidio.

Dixitque ei: Ne timeas, neque enim inveniet te manus Saul patris mei: & tu regnabis super Israel, & ego ero tibi secundus, & cetera. Et si falsam Jonathan sententiam de se ipso sub David regnato protulit, nescius, utpotè homo, facti sortisque futuræ: verum tamen juxta mysticos sensus Christi & Ecclesiæ gaudia pandit. Verum regno illi in violabili, ad quod & ipse pertinet, testimonium perhibuit, asserendo hostes non esse timendos, qui ad extinguendum fidei & veritatis imperium nequaquam pertinere possint, imò & ipsum, cujus multiplicabatur imperium, pacisque non erit finis, super electos angelos atque homines perpetuò regnaturum: & eos qui fideliter illum, totoque ex corde dilexerint, proximos illi per omnia in ejusdem regni arce futuros. Prostratis & devictis eorum inimicis Christi quoque pedibus, & eius imperio prorsus subiectis, dicente Paulo: Oportet illum regnare, donec ponat inimicos sub pedibus ejus: novissimis autem inimicis destruetur mors. Omnia enim subiecit sub pedibus ejus, cum autem dicat, Omnia subiecta sunt ei: sine dubio præter eum qui subiecit sibi omnia, hinc perspicuum est, quæ ab ipso desceverunt potestates, inanes & vacuas Christum redditorum, præfixurumque trophæa in victore signum contra salutis nostræ æmulos, quos longè antè jam sua morte devixerat: sicut scriptum est, Quia ergo pueri communicaverunt carni & sanguini, & ipse participavit eisdem et per mortem suam ipse destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est diabolum. Textus: sic percussit, &c.

Percussit igitur uterque fœdus coram Domino, mansitque David in sylva, Jonathan autem reversus est in domum suam. Percussit invicem fœdus Dominus & fideles, ut ipsi videret sequantur eum, & ille vitam æternam det eis: & hoc coram ipso divinitatis conspectu, in cujus fide nos vivere jubet, & ad quam videndam nos suscipere suadet, adjuvat.

Beda Tom. 4.

Manetque Dominus in Ecclesia multiplici populorum nemore condensa, omnibus diebus ad consummationem sæculi. Singuli autem fidelium, peracto orationis vel exhortationis, vel alterius cujuslibet oblata Domino devotionis officio, revertuntur ad conscientiam suam, quatenus ab exteriori actione vacantes, licentius se ad tempus in cunctis quæ acta à se vel agenda sunt pensent, liberius ab his quæ male acta sunt purgent, perfectius ad ea quæ bene agenda sunt accingant: tales siquidem scientes dicere cum Propheta: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam? merito etiam cum Jonathan columbæ domum vocari, immò & cum Apostolo Petro filii columbæ possunt cognominari.

Ascenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonne David latitat apud nos in locis turissimis sylvæ in colle Habile, quæ est ad dexteram deserti? & cetera. Ascendunt sæpe falsi fratres, dimisso suarum germinum ac flore virtutum, ad superbos fidei hostes contra Ecclesiam juvenidos, & detestantes simplicitatem fidelium, quodammodo persecutoribus dicunt: Nonne Christus habitat apud nos per fidem in cordibus gentium turissimis? Nec vacat quod dicitur in colle Habila, id est suscipientis eam. Ubi enim putandum est gratius manere spiritum Christi, quam in celsitudine mentis firmiter suam fidem suscipientis? quæ est ad dexteram deserti? quia propter dexteriora, id est æternæ vitæ gaudia, mundi pompam deserit. Nam qui temporalis & terrenæ mercedis intuitu secularis declinat illecebras, non ad dexteram deserti, sed ad lavam potius divertisse dicendus est, ubi non desiderabilis Rex noster, sed hostis consuevit habitare detestabilis. Et hæc omnia Sauli dicunt Ziphæi, cum vel mysteria fidei, vel ipsos ejus cultores aliqui falso fideles apertis persecutoribus produunt, animoque perverso, à quibus fidei agnitione distant, ejusdem fidei odio concordant: & quo interiorius arcana Christi, quasi David latibula cognoverunt, eo nequius illos qui deserti Ecclesiam expugnare moliantur, adjuvant.

Dixitque Saul: Benedixit vos à Domino, quia doluistis vicem meam: abire oro, & diligentius prepa. & cetera. Benedictionem sibi Judæis, suiique fautoribus promittunt à Domino futuram, cum amulationem Dei habentes, sed non secundum scientiam, nomen Jesu Christi filii Dei, vel odiis consequuntur, vel armis. Et sicut alibi de eis, eorumque complicibus, ait Dominus: Quia venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo. Sed vix benedictionibus eorum, qui insidias explorantes contra Ecclesiam, vel saltem contra unum quodlibet Ecclesiæ membrum, ut scandalizent aliquem de puillis Christi, vicem persequentium dolore probantur, Væ his qui ad florem illum de radice Jesse ascendentem nominatenus perstringentes, tota jam mentis intentione arefcentia, citoque pereuntia præsentis vitæ commoda quarunt: Illius benedictionis oblitii, qui ab omnibus spectanda & speranda est: de qua scriptum est: Dominus memor suit nostri, & benedixit nobis. Benedixit domui Israel, benedixit domui Aaron. Utroque autem benedicens, benedixit omnes timentes Dominum. Quæris, Quos utroque? Respondetur, pusillos cum magno, hoc est, domum Israel cum domo Aaron: eos utique, qui ex ipsa gente crediderunt in salvatorem Jesum, quia non in omnibus illis beneplacuit Deo: sed si quidam illorum non crediderunt, nunquid incredulitas illorum fidem Dei evacuat? ablit. Neque enim omnes qui sunt ex Israel, hi sunt Israelicæ: neque qui semen sunt Abraham, omnes filii: sed sicut scriptum est, Reliquia salvandæ facta sunt. Quo Esaiæ oraculo Judæorum nonnulli sic hanc cœlestem benedictionem consecuturi prædicuntur, ut eorum major pars sit excæcata: quorum typum & figuram prætulit Saul à Deo reprobatum, & in eorum locum suscepti fuere gentiles. accesserunt enim oves, quæ non erant de hoc ovili, ut fieret unus grex, & unus pastor. accessit fides omnium gentium, & crevit numerus non solum sapientium anciticum, sed etiam obedientium populorum: quibus Dei benedi-

Matt. 28

Psal. 54.

Ioan. 16

Psal. 113.

Rom. 9.

Esa. 10.

Ioan. 10.

Ephes. 1. **B**enedictio non pauca sunt repromissa, sicut dictum est: *Benedixit Deus & pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali, in celestibus in Christo: benedixit autem nos Deus, non in una benedictione, sed in cunctis. Non quo omnes omnia consequamur, sed dam singuli vel singulas, vel plures habemus ex omnibus, omnes per singulas possideamus. Et non in terrenis benedictionibus, Judæorum instar, de quibus dixit Esaias: Si audieritis me, bona terra comedetis: sed in spiritualibus. Sunt quippe terrena benedictiones, habere quempiam liberos: affluere opibus, honore & sanitate gaudere: quæ terrena benedictio usque ad irrationabilia jumenta descendit, dictum est quippe de illis: *Benedixit eis Dominus, & dixit: Crescite & multiplicamini, & replete terram.* Spirituales verò benedictiones in celestibus sunt, quia terra benedictionem non capit spiritualialem. Siquidem & benedictiones illæ quæ in Levitico, Dei præcepta servantibus promittuntur: verbi causa, extremis gentibus venerare, benedictos in agris: & his similia, non videmus expleta in Prophetis: qui in melotris & in pellibus caprinis erraverunt, egentes, angustii, afflictii: quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & cavernis terræ. Spiritualiter ergo accipienda sunt omnia: & spiritualia non in terrenis locis, sed celestibus expectanda.*

Lev. 29. **Q**uod si etiam in terra se abstruserit, persecutor eum in cunctis millibus Juda. Terra est fructifera fidei operibus, mens electorum: quam visitante & inebriante Deo, ac multiplicante, persecutori eam jactat superbissimus persecutor: quia non solum in publico operis sive confessionis, sed & in ipso fidei & dilectionis intima secreto suis cultoribus Christum tollere possit. *Quod si etiam, inquit, in terra se abstruserit, persecutor eum in millibus Juda.* Ach patenter dicat: *Quod si ad tantam paucitatem, sive paupertatem Christianorum populus per eos minoratus devenerit, ut subtrahat fiducia prædicandi, sua solennia celebrandi, palam conventicula cogendi, saltem quod Christiani sint profitendi, vix in ipsis peccatorum latebris Christum quasi abditum colere præsumpsint: & illinc eum paulatim abundante persequentium simul & explorantium copia, exterminare satagam.* Sunt mihi namque innumera Juda, id est divina laudationis, sive confessionis agmina, quibus univèrsa eorum qui aliter sapuerint, temere cepta facile restinguam. *Quod etiam simpliciter accipi potest, quia nonnunquam Christiani & de cryptis ac latebris extracti, ad mortem sunt pro Christo suscipiendam protracti.*

At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul. Rectè insidiantes David Ziphici ante Saul dicuntur abiisse in Ziph, quia nimirum schismatici vel hæretici, quo viciniis Judæis aut paganis, utpote intrus admissi, eo nequius, & quasi priores Ecclesiæ fructum deflorant. *Quod & temporibus Antichristi Judæis majorem cæteris persecutionem moventibus, in Ecclesia maxime futurum, & quotidie factum utinam nesciremus.* Denique Judas quo interius susceptus est, quo dux & notus Domini effectus, simul cum illo dulces capiebat cibos, eo potentius contra eum levavit calcaneum suum.

David autem & viri ejus erant in deserto Maon, & in campestribus ad dexteram Jeshimoth. Irit ergo Saul & socii ejus ad querendum. *Et nunciatum est David, statimque descendit ad petram, & versabatur in deserto Maon.* Maon interpretatur habitaculum, Jeshimoth adducens mortem. Plerumque autem fideles Christo duce positi æternam gaudent patriam scire, quod in aquosa deserti loca significant, superna beatitudinis ardent habitatione suspirare, quod vocabulum Maon, id est, Hab inlinuat, æternam norunt vitam de illata pro Deo morte sperare, quod dextra Jeshimoth figuratim exprimit. Sed necdum vallos terrenarum cogitationum perfecte campos transcendere possunt. At ubi turbo persecutionis ingruerit, mox to-

tam se mens abjectis mundi curis omnibus ad munificissimam fidei petram humilata recolligit, statimque super hanc petram pedibus, ac directis gressibus, dulcius jam in celestibus animo spatari, & canticum novæ spei ac lætitiæ ardentius dicere flagrat, quod est post arreptum petre præsidium David & socios ejus verari in deserto Maon. Idem quippe desertum Maon, idem habitaculum, non solum desiderium perpetuæ mansionis propter exusta calore ardua designat: sed & propter hoc quod desertum, à deserendo nomen accepit, ipsam supernam quietis habitationem, quam dudum homines deserunt, indicat. Denique in Evangelii parabola, *pastor bonorum ovium in deserto non agnoscit novem ovibus, vadit querere unam quæ erraverat.* In quo nimirum deserto David duce veritatis, qui Christi gratia prædici dicere possunt: *Nostri autem conversatio in cælis est.*

Quod cum audisset Saul, persecutus est David in deserto Maon. Et ibat Saul ad latum montis ex parte una, David autem & viri ejus erant in latere montis ex parte altera. Per David desperabat se posse evadere à facie Saul. Hæc ad Judæum persecutorem specialiter respiciunt, qui audita fide & devotione credentium, persequitur eos in terris, qui tota mentis intentione cælos aspiciunt, credens ipse Christum in carne venturum, quem illi jam vanillè didicerant.

Hoc est enim Saulum ad latum montis ex parte una intrcedere, David autem & viros ejus in latere montis ex parte altera mansisse: hos à Christo vacuos, quasi ad Christum adhuc incarnandum spe perverta proptere: illos authore Christi gratia jam dudum sacramenta fidei Christianæ quibus salvarentur, accepisse. *Ipse est enim mons domus Domini, preparatus in vertice montium, super quem civitas posita, non potest abscondi.* Nec mirum, si desperent carnaliter hostes evadere posse, quibus non est dillum: *Nolite timere, qui non occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.* Qui tamen nonnunquam desperati, & prærens eruntur ab inimicis, sicut pueri tres de fornace, Daniel de lacu leonum, sicut Paulus & Silas, & ipse Apollolorum princeps: sed & alibi, omnes simul Apostoli de carcere: sicut denique multi deinceps martyrum magnæ in Christo & Ecclesiæ laudis & gloriæ. Unde rectè subjungitur:

Itaque Saul & viri ejus in modum corona circumdavit David & viros ejus, ut caperent eos. Et nuntius venit ad Saul dicens: Festina & veni, quoniam insuderunt se Philistinim super terram. Reversus est ergo Saul, desistens persequi David, & perrexit in occursum Philistinorum. Propter hoc reversum illum illam petram dividens, Protegente namque Iosafides Domino salvatore, sapissimè qui propter timorem Dei noluerant, humanæ tamen pacis aut commodi altius intuitu compulsi sunt ab eorum laceratione quietesce. Propter hoc rectissimè fides Christi, super quam *abstrusa est Ecclesiæ, portus inferi prævaler, petra dividens appellatur,* quia & suos plerumque desperatos in præsentis minime defendit, & in futuro sperantes à conturbatione hominum perpetua remuneratione discernit. Verum hæc in modernis temporibus acta, seu futuris sub Antichristo crediderimus agenda, videat lector, nec sine lachrymarum lachrymis dignam contempletur, quantum Ecclesiæ status ad pejora quotidie, vel ut mitius dicam, ad immensiora gerenda devolvatur.

Nobe civitas propter susceptum David cum suis omnibus martyrium passa est, quod est terram bonam fructum per patientiam reddere. Cæila cum suis civibus per David ab hoste salvata, imminente persecutionis articulo, salvatorem suum, quia prode non timuit, amiserit: & hoc est auditum verbi semen cum gaudio suscipere: facta autem tribulatione propter verbum, continuo scandaliari. *Dei autem morantem prope David comperientes, non solum non ad se invitare, sed & sponte prode: nec quidem propter periculum vitandum, verum propter amicitiam Saulis nanciscendam, vias ejus explorare, & gressus*

V B B
T O M
S A U L

301
 evertere ac supplantare meditantur: & hi sunt, qui iuxta memoratam Domini parabolam, audiunt quidem verbum, sed sollicitudo seculi illius, & fallacia divitiarum suffocavit verbum, & sine fructu efficitur. Neque hæc ita prosequutus sum, quasi non & hodie multos existere, multos semper exituros perfectos in fide & veritate crediderim; sed quod maxima in parte viderim jam jamque instare tempora quæ olim prædicta sunt, in quibus abundante iniquitate, refrigescat charitas multorum. Hujus lectionis & Ziphæorum prodicionis meminit quinquagesimæ tertii Psalmi titulus, ita se habens: in finem, in carminibus, intellectus David, cum venerant Ziphæi, & dixerunt ad Saul: Nonne ecce David absconditus est apud nos? Quem ut breviter exponam, in finem, in Christi personam Psalmum dictum significat. Finis enim legis Christus, ad justitiam omni credenti. In carminibus, in magna angustia, licet Psalmista læticia eundem canticum declarat, iuxta eum qui dixit: Sed & gloriamur in tribulationibus. Semper enim, ni fallor, Psalmi qui in carminibus inscribuntur, exultationem canentis inter adversa denunciant. Intellectus David, ostendit illum David angustioribus obsessum, sed & inopinatè liberatum, intellectibile quod corpus veri David, cuius & ipse membrum erat, esset ab iniquis passurum, quanta sui gratia redemptoris, & ad præsens sapè liberandum, & semper coronandum in futuro. Quod autem in ejusdem Psalmi capite dicitur: Deus in nomine tuo salvum me fac, & in virtute tua libera me: hoc est, quod in hac lectione David refugium petra perit. Et hæc propter auspiciam ereptionis petra dividens appellatur. Bibebant enim patres de spiritali, confluence eius petra. Petra autem erat Christus.

CAPUT. III.

David in spelunca solitudinis Engaddi oram claudis Saul præcidit, qua ostensa, eum ad confessionem sui sceleris permovet. Moritur Samuel, & David in desertum Pharan descendit.

Ascendit ergo David inde, & habitavit in locis turisimæ Engaddi, usque ad id quod scriptum est: Conspiciens autem David, descendit in desertum Pharan. In hac lectione Dominus abscondit a sapientibus & prudentibus, sua dona parvulis revelat: mortis claudis subiens, mox eadem resurgendo destruit: Judæos adempto ex parte regno carnali, per discipulos ad penitentiam vocat. Nec mora deficiente legis umbra, desertis diversisque gentium cordibus in veritate Evangelii colendus infertur. Fugiens namque David insidias Saul, & infirma Ziphæorum præsidia deserens, ascendit & habitavit in locis turisimæ Engaddi, qua interpretatur fons hædi. Fugiens Dominus superba non credentium Judæorum præcordia, dimittens & ea quæ ceptos virtutum flores ulcro relinquere non dubitant, ascendit ad quasi superiora, & inhabitat corda humilium spiritu: quæ confessa jam suæ sceleris fœditatis vivifico fonte Salvatoris abluant, ut sic de hædis in agnos felici mutatione transirent. Meminit hujus loci Ecclesia, in Canticis Canticorum loquens: Botrus Byrri dilectus meus mihi in vineis Engaddi. Videlicet aperte dicens: Quia sicut botrus insula Cypri cæteris esse præstantior, ita gratia mei Redemptoris incomparabili studiorum spiritualium ardore mentem solet debriare quam cæperit. Et hoc in illis solum populis, qui in remissionem peccatorum fonte baptismatis innovati, fructifera bonæ actionis norunt propagare. Vineas autem Engaddi, balsami, cuius locus ille ferax est, arbores nuncupat. Quarum cortice inciso destillans humor ille, lachrymis pulcher rotantibus, & christinati concodiendo aptissimus, quam virtutibus significandis sit accommodus, manifestissime liquet.

Cumque reversus esset Saul, postquam persecutus est Philisteos, nunciaverunt ei dicentes: Ecce David in deserto Engaddi. In persequendo Philisteos Saul repente ad investigandum David, occidendumque sinistra mente revocatur: à

justo, quo hostibus obviabat, ad justitiam, quo & civem feriat, certamen arma convertit. Sic nimirum Judæi increduli, dum verbo scripturæ sanctæ præditi, nonnulla sapè contra idola, variosque gentium disputando certant errores, repente miseri contra Christum, Christianamque religionem verborum infidelium jacula retorquent. Dumque eum cognoverint publicanos & peccatores per undæ salutaris ablutionem purgatos, atque ab illecebris seculi jam secretos ad se admittit, quod est typicè David in deserto Engaddi marere: abscondunt statim tendiculas contra fontem frustra, deglutire quærentes eum, sicut infernus viventem, & integrum quasi descendentem in lacum. Unde aptè subjungitur:

Assumens autem Saul tria millia electorum virorum ex omni Israël, perrexit ad investigandum David & viros ejus, etiam super abruptissimas petras, quæ solè ibicibus pervia sunt. Sicut in bono ternarius numerus certi mysterii gratia ponitur, eos nimirum designans, qui vel sanctæ Trinitatis confessione gloriosi, vel fide, spe & charitate devoti, vel cognitione, locutione & actione sunt perfecti, vel aliquid hujusmodi: ita & in malo exercitu cum ponitur, illos non immeritè denunciat, qui his per omnia probantur agere contraria. Ideoque in hoc loco tria millia armatorum, cum quibus Saul ad persequendum David & viros ejus egreditur: illi sunt mysticè accipiendi, qui triforini acie adversus Dominum & adversus Christum ejus, inania meditantur, id est abeuntes in consilio impiorum, & in via peccatorum stantes, & in cathedra passivæ sedentes, cuncta beato viro gessere contraria, illi videlicet, ejus in lege Domini voluntas, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Pergit autem ad investigandum David Saul, etiam super abruptissimas petras, quæ solè ibicibus pervia sunt, cum deceptionis insidiarumque laqueos tendit Judæorum regnum Domino: in summis etiam dictis ejus, quæ perfectis solum auditoribus vix capacia restant. Ibices namque, quæ sunt parva quadrupedia, nec nisi in petris manere ac parere norunt, & si quando etiam de altis saxorum cacuminibus ruunt, in suis se comibus illa sæ suscipiunt, humiles verbi Dei signant auditores, qui quanto minoris se meriti, sapientia & virtutis conspiciunt, tanto magis fortia sanctarum scripturarum præsidia, in quibus mentem habitare, ac boni operis fœtus ponere debeant, quasi petrarum ibices refugia quærunt; & quicquid eis ruina temporalis accesserit, in testamentis eloquiorum celestium se sustentantes, quasi cornuum suorum exseptione salvantur. Meminit hujus animantis Dominus, & quam non contemnenda sit ejus figura, signavit ad beatum Job mysticè loquens: Nunquid nostra tempus partus ibicum in petris.

Et venit ad caulas quoque ovium, quæ se offerebant vianci. Inter persequendum Judæa pastorem magnum ovium Dominum nostrum Jesum Christum, ac conventicula quoque fidelium ejus discipulorum, qui se sevientibus quali lupis oves offerebant, impetum nefandæ quæstionis prorolavit, si fortè vel in ipsis aliquid unde magistrum reprehendere posset, inveniret. Unde illud: Ecce discipulus tuus facit, quod non licet in sabbato, &c.

Et atque ibi spelunca, quam ingressus est Saul, ut purgaret ventrem. Porro David & viri ejus in interiori parte speluncæ latebant. Spelunca hæc Domini est figura monumenti, cuius ostium ingressus est Saul ut purgaret ventrem, cum proceres regni Judæorum abeuntes à Pilato, munierunt sepulchrum, signantes lapidem cum custodibus, ut auctori vitæ quasi resurrectionis iter obcludere nitendo, diu conceptum intrinsicè decoctumque jam suæ perfidia mentis fœtorem foras cunctis ostenderent. Porro Dominus in interiori parte sepulchri conditus latebat, latebant & viri ejus, id est fortes eo tempore, fortiores futuri discipuli ejus, qui ubicunque Hierosolymitanæ civitatis tunc temporis erant corpore: constat profusus, quia tota mentis intentione ac desiderio sedem tenebant monumenti, ubi solum quem diligebant, se-

Rom. 6.

pulum jacere dolebant. Et quidem latebant in spelunca, quia quid devotionis & amoris erga injuste occisum habent, eos qui occiderant, omnimode scire nolebant. Vel certe viros David cum eo latuisse in spelunca, immo etiam cum eo resurrexisset ac processisset de spelunca, juxta illud intelligendum Apolloli: Quia vetus homo noster simul confixus est cruci cum illo, ut destrueretur corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato. Et sicut præsinit, dicens: Quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vite ambulemus.

Pf. 109.

Et dixerunt servi David ad eum: Ecce dies, de qua locutus est Dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, & præcidit oram chlamydis Saul sileter. Dixerunt Christo discipuli sui carnales, adhuc & animi servilis, cum crucifixi potentiam, & crucifigentium vasa niam cernerent: Ecce adest tempus, de quo locutus est Deus pater ad te, per os sanctorum suorum à seculo Prophetarum posturum se omnes inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Hæc autem animo toto, tamen non verbo, dicebant, quicumque illorum perire cupiebant eos, qui latrone dimisso, Salvatorem morte damnarent: quia probatum est in eo qui auriculam terro principis sacerdotum abscidit, nolens Dominum calicem, quem pater dedit, bibere. Probatum in eis qui ignem de celo super impios descendere querebant, nescientes cujus spiritus essent: quin filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. At ille congruo suæ pietatis moderamine non occidit funditus improbos, sed regni illius habitum, haud parva ex parte subtraxit: ut vel sic confusi ad agnitionem suæ demeritæ, correctionemque venirent.

Luc. 9.

Post hæc perussit David cor suum, eo quod abscessisset oram chlamydis Saul. Dolebat Dominus humanam gentem, de qua carnem suscepit, miserationis affectu, quod exigentibus illius meritis demere cogere tur ei regalis quippiam ornatus, malens hanc servatam lege divina regnum hic, & in futuro seculo semper habere perpetuum. Denique videns civitatem peccatricem, flevit super illam dicens: Quia si cognovisset & tu, & cetera. Quibus abscisionem regni detestabilis, quam divina districtione justus futuram decernebat, humana pius miseratione desiebat.

Luc. 19.

Dixitque ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo Christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quoniam Christus Domini est. Duas maxime ob causas David manum ab occidendo Saul, quamvis se inimicissimè persequente, continuisse declaratur: quia videlicet eum & Dominum suum, & regali meminit chrismate perunctum. Ubi primò regnum vel unguentum, quod & ipsum Domini semper videlicet inviolabilis regni ac spiritalis unguenti noverat præterende figuram, digno veneratur honore. Deinde etiam nos moralibus instruit disciplinis, ne præpositos nobis, eos maxime qui sacris ordinibus insigniti sunt, quamvis nos injuste persequentes, verbi austerioris ense sedare, & vel ultimæ superfux actionis eorum quasi sinitriam vituperando decerpere præsumamus. Sed & si forte nos tale aliquid incautus egisse contigerit, mox dolendo cor percutere, & temerarium admissum studeamus penitendo corrigere. Verum juxta cæptæ explanationis ordinem, qua Saul Judaicum populum sive regnum, David verò Christum significare diximus, possumus intelligere, quòd eundem populum sive imperium Dominum suum vocaverit, Christus, eo quòd ex illo formam servi sumere dignatus sit; Christum verò Domini, quod ei præ cæteris gentibus antiquitus gratiæ spiritalis unctionem contulerit. Ideoque noluerit in eum mittere manum, qua funditus perderet iniquos, sed quasi chlamyde detuncata regali dispartitus sit eos à terra, & supplantaverit eos in vita ipsorum. Et sicut alius Psalmus ait: Ne occideris eos, ne quando obiviscantur legi tuæ. Disperge illos in virtute tua, & destrue eos protektor meus Domine.

Psal. 58.

Et confregit David viros suos sermonibus, & non permisit

eos ut consurgerent in Saul. Et confregit Dominus discipulorum suorum austeritatem, quia impios perire desiderabat dicendo: Nolite judicare, & non judicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Et alibi: Non enim misit Deus filium suum in mundum, ut judicaret mundum, sed ut salvaret mundum per ipsum. cæteraque hujusmodi. & non permisit eos, ut vindictam mox delinquentium, sed vitam potius amarent correctorum.

Porro Saul exurgens de spelunca, pergebat capti itinere. Surrexit autem & David post eum, & egressus spelunca, clamavit post tergum Saul, dicens: Domine mi Rex. Et respexit Saul post se. Surgentes Domini monumenti custodes, qui adventis angeli timore prostrati, & facti fuerant velut mortui, ac fugientes à monumento, nihilominus cepta contra Dominum pravæ conjurationis itinera peragebant, dicendo venisse discipulos ejus nocte, & furatos esse eum illis dormientibus. Quod etiam de illis qui custodes monumento adhibere, potest recte intelligi: qui etsi servando monumento Domini genentes confusique disceserint, non tamen à persequendo fidem illius gressum propositi savientia averterunt. Quibus utrisque à monumenti obervantia deturbatis, & ipse Dominus suæ resurrectionis, quam occultè induerat, gloriam suis paulatim revelare non tardavit. Atque hujus jam confirmata ac prædòcta veritate, mox per eosdem clamore liberæ prædicationis intonans, avertos à se suos persecutores, benignè ad penitendi remedium, si que revocabat amorem. Quos dum primis humanitatis ac pietatis sibi reconciliaret alloquiis, nonnullos eorum post se respicere, id est, commissi in Deum sceleris penitere perdocuit.

Et inclinans se David pronus in terram adoravit, dixitque ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium, David querit malum adversum te? Ecce hodie viderent oculi tui, quid te ediderit te Dominus in manu mea in spelunca, & cogitavi ut occiderem te, sed peperit tibi oculus meus. Dixi enim: Non extendam manum meam in Dominum meum, quia Christus Dominus est. Et pronum pietatis suæ pectus Salvator ad compatiendum subveniendumque terrenis infirmisque cordibus, per ministros sui sermonis ostendens, primus ipse exempla adorandi & reconciliandi Deo his qui illum jam dudum offenderant, exhibuit. Dixitque ad populum Judæorum per Evangelii præcones: Quare audis sermones hominum sapientium, scribarum & pharisæorum loquentium: Iesus querit malum adversum te: si dimittimus eum sic, omnes crederent in eum, & venient Romam, & tollent nostrum locum & gentem. Ecce in tempore meæ passionis tot miraculis apparentibus, viderunt quicumque vera videre potuerunt in te, quod tradiderit te Dominus in potestate meæ, cum ad unam manifestissimam meæ responsonis vocem qua dixi, Ego sum, tanta armorum manus tremefacta corruit, cum me crucifixo insolita cœlum totum meridie caligo tenebrarum obtexit: me spiritum exhalante, terra tota commota, petra concissa, monumenta aperta, & innumera mortuorum sunt excitata cadavera. Meæ denique resurrectionis teste angelo apparente, æque & terramotus factus immensus, & tui sunt exterritis ac mortuis assimilati cultodes. Et quidem cogitavi, ut si non penitentes, occiderem te: sed peperit tibi patienter agendo meæ miserationis respectus, malens te acta penitentiæ veniam salutemque mereri. Dixit enim: Non percutiam funditus, auferamque de medio gentem, quamvis peccatricem, & inimicam mihi, ex qua habitum servi, in quo totum mundum lucrifacerem, suscepi: quamque in patribus olim divina largitio singularis gratiæ benedictione perfudit.

Quin potius pater mi vide, & cognosce oram chlamydis tuæ in manu mea, quoniam cum præciderem summitatem chlamydis tuæ, nolui extendere manum in te: animadvertit & vide, quoniam non est in manu mea malum, neque iniquitas, neque peccavi in te. Tu autem insidiaris animæ meæ, ut auferas eam. Quin potius, inquit Dominus, popule mi, ex quo ad confirmandas promissiones patrum, ut filius hominis vocarer, & essem, ne me incarnari non piguit. Vide & cognosce terminum regalis

habitus

habitus tui in potestate mea : quoniam cum praece-
dem summum regni tui terrestri, multos ab eius de-
fensione, quae per arma, lites & bella geritur, ad fidei &
religionis meae simplicitatem, vocando, multos ob re-
atum perfidiae in manus hostium dando, nolui manum in
te aperta ultionis in te extendere. Animadvertite & vide,
quoniam non est in opere meo quicquam mali vel iniqui-
tatis, moque illum esse cognosce, de quo Propheta testa-
tur : *Qui peccatum, inquit, non fecit, nec inventus est dolus in
oro eius. Quis enim ex vobis arguet me de peccato, qui mei
nominis memoriam de terra viventium eradere insidiando
conamini ?*

Isa. 53.
Ioan. 8.

*Quem persequeris Rex Israel, quem persequeris ? canem mor-
tuum persequeris, & pulicem unum. Sic Dominus iudex, & iu-
dices iuret me & te, & videat & iudices causam meam, & eruat
me de manu tua.]* Isaac vir videns Deum interpretatur.
*Quem ergo persequeris, inquit, popule, qui ad videndam
divinae claritatis gloriam prior ceteris nationibus electus
es ? Quem persequeris ? Illudne magnum ac vigilantissimum
omnium vitium sanctarum custodem, quem morti tradere
non dubitasti, etiam post mortem sequi odiendo non desi-
stisti ? Eum qui humanitatis habitu modicus, sed resurre-
ctionis saltu velocissimus, tuis inter captandum manibus
elapsus est, jam de caelo innotantem denuo te apprehen-
dere posse stultus arbitraris ? Et quidem ego non quero gloriam
meam, est qui queras & iudices. Non absurdum videatur
cuiquam, canem mortuum vel pulicem Domini geltare
figuram : cum & ipse alibi propter fragilitatem carnis,
quam sine femine virili, virginea carne suscepit, dicat Ge-
se : *Ego autem sum vermis, & non homo. Et propter resurre-
ctionis gloriam, quam subito & citissime de morte ad vitam
quasi saltu peregit : Et excussus sum, inquit, sicut locusta.**

Psal. 22.

Psal. 103.

*Et levavit Saul vocem suam, & flexit, dixitque ad David :
Iustior tu es quam ego : tu enim tribuisti mihi bona, ego autem
reddidi tibi mala.]* Et docente per Apostolos Domino,
levavit populus Judaeorum in eis qui erant praedestinati ad
vitam aeternam, vocem suam in confessionem fidei, quam
dudum negando in infima deprellerat, & pristini conta-
gia reatus dignis poenitentiae flonibus assidue detulerit,
confitens Domini iustitiam pariter & bonitatem : nec-
non & suae commemorans errata malitiae, quod ipse
quidem totius auctorem bonitatis morti, ferociter tradi-
derit : ille autem morti datus iniuste, cum sit omnipo-
tens, mortificatores ad vitam reservare, quam perdere
maluerit.

Psal. 9.

*Et nunc quia scio quod certissime regnaturus sis, & habiturus
in manu tua regnum Israel, iura mihi in Domino ne deleas semen
meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei.
Et iuravit David Sauli.]* Vox haec poenitentis populi
Judaeorum, & Christo quem recognovit salutis aditum
querentis. Et nunc quia scio certissime, quod tu bis ille
de quo dictum est : *Multipliabitur ejus imperium, & pacis
non erit finis, habens in ditione tua regnum illud, in quo
mundi corde Deum sine ullo beatitudinis sine videbunt :
confirma quae fidem quam donasti tuorum largitione
sacramentorum, tuisque donis caelestibus ipsam in me
fidem augmenta, quatenus accepto pignore spiritus,
fiduciam habere queam, quod progenitam ex meo corde
stirpem operum post abolitionem corporis ab aeterno
salves interitu. Neque auferas nomen meum de domo
supernae habitationis, quam patribus meis, qui te per
legem fideliter & amanter expectare venturum, donare
digneris. Hac autem & hujusmodi confessionis verba
fundentibus nonnullis Judaeorum, annuit Dominus
iuste illorum petitionem, & imbutos Evangelii sacra-
mentis, de catechumenis eos & competentibus fecit esse
fideles.*

*Abiit ergo Saul in domum suam, & David & viri ejus ascen-
derunt ad turora loca.]* Abiit populus Judaeorum in eis qui
Apostolis docentibus resipiscere a perfidia potuerunt, ad
curam suae intrinsecae salutis operandam. Porro ipse Do-
minus & praedicatores ejus, scientes ex eodem populo
plures contra fidem bella moturos, relictis inis & terre-
stribus, ad turora mox & celsiora loca, id est recte credi-

tura, fortiter perseverat, Samaritanorum gentiumque
proximarum corda illustrando conscendunt. Meminit
hujus lectionis, quodque ad Christum spiritualiter referen-
da sit edocet, quinquagesimi sexti Psalmi titulum, qui ita
inscribitur : *In finem, ne desperas David, in tituli inscrip-
tione, cum fugeret a facie Saul in speluncam. Qui quidem duo-
bus verbis, quae de David scriptus videtur : sed duobus
aliis, quia veraciter totus Christum signet, aperit. Quod
enim dicit, Ne desperas David : videtur prohibere ab ini-
mico insidiante desperi cum, qui fuerat a Domino pro-
millum preparatus ad regnum. Et quod in clausula sub-
jungit, Cum fugeret a facie Saul in speluncam, ipsi tem-
potis articulo, quod desperi posse putabatur, aridet.
Verum quod in principio ponitur, in finem, ad illum
cuncta referenda praeconet, qui nobis omnium testat
perfectio bonorum : quia cum ad ipsum venerimus, nil ultra
querere opus habemus. Quodque in sequentibus inscribitur,
in tituli inscriptione, ipsum dominicae passionis titulum,
quem hebraice, graece & latine Pilatus scripsit, exprimit :
qui & ipse in figuram regni inviolabilis, nulla vel ab eo
qui scripsit, potuit ratione desperi. Sensus ergo totius
tituli iste, praecipiens Judaeis, ne se Christi vel etiam
occisi ac sepulti gloriam tollere posse suspicentur : *In finem
ne desperas David in tituli inscriptione, cum fugeret a facie
Saul in speluncam ; in eum qui finis legis est ad iustitiam
omni credenti : Psalmum cantatum intelligo, ne di-
spere queras Christum in auferendo, vel imminuen-
do regnum ipsius, quod tituli veracis inscriptione signa-
tum est, etiam cum videas eum insistentibus impiis per
mortem monumenti claustra subisse : atque nimirum
claustra a facie fugit persequentium, ne eum ultra perse-
quendi, vel saltem vivendi haberent potestatem. Sed &
ipse Psalmus juxta tenorem hujus lectionis, passionem,
sepulturam, resurrectionemque Dominicam, necnon &
fidem gentium, quae & ipsa praesentis in fine lectionis
myltice continetur, aperta simul & idonea testificatione
decanat, ubi inter caetera de passione triumphali,
Dedit, inquit, in opprobrium conculcantes me. De se-
pultura & resurrectione : *Animum meam eripuit de medio
catulorum leonum, dormivi conturbatus. Quae tamen con-
turbatio melius in membris ejus intelligitur, necdum
plane resurrectionem ejus in sepulchro dormientis cre-
dentibus. Item de resurrectione : *Exurgam diluculo. At
de gentibus illo inspirante, & cooperante credituris :
Confitebor tibi in populo Domine, Psalmum dicam tibi inter
gentes. Sed & damnationem gentis Judaicae, quam
abscissio chlamydis Saul in hac lectione signat, memo-
ratus Psalmus ita describit : *Foderunt ante faciem meam so-
veam, & ipsi inciderunt in eam.*****

Psal. 76.

*Mortuus est Samuel, & congregatus est universus Israel, &
plauerunt eum, & sepelierunt eum in domo sua in Rama.]* De-
fecit Evangelio coruscante futurae praedicatoris umbra ve-
ritatis, nec sine dolore subtrahi potuit populus a confue-
tarum ritibus caeremoniarum, quos divina legis institu-
tione non dubitabat fuisse collatos. Unde Jacobus ad
Apostolum Paulum loquens : *Vides, inquit, frater, quot
millia sunt in Judaeis, qui crediderunt, & omnes hi emulatores
sunt legi. Attamen paulatim cessante in Ecclesia Judai-
zandi consuetudine, quasi frigiditate prophetiae membra
humanis abstracta conspectibus, in domo sua in Rama, id
est, in excello conduntur : quia dum exterius celebrati
legis sacramenta dehorant, cuncta interius in Christo
& Ecclesia ceperunt querenda & intelligenda pro-
bari. Domus quippe prophetiae, Ecclesia credentium
est, & hac in illo sita excello, de quo scriptum est : *Et
ipse fundavit eam altissimus. Et alibi : *Quia excelsus reputa-
tus est ipse.***

Act. 21.

Psal. 86.

Isa. 2.

Consurgens autem David descendit in desertum Pharan.] Pha-
ran interpretatur onager, live frugifer, aut ferocitas eo-
rum. Cessante ergo prophetiae typo, & in Rama, id est, in
Christo, ut dictum est, & Ecclesia, consummato relicta
Judae, fidei veritas gentes diu feras, & indomabilis ani-
mi, sed jam nunc iustitiae fruge foecundandas adire di-
gnata est. Nec solum propter nomen agreste vel ferum,

sed &

Gen. 21.

Ps. 119.

sed & propter incolas diros ac feroces Pharan gentibus significandis aptissime congruit. Narrat enim scriptura Imaelem, à quo genus duxere Sarraceni, in deserto Pharan habitasse, illum videlicet de quo dictum est, *Ejice ancillam & filium ejus: non enim heres erit filium ancilla cum filio libera.* Cupis vicinitatem turbulentam horrescens filius libera, id est populus spiritali gratia renovatus, queritur dicens: *Hec me, quod in colatus meus prolongatus est, habitavi cum habitantibus Cedar.* & cætera, usque ad finem Psalms; quæ Sarracenos specialiter adversarios Ecclesiæ cunctos generaliter describunt. Sed ut etiam de ancilla filio, id est de huic seculo servientibus populis Christum ad libertatem vocaret, hosque secundum Isaac promissionis efficeret filios, fugatos à superbis Judæis, descendit in desertum Pharan, hoc est humiliata gentilium corda, eisque suæ gratiam pietatis infudit.

CAPUT. IV.

Contententem se Nabal Carmelum David servire disponens, uxoris ejus Abigail interventu & muneribus placatur. Quam post decem dies mortuo Nabal ipse accepit uxorem, accepit & Achinem de Iezabel, data uxore, sua Michol Phaltis filio Lau.

Erat autem vir quispian in solitudine Maon, & possessio ejus in Carmelo. Et homo ille magnus nimis, & cætera, usque ad id quod scriptum est: *Saul autem dedit Michol filiam suam uxorem David, Phaltis filio Lau, qui erat de Gallim.* Hæc lectio typicè docet synagogam damnatam principum doctorumque ejus malitia, à Domino salvatam, sed & ipsam postmodum vocatis ad fidem gentibus, non parva ex parte rejectam: alii quidem personis humilium saluationem, aliis autem rejectionem notans superborum. Erat igitur vir quispian in solitudine Maon, id est habitaculi. Erat cæcus Scribarum & Pharisæorum, in sanctæ scripturæ studiis conversatus: quæ singulari præ cæteris scripturæ virtute prædita, in superomnes suos lectores mundo solitarios effici, hoc est à concupiscentiis pompisque ejus separari, & seipos dignum Deo habitaculum facere docet. *Et possessio,* inquit, *ejus in Carmelo,* id est, in agnitione circumcissionis: quia sermo legis, quam prædicabat, veram castigationem intelligi, non autem dedit perfici. Nam quod litera jubens offendit, non ipsa, sed gratia juvenis perficit. Non ergo in perfectione, sed in agnitione consummata castigationis pharisæus & scriba legalis habebat possessionem: *Quia lex per Moysen data est, gratia autem & veritas per Jesum Christum facta est.* Magnus autem nimis homo ille vocatus est: quia doctor memoratus, quamvis ex parte non parva terrenum sapiens, multum tamen antecellit omnes secularis philosophiæ præceptores, qui ex toto divinæ legis signari, seipos solum magistris in his quæ docerent utebantur.

Ioan. 1.

Eratq; ei oves tria milia, & mille capra. Erant commissa ad docendum scribis & pharisæis innocentes simul & penitentes animæ. hæc fide, spe, & charitate perfecta: illa prima fidei adhuc quæ à timore inchoat, rudimenta sectantes.

Et accidit, ut tonderetur grex ejus in Carmelo. Accidit ut perfectiores quique auditores scribarum in agnitione castimonie legales exterioris hominis actus deponerent, ut interior renovaretur de die in diem. Accidit ut populus omnis eisdem subditus, primitiarum decimarumque suarum quasi superflua sibi, & quæ sine dolore amitti poterant, domino vellera traderet.

Nomen autem viri illius erat Nabal, & nomen uxoris ejus Abigail. Eratq; mulier illa prudentissima & speciosa. Porro vir ejus durus & pessimus, & malitiosus. Nabal stultus, Abigail dicitur patris exultatio: & stultus erat legisperitus, qui habens clavem scientiæ, ipse non introibat, & eos qui volebant intrare, prohibebat. Patris autem exultatio rectè vocata est synagoga in eis, quibus dicit: *Gaudete autem, quia nomina vestra scripta sunt in celo.* Erat namque in talibus prudentissima, ad intelligendum verbum fidei: & speciosa, ad agendum quæ intelligere poterat. Porro magistris ejus duri

Luc. 10.

non credendo, pessimi male vivendo, & malitiosi erant contra Dominum infidias machinando.

Erat autem de genere Chaleb. Erant magistri synagoge de discipulatu legislatoris. *Super cathedram enim Moysi sederunt scriba & pharisæi.* Qui quoniam cæteros tunc mortales, & humanæ simul & divinæ sapientiæ gratia præstant, non immodè Chaleb, id est omne cor potest appellari: vel quia Chaleb patriarcham fide ac virtute potentem legimus, possumus dicere quod augmentum damnationis sit infidelibus vita fidelium, à qua degenerare peccandum.

Cum ergo audisset David in deserto, quod tonderet Nabal gregem suum, misit decem juvenes, & dixit eis: Ascendite in Carmelum, & venite ad Nabal, & salutabitis eum in nomine meo pacifice, & dicitis ei: Sit fratribus meis & tibi pax, & domus tua pax, & omnibus quacunque habes pax. Cum audisset Dominus in homine conversatus in mundo, quod peius legis auditores suos vel ad exonerandos se vitis, vel ad sua pro Domino tribuenda, exercitationis congruæ quasi fortice præpararent, misit discipulos suos fortissimos, & illis quoque salutem ex meo nomine, qui Salvator appelleret, videlicet denarii cœlestis adipiscendi præcones, quorum in baptisima renovata fuerat, sicut aquila juvenes, & dixit eis: *Ascendite in agnitionem circumcissionis, apertis virtutum & doctrinæ profectibus, arcem vos castimonie spiritalis veraciter nosse & conscendisse monstrate: & hæc agendo venietis ad ipsos legis doctores, & illis quoque salutem ex meo nomine, qui Salvator appelleret, evangelizantibus superna in pace futuram, dicentes: Sit omnibus pax, quicunque in nomine Dei patris tridentis fratres Christi esse voluerint, sit etiam vobis pax in eandem silem pia societate conversis: immo & omnibus quos eradijisti, & universis quæ agitur pax. Illa videlicet pax, quæ facit utrumque unum, & medium parietem maceria solvit, immisit in carne sua.*

Audivi quod tonderent pastores tui, quæ erant nobiscum in deserto, nunquam eis molesti sumus, nec aliquando desinit iniquitatem de grege omni tempore, quo fuerunt nobiscum in Carmelo: interroga pueros tuos, & indicabunt tibi. Et hæc per Apolos tuos Judæorum primatibus loquutus est Dominus, audivi quod docerent discipuli vestri populum, qui hunc nobiscum scripturæ sacræ pascuis utebantur. *Nunquam eis molesti sumus, sed quiete conversati ad omnes, inique etiam jugum suave humilitatis, atque onus leve prædicavimus: nec aliquando perit aliquid de doctrina vel scribis eorum: omni tempore nobiscum fuerunt in agnitione circumcissionis, id est, quo spiritalem circumcissionem, sicut & nos, in altissimis eloquiorum divinatorum verbis agnovimus. Ubi subintelligendum est, perire potuisse aliquid de substantiis eorum, qui sine David fuissent in Carmelo, id est, in altissimis eloquiorum divinatorum verbis agnovimus. Ubi subintelligendum est, perire potuisse aliquid de substantiis eorum, qui sine David fuissent in Carmelo, id est, in altissimis eloquiorum divinatorum verbis agnovimus.* Ubi subintelligendum est, perire potuisse aliquid de substantiis eorum, qui sine David fuissent in Carmelo, id est, in altissimis eloquiorum divinatorum verbis agnovimus. Ubi subintelligendum est, perire potuisse aliquid de substantiis eorum, qui sine David fuissent in Carmelo, id est, in altissimis eloquiorum divinatorum verbis agnovimus.

Nunc ergo inveniant pueri gratiam in oculis tuis, in die vestra bona venimus. Quodcunque invenerit manus tua, servum tuum & filium tuo David da. Quia, inquit, vos populum docetis, quod est intellectualem tondere gregem, curate ut etiam Christi discipuli prædicantes, in vobis gratiam fidei & bonæ actionis inveniant. In luce enim gratiæ singulariter bona prædicaturū venimus, ad eum nimirum bona, ut & regnum cœlorum inauditum mortalibus prædicet: & ad hoc universum genus convocet hominum, à qua etiam bonitate præcipua Evangelium græcè nomen accepit. Quodcunque obedientiæ fidelis invenerit vestra virtus, doctoribus saluti vestræ servire gaudentibus, & de vestra stirpe progenito, veraciter manu forti ac desiderabili Jesu Christo libenter impendite.

Respondens autem Nabal pueris David, ait: Quis est David, & quis est filius Isaac? Hodie inveniimus servi qui fugerunt domos suos. Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & carnes partium,

quæ acci

Ioan. 9.

Ephes. 6.

que occidi consoribus meis, & dabo vira quos nescio unde sine?] Respondentes stulti principes Judaeorum predicantibus sibi Christi discipulis, aiebant: Nos stulti discipuli sumus, hunc autem nescimus unde sit. Et increverunt discipuli Jesu ad praesumptionem docendi, ita ut a nullo valeant superari, qui fugerant contemnendo legisperitos, multo se in scientia majores. Tollemus ergo nos sancta dicta scripturae, nobis specialiter ad docendum commissa, quae partim simpliciter legi & intelligi possunt: quod est, aquam bibi; partim diligentius tractari, ut sic intelligi valeant, debent: quod est panem frangendo ac manducando comedi. Tollemus & facta patrum praecedentium, quae in auxilium vitae ac virtutis nostris auditoribus docendo preparavimus, & dabimus doctoribus, a nostra profusa religione ac fide separatis, qui ad sui dogmatis sententia sancta verba perverti transfigerent.

Tunc David ait viri sui, Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladio suo, accinctusque est & David ense suo.] Potest quidem intelligi gladius spiritus, quod est verbum Dei: quo mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus ad debellandos infideles accinctus sit, quocirca verbum patris per Evangelium suum mundo patefecerit. Accincti & discipuli eius, cum & ipsi idem praedicaverunt. Sed quia legitur in sequentibus: Abigail intercedens prohibuit David ne feriret impios. Nunquam autem rogar Ecclesia Christum, ne incredulis salubre sui verbi vulnus infligat. Melius intelligitur hoc in loco gladius vindictae excidii, quae Judaeis post Domini passionem imminerebat: quo nimirum gladio Dominus ipse, accincti & ministri verbi illius, non ipsi utique poenam peccatoribus irrogando, sed hanc peccatoribus, nisi poeniterent, futuram praedicando. Cujus metu gladii occurrens Ecclesia Domino ultra annorum LX. tempus eius istum intercedendo suspendit.

Et secuti sunt David quasi quadringenti viri. Porro ducenti viri remanserunt ad sarinas.] Secuti sunt Dominum ad officium praedicandi quicunque prudentia, fortitudine, temperantia & iustitia perfecti poterant inveniri. Porro alii charitatis gemina perfectione contenti, magis elegerunt cum acquisitis Christo proximis quiete vivere, quam pro acquirendis aliis ad spiritualia bella praecingi.

Abigail autem uxori Nabal nunciavit unus de pueris dicens: Ecce misit David nuncios de deserto, ut benedicerent Domino nostro, & averfus est eos. Homines isti boni satis fuerunt nobis & non molesti, nec quicquam aliquando perit omni tempore quo sumus conversati cum eis in deserto. Pro muro erant nobis & nocte quam in die omnibus diebus quibus pavimus apud eos gregem.] Spernentibus verbum fidei primatibus Judaeorum, nuntiavit unitas Christi discipulorum subiectae illi synagoga & dixit: Ecce misit Iesus Christus Apostolos, nuncios videlicet veritatis, divinae scripturae instructos, ut benedictionem mandarent aeternam maioribus nostris, & averfati sunt eos. Homines isti, id est, Christi Apostoli, boni Apostoli, boni satis fuerunt nobis, regnum caeleste praedicando: & non molesti, onera legis cervicibus nostris ultra imponendo. Nec quicquam aliquando perit eorum quae gestimus omni tempore quo in eorum quam docent sumus fidei confecti, in deserto a mundi illecebris, & quasi solitaria vita degentes. Omni inquam tempore, hoc est, si ve legis adhuc ritibus observatis, seu revelatae praedicatione jam gratiae celebratis mysteriis, quicunque se fidei Christi conjungere, ab omni profusa sunt perditione salvati. In auxilium docendi erant nobis, tam in obsecris scripturarum investigandis, quam in apertis palam proferendis, omnibus diebus, quibus juxta eorum sensum verum Evangelicum nostros instituumus auditores.

Quamobrem considera & recoga quid facias, quoniam completa est malitia adversum virum tuum, & adversum domum tuam, & ipse filius est Belial, ita ut nemo ei possit loqui.] Expositum, inquit, quid utilitatis & gratiae fides Christi habeat, & quanta duritia eidem principes nostri resisterint. Quamobrem considera & recoga, quo ordine declinata & vitata superbiorum malitia, qui noluerunt benedictionem, & prolongabatur ab eis, ipsa non solum iram eius effugere, sed & benedictionem hereditatis accipere memeris: quoniam completa est malitia vindictae adversum principes gentis tuae, &

adversus ipsam gentem tuam: qui occisus olim lapidatusque Prophetis, ad compleendam sui peccati malitiam, in ipsum etiam singulariter manu fortem Prophetarum Dominum manus mittere non timuerunt, & ipsi sunt filii diaboli, Barrabam pro Christo Salvatore sibi eligentes latronem: ita obdurati sensibus, ut nullius doctorum spiritualium dicta capere possint.

Festinauit igitur Abigail, & culis ducentos panes, duos utres vini, & quinque arietes coctos, & quinque sata polenta, & centum ligaturas passae uvae, & ducentas massas carvarum, & impofuit super asinos.] Compuncta ad praedicationem Apostolorum, festinauit synagoga reconciliari Christo, quem a principibus suis cognovit offensum, tulitque suos auditores per legis jam literam imbutos: & impofuit super humiles simplicesque verbi evangelici dispensatores, quorum ministerio vel intercessione perveherentur ad Christum: super eos videlicet qui dicere possent, Ut jumentum facti sumus apud te in terra, & nos semper tecum, & Nos stulti propter Christum. Ducentis etenim panes sunt hi qui per ejusdem fidei & actionis consortium, ita sibi sunt mutuo foedere connexi, in tantum superem devotioris igne confortati, ut nullatenus ab invicem valeant separari. Duo utres vini, qui gemina dilectionis virtute debriati, mortificari carne, vivificari autem spiritu desiderant, & interius renovari de die in diem, ad percipiendum continentiumque spiritualis gratiae mustum. Quinque arietes cocti, quicquid in suis sensibus superbum, & contra infirmiores proximos, quasi male comutum deprehenderint, totum devota Deo mortificatione compressum, congrua compunctionis solent flamma decoquere. Quinque sata polenta, qui memoratos corporis sensus spiritui subjugare, & humilitatis necessitatem quasi mola norunt edomare: quae videlicet humilitatio vel contritio carnis, quia moderate, & nec minus nec plus justo debet exerceri, bene polenta haec sata, quae apud Hebraeos certa mensura est, unum & dimidium habens modium, comprehensa describitur. Centum ligaturae uvae passae signantur, qui continentia virginali gaudentes, insuper individuae charitatis ad invicem vinculis astrunguntur, perfectissimamque angelicae castitatis pulchritudinem etiam in carne politi degustant. Passa quippe uva a vite, quae genuit excisa, cum suo quo plena est vino, ad majoris gratiae munus solet non contrita servari: & virginalis caro a communis Ecclesiae convictu arctiori continentiae ferro secreta, dulcorum in se maturae jam castitatis, quasi ad totius Ecclesiae gratiam Domino dilecta completitur. Centum sane, quia caelestis & angelicae perfectionis mysterium signet, late omnibus claret. Ducenta carvarum masse, sunt animae, quae suavitatem suae spiritualis & perfectae societatis etiam proximis docendo impertiunt, ut duplicata virtute duplicem mereantur & palmam. Quae cuncta per Abigail in David epalas missa sunt, cum diversis per legis doctrinam imbutos viros virtutibus, synagoga baptizandos, & Evangelii sacramentis institutos milit ad Christum.

Dixitque pueri sui: Praecedite me, ecce ego post terga sequar vos. Viri autem suo Nabal non indicaverunt.] Praecesserant multi de Judaea viritum venientes ad fidem, secuta est post eos synagoga. Prius namque dictum est, Dominus autem auget qui salvificent quotidie in idipsum: ac postmodum Ecclesia quidem per totam Judaeam, & Galilaeam, & Samariam habebat pacem, & edificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione sancti spiritus replebatur. Stultis autem principibus suis synagoga credentium, ne eos ad pejora provocaret, mysterium suae incredulitatis indicare detrectavit.

Cum ergo ascendisset asinam, & descenderet ad radices montis, ecce David & viri eius descendebant in occursum ejus.] Cum se synagoga cunctis fateretur stulto eatenus sentui servisse, atque ad initia fidei Christianae descendere, quae ab infirmitate Dominicae incarnationis incipiens, ad divinitatis agnoscendam solet cella perducere. Christus & discipuli ejus descendeant in occursum ejus, ut conatus ejus praedicando juvantes, ab ipsis humanitatis ejus, quibus imbueretur mysteriis, ad divinitatis eam culmina summa subveherent.

Psal. 72.
1. Cor. 4.

Act. 2.

Et

Et ait David: Vere frustra servavi omnia quæ huic erant in deserto, & non perivi quicquam de cunctis quæ ad eum pertinebāt, & reddidit malum pro bono, &c.] Ait Dominus, longam superbientium Judæorum stultitiam detestans: Verè frustra tanto tempore dementibus mea gratia munera cæteris præ gentibus obtuli, & reddidere mali perfidiam, persecutionis & crucis pro bono gratia quam dedi, Tollam ergo nefandos de terra, utiq; in manè universalis iudicii, nullus de progenie perverfa dimitatur immunis. Quod ita dictum est, non ut Judæi omnes increduli ante diem iudicii monstrarentur esse morituri, sed ut digni per omnia morte & damnatione doceantur. Cui simile est quod Core seditionem movente in deserto, Dominus Moyli loquitur & Aaron, Separavi te de medio congregationis hujus, ut eos repellere disperdam; & tamen illis intercedentibus ac dicentibus, Fortissime Deus spiritum omnis carnis, num uno peccante contra omnes tua ira deserviet? Ira suspensa, & gratia est pietatis impensa. Sed & sequenti die murmur ante omni multitudine contra eos. Revertite, inquit, de medio ejus multitudinis, etiã nunc delebo eos. Sed quod per justum iudicium impios meruisse monstravit, piis invenientibus misericordia mutavit. Ita ergo & hoc loco Dominus sub typo David, perfidi quid meruerint eos judicare detestatur, sicut sequentia lectionis hujusce spiritualiter intellecta monstrabunt. Nã sequitur:

Cum autem vidisset Abigail David, festinavit & descendit de asino, & prostravit coram David super faciem suam, & adoravit super terram, & cecidit ad pedes ejus, & dixit: In me sit Domine hæc iniquitas, &c.] Cum cognovisset synagoga Christum, imò ipsa cognita esset à Christo, festinavit renunciare priscæ suæ conversationi, quæ habebat Dei amulationem, sed non secundum scientiam: & humilitione devotissima terram se cineremq; testata, Dominicæ incarnationis cepit suppliciter adorare vestigia, vel pro se penitente, ut suscipiatur à Domino: vel pro sua gente ac principibus incredulis, ne corporaliter feriantur exorans, aperta jam confessione, & impios ad penam servatos æternam, & Christi regnum perpetua in pace mansurum contestans, seque ad hoc potius pertinere posse cunctis animæ votis obsecrans.

Nec ponat ora dominus meus R & cor suum super virum istum iniquum Nabal, quia secundum nomen suum stultus est, & est stultitia cum eo. Ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos Domine mi, quas misisti.] Pia humilitate commota synagoga credentium, rogat Dominum, ne impios suos magistratus ac proceres ante punitionem extremi iudicii utque ad interfectionem delectat, ut quos pro suæ stultitiæ perfidiam perennis expectat interitus, his saltem ad modicum temporali gaudio liceat hac voluptate perfrui: seipsam simul humiliter excusans, sive potius flebiliter accusans, quod & ipsa tam tarde cognoverit tanti boni præcones, hoc est Apostolos quos misit.

Quapropter suscipe benedictionem hanc quam attulit ancilla tua, tibi Domino meo, & da pueris qui sequuntur te Dominum meum.] Quoniam, inquit, impios iusto iudicio perituros esse non latet, obsecro eos quos piè convertos tibi mancipandos, à te consecrandos, parte benedicendos obtuli, benignè suscipias, & tuis qui præcesse famulis Ecclesiastica societate committas.

Aufer iniquitatem famulae tuæ. Faciens enim faciet Dominus tibi Domino meo domum fidelem, quia prælia Domini Domine mi tu præliavi.] Amplius, inquit, lava me ab iniustitia mea, & à delicto meo munda me. Absq; ulla enim dubietate credo & cōfiteor, quia compressis ac devictis persequentium machinis, plebem tua fide consecratam Deus pater longè lateque multiplicet, qui solus mundum à maligno principe salvare ac defendere sufficit.

Et cum benefecerit Dominus Domino meo, recordaberis ancillæ tuæ.] Cum posuerit Deus pater omnes inimicos tuos scabellum pedum tuorum, perpetuumque cum tuis electis intraveris in regnum: obsecro, me ad dexteram tui throni statuens, ejusdem regni participem facere digneris.

Et ait David ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit te hodie in o cursum meum, & benedictum eloquium tuum, & benedicta tu quæ prohibuisti me hodie, ne irem ad sanguinem, &c. Credenti synagoga gratiam Dominus ad patris gloriam

reteret, benedicendum nobis eundem semper, laudandumque significans: ipsam quoq; credentem, & in parte perfectionum etiam pro incredulis orantē, merita benedictione remunerat. Pariter ostendens, quam gratam ducat orationem, quæ pro adversariis benevolam mente fundatur.

Suscipit ergo David de manu ejus omnia quæ attulerat ei, dixitq; ei: Vade pacificè in domum tuam.] Suscepit Dominus devotionem omnium credentium, quam manus, id est operatio synagoga prædicantis de suis ei filiis attulerat; monuitq; benignus, ut post acceptam ab eo pacis superne gratiam, ad conscientiam rediret, & qualiter sibi vivendum esset, secula mente dignosceret.

Venit autem Abigail ad Nabal, & ecce erat ei convivium in domo ejus, quasi convivium Regis, & cor Nabal jucundum, erat enim ebrius nimis, & non inditavit ei verbum pusillum nisi grande, usq; mane.] Post offensum Domino suæ devotionis affectu, synagoga credentium venit videre vitam mentemq; non credentium, si forte posset & eos ad fidem vocare: quos ubi legalium victimarum epulas saturatos, genus seragius præ cæteris gentibus esse gaudentes: & quod est gravius, contra verbum Evangelii in laha quasi ebrietate vidit inflatos, tacuit aliquamdiu sceleris admissi periculum, donec & ipsa Spiritus sancti luce magis magisque confirmata, liberior ad arguendū procederet; & ipsi constante palam Christi gloria evidentes ex tempore piaculum, quod in eum commiserant, agnoscerent, & agnoscentes dolentes, dolentes abluerent. Verum illi agnoscentes reatum suum, non hoc penitendo abluere, sed superbiendo maluerunt augere. Nam & ipsi Apostoli, & quotquot respicebant à laqueis diaboli, ad Abigail, id est patris exultationis personam, vel comites, vel dona pertinere non dubitarent.

Cumq; pertransisset decem dies, percussit Dominus Nabal, & mortuus est.] Mortem Nabal non aliud melius quam exterminium regni Judæorum superbissimi, everfionem tempore, & cessationem observationum legalium polium intelligere. Denique pertransisset decem diebus factum est, quod ad consummationem legis, quæ in Decalogo data est, pertinere non potest qui dubitet.

Misit ergo David & locutus est ad Abigail, ut sumeret cum sibi uxorem.] Misit Dominus prædicatores, ut perditis Romanorum gladio cum suis sequacibus perfidis synagoga primatibus, ipsam in his qui remanere reliquis, ad spirituales ejus nuptias invitarent.

Quæ consurgens adoravit prona in terram, & ait: Excelsa tua sit in ancillam, ut lavet pedes servorum Domini mei. Consurgens ad exercitum boni operis synagoga tunc temporis credentium, primum dat suæ credulitatis indicium, Christum adorare ut Deum: de hinc promittit se humilimo famulari opera servorum ejus terrena forde polluta, & primo baptismatis unda, & post intercessionis exhortationis quæ suæ gratissimo fonte diluere, juxta quod ipse lotis ejus vestigiis infuit: Quanto magis, inquit, tu debetis alter alterius lavare pedes?

Et ascendit super asinum, & quinq; puellas servavit cum ea post se, quæ secuta est nuncios David, & facta est illi necor.] Secuta nuncios verbi Domini synagoga fidelis, quo plus appropiat donis ei percipiendis, eo certius suam stultitiam, tarditatem & immunditiam cognoscit. Quod etiam de unaquaque anima fideli rectè potest intelligi, quæ ascendo asino etiam quinq; puellas secum ducat ad David: cum cognita sua naturali pigritia & hebetudine quicquid videt, audiendo, gustando, olfaciendo, tangendo agere valet, totum hoc in implendis auditoribus sui præceptis impendere gaudet. Aliter, veniens ad David Abigail, quinq; puellas habet comites: quia copulanda Christi mylteris synagoga, non alias quàm legis, quæ quinq; libris scripta est, imbutas secum animas ducit, quod si quis dubitat post illatam à Vespasiano & Ito Judæis necem, Ecclesiam ex eorum numero fuisse collectam, legat historiam Ecclesiasticam, & inveniet completo Hierosolymorum excidio, Christianos illò accolas, maxime de circumcissione, qui Romanorum ensẽ Domino revelante fugerant, continud redisse: ibiq; per annos amplius sexaginta usque ad supremam, quæ sub Adriano facta est, ejusdem gentis everfionem,

non de-

Num. 16.

Psal. 50.

non defuisse de Judæis, qui fideliter in Ecclesia Domino fervirent, ita ut illo omni tempore non aliunde Hierosolymis Epitopi, quam de circuncisione sint electi. Igitur Abigail synagogæ fidelis typum tenens, non inutilis iustitiae solum personas signat, sed aliquando eos qui Domino in carne constituto credere ceperunt: aliquando eos qui post ejus ascensionem ad prædicationem Apostolorum poenitentia egerunt: aliquando eos qui de horum numero etiam, usque ad officium prædicandi pervenire potuerunt: aliquando eos qui post occisos, venditos, dispersos Christi & Ecclesiæ persecutores ad fidem venerunt. Qui quoniam omnes unum Dominum, unam fidem, unum baptismum, unum Deum & patrem habere didicerunt, recte omnes eadem Abigail significat, mulier prudentissima & speciosa, cujus vocabulum in patris exultationem transfertur. Illam nimirum significans, quam assistentem à dextris suis in vestitu deaurato, id est in operibus charitatis gloria præfulgidis, idem pater exultans affatur: *Audi, inquam, filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui, quoniam concupivit Rex speciem tuam.*

Ps. 44.

Sed & Achinoem accepit David de Tezrahel, & fuit utraque uxor ejus. Achinoem fratris decor, Jezrahel interpretatur semen Dei. Non solum ergo de synagoga Judæorum Dominus, quos sibi interno amore conjungeret, elegit, sed & de gentibus populum suis sacramentis imbuedum, sua dilectione confirmandum propitius assumpsit. Qui fratris decor recte vocatur, in quantum sui redemptionis gloriam, non autem suam quærere delectatur. Ipse enim frater noster fieri dignatus est, vel propter humanitatem naturæ nostræ similem quam assumpsit: vel quia, quos quos receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Denique in Canticis canticorum, & ipse Dominus frater Ecclesiæ propter unius ejusdemque naturæ consortium, & ipsa soror appellatur illius, unde est illud: *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum.* Et illa in antiquis fidelibus incarnationem ejus desideranter expectans. *Quis mihi det te,* inquit, *fratrem meum sumentem ubera matris meae, ut inveniam te foras, & deorsum?* id est, in hominis habitu te videre merear & alloqui, quem invisibili natura Deitatis semper credere, diligere, adorare consuevi. Qui fratris decor pulcherrime de Jezrahel, id est de semine Dei origine duxille perhibetur, illo nimirum semine, quod exiit seminare qui seminavit, hoc est verbo fidei: quod postquam per seipsum Judæis commisit, etiam exteris gentibus per Apostolos suos Dominus evangelizare curavit: ut juxta Evangelii parabolas, fieret unum ovile & unus pastor.

Joan. 1.

Cant. 4.

Cant. 8.

Matth. 13.

Joan. 10.

1. Pet. 5.

Saul autem dedit Michol filiam suam uxorem David, Phalti filio Lau, qui erat de Gallim. Phalti salvator meus, Laïs leo, vel sibi metuus, Gallim transiigrantes dicuntur. Princeps & magistri Judæorum postquam gentiles Christo credere viderunt, subtraxerunt subditam sibi synagogæ plebem ab eo, docueruntque credere potius Antichristo, quem suum quasi salvatorem præstolantur in fine futurum, filium utique diaboli, qui factus est non nullum timeret, & circumiit tanquam leo rugiens Ecclesiam, quarens quem devoret: & est de numero immundorum spirituum, qui & olim ipsi de cælis transmigraverunt ad tartara, & suos quotidie sequaces de virtutibus ad vitia, de malis ad pejora transmigrare non cessant.

CAPUT V.

Ziphæi prodentibus Saul descendit contra David, in cuius castra ipse nocte descendens, dormientibus cunctis, & hastam & scyphum aqua tollit, eumque exortatum ad confessionem sui provocat erroris & culpa.

ET venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: *Ecce David absconditus est in colle Achila.* & cætera, usque ad id quod scriptum est: *Abijt David in viam suam, & Saul reversus est in domum suam.* Hæc lectio docet Judæam pro culpa prædixæ, quam erga Dominum exercuerat, regnū quod vel in cælis ab eo accipiendum sperare, vel in terris ab eo acceptum servare debebat, amisisse: sed & in totum observantia cæ-

remoniarum perdidisse legalium, quasi credere Christo voluisset, in spiritualem mutata intellectum, & ipsa spiritaliter custodire valet: atamen ipsa, si vel sero converti, & poenitentiam agere contulerit, promissum à Domino regnum cælestis concedi. *Ziphæi*, qui interpretantur florentes, Judæorum doctores expriment, de flore & quidem odorifero, id est rudimentis legalis scientiæ gloriantes, sed fructum justitiæ fidei profus ignorantes. *Saul*, qui dicitur expetitus, regnum eorum quod sibi à Domino perierunt, typicè denunciat. *Gabaa*, civitas ejus, quæ transfertur in collem, superbam regni ejusdem extollentiam demonstrat. *Achila*, quæ interpretatur suscipiens eam, constantiam eorum qui fidem Christi in Judæa, pia mente susceperunt, designat. *Venerunt* igitur David habitante in deserto *Ziphæi* ad Saul in Gabaa dicentes: *Ecce David absconditus est in colle Achila, quæ est ex adverso solitudinis.* De hac infra scribitur, quia fuerit ex adverso solitudinis in via. Veniebant Domino prædicante in Judæa Scribæ & Pharisei hypocritæ, dicentes suæ regni potestati superbia tumida, ut hanc ad invidiam excitarent, absconditam Jesu dilectionem in corde turbæ, quæ fidem ejus susceperat, Christum Regem eum venisse credens in mundo: de qua benedicitur, *Quæ est ex adverso solitudinis in via.* Civitas quippe, in cuius colle David absconditur, ex adverso solitudinis sita posita, cum caterva iustorum Christo hospite beata, terrenorum desideriorum vitare tumultus, & ab illecebris secularibus solitariam se reddere curat. Et hæc est unica via ad percipiendam hanc perfectissimam mentis solitudinem, in altitudine, quasi colle mentis ejusdem adventum Christi suscipi, illum videlicet de quo ipse dicit: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.*

Joan. 14.

Et surrexit Saul, & descendit in desertum Ziph, & cum eorum millia virorum de elethu Israël, ut quæreret David in deserto Ziph. Et castrametatus est Saul in Gabaa Achile. &c.] *Gabaa Achile*, non Gabaa civitatem Saulis, sed collem Achilæ, qui Hebraicè Gabaa vocatur, intellige. Incitantibus ergo doctoribus perveris, commotum est regnum Judæorum ad persequendum Dominum, habens in exercitu impietatis eos, qui contra fidem, spem & charitatem dimicaturi, quasi triplici acie, infidelitatis, desperationis & odii procederent ad bellum. Quo armatum milite castra iniquitatis in medio turbæ, quæ Christum corde susceperat, metari festinabat, si forte posset eum vel corporaliter inventum extinguere, vel spiritualiter à fidelium ejus amore repellere. *David* ergo habitante in deserto, *Saul* post eum venit in desertum: quia suscepto habitatore Christo in corde illorum, qui mundum deserere studebant, statim aderat persecutorio, quæ probaret credentes, & illato agone occasionem promerenda tribueret palma. Quod ipsum & hodie cunctis Ecclesiæ temporibus fieri non desinit. Sed veniente post se Saul, David quid fecerit videamus.

Joan. 10.

Et surrexit, inquit, David, & venit ad locum ubi erat Saul. Persequentibus se Judæis Dominus non reliquit provinciam, non abstulit beneficia disposita, sed semper docebat in synagoga & in templo, quæ omnes convenerant, & curabat languidos eorum.

Et ait David ad Abimelech Heththem, & Abisai filium Sarvia fratrem Ioab, dicens: Quis descendat mecum ad Saul in castra? Dixitque Abisai: Ego descendam tecum. Multi prædicante in carne Domino de gentibus, multi de Judæis confluere ad fidem, sed ipse primos sui verbi ministros, quibus castra regni persecutoris deturbaret, ac devinceret, de Judæis, qui ei ardiori dilectione simul & sacramentorum perceptione adhærebant, elegit. *Abimelech* quippe *Heththem*, qui interpretatur frater meus Rex abscessus, natione quidem populorum gentium, nomine autem & fide eundem ab idololatricæ ritibus abscessum, & Christi regno conjunctum atque adunatum demonstrat. Porro *Abisai filius Sarvia* frater *Ioab*, id est, patris mei incensum, filius angustia, frater inimici, electos de Judæis discipulos Christi dilectione ferventes, filios poenitentia, fratres secundum naturam populi persecutoris figuratè designat.

Venerunt ergo David & Abisai ad populum nocte, & inven-

runt Saul jacentem & dormientem in tentorio, & hastam fixam in terra ad caput ejus. Abner autem & populum dormientes in circuitu ejus. Venit Dominus & discipuli ejus ad visitandum populum, qui sepebat in tenebris, & in umbra mortis, & invenit regnum ejus cognatione tota in imis deprimi, & cæcò sopore torpens, omnia virtutum munimina, quibus contra hostes spirituales armari debuerat, in delictis vixisse terrenis, sed & doctores simul omnes & auditores eadem cum principibus delicta peste languescere.

Dixitq; Abisai ad David: Concluserunt Deus hodie inimicum tuum in manus tuas. Nunc ergo perfidiam eum lancea in terra semel, & secundò opus non erit. Et dixit David Abisai: Ne interficias eum. Intellexerunt discipuli spirituali jam fide præditi, omnia à patre tradita in manus Salvatoris: sed carnali adhuc ignorantia præditi, putabant ab eo quaerendum superbos & cõtemptores verbi illius igne cælitus misso devorari. Quos ille confestim ab hac intentione revocans, patientiã potius habendam esse decrevit, dicens: Quia filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Sanè quod David adjungit:

Luc. 9.

Quis enim extendit manum suam in Christum Domini, & innocens erit? Juxta cœptam quidem expositionem demonstrat, neminem sacrilegii scelere immunem, qui Judaici populi regnum specialiter ei à Domino datum, & oleo sancto consecratum, irumpere, civitatemque ac templum divino cultui dedicatum, abjecto Dei timore profanare tentaret. Verùm juxta supplicem dicentis sensum, docet quanta reverentia sit divinis adhibenda sacramentis, quamvis per malorum manum dispensatis: quantus per totius sacri altaris officio mancipatis honor impendendus, quantum ab harum labe quælibet male viventium, propter insigne gradus sit cuiuslibet temperanda præsumptio, cum ipse exul innocens ab interesse se injustissime persequens, propter solum sanctæ unctiois oleum, quod in figuram Christi vel nominis vel regni non servatus acceperat, & militem suum præcepto, & seipsum divino timore compesceret. Cavendum ergo, ne Episcoporum, presbyterorum, diaconorum famam passim lacerare & attaminare præsumamus.

Nunc igitur colle hastam que est ad caput ejus, & scyphum aquæ, & abeamus. Hastam vel ipsam regni potentiam, vel arma virtutum spiritualium, quibus regnum juvari poterat, insinuat. Potest autem & de terreno quod habebant, & de cœlesti regno quod sperabant, quicumque de illis hoc sperare noverant, accipi. Quod utrunq; perfidis merito constat ablatum, scyphus autem aquæ, carnalium observatio typorum, quæ ad comparationem Evangelicæ perfectionis, quasi scyphus aquæ ad calicem vini est, non inconvenienter accipitur: unde & supra Nabal poscenti David aquas, dare contempsit. Abigail etiam vinum dedit, quia populus infidelium legis vel literam Christo ascribere tenuit: fidelis autem quique & ad ipsum cuncta referenda, & hac spiritali sapore plena fervere cognoscit. Hasta igitur & scyphus aquæ Saulis auferitur, cum Judæis ob reatum perfidiæ regnũ omne simul, & literalis custodia legis adimitur. Quod quidem per Abisai David jubente fit, cum jubente Domino Apostolorum quisq; Evangelii jura prædicans, vetera omnia docerent esse transitura, quod autem sublata hasta & scypho David adjunxit, dicens: Et abeamus: significat abiturum à Judæis Christum, & ad gentes salvandas cum prædicatoribus suis fuisse transiturum. Quod & ipse venturus ad passionem eodem pene verbo pronuncians ait: Surgite eamus hinc.

Et non erat quisquam qui videret & intelligeret, & evigilaret, sed omnes dormiebant, quia sopor Domini irruerat super eos. Non erat quisquam in parte reproborum qui Domino vel Apostolis ejus, prædicantibus futuram Judææ desolationem, & statum ejus antiquum eradendum de terra, vel præterita sua facinora, vel futuram intelligens damnationem, evigilaret ad penitentium: sed omni in impietate perduravit, quia Dominus exigentibus meritis præcedentibus, excæcavit sensus eorum. Aliter, sopor Domini irruit super eos id est gravior solito, quem Dominus eis specialiter ob adventum David immisit, non sinens eos expergeri, donec ipse rediens ab illis.

Cumq; transisset David ex adverso, & stetit in vertice mon-

ta de longè, & esset grande intervallum inter eos, clamavit David ad populum, & ab Abner filium Ner dicens: Nonne respondetis in altitudine regni paterni imperiturbabilis manere, longè nimirum segregatus ab aspectu mortalium, essetq; grandis distantia inter eum qui immortalis victor mortis in carne Deus ad dexteram patris sederet, & eos qui in hoc mundo mortales miserè & impiè contra ipsum certare laborarent? clamabat per Apostolos suos prædicando ad populum Israël, & ad legis peritos ejus, eosque de omni sui noxi corporis exurgere, & sibi credendo respondere cogerat. Abner quippe, qui interpretatur patris lucerna, eos qui populo ventatis lucem tunc temporis ministrare debuerant, ostendit. Pater ejus Ner, qui lucernam vertit, horum magistros qui in luce legalis scientiæ spiritaliter accendenda, & illis ac populo pandenda præcesserunt, typicè designat.

Et respondens Abner, ait: Quis es tu qui clamas, & inquietas Regem? Responderunt Pharisæi & Scribæ, non te nosse discipulos Jesu, qui clamarent docendo populum, & inquietaret regnum Judæorum, quasi fuso Christi sanguine reii: Et vultis, inquit, inducere super nos sanguinem hominis istius?

Et ait David ad Abner, Nuncquid non vir tu es? & quis alius similis tui in Israël? Quare ergo non custodisti domum tuam Regem? Dicunt Apostoli, Nuncquid non vos Scribæ et illi legis periti, principes sacerdotum & pharisæi, gradu pariter & scientia populo præcellentes? quare non custodistis immutatum vestra gentis imperium, perfecti operis simul & doctrinæ insistendo vigiliis.

Ingressus est enim unus de turba, ut interficeret Regem dominum eum. Juxta literam de Abisai dicitur, qui ea mente castra intravit, ut si quomodo posset Regem interficeret. Juxta allegoriam de Apostolis intelligitur, qui perditionem regni nefandi propter peccata futuram, sæcula contentatione prædicebant.

Nunc ergo vide ubi sit hasta Regis, & ubi scyphus aquæ, qui erat ad caput ejus? Videte, inquit, nunc ubi sit imperii velti sceptrum, quod & in terris amisistis, & in cœlis sperare desivistis? ubi umbratica legis observatio, quam toto ex animo sustulisti, in qua vestrorum manus actuum ab omni peccatorum sordè lavari potuisset jactastis. Omnia patret quia Christum perdidisti, & ipsum templum abiit, quæ quidem omnia, Apostolorum temporibus necdum completa, maxima tamen ex parte cœpta, & ante ipsorum tempora, & ipsi adhuc superstitionibus, qui historiam veterum legerit, inveniet. Denique Herodes major, & filii ejus, inter innumeras, quas Judæis intulere calamitates, etiam sacerdotibus vestem sanctam eripuerunt, neque eis unquam in hac ministrandi concessere licentiam: vicem pontificatus, rescisso ordine legali, ad libitum suum mutaverunt. Pilatus templum secreto noctis imagines Cæsaris introducendo polluit, secutus impietatem Herodis, qui hoc prius aequilam auream in eolatuendo profanavit: & juvenes qui hanc causam religionis ejicere tentabant, flammis exuti mandavit. Cæsus & ipsum templum, & omnes eorum synagogas profanari sacrificiis gentilium, ac repleri statuis simulacris que imperavit, sequè ibi ut Deum colli præcepit. Hæc quidem de religionis, ceterum de regni deterioratione, donec penitus periret, dicere nullus est finis.

Cognovit autem Saul vocem David, & dixit: Num rex tuus est hæc fili mi David. Et David: Vox mea est domine mi Rex. Et ait: Quam ob causam Dominus me persequitur (servum suum &c.) Cognita Saul voce David, & ejus humilitate, innocentia & iustitia permotus, peccasse se, neque ultra in eum peccatum esse confitetur & promittit, eumque jam reverti præcipit. Cognita multi ex principibus Judæorum per Apostolorum exhortationem voce Christi, penitentiam agentes se peccasse confessi sunt, & eum per gratiam veniẽ ad sua corda, quæ ob perfidiam delinuerat, reverti multis lachrymis ac magnis precibus implorant.

Si Dominus incit at te ad ver summe, odoretur sacrificium: si autem filii hominum maledicti sunt in conspectu Domini, qui exierunt me hodie, ut non habet in hereditate Domini, an entes: adei servi diis alienis: Et nunc non effundatur sanguis meus in terra coram Domino, quia aggressus est Rex Israël ut quarat pulicem unum, &c.]

Si Dei, inquit, spiritu ductus me persequeris, necesse est, ut divinam tibi pietatem sacrificiis & precibus placeam: sin autem non Domini nutu, sed contra voluntatem ejus, hominum nequam deceptione depravatus, tantisper adventus infontem seviendum putasti: certum est eos maledictione dignos in divino examine teneri, qui me malis suasionibus ab ejus tabernaculo & terra sancta repulsum, inter idololatrias, quos maxime detestor, vitam ducere cogunt. Et si hæc ex hominibus, ut dixi, flamma persecutionis exarsit, justum est per omnia, ut non meus ab impiis effundatur sanguis, quem manus persequentium hæcenus injuste quærere non cessavit. Juxta intellectum verò myllicum, membrorum Christi, id est fidelium ejus vox est, qui pravorum persecutione correpti, diligenter sua corda discutere solent. Et si pro peccatis suis sibi à Domino per tales poenam castigationis irrogari cognoscunt, confessim ipsi hæc compunctionis debita sacrificiis expurgare contendunt. Si autem se injuste pari injurias aut mortes ab impiis, ut à via veritatis avocentur, aspiciunt, illos quidem qui hæc agunt, aeterna à Domino maledictione plectendos intelligunt: quia fideles Christi ab hereditate catholicae fidei usq; ad idololatriam gentilitatis vel hæreses cujuslibet deflectere voluerunt. Si autem qui hæc innoxii patiuntur, ab omni morte & corruptione salvandos à Domino, imò etiam patientia suæ palmam percepturos esse lætantur. Possimus & ex Apostolorum persona ad Judæos persecutores ita dictum accipere: Si Dominus incitat vos ad persequendū nos, placeat ira ejus orationibus nostris: si autem, quod magis verum est, filii hominum maledicti sunt apud Dominum, qui nos divina prædicantes ejecerunt, ut non habitemus in Judæa & in Hierosolymis; dixeruntque, Recedite. & quia Jesum Deum creditis, huic potius inter gentes, quæ deos alienos colere solent, servite.

Et ait Saul: Peccavi, revertere filii mi David: nequaquam enim ultra male tibi faciam, &c.] Duae sui exultatus causas proponenti David, & quæ sit verè inquirenti à Saule, Saul ipse sui conscius animi respondit, non se Domini incitamento, sed sua dictante stultitia eum fuisse persecutum: sed jam nunc eum domum reverti precatur, nil à se mali ultra passurum. Et Judæorum mulci confessis suis seeleribus, Dominum quem infidelitate pepulerant, fide ad se revocare curant.

Et respondens David ait: Ecce hasta Regis, transeat unus de pueris, & tollat eam.] Respondens Dominus per Doctores suos penitentibus Judæis, & à persequendi facinore conversis: Ecce, inquit, penes me est vestri regni potestas: transeat unitas fidelium in infidelis corda superborum, & promissi vobis olim regni cœlestis spiritalia velox arma reperiet. Quod & Apostolorum temporibus non parva ex parte completum, & Helia prædicantis ac reducentis cor patrum in filios, plenius complendum testare temporibus. Tacet & de scypho aquæ tollendo: quia legis umbra Domini non docet ultra servandam. Meminit conditionis Zipseorum titulus Psalmi 53, qui tamen ad superiorem magis prodictionem respicere videtur, eo quòd ibi juxta modum tituli dicatur: Nonne David absconditus est apud nos? Hic autem aliter: Ecce David absconditus est in colle Achilæ.

CAPUT VI.

David cum sexcentis suis venit ad Achis: & accepta mansione in Sicelech, vicinis solitudinis incolas vagatur.

ET ait David in corde suo: Aliquando incidam uno die in manus Saul. Nonne melius est, ut fugiam, & salver in terra Philistinorum? &c. usq; ad id quod ait Achis de David: Multa mala operatus est contra populum suum Israël: erit igitur mihi servus sempiternus.] Hæc lectio præsentem Ecclesiæ statum, quo post longa martyrum certamina, pace in gentibus, quantum inter homines continua gaudet, insinuat. Ait David in corde suo: Aliquando incidam uno die in manus Saul: nonne melius est, ut fugiam, & salver in terra Philistinorum? &c. Ait Dominus in sapientia sua, in qua omnia facit & disponit: Ecce ecclesiam sanctorum, membra videlicet mea persequuntur

Judæi, neque semel accensam saviendi unquam mitigare rabiem norunt: ne ergo repentino incursu subvertant ejus statum, tollantque de medio, melius est me semper dace potita ad gentes salvandas secedat: quarum latitudine in ejus fidem & amorem conversa desperent insani posse se ejus delere constantiam: cessentq; etiam in Judæa minis cœdibusque persequi, quam in gentibus viderint gratia cœlesti coruscant.

Et surrexit David, & abiit ipse, & sexcenti viri cum eo, ad Achis filium Maoch Regem Geth.] Relinquit Dominus sedem, quam in corde Judæorum antiquitus habere solebat, & abiit ad Gentes suæ fidei acquirendas ipse & ministri sermonis illius, senario & centenario numero insignes, id est perfectæ operationi impræsentiarum intenti, & cœlestium spe indubia, in futura mente suspensi.

Et habitavit David cum Achis in Geth, ipse & viri ejus, & domus ejus, & duæ uxores ejus Achioem Ierabelites, & Abigail uxor Nabal Carmeli.] Geth, quæ in torcular vertitur, pressuras & tribulationes, quibus in hac vita fides Ecclesiæ probatur, insinuat: quod etiam Psalmi, qui pro torcularibus inticulantur, declarant. Achis, qui dicitur frater vir, populum gentium, qui in Christum credendo frater ejus esse per gratiam, & viriliter agere gaudet, significat. Pater enim Maoch, qui in eviratum transfertur, hoc est virili actione, mente & virtute privatum, priorum temporum Gentiles, qui idolis servientes, à virtutis opere simul & mercede vacui permansere, demonstrat. Habitavit ergo Dominus inter Gentes primò in persecutionibus pressurisque quam maximis, donec & ipsæ fidem ejus suscipere nosset, ipse & Apostoli ejus: pastor quisque cum subiecta sibi quam gubernat & erudiebat, Ecclesia Christus ipse geminarum unus pastor ovium, & earum videlicet quas de gentibus adduxit, & earum quas de Judæis in die caliginis nubisq; dispersas ipse inter gentes servare & pascere non cessat. Possunt etiam duæ uxores David, animæ fidelium casta, quæ in duarum conversatione vitarum, activa scilicet & contemplativa, Christo adharant, intelligi. Achioem Ierabelites, id est fratris mei decor, à femine Dei originem ducens, ipsa sit cujus illuminati mentis oculi Regem in decore suo videre totis viribus ardeant. Abigail verò, id est patris mei exultatio: uxor Nabal Carmeli, id est stulti, molli, ea intelligatur, super quam nuper à doctoris stulti blanditiis per penitentiam salvata, gaudium ita cum angelis habeat pater in cœlis, quam super non angustanovem justis, qui non indigent penitentia.

Et non addidit Saul ultra ut quæreret eum.] Præsentem Ecclesiæ tempus significat: cum hanc Judæi glorificatam in Gentibus, & Regum quoque secularium favore tutam, quamvis odium non cessant, spem tamen omnem & intentionem eam superandi funditus amiserunt.

Dixit autem David ad Achis: Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in vna vrbinum regionis huius, ut habitem ibi.] Dixit Dominus per discipulos suos ad populum gentium: Si tibi doctrina veritatis, quam prædico, & vita quam promitto, placet, detur meis sermonibus humile cor audientium in unitate firma fidelium, ubi habitent per gratiam Spiritus sancti.

Dedit itaque ei Achis in die illa Sicelech, propter quam causam facta est Regum Juda usq; in diem hanc.] Sicelech interpretatur defecatio vocis adductæ & defecatae autem vocem, est vocem ad se usq; perducant, sollicita discretione, qui sermo veritatem, qui fallaciam redoleat, inquirere. Dederunt ergo credentes ex gentibus ad dedicandam Christo mansionem suam, quæ intelligitur Ecclesia, illarum catervas animarum, quæ venientes ad se prædicantium voces ex ratione discernere, & puritatem Apostolicæ vocis à fece philosophicæ vel paganæ vocis noverant secernere. Propter quam causam talium cœtus animarum gentilium cœremoniis creptus, factus est in perpetuum Apostolorum juri subiectus. Quem sensum, ni fallor, & Antiquitatum Josephi juvat historia, quæ dicit: Cui dedit Rex quandam vicum Sicelech nuncupatum. Quem vicum ita dilexit, ut cum regnasset David, eum ipse, & ejus pueri tanquam possessionem propriam honorarent. Fuit autem numerus dierum, quibus habitavit David in regione

Lib. 16.
cap. 13.

CAPUT. VII.

Congregatis adversus se Philisteis, Saul per pitbonissam in Endor Samuel suscitati oraculum quarit, & qua suis suisque fuerat adversa Superventura cognoscit.

Philistinorum quatuor mensum.] Fuit, est, & erit tempus mansionis Christi in Ecclesia Gentium, donec quatuor mundi plagas omnimode cœlestis suæ gratiæ luce perfundat, donec Evangelii fulgur, quod quatuor librorum unanimitate continetur, credulis gentium cordibus infundat. Et nota, quod David veniens ad Philisteos, in Gerb incipit habitare: sed citius permittente Achis in Sicelech divertit; quia veniens ad gentes in discipulis Christus, prius torculari pressuram calcatus ab infidelibus, tandem post plures expressas martyrum uvas, imbuendos eos, qui inter fecem vinumque cauonum intellectualium, id est docentium sensus diversos judicare nosset, adiit.

Et ascendit David & viri ejus, & agebant pradas de Gesuri, & de Gezri, & de Amalechitis. Hi enim pagi habitabantur in terra antiquitatis euntibus Sur usq; ad terram Aegypti.] Sur saxum, Aegyptus sonat tenebras. Proficiebat ergo instantibus Christi discipulis Ecclesia, & eripiebat animas à paganis ritibus, quæ non novi, sed antiqui hominis exempla festantes, terrenis desiderijs inhererant, euntibus cunctis ad duriciam cordis, & perveniens usque ad terram tenebrosam, & operam mortis caligine, terram miseriam, tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, & sempiternus horror inhabitat.

Et percutebat David omnem terram, ne relinqueret viventem virum & mulierem.] Percutit Dominus gladio verbi sui quicquid incredulis infimum terrenumque repererit: nec quenquam eorum qui fidem verè percipiunt, vel spiritu vel carne ulterius in pristina conversatione vivere permittit, sed omnes veridica confessione facit cum Apostolo dicere: Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus.

Gal. 2.

Tollensq; oves, & boves, & asinos, & camelos, & veses, revertetur & veniebat ad Achis.] Tollens sibi de Gentibus Christus diversorum motum animas, ad unitatem omnes præcedentis in ipso Ecclesiæ congregare festinat.

Dicebat autem ei Achis: in quem viri tui hodie? Respondebatq; David, Contra meridiem Jude, &c.] Quamvis fallere videatur ad litteram, qui contra Palæstinos insurgens, eorumque provinciam non lógè postam devastans, suscitanti eorum Regi contra suam gentem se irruisse dicebat: non tamen fallit figura sermonis, quia dum gentes ad fidem protrahit, contra manifestam ferventemq; Judæorum blasphemiam Christus irruit. Iesus enim justo judicio cœcitas ex parte contigit in Israël, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnes Israël salvus fieret. dum ergo gentes adducit, contra Judæam irruit: qui non paucos bonæ olivæ ramos propter superbiam fregit, ut olestrum inferens, participem bonæ radicis & pinguedinis efficeret olivæ. Et bene irruere dicitur: Qui qui ceciderit, inquit, super lapidem istum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eum.

Rom. 11.

Virum & mulierem non vivificabat David, nec adducebat in Gerb.] Conversos quosque ad se Christus peccatis vivere vetat. Juxta quod primò Ecclesiæ suæ magistro ostendens immendorum cordium catervis imperat, dicens: Surge Petre, occide & manduca. Et Paulus docet, mortuos quidem nos esse peccato, viventes autem Deo in Christo Iesu. Sed neque hoc tempore credentes martyria pro suo nomine ab impijs, mortesque subire præcipit.

Luc. 20.

Dicens, ne forte loquantur adversum nos, hac fecit David.] Idcirco non vivificabat, ne loquerentur adversum se. Adversus doctore namq; suū testimonium dat auditor, qui minus perfecte se vel credendo vel operando eruditū, minus ab improba sive actione seu cogitatione probat extinctum.

Act. 10.

Ephes. 2.

Credidit ergo Achis David, dicens: Multa mala operatus est contra populum suum Israël. Erit igitur mihi servus sempiternus.] Credit Christo universa fraternitas gentium, dicens: quia populus, in quo natus est, infidelitatis causa deseruit: totq; bonæ olivæ ramos ob infidelitatem, ut ipsa credendo inferret, deiecit, & igni comburendos injecit. Erit utique mihi jam credenti, speranti, amanti, vitæ aternæ debitor: ut sine quo nihil possum facere, & in præsentī pignus spiritus, & in futuro mihi sempiternam protektionis suæ gratiā ministret. De qua servitute perpetua fidelibus servis à Deo Domino impena, dicit ipse Dominus: Amen dico vobis, præceter se, & faciet illos deservire, & transiens ministrabit illis.

Actum est autem in diebus illis, congregaverunt Philistim agmina sua, ut præparentur ad bellum contra Israël, &c. usque ad id quod scriptum est: Qui cum comedisissent, surrexerunt & ambulaverunt per totam noctem illam.] Hæc lectio significat, Judæos propter completum in Christo prophetarum totius ministerium, post confirmatam gentium fidem, contraque eorum pariter & hæreticorum perfidiam spiritualiter erectam, non jam nunc Ecclesiam Domini salvandos, sed perituros synagogam tenebrentate fatanz: nec factam Christi in carne dispensationem, sed futurum Antichristi sperare & credere regnum. In qua primò notandum, non easdem res vel personas eandem semper tenere significantiā: sed & aliquando per bonos mala, sicut etiam per malos bona posse figurari. Philistim namq; qui genè semper in malo poni consueverunt, hoc loco, quia David secum habent, credentes ex gentibus signant. At contra, Israël populus Dei, quia hunc à se persequendo expulerat, vel Judæorum præsentis avi perfidiam, vel hæreticorum nequitiam figuratè denunciat. Et econtra Israël Philistim congregatis agminibus præparatur ad bellum, cum congregatis doctorum concilijs, credentes ex Gentibus, vel hæreticorum versutiam, vel perfidiam Judæorum, ut aut ex toto corrigantur, aut minus contra bonos valeant disputando, superare proponunt. Quod si cui videtur absurdum per Philisteos infideles, fideles debere figurari, tantumq; gentilium eos putat præterende typum, sciat & ipsos gentiles multorum cultores deorum, contra Judæos pariter & hæreticos, quia & hi unius veri Dei cultu, & illi Christi nomine gloriantur, solere prælari: certissime tamen intelligens, quòd Achis, qui interpretatur frater viri, qui David exultantem benignè suscipit, qui locum ad manendum tribuit, qui tantum ejus virtuti & amicitia hõit, ut eum secum ad certamen postulet, egredi fideles ex gentibus signet. Denique sequitur:

Dixitque Achis ad David: Sciens nunc scio, quoniam mecum egredieris in castris tu & viri tui.] Quod est aperte catholicos quosque cum errantes increpando, vel ratiocinando, vel scriptura verba memorando expugnare proponunt. Domino dicere: Deu tu scis insipientiam nostram, & infirmitatem, quia sine te nihil possumus facere, tu nobis certantibus auxilium præbe, tui nobis sancti opem suæ intercessionis impendant: & quicumque de eis sanctas te autem condere scripturas, spiritalis scientiæ nobis arcana, quibus carnales devincamus, adhibeant.

Dixitque David ad Achis: Nunc scies quæ facturus est servus tuus. Et ait Achis ad David: Et ego custodem capitis mei ponam te cunctis diebus.] Patet juxta litteram, quia promittente David auxilium Regi, promittit & ipse custodem capitis sui, sive in belli certamine, seu post victoriam, se eum esse facturum. Verum juxta sensum spiritalem, caput statuum fortium, & viriliter agentium, Christus est. Quibus ipso dicente, Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Respondent illi: Et nos custodem regentium nos gratiæ tuæ, qua permanes in nobis, nullum præter te ipsum habendum esse didicimus, non solum cunctis hujus seculi diebus, sed & in futuro, ubi melior est dies unus in atrijs tuis super milia.

Samuel autem mortuus est, plangitur, cum annis Israël, & sepelitur in Rama urbe sua.] Hoc biennio ante occisionem Saulis Josephus factum narrat, ita scribens: Regnavit utaque Saul, Samuel quidem vivente annis decem & octo, moriente autem alios duos. Et quidem superius in ordine historiæ isidem pene verbis mors Samuel & sepultura describitur: sed hic ideo recapitulatur, ut quia instante necessitate Saul pitbonissam querendam putarit, legentibus ad memoriam revocetur. Verum mysticè mors Samuel cessationem passio Domino legalium figuratum, simul & Prophetarum quæ

ejus in-

eius incarnationem futuram præcinerent, indicat. Planctus Israël, quia non absque dolore permaximo, camales à veteribus Domini institutis possent avelli, denunciat. Credo omnis Israël, qui videre potuit de solatione templi Hierosolymorum, & terra repromissionis, quæ & ipsa in typum celestis gratiæ patribus data sunt, nullatenus planctum & lachrymas tenere valuerit. Sepultura, quæ post mortem & planctum facta est, illud tempus significat, quo funditis ab umbrarum observatione legalium fideles cessavere Judæi. Nam tempore non patco primitivam Judaicæ constar Ecclesiam, donec Evangelica paulatim prævalente doctrina, & ipsa radicibus à legali se observatione contineret. Et bene Samuel in Rama urbe sua, qua natus est, quæ interpretatur excelsa, sepelitur: qui eadem Ecclesia Christi, quæ olim prophetiæ inchoantis exordia profudit, ipsa consummatas prophetiæ figuras, quasi motui membra Samuelis, honorifica devotione concludit.

Et Saul abstulit omnes magos & ariolos à terra. Magi & arioli, quorum primi qui vulgò malefici vocantur, sanguine utuntur ac victimis, & sæpe contingunt corpora mortuorum, sequentes (quos aliæ translationes incantatores appellant) veris rem peragunt, omnes gentium vates & idololatrias mysticè designant, quos à se funditis hoc tempore Judæorum populus, etsi terrena plus quam cœlestia sapiens, abstulit. Neque enim quisquam Baalim nunc, vel Astaroth, vel qualibet alia gentium audet colere portenta, quamvis nec Domino perfecta fide subdatur.

Congregatiq; sunt Philistini, & venerunt, & castrametati sunt in Sunam. Congregavit autem & Saul universum Israël, & venit in Gelboe. Philistini hoc loco in quantum David auxilium, & viorum ejus desiderant, fideles ex gentibus: in quantum verò spernunt & abjiciunt, infideles, qui Christo repugnant, ostendunt. Utrique enim & Judæis infidelibus, & hæreticis malè fidelibus, & Catholici videlicet Christiani & pagani, utriusque illi repugnant. Unde bene Philistini in Sunam, quæ interpretatur coccinea, castrametati esse dicuntur. Coccus quippe ignis speciem tenet. Et fideles autem Christi amore ferventes, & pagani persecutionis igne savientes, suos quique adversarios, impugnat non dubitant. Pugnans enim inter se boni & mali: pugnans inter se mali & mali: pugnare autem inter se boni & boni nullatenus possunt. porò Israël, quia Saul morituro & impio, non autem David justo & regnaturo duce in prælium convenit, vel modernam, ut supra dictum est, ejusdem sui populi cæcitate vel pravitate designat hæreticam: & ideo rectè propter superba sua fidei detrimenta ad montem decursus, quod nomen Gelboe significat, convenisse, ibique cecidisse describitur.

Dixitq; Saul servi sui: Querite mihi mulierem habentem pythonom, ut vadam ad eam, & sciscitabo per illam. Negato sibi Domini responso, Saul mulierem habentem spiritum immundum, per quam sciscitaretur, quaesivit: & cessantibus post Domini passionem Prophetarum, veterumque caeremoniarum figuris, populus Judæorum consulit & frequentat synagogam satanae, qualis est hodie synagoga eorum, habens pythonom, qui illorum lingua significat os abyssi. Neque aliud in melius quam ingressus perennium intelligitur penarum. Sed & ipsum nomen usitatum à perfidiæ factionis significatione non discrepat. Namque ab Apolline Pythio, qui harum artium cultor sedulus extiterit, ductum fertur, qui & ipse hujusmodi vocabulum inde mutuasè perhibetur, quia serpentem Pythonem in ulcione sui filii ab eo necati percusserit.

Et dixerunt servi ejus ad eum: Est mulier habens pythonom in Endor. Rectè pythoniſſa, quam quidam ventriloquam appellant, in Endor, hoc est in fonte sive oculo generationis habitasse narratur, ut ipse locus mansionis ejus perditæ jam synagoga testimonium reddat, quæ serpentine decepta colloquio, lumen ad poculum sapientiæ suis auditoribus se dare mentitur.

Mutavit ergo habitum suum, vestitusq; aliis vestimentis, abiit ipse & duo viri cum eo, veneruntq; ad mulierem nocte. Mutato populus Judæorum in pejus vel sui regni terreni, vel fidei & operum, quibus spiritaliter ornari simul & amari de-

buerat, habitu, venit ad auditionem talis synagoga, quam pythoniſſa significet, in cæcitate cordis obscuro: cum his qui unitatem rectæ fidei vel charitatis transgredientes, nequaquam ad agnitionem sanctæ Trinitatis pervenire noverant. Dualitè namque numerum in malo nonnumquam poni solere novit, qui cur in mundi creatione sola secundi diei opera benedictionem divinæ visionis non meruerint, & immunda in arca animalia sub hoc numero intrant, cæteraque hujusmodi in scripturis innumera rectè intelligere novit.

Dixitq; ei mulier: Quem suscitabor tibi? Qui ait: Samuelem suscitabo tibi. Et populus Judæorum synagogam suam ingressus, per prophetias olim in Christo recapitulatas, & completas quasi à mortuis sibi suscitari desiderat, agendo videlicet, ut sacrificiis, sabbato, neomeniis, lepræ domorū & vestium, cæterisq; literalibus denuò serviat umbris.

Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de terra. Unum videns pluraliter appellat, more scripturis usitatissimo, quo & plures singulari, & singuli sæpe solent plurali numero designari. Denique uno facto vitulo, ixit populus: Hi sunt dii tui Israël. Et non una super impios immissa rana vel musca, dictum est: Immisit in eis muscam caninam, & comedit eos; ranam, & exterminavit eos. & alia innumera hujusmodi.

Dixit autem Samuel ad Saul: Quare inquietasti me, ut suscitaverer. Et ipsi veteris Testamenti libri prophetiæ gratia plenissimi, palam testantur legentibus, non se debere post Domini passionem ad figuratam literæ custodiam relinquantur, imò ipsos prophetiæ ministros inquietari, cum ea quæ scripserunt, aliter quam ipsi senserunt, viderint intelligi.

Et ait Saul: Coarctor nimis, siquidem Philistini pugnant adversum me, & Dominus recessit à me, & exaudivit me noluit neq; in manu Prophetarum, neq; per somnia. Vocavi ergo te, ut ostenderes mihi quid faciam. Et ait Samuel: Quid interrogas me, cum Dominus recesserit à te, & tranſierit ad amulum tuum? Faciat enim Dominus tibi, sicut locutus est in manu mea, & scindet regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo David. Judæi à Deo derelicti, prophetiæ donum habere non meriti, à cunctis gentibus impugnari, emortuam, ut ita dicam, legis & prophetiæ umbram cæca sub nocte sequuntur. Hanc ærumnis obsessi quid sibi agendum sit, quasi consulendam existimant. Verum ipsæ quoq; caeremoniæ legales id ipsum nunc frustra & in angulis celebratæ significant, quod olim Deo jubente, & grate accipiente, in publico exhibitæ monstrabant, vetera scilicet tranſitura, & faciendæ omnia nova, delendum funditus Judæorum, & Christianorum toto orbe regnum esse dilatandum, quomodo Samuel mortuus, sed impia arte suscitatus, id ipsum per omnia de regni mutatione, quod & vivus antea prædicebat. Si quem verò movet, quomodo mulier arte daemoniaca prophetam post mortem inquietare & suscitare potuerit, sciat pro certo aut falsam tunc umbram quærentibus ostendisse diabolom, aut si verè Samuel extitit, tantum in his agendis licere diabolo, quantum Dominus permisit. Nec mirum pro quibusdam secretionibus causis talia maligno spiritui permitti, cum & Salvatorem constituerit in pinnam templi, & Job petierit, acceperitq; tentandum: Quod si phantasiâ potius immundi spiritus fuisse quod apparuit, credimus, neque hoc turbare debet, quomodo talis vera & prophetica narrare potuerit. Novimus enim diabolom multa sæpe futura, quæ ab angelis sanctis didicerit, præscire vel prædicare posse: sed eo minus illius dictis auscultandum, quo cuncta quæ loquitur, agitvè apud homines, seducendi studio facit. Quod autem dictum est inter cætera:

Cras autem tu & filii tui tecum. Sive Samuel dixerit, seu spiritus nequam, non aliter melius quam sine corpore, id est in alia vita intelligitur. Quia nequaquam Saul malus ibi post mortem, ubi Jonatham bonus potuit recipi, imò chaos magnum inter eos confirmatum est, quorum unus in sinu est Abrahæ cum Samuele recepturus, alter cum diabolo in inferni flamma sepultus. Ambo sunt tamen de hujus vitæ conversatione, qua diabolus semper carebat, ablati. Neq; aliquid vetat intelligere, si hæc à diabolo phantasticè dicta & ostensa crediderimus, voluisse malignum in-

Exod. 32.
Psal. 77.

ter vera quæ diceret, permiscere fallacia: dicentque sub persona Samuelis ad impium, Tu & filii tui mecum eritis, latenter persuadere peccantibus, quia loquitis dimissisque post mortem etiam majoribus peccatis, & ipsi cum eis qui bene ante mortem vixerant: beatè tunc vivere possint.

Sciatimq; Saul occidit porreccis in terram, extimuerat enim verba Samuel: & robur non erat in eo, qui a non comederat panem tota die illa.] Legens prophetarum dicta, celebrans irrita sacrificia populus Judæorum, terrorem quidam patitur miser: sed robur fidei quo beatificetur, non habet, quia coruscante per orbem tanta tempore gratia prædicationis Evangelicæ panem vivum, qui descendit de cælo, comedere nescivit.

Ingressa est igitur mulier illa ad Saul, & ait (conturbatus enim erat valde.) Ponam cor ante te buccellam panis, ut comedens convalescat, & possit iter facere. Qui respondit: & ait: Non comedam.] Et populus ille perfidus, tantis hodie calamitatibus inter gentes oppressus, undique conturbatur, ut nec ipsa eum sacra lectionis verba, quæ tamen in tenebris ignorantia percipit, quamvis sua synagoga cogente, legendo vel audiendo percipere delectet.

Mulier autem illa habebat vitulum pascalem in domo, festinavit, & occidit eum: tollensq; farinam, misit eam, & coxit azyma, & posuit ante Saul, & ante servos eius. Qui cum comedisent, surrexerunt, & ambulaverunt per totam noctem illam.] Vitulus tenerrimus atque optimus, & panes similaginei, quos Abraham & Sara ad reficiendum dominum fervente diei mediâ sole preparant, fidem Dominicæ incarnationis, & perfectionem devotæ humilitationis quibus sancta Ecclesia cum suis magistris spiritualibus dilectionis & sapientia luce flagrans, Dominum placatè, insinuat. At contra vitulus iste pascalis, & farina quæ mulier dæmoniola morituro Sauli, fervis ejus intempesta nocte coxit, & comedenda apposuit, nativitatem regnumq; Antichristi, & corruptionem cordis eorum, qui ei stulta humilitate famulantur, exprimit: quæ synagoga latanæ à tenebris impietatis involuta, miseris, & æterna morte damnandis suis auditoribus credenda & speranda suggerens, quasi dulcibus eos epulis à circumstantium ærumnarum pavore reficit: quo corda pasti edulio proficientes in pejus, vadunt obscuro sola sub nocte per umbram.

CAPUT VIII.

Pugnaturi contra Israël Philistiim, David & à castris reverti, & domum ire præcipiunt.

Gen. 18.

XXIX.

Matth. 24.

Congregata sunt ergo Philistiim universa agmina in Apher, & cætera, usque ad id quo dictum est: Philistiim autem ascenderunt in Jezrahel.] Hæc lectio, in qua principes Philistiim David suis castris eiciunt, illud nimirum tempus signat, de quo Dominus ait: Et quoniam abundavit iniquitas, refrigerat charitas multorum. Congregantur ergo Philisteorum agmina in Apher, quæ interpretatur: turor novus: fuit gentium perfidia contra Judæos, fuit contra hæreticos Utrosque enim hoc in loco Israël significat, novisque semper insidiis veteres augmentare non cessat: contra hos quidem, quia unum solum Deum: contra illos autem, quia Christum prædicant: contra utrosque, quia idola derident, certamina dira gerens.

Sed & Israël castra veteratus est semper fontem, qui erat in Jezrahel.] Fons qui erat in Jezrahel, id est in semine Dei, lavacrum baptismatis, quo Ecclesie filii per gratiam Spiritus sancti regenerantur, insinuat. Si ergo Judæos infideles, seu deteriores infidelibus hæreticos, in nomine Israël figuratos intelligas, ambo super fontem gratiæ renascentis castra perniciosa ponunt: unus per superbiam despiciendo, alius per hæresim violando.

Et satrape quidem Philistiim incedebant in centurionibus & milibus, David autem & viri ejus erant in novissimo agmine cum Achis.] Novissimum agmen, vel humilitatis merito, vel ordine temporis intellige. Nationibus quippe gentium omni tempore seculi contra Judæos, ex quo gens illa condita est, in acie constitutis, ut eos manu vel ore debellare

certantibus: sed & contra hæreticos, quia portio sunt Ecclesie, propter invidiam nominis Christi, simili mente firmiterentibus, Dominus in electis suis humilis, simili mente firmiterentibus adest: quia filii seculi hujus prudentiores sunt in sua generatione filii lucis.] Qui etiam suo tempore incarnatus, & in plenitudine temporum, & humilis mundo apparuit, humilitatis, abjectionis & paupertatis exempla suis sequacibus fortis ostendit, quos tamen intus quam manu fortis in debellando superbos, quam in beatificando subjectos sit desiderabilis edocuit.

Dixerunt principes Philistiim: Quid sibi vultus Hebraei? Despiciunt pagani vitam, societatem, doctrinam fidelium Christi, qui merito Hebraei, id est transiitores appellantur: quia nunc de vitis ad virtutes transire in futurum, de morte ad vitam transitum sperare, ima carnalium desideria, simul & adversa mundi omnia supina mentis culmina transcendere norunt.

Et ait Achis ad principes Philistiim: Num ignoratis David, qui fuit servus Saul Regis Israël, & est apud me multus dierum vel annorum? Laudante Achis amicitiam David, irati principes Philistiim ejus contubernium in prælio vitant, cujus virtutem præstantis fama vulgante pavescunt. Denique inter alia dicunt: Nomen iste est David, cui cantabant in choro dicentes: Percussit Saul in millibus suis, & David in decem millibus suis.] Laudantem gentium Ecclesia fidem Christi, per quam vita mereatur æterna: irati philosophi & pontifices idololatri, ei se credere timent, cujus verbo suam culturam simul & sapientiam dolent esse destructam: cujus triumphum de antiquo hoste talem, qualè nemo alius promereri potuit, unanimum sanctæ Ecclesie choro celebrari conspiciunt, ejus se membris adinare, ejus regimini subditi fidem percipiendo refugium.

Vocavit autem Achis David, & ait ei: Viri Domini, quis rediit ex te, & bonus in conspectu meo, &c.] Achis quidem ipse rectum David, innocentem & bonum, sicut angelum Dei constituit: sed ne offendar oculos satraparum Philistiim, prælio descendere, in pace ire præcipit. Fidelium turba de gentibus Christi justitiam, misericordiam & sanctitatem, tanquam ejus qui ad salutem gentium à Deo fuerit missus, laudat, amat, prædicat, sed blasphemis superbisque idololatriæ ducibus verbum committi non debere precatur, ne forte audiendo & non credendo majus judicium sumant: & quasi hortatur Dominum, ut magis pacatè serenoque in corde credentium requiescere contentus sit, quam non credituris prædicando oblatas, occasione tribuat, persequutionem scandalis excitandis.

Scio, inquit, qui bonus es tu in oculis meis, sicut angelus Dei: sed principes Philistiim dixerunt, Non ascendet nobiscum in prælium.] Et Ecclesia in Domini laudibus præstans, etiam ita perorat: Scio quidem ipsa, & a pertis fidei oculis intelligit bonitatem tuæ gratiæ cælestis, teq; ipsum esse de quo propheta prædixit, Et vocabitur nomen ejus magni consilii angelus: hoc est, patris voluntatis nuncius. Sed principes dogmatum culturarumq; Gentium, spreto tuæ protectionis auxilio, sua se virtute & industria salvari debere confidunt.

Philistiim autem ascenderunt in Jezrahel.] Abente cum suis David, Philistiim in Jezrahel, id est in semine Dei præliaturi ascenderunt, quo secum prius demorante in Apher, id est in furore novo convenerat. Et reprobi sæpè pellunt à sua vicinitate fortioribus Ecclesie doctoribus, tota se virtute in fragiliores quoque depravandos exerunt, quos ob majorem reverentiam vel timorem prius, quamvis animo surribundi tangere & inquietare minime præsumpserant. Non solum autem qui arma certantes, vel argumenta disputantes contra bonos ferunt, sed etiam qui exempla pravitatis sub statum nomine præferentes propterea a spectibus offendant, in Jezrahel, id est semen Dei ascendentes, zizanias hoc diabolici seminis inficere et tentant. Hujus mysteria lectionis, & hodie multis Dominum de suo corde fugantibus, electosque ejus prementibus, innumera per loca compleri videmus & audimus: sed appropinquante mundi termino, crescentibus malorum communibus, magis magisque complenda, quia non ambigimus, tremula expectatione formidamus.

CAPUT IX.

David duce puero Aegyptio, Amalechitas qui Sicelech percusserant, vincit, pradam eruit, & dona largitus est amicis.

XXX.

Cumque venisset David & viri ejus in Sicelech die tertia, Amalechitas impetum fecerant ex parte australi in Sicelech, & cetera.] usque ad id quod scribitur: David misit de prada bis qui erant in illis locis, in quibus commoratus fuerat David ipse & viri ejus.] In hac lectione typice ostenditur, seductos ab haereticis, quamdiu dilectionem unitatis non perdididerint, facile Christi gratia per doctores veritatis, ad fidem posse recipi: & five doctores ipsos, seu simpliciores quoque, & propria salute contentos, uno omnes eodemque vita aeterna remunerandos esse denario; sed & ipsos haereticos, partim corrigendos à Domino, partim perpetua ultione plectendos. Amalech dicitur populus bruchus, five populus lingens: & Amalechitas imperum faciunt ex parte australi in Sicelech, cum haereticis, qui per blandos sermones & benedictiones seducere solent corda innocentium, & omnes spiritalis scientia fructus malefica erodere lingua, ex ipsis sancta scripturae verbis, quae Spiritu sancto inspirati, locuti sunt & composuere sancti Dei homines, simplicibus quibusque insidias tendunt.

Et percusserunt Sicelech, & succenderunt eam igni.] Sicelech interpretatur defsecatio vocis adducta, quam percipiunt & succendunt, qui discretionem auditae praedicationis argumentationum suarum arietate confundunt, Ecclesiasticae fidei tranquillitatem maligno sui erroris igne deiciunt. Cui nimirum igni simillimus ille est, quo Hieremiae Prophetae libros Rex superbus incendit; contrarius autem ille, quem Dominus misit in terram, & voluit vehementer accendi.

Et non interfecerant quemquam, sed secum duxerunt.] Capтивant & non interficiunt haeretici: qui etsi fidei simplicitatem minus eruditis, non tamen fervorem charitatis, quae vita virtutum est, eripere valent.

Cum ergo venisset David & viri ejus ad civitatem, & invenissent eam succensam igni, & uxores suas, & filios suos, & filias duas esse captivas, levaverunt voces suas, & plauerunt.] Adveniens Dominus in electis suis, Catholicisque doctoribus, & videns Ecclesiam turres ac recta quondam fulgentia, sermonis haeretici terrae complanata, primò ut deceret, pro ea restauranda patrem fleatibus pullat, & precibus; ac deinde consertim etiam restaurandi cepta molitur. Plangunt doctores commillas sibi Ecclesiam animasque, quas Deo genuerant & nutriebant, dilato ad tempus Christi auxilio, à fidei simplicitate correptas: quod est dilato ad tempus David adventum, vitorum ejus uxores ac liberos ductos esse captivos: si enim ejus gratia juvenis adesset, corrumpi omnino non poterant.

Siquidem & duas uxores David captivae ductae fuerant, Achinoem Iezabelites, & Abigail uxor Nabal Carmeli. Et contristatus est David valde; volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuscujusque viri pro filio suo & filiabus, & cetera.] Quòd uxores David utramque sanctae Ecclesiae vitam, qua in praesenti vero regi servare gaudet, activam scilicet & speculativam significent, supra jam dictum est. Tanta autem saepe haereticis à gemitibus, quod Ariana maxima seditione claruit, Ecclesiam tempestas involvit, ut non solum speculativae vitae decor, quem juxta nomen Jezabel, auctor ipse gratiarum Deus in cordibus quietorum & humilium spiritu seminavit: sed & activae constantia, quam hi potius, qui nuper antiqui hostis manus evaserunt, exercere solent, propulsante persecutoris ira videatur interire.

Et applicavit Abiathar ephod ad David, & consuluit David Dominum dicens: Persequar, an non latrunculos istos, & comprehendam eos? Dixitque ei: Persequere, absque dubio enim comprehendes eos, & excuties pradam.] Quae Domino inspirante sancti ejus faciunt, more scripturarum ipse facere dicitur, qui juvat ut faciant: sicut etiam de Spiritu sancto, cui est una cum patre & filio virtus atque operatio, dictum

est: Ipse enim postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quia quos repleverit, gemitibus vacare, & pro salute sua Dominum facit postulare. David igitur applicata ad se sola pontificali, an latrunculos persequi debeat, Dominum consulit: eum pastores Ecclesiae gratia sui auctoris intus edocti, per scripturam sacrae lectionem, qua doctores in ministerio verbi semper oportet indui, qualiter erga errantes quosque agere debeant, consilium supernae voluntatis inquirunt. Respondet Dominus persequendos ad David latrunculos, & comprehensis excutiendam pradam: cum in eadem lectione docuerit, à Doctoribus Ecclesiae magistris persequendos disputando haereticos, comprehendendos superando, excutiendam eis pradam revocando ad Ecclesiam animas eorum, prius sui vel fraude seductas.

Abiit ergo David ipse, & sexcenti viri qui erant cum eo, & venerunt usque ad torrentem Besor, & lapsi quidam substituerunt. Persecutus est autem David ipse & quadringenti viri, & cetera.] Torrentis Besor, qui interpretatur annunciatio, five caro, vel carnalem haereticorum sensum perdifficilem ad corrigendum, vel redundantiam significat eloquentiae secularis, & ipsam aequè violento fluxu rapidam, nec facile nisi perfectis quibusque doctoribus superabilem. Abiit ergo desiderabilis noster Rex, veraciter manu fortis, ad bellandam verbo veritatis errantium pervigiam, ipse & electi ejus operis integritate, simul & spei certitudine probati, quod senarius numerus, quo sua Dominus opera complevit: & centenarius, qui in computo auricularis primus dexteram petiit, manifeste denunciant. Denique in centesimo Psalmo extremi iudicii discrimen, quo spes omnium rectè sperantium ardet, aperte describitur, ubi misericordia & iudicio cantato, fideles quidem terrae & ambulantes in via immaculata, per misericordiam ad sedem perpetuae beatitudinis ac sui redemptoris ministerium provehendi: omnes autem peccatores terrae per iudicium justum in matutino declaratae suae, quae diu latuerat, actionis interficiendi, ac de civitate supernae pacis memorantur esse disperdendi. Comitantibus autem in via veritatis Dominum sanctis ejus, ubi ad articulum disputandi, & haereticos revincendi ventum fuerit, nonnulli saepe etiam magni viri, non quidem à credendi puritate, sed tamen à peritia dicendi lassati substitunt. Non enim omnes qui rectè credere norunt, etiam eos qui contraria rectae fidei sapient, ratiocinando devincere norunt. Obstitit enim saepe quasi torrentis annunciationis, five carnis, vel carnalis eorum sensus, qui spiritalia capere nesciunt: vel imperus pronuntiandi carnalia quae sentiunt: quem superare, & instar Helix vel Helisai suae discretionis potentia perempere ac dissipare minus periti nesciant. Quod in Nicæna maxime Synodo patuit, tot ac tantis de toto orbe collectis doctoribus, non facile quisquam primitus, praeter Athanasium Alexandrinae Ecclesiae diaconum, poterat inveniri, qui cum Arrio configere, & ejus tergiversationes ac dolos statim deprehendere, traducere ac vincere nosset. Ubi gentilis quidam philosophus, Aristotelicis permultum armatus argumentis, Christianos creberrimè provocans, à nullo penitus doctorum etiam dialectica arte illustrium quibat superari, donec exturgens unus mira sanctitatis Episcopus, sophisticæ quidem locutionis funditus ignarus, sed divinae fidei sapientia praeclarus, multitudine ejus versutias simplici per omnia, sed veraci prosecutione cassaret. Non ergo torrentem hujusmodi transire docendo sufficiunt, nisi qui vel eximia spiritus gratia in fide roborati, vel majore disputandi sint industria praedocti. Qui quoniam prudentia, fortitudine, temperantia & iustitia sublimiter eminent, quoniam pro Evangelio configere gaudent, rectè quadringenti fuisse memorantur, qui latrunculos insequuntur: rectè ducenti, qui lassati substitunt: quia sunt qui fidem & actionem, quam defendere disputando nesciunt, ipsi vivendo exercere non nesciunt.

Et invenerunt viram Aegyptium in agro, & adduxerunt eam ad David, dederuntque ei panem ut comederet, & ut biberet aquam sed & fragmen aricaru, & duas ligaturas vine passu.] Properantes Catholici doctores ad certamen cum haereticis agendum,

inveniunt sæpe relictos ab eis viros, tenebrosa peccatorum suorum nigredine notabiles, nec præingenii ténitudine magistros erroris ad Ecclesiam vastandam sequi valentes: adducuntque eos ad audiendam fidem Catholicam, panem aquamque verbi tribuunt: sed & dicta magistrorum præcedentium addunt, qui olim de pulcherrima præsentis Ecclesiæ quasi ficu, vel vitæ mortis articulo succisi, per totum sæculi huius qui nunc agitur annum, maturam suæ doctrinæ memoriam ad rescificandas fidelium mentes conservare non cessant. Et bene *Frugmen masse* dant, quia non integra opuscula talibus, sed dicta patrum quotquot sufficere putant suggerunt. Bene *duas ligaturas uræ* tribuunt: quia geminæ dilectionis eos vinculis Christo & Ecclesiæ copulandos ostendunt.

Qui cum comedisset, reversus est spiritus eius, & resocillatus est. Cum accepisset rectæ fidei alimoniam, accepit & fiduciam mentis, qua se misericordiæ gratiam speraret adepturum.

Dixit itaque ei David: Cujus es tu, vel unde, & quo pergis? Qui ait ei: Puer Ægyptius ego sum, servus viri Amalechitæ. Reliquit autem me Dominus meus, quia egrotare coepi nudius tertius.

** australem plagam.*

Siquidem nos erupimus ad ** meridum Cethei, & contra Iudam, & cætera.* Regula est Ecclesiæ, transfugientes ad se ab hæreticis per doctores suos inquirere: qui priusquam fugerint, quid de fide senserint, quò in futurum mente tendant, Et cum eos tota intentione hæresibus contradicere, & Catholica fidei favere cognoverint, tunc demum eis ejusdem fidei Sacramenta reconciliandis adhibere, ne sanctum canibus, & porcis margaritas passim mittere videantur. Cujus, inquit, auditores, & de qua, vel ad quam modò venire festam disponis? Respondeat necesse est, qui vel hæreticorum laqueo evadere quærit: Peccatis fateor obscuratus ego sum, hæcenus audiendis mancipatus hæreticis: reliquit autem me magister, qui erroribus imbuere: quia ubi contra Ecclesiam bella gerebantur, minus me idoneum lingua vel ingenio ad hoc certamen esse perpexit: neque ultà ad talem voluit secum ducere confictum. Siquidem nos erumpentes ab austro, id est luce, perfectum & Spiritus sancti statu vivificum dogma nostrum promittentes, & Gentilium non paucos ad nostram adduximus sectam, & ipsam Ecclesiæ fidem non parva ex parte turbavimus.

Dixitque ei David: Potes me ducere ad istum cuneum? Qui ait: Iura mibi per Deum, quòd non occidas me, & non tradas me in manus Domini mei, & ducam te ad cuneum istum. Dux David ad inveniendos debellandosque prædones eius suadet, qui ab Amalechitis relinquebatur ægrotus: quia sunt qui inter hæreticos conversati, ob pigritiam ingenii, vires nocendi bonis non habent, & iidem subito gratia superna respecti & actadi, sufficientem ex Deo sumunt virtutem resistendi pervertis: immò commodius multo & certius per eos qui hæreticorum arcana norunt, conversos ad Catholicam, errantia eorum dicta confunduntur. Quod autem jurari sibi rogat, ne occidatur, & ne in manus Domini sui tradatur, ita demum persequenti cuneum proditurus hostilem: hoc nimirum quærit a magistris spiritalibus, ut ea solùm conditione illis hæreticorum pandat arcana, si ipsi sibi absque dubietate fidem, qua mortem vitare perpetuam possit, ostendant: neque eum rursùm doctorinis subdi patientur inanibus.

Philip. 3.

Qui cum duxisset eum, ecce illi discumbebant super faciem universa terra comedentes & bibentes, & quasi festum celebrabant diem pro cuncta præda & spoliis, quæ ceperant de terra Philistinum, & de terra Iuda. Super faciem terræ discumbunt hæretici, comedentes & bibentes: qui si ve obscuro scripturarum, seu legant aperta (hoc enim inter comedere & bibere distat) nequaquam per hæc cælestia, sed terrena semper inquirent, nec dicere cum Apostolo valent: *Nostri autem conversatio in cælis est.* Et quasi festum celebrant diem pro spoliis, quæ de terra Philistinum & Iuda rapuerant, cum ad inventa sua, quibus vel paganorum aliquos sub prætextu nominis Christi pejus errare docuerant, vel fideles quoque à via veritatis averterant, quasi optimum scientiæ lumen arbitrantur, aptumque gaudentes: *Hæc dies quam secit Dominus, exultemus & lætemur in ea.*

Ps. 117.

Et percussit eos David à vespere usque ad vespem alterius diei. Et non evasit ex eis qui squam, nisi quadringenti viri adolecentes, qui ascenderant camelos, & fugerant. Duobus modis percussit hæreticos Christus, vel castigando videlicet ad recipiendam fidem, vel anathematizando ad subeundam perpetuam penam. Quæ utraque percussio à vespere usque in vespem producit, qui ab agnitione obscurantis corda erroris, usque ad ejusdem erroris vel poenitentiam ad tempus amaricantem, vel supplicium pertingit æternum. Quadringenti sanè viri, qui ascensis camelis gladium David, totidemque ejus militum fugiendo evaserunt, illi sunt profecto, qui Catholicorum despecta voce doctorum, nec corrigi ab his consentiunt, nec metuunt damari: sed virtutum suarum, inò tumoris & jactantia celsitudine quali camelorum gibbo confisi, non minus se perfectionis Evangelicæ nomen & numerum tenere, ac dexteriora, id est vitæ cælestis gaudia, sperare & adepturos esse gloriantur.

Erunt ergo David omnia quæ tulerant Amalechitæ. Davidis vel correctione, vel ultione, vel detestatione neandæ dogmatis hæresum conditoribus, eruit Dominus animas quas deceperant, & ad Catholica pacis reducit unitatem.

Venit autem David ad ducentos viros, qui lassii subsisterant, nec sequi potuerant David, &c. Perfecta de prædationibus victoria, David æque eos qui lassii subsisterant, cum his qui pugnaverunt, spoliatorum parte ditavit. *Non gloriatur sapiens in sapientia sua.* Non omnia possumus omnes. Nunquid omnes Apostoli? Nunquid omnes Propheta? Nunquid omnes Doctores? Nunquid omnes virtutes? Nunquid omnes gratias habent curationem? Attamen omnes in ejusdem Domini cælestis cultura diversò tempore laborantes, unum eundemque sunt vitæ denarium in contemplanda summi regis imagine percepturi.

Et misit dona de præda senioribus Iuda, proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini, illi qui erant in Bethel, & qui in Ramoth, &c. Reliqui qui erant in loco, in quibus commemoratus fuerat David ipse, & viri ejus. Amat notetque Dominus cuncta in diversis personis, conditionibus & ætatibus Ecclesiæ suæ membra, de sua semper victoria, sui regni perennis augmentatione letari, & quoties animas diabólica pridem feditione corruptas videtur Ecclesiæ restitui, glorificare ac benedicere patrem qui in cælis est. Quod eos maxime facere gaudet, quos dilectionem suam in corde puro, & jam inter acervas persecutionum discipulas servasse, quos sanctorum dicta vel exempla in sedula castæ conscientie memoria tenuisse perpexit. Hoc est enim verum David exultantem, & viros ejus vel hospitio donasse, vel defendisse latibulo. Sed & doctor quisque Catholicus, cum hæreticorum spineta nuper investigat, prodit, expugnat, necesse est hæc & illis fratribus propter scientiam cavendi & superandi talia, sive colloquendo, sive etiam scribendo revelare non tardet. Et nota, non solùm in credendo Deum, sed & in diligendo proximos, multum hæreticos à Catholica, multum à Christiana perfectione distare gentiles, Amalechitæ lassifcentem moriturumque sui itineris socium relinquentes abeunt, & quasi feris avibusque lacerandum exponunt. At suos David comites lassos, & tuto in loco ad certamen ipsa preparans statuit, & optima redux pace & benedictione locupletat. Meminit hujus lectionis & titulus Psalmi quinquagesimi secundi, qui ita se habet, *In finem pro Amalechitæ intellectu David: quo significat in Christum, qui finis est legis ad justitiam omni credentis, pro adversariis Ecclesiæ live corrigendis, sive damnandis, intellectu figurativi David, qui in tolerando, in persequendo, depraaliando Amalechitas, quid civitas veri David à perdis passura, quid eidem ipse sit retributurus, intellexit.* Sed & Psalmi textus intellecto facillimus, lectionis hujusce per totum mylteris adgaudet: quia perdis iniquorum ceptis inchoat, *Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus: vol nullum videlicet Deum esse, qui res humanas curet, vel aliquam in sancta Trinitate personam Deum verum non esse, insipienti peccatore tractans: & in veri David à triumpho finem facit, Dum avertit Dominus captivitatem plebis suæ, exultavit Jacob, & lætabitur Israel.*

CAPUT

CAPUT X.

Confero certamine Israel fugit, caditque coram Philistim, tamque occisus Saul filius, suam ipse super ensim mortuus irruis: quorum ablata à Philistim cadavera, labita digno honore sepeliant, & jejuniis à Domino levamenta malorum depoſcant.

Sam. 24
Apoc. 2.

Philistim autem pugnant adversus Israel, &c. usque ad id quod scriptum est: Et tulerunt ossa eorum, & sepeliverunt in nemore Iabes, & jejunaverunt septem diebus. In hac lectione figuratè monstratur, optimatibus Judæorum per gentium exempla vel dicta corruptis, & suæ scientiæ spiritualis arma, quibus contra hostem muniri debuerant, ad necem propriam negligendo ventis, minores quoque bonæ actionis caltra succedentibus suo loco reliquisse gentibus. De quorum casu malis exultationibus boni potius, si quid in eis exempli utilis, si quos inter eos invenirent electos, horum memoriam profertur: porro exitum reproborum superni judicis examini reliquant. Quæ & de hæreticis æquè omnia, & de falsis Catholicis eodem ordine possunt intelligi. Imminente igitur tempore Davidici regni, Philistim sicut semper pugnant adversus Israel. Appropinquante novæ gratiæ tempore, gentiles, sicut & antè conſueverant, calliditatem Israheliticæ fidei per exempla pravitatis oppugnant, nunc opera perveria perituris, nunc idololatriæ cultura ostendendo, juxta exemplum Balaam, qui docebat Belach mittere scandalum coram filiis Israel, edere & fornicari.

Et fugerunt viri Israel ante faciem Philistim, & ceciderunt interfecti in monte Gelboe. Et decepti sunt, qui fortes videbantur in contemplanda Dei voluntate, quod nomen Israel significat, cum opera Gentium incurtus, doctrinamque sequerentur, & perierunt depravati in superbia luxuriosa, quam vocabulum montis Gelboe, id est lubrici designat. Sed & hæreticorum perditionem non parum secularis sapientia juvit. Unde pulchre quidam nostrorum ait, Philosophi patriarchæ hæreticorum Ecclesiæ puritatem per-versa maculavere doctrina.

Irrueruntque Philistim in Saul, & in filios ejus, & percusserunt Jonathan, & Abinadab, & Melchise filios Sauli. Irruerunt tota intentione gentes circumpositæ in regnum Judææ destruendum, & filios ejusdem regni tollendos de medio, & depravarunt sua corruptione sacerdotes, scribas & phariseos, filios scilicet doctoresque regni illius. Sed & hæreticos, ne Spiritus sancti gratiam simplici corde prædicarent aut colerent, vetarunt: quod est Jonathan percussere, id est columbæ donum. ne patrem qui nos sibi non natura, sed adoptione filios fecit, digna confessione laudarent, interdixerunt: quod interfectio significat Abinadab, id est patris mei spontanei: ne in Christi regno salutem mundo affuturam crederent, oblitertunt: quod occisus indicat Melchise, qui dicitur Rex meus salus, credo. Qui Arium seduxit philosophus, quasi Melchise peremit: qui Macedonium, Jonathan: qui Manichæum, Abinadab: quia videlicet hunc veri regis Christi omnipotentiam negare, illum Spiritus sancti donis derogare, istum summi patris bonitatem blasphemare magister corruptionis edocuit.

Totumque pondus prælii versum est in Saul, Et consequuti sunt eum viri sagittarii, & vulneratus est vehementer à sagittariis. Totis viribus agebant Gentiles, ut regnum Judææ tollerent. Et appropiabant ei viri dolis deceptionum instructissimi, & seducti ac depravati sunt proceres regni illius vehementer ab eis, qui cordi illorum abrepta simplicitate veritatis, multitudine fraudulentiæ & astutiarum vulnus infixere. Sicut enim gladius hostilis apertam idololatriæ, graviorumque flagitiorum situationem, ita subtiliora deceptionum argumenta sagitta demonstrat. Non autem gladio Philistim, sed sagittis Saul interit: quia non aperiti sceleribus, quæ mortuura esse nemo dubitaret, Judaici regni duces extremi ipso perire cum regno, sed his potius quæ sub velamine pietatis acta, impulsivum mortis virus inferrent. Verbi gratia, dicente Deo: Honora pa-

triam tuam & matrem. Ipsi contra docebant suos auditores dicere parentibus: Manus quodcumque est ex me, vidi proderit. Et sic ab eorum penitus honoratione cessare. Item dicebant: Qui jurat in templo, nihil est: qui jurat in auro templi, debet. Et cætera hujusmodi, quæ Dominus in Evangelio multiplici illis increpatione deprobat: maxime illud, quod ipsum legis & Evangelii Dominum quasi transgressorem legis interficiunt. Quæ omnia scelerum argumenta ad imitationem faciunt astutiæ gentiles, eum philosophiæ studiis exercitatum ingenium ad nefarias artes inſectant, sagittariis nimirum Philistim vulnerantibus cadunt. Nihil autem prohibet, sagittarios, immundos spiritus accipere, quorum dolis imbuti perierunt.

Dixitque Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum, & percute me, ne forte veniant incircumcisi isti, & interficiant me, illudentes mihi. Armiger Saul legis doctores significat: quia sicut arma & sagittæ Philistim, pravorum deceptiones, sic econtra Israhelitarum arma non aliud sunt mysticè intelligenda, quam spiritualis verba doctrinæ, quibus se Dei populus à cunctis debuerat munire periculis. Sed vulneratus usque ad desperationem à sagittariis Saul, maluit armigeri sui quam incircumcisorum gladio perire: quia principes regni Judæorum sumpto semel proposito in peccatis suis moriendi, maluere doctoribus suis mandata legis solventibus, & sic se docentibus, quam gentilium, quos communes & immundos vocabant, consortio se pollente perimi. Denique timebant introire pratorium gentilis, ut non contaminarentur, sed manducarent Pascha. Quod tamen pascha, verba in suam perniciem lege, quam acceperant, infantis sanguine contaminare non timebant.

Et noluit armiger ejus: fuerat enim nimio timore perterritus. Arripit itaque Saul gladium, & irruit super eum. Quod cum vidisset armiger ejus, videlicet quod mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum, & mortuus est cum eo. Non est ambigendum, inter reprobos legis doctores exitisse aliquos, qui verbi acumen ad occidendos suos auditores sinistra interpretatione pervertere nollent, & nihilominus ipsos auditores ea quæ rectè dicta à magistris acceperant, vel despiciendo, vel quod pejus est, blasphemando in suam vertisse perniciem: quorum visa morte spirituali, id est obſtinatione peccandi, & ipsos verbi ministros per tempora deterioratos, testimonia legis, quæ malè interpretari timuerant, malè contempta sibi occasionem fecisse ruinæ. Hæc & hodie nobiscum sapius agi, utinam nesciremus. Sed & hæretici peccatorum suorum & ipsi jaculis cruentati, cum verba divinorum eloquiorum, & argumenta sui erroris immutant, sua nimirum arma morturi contra suum pectus invertunt: & frater quilibet etiam in Catholica permanens unitate, cum artem quamcumque pro communi Ecclesiæ, eorumque inter quos vivit, utilitate didicit, in superbia, cenodoxiæ, philargyriæ, alteriusve cuiuslibet vitii contagione polluit, suo se miser gladio confodit: quia quod defendi ab hoste debuerat, hostem potius juvit.

Videntes autem viri Israhelita, qui erant trans vallem & trans Iordanem, quod fugissent viri Israhelita, & quod mortuus esset Saul & filii ejus, reliquerunt civitates suas, & fugerunt: veneruntque Philistim, & inhabitaverunt ibi. Videntes indocti quippe & humilitatis veræ medicamina, lavacrumque baptismi salutatis ignorantes, in Judæa doctos quosque, magistrosque suos in certamine spirituali peccato triumphante devictos, sed & vulgus non paucum, eorum prius auditui proximum persequente adversario à prisca suæ constantiæ sede fugatum, & ipsi confestim majorum ruina turbati, opera virtutum omnia ac munimina scientiæ spiritualis, quæ habuerant, amiserunt: veneruntque peccata gentilium, & cuncta in Judæis incredulis studia virtutum, perverfa in habitatione corruerunt: venerunt immundi spiritus, & corda quæ fidei constantia deseruit, & occuparunt: vel certè venerunt gentes, & optima quondam Judæorum studia credendo sua fecerunt. Nam & olim divina eloquia, quæ illi non parva ex parte jam tunc reliquere, ipsa sibi interpretari fecerunt: & nunc projectam ab eis

cum

Mat. 1.

Ioan. 18

Hieronymus
in locis
hebraicis.

cum ipsis eloquiis divinæ scripturæ fidem Christi susceperunt, ac velut inhabitando possident. Sanè quod dictum est, trans vallem, & trans Jordanem, ut apertius mysticè pateat, situs ipse loci paucis imitandus est. Vallis est circa Jordanem grandis, & ipsa campestris, in immensam longitudinem se extendens, hebraicè Elon sive Aulon vocata, quæ circumdatur ex utraque parte montibus sibi invicem succedentibus & coherentibus, qui incipientes à Libano, & ultra eum usque ad desertum Pharan perveniunt: suntque in ipso Aulone, id est in valle campestris urbes nobiles, Scythopolis, Tyberias, stagnumque prope eam, sed & Jericho, mare mortuum, & regiones in circuitu: per quos medius, ut diximus, Jordanis fluit, oriens de fontibus Paneadis, & in mari mortuo interiens. Quia ergo vallem dejectionem humilitatis, Jordanem in qua Dominus baptizari dignatus est, undam baptismatis significare non lateat, merito Jordanis valle cingitur, ut nos humiliter salutiferi fontis ingressum querere, humiliter egresso eo conversari & ipse loci situs admoneat. Quicumque ergo non in valle Jordanis, sed trans vallem & trans Jordanem erant, fugiunt: quia hi humilitatis & baptismi remedium vel suscipere, vel susceptum servare neglexerint, contra malignos spiritus valere nullatenus possunt. Quod de Judæis & paganis, de hæreticis & malis Catholicis potest generaliter accipi.

Et præter idem caput Saul, & expoliaverunt eum armis, & miserunt in terram Philistinorum per circuitum, ut annuntiaretur in templo idolorum, & in populo. Et posuerunt arma ejus in templo Astaroth, corpus vero ejus suspendendum in muro Bethsan. Usque adeo corruptores vel demones Judæam impietatis armis persecuti sunt, donec ipsam ei regni principale radicibus adimerent, tummina legis sacræ, quibus contra omnia adversa prævalebant, eriperent. Cujus mox dejectionem, quasi proprii signum triumphi, propriæ causam lætitiæ suis longè lateque complicitibus fama vulgante spargere festinant: & augmentum sceleris armaturam Dei, quam beatus Apostolus Paulus, & nos adversus spiritalia nequitia in caelestibus militaturos induere præcipit: & ipse prior indutus, bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, accipiens à Domino coronam justitiæ.

Ephes. 6.

2. Tim. 4.

Hanc, inquam, militiæ caelestis armaturam, Judæis eripit impij decepti, & decipientes inferis inducere laribus, hoc est divina eloquia demoniorum doctrinis æquiparare contenderunt. Quod duobus modis eos egisse & agere constat: cum vel dicta spiritalia carnaliter interpretando perversè intelligunt, vel eandem literas divinas, quasi communes, & nulla superna autoritate suffultas, prout volunt ventilant. Gentem verò ipsam Judææ regni arce privatam, quasi ad nihil redactam, & inimicorum potestati concessam, in derisum sibi palam deceptores, publicumque propofuere proverbium: quod est figuratè corpus Saulis truncum in muro Bethsan, id est domus inimici habendum ostentui, manibus suspendisse nefandis. Sed & hæreticos peccatorum præcedentium sagittis stratos, cum præsidio charitatis, quæ arx est virtutum omnium, fraudant. Quasi caput Saul immundi spiritus præcedunt, cum suum magis quàm scripturæ sensum sequi persuadent. Armis expoliant, cum divina eloquia ad suum, id est demoniacum sensum pervertunt, Arma Saul in templo Astaroth ponunt; Astaroth quippe non solum, quia idolum est, sed etiam quia factura exploratorum interpretatur, doctrinam significat spirituum malignorum, qui caulas fidelium circumventes quotidie, si quem devorare possint, explorant. Cum opera ipsa, quibus Deo serviant, ad suæ malignitatis obsequia dira permutant, membra nimirum lucis & vitæ expertia in muro domus inimici suspendunt.

Quod cum audissent habitatores tabes Galaad, quæcumque fecerunt Philistinum Saul, surrexerunt omnes viri fortissimi. Jabes, quæ interpretatur extirpata, Ecclesiam designat, quam ab omni carnalis concupiscentiæ fluxu, ab omni inquinamento carnis ac spiritus fervor justitiæ solis, hoc est aspiratio divini temperat amoris. Unde rectè talis in monte sita describitur. Et ipse Galaad, id est acervus testimonii vocatur, ut significet subtilissimam sanctorum vitam, ne

ad errorem desecti possit, idoneis scripturarum testimoniis esse firmatam. Ipsa autem est civitas, quam in auspiciis sui regni Saul, cum adhuc humili pietate Domino serviret, ab hostium obsidione liberavit. Cum ergo audissent habitatores tabes Galaad quæcumque fecerunt Philistinum Saul, surrexerunt omnes viri fortissimi.

Et ambulaverunt tota nocte, tulerunt cadaver Saul, & cadavera filiorum ejus de muro Bethsan. Cum audissent habitatores civitatis Christi super montem positæ, Judæam, ex qua sibi in Patriarchis, Prophetis & Apollolis præcones & ministris salutis advenisse meminerunt, à gentibus contemptam habitamque derisui, surrexerunt in opus verbi omnes viriliter agere gaudentes: & inter medias errantium tenebras ipsi virtutum iter ambulantes, prohibuerunt illorum casu, quorum delicto salus gentibus quasi ad diaboli domum pertinentium, publica insultatione lætati. Quod si delibatio, inquit, facta est, & massa: & fraxilla facta, & rami. Quod si aliqui ex rami facti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis & pinguedinis olivæ factus es, noli gloriari adversus ramos. &c. quæ Apollolus ad Romanos miro ac multiplici sermone digessit.

Venerunt tabes, & combusserunt ea ibi, & tulerunt ossa eorum, & sepeliverunt in nemore tabes. Cadavera, carnales sive carnalia ossa, fortiores quosque & virtutum opera designant. Combusserunt ergo cadavera Saul & filiorum ejus, qui infirma casus Judæorum superno reliquere judicio, ut hæc altitudinem divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, juxta incomprehensibile suæ voluntatis consilium fecisse vel permittibile cognoscerent. Combustionem quippe hoc in loco juxta illud intelligere debemus, quod de percipientis scrutandisque Dominicæ passionis sacramentis sub agni edendi typo præcipitur: si quid residui fuerit, igni comburetis. Ossis in nemore tabes sepeliverunt, cum hi quid infirmis virtutis & firmitatis invenerunt, non hoc quasi nihil despiciere, sed fructuosos sanctorum operibus maluerunt adungere: si quos inter carnales ac fragiles virtutibus animæ studere cognoverunt, hos sanctorum consortio annu-merare curarunt. Per nemus quippe bonorum operum fructus novit exprimi, qui in Genesi legens, quod vel quale nemus Abraham in Bersabee plantaverit, rectè intelligere novit. Aliter Saul pro peccatis suis mortuus & derisus, à viris Jabes, quos salvavit, publico eripitur opprobrio. Cadaver comburitur, & ossa conduntur in nemore, quia dignum profecto est, ut si quis fidelium magnorumque virorum peccato victore spiritalem mortem incurrit, ab his maxime quibus in bono profuit, ut reviviscere possit adjuvetur, horumque & ferventissimis in compactione precibus ejus carnalia detegantur, & spiritalia que gestit, suo digna pietate commendantur auctori.

Et jejunaverunt septem diebus. Rectè ad litteram pro mortuis, ut ad requiem pervenire valeant, septem dies jejunatur, qui post sex hujus sæculi ætates, in quibus in terrene laboramus, septima est in illo sæculo ætas requiescentis animarum carne exutatum, in qua beata tempus illud glorificum, quando resurgere mereantur, expectant. Cujus figuram quietis & resurrectionis, & septima dies intellige, & septimus sive quinquagesimus annus, in quibus requies operum dabatur, typicè prætebant. Ipsum vero exemplum nostræ spei & fidei dispensatione Dominus ostendit, qui sexta sabbati crucifixus, septima requiescenti corpore in monumento, octava & quæ una sabbati est, resurrexit à mortuis. Sed in parte allegoriæ, cum de cæcitate Judæorum sabbatum hæcenus carnaliter observantium, civis contribuloseque sui fideles merito tristitiam, & continuum in corde retinent dolorem, quasi septem diebus jejunant: quia constitutis adhuc in errore fratricibus cognatisque suis, nullatenus plenam possunt habere lætitiæ. Cum autem & ipsi octava diei, id est Dominicæ simul & suæ resurrectionis mysterium perfectè cognoverint, utriusque pariter juvante gratia Christi, perpetua felicitate gaudebunt.

Beda expositionum allegoricarum in Samuellem
Propheetam finis.

BEDÆ